

วารสารวิจัยรำไพพรรณ

Rajabhat Rambhai Barni Research Journal

ISSN 1906-327X ปีที่ 6 ฉบับที่ 1 ตุลาคม 2554 - มกราคม 2555

ความพึงพอใจของสถานประกอบการต่อนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพสาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณ	5
<i>นิภา วงษ์พิพัฒน์พงษ์ กรรณิการ์ เผือกนำผล</i>	
ความคิดเห็น และความต้องการจัดการเหาหมูขี้ในผู้ปกครองนักเรียน	12
<i>วัชรวิทย์ รัศมี มยุรา สุนย์วิระ</i>	
การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสหกรณ์ที่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานสหกรณ์ในเขตจังหวัดตราด	18
<i>เพ็ญศิริ ยินดี</i>	
ศึกษาวិธีการรับรองของ ทิพย์วัลย์ ปิ่นภิบาล	23
<i>วรรณิ เพลินทรัพย์</i>	
ความคิดเห็นของครูต่อสมรรถนะการบริหารด้านวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1	31
<i>อนุกุล มานะวรวงศ์ เจลา ประเสริฐสังข์ วิเชียร พันธุ์เครือบุตร</i>	
การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูสังคมศึกษา เรื่องการจัดการเรียนรู้ตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้	39
<i>นัททกาญจน์ รัตนวิจิตร</i>	
การนำเสนอรูปแบบการบริหารสำหรับสถานศึกษานาเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พระนครศรีอยุธยา เขต 1 และ เขต 2	49
<i>อัจฉรา คตินทองค์</i>	
ระบบและกลไกสนับสนุนให้คณาจารย์ประจำทำการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน ในมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณ ปีพ.ศ.2553	56
<i>คมพล สุวรรณภู</i>	
การศึกษาการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็น และความคาดหวังของครูในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดอ่างทอง	65
<i>อารีรัตน์ สบายวรรณ</i>	
รูปแบบการขับเคลื่อนคุณภาพสังคมของชุมชนชนเมืองท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลง	73
<i>สุพรรณิ ไชยอำพร</i>	
การศึกษาสภาพและความต้องการการออกกำลังกายของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณ ปีการศึกษา 2553	85
<i>จักรวรรดิ กิ่งส้มกลาง ดารณี นวพันธุ์</i>	
การสร้างเครือข่ายชุมชนโดยส่งเสริมการบริหารจัดการข้าวอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ทฤษฎีใหม่กับ เศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืนของกลุ่มชาวนาในพื้นที่จังหวัดตราด	91
<i>พอพันธ์ สุทธิวัฒน์ เดชา วงศ์แก้ว</i>	
การศึกษาสภาวะที่เหมาะสมของทุเรียนกวนโดยการกวนด้วยเครื่องกวนผลไม้สุญญากาศ	99
<i>ทรงศักดิ์ มีมกระโทก กุลพร พุทธิมิ</i>	
การผลิตเร็วหอมอบแห้ง	106
<i>วิศชนม์ นิลนนท์ กุลพร พุทธิมิ</i>	

วารสารวิจัยรำไพพรรณี

Rajabhat Rambhai Barni Research Journal

ปีที่ 6 ฉบับที่ 1 ประจำปี 2555 ตุลาคม 2554 - มกราคม 2555 ISSN 1906-327X

ชื่อ	วารสารวิจัยรำไพพรรณี	
เจ้าของ	สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยรำไพพรรณี 41 ม. 5 ถ. รักศักดิ์ชมูล ต. ท่าช้าง อ. เมือง จ.จันทบุรี	
ที่ปรึกษา	ศาสตราจารย์ ดร.ธรรมศักดิ์ พงศ์พิชญาผาด	
ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก	ศาสตราจารย์ พิเศษ ดร.ยุวัฒน์ วุฒิเมธี ศาสตราจารย์ ดร.เปี่ยมศักดิ์ เมณะเศวต ศาสตราจารย์ ดร.ดวงเดือน พันธมนาวิน ศาสตราจารย์ นพ.ศาสตร์ เสาวคนธ์	ศาสตราจารย์ ดร.อัมไพ สุจริตกุล ศาสตราจารย์ ดร.สนธิ สมัครการ ดร.ดิเรก พรสีมา
บรรณาธิการ	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คมพล สุวรรณภูมิ	
กองบรรณาธิการ	ศาสตราจารย์ ดร.สุภางค์ จันทวานิช Professor Dr.Mohamad Pauzi zakari Professor Dr.V.Subramanian รองศาสตราจารย์ ดร.สมเกียรติ ปิยะธีรธิตวิจรกุล รองศาสตราจารย์อัมพันธ์ ประเสริฐภักดิ์ รองศาสตราจารย์ปรากฏม ประยูรรัตน์ รองศาสตราจารย์บรรจบ วงษ์พิพัฒน์พงษ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปวีศา จิตรล ผู้ช่วยศาสตราจารย์อรุณพงศ์ คันทวัลย์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์เกศินี กุลพฤกษ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประเสริฐ มาสุปรีดี ว่าที่เรื่อตรี ดร.เอกชัย กิจเกษมเจริญ ดร.นฤมล บุญนิม ดร.อุลิต ดิษฐประณีต ดร.สุภัศตรา แก้วประดิษฐ์ ทรัพย์ชูกุล ดร.พรสวรรค์ ศิริศานันท์ ดร.ทรงธรรม ไชยพงษ์ ดร.นักรบ เกียรอำ นางสาวบุศรา สารเกษ นางสาวปิยาภรณ์ กระจ่างศรี นางสาวอุไรวรรณ แสนเขียววงศ์ นางสาวนิตยา ต้นสาย	ศาสตราจารย์ ดร.สุทัศน์ ยกส้าน Professor Dr. Gil S. Jacinto รองศาสตราจารย์ ดร.ถาวร ฉิมเลี้ยง รองศาสตราจารย์ ดร.สมหมาย แจ่มกระจ่าง รองศาสตราจารย์ฉลภา ประเสริฐสังข์ รองศาสตราจารย์วราวุธ ภูเสดวงษ์ รองศาสตราจารย์พรทิพา นิโรจน์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิระพล แจ่มสวัสดิ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์รุจี ประทีปฉาย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชงโค แซ่ตั้ง ดร.สวัสดิ์ชัย ศรีพนมธนากร ดร.ประชา อินัง ดร.บุญเหลือ ใจมโน ดร.ชวัลรัตน์ สมณี ดร.สุรีย์มาศ สุขกลี ดร.วิกันยา สุวรรณรัตน์ ดร.หยาดรุ่ง ประทุมยศ ดร.เยาวเรศ ใจเย็น นางสาวชุตีมา พิมพ์ภาพ นางสาวชุลีรัตน์ ผดุงสิน นางสาวกรรณิกา สุขสมัย
ออกแบบรูปเล่ม	นางสาวนิตยา ต้นสาย	
ปีที่พิมพ์	พ.ศ. 2555	
พิมพ์ที่	บริษัท กิรติการพิมพ์ จำกัด 83/73 ม.3 ต.บ้านสวน อ.เมือง จ.ชลบุรี 20000	

มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

บทบรรณาธิการ

วารสารวิจัยรำไพพรรณี มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี เป็นวารสารทางวิชาการที่เผยแพร่บทความบทความวิจัย ของนักวิจัย นักศึกษา บัณฑิตศึกษา คณาจารย์ทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย ที่สนใจ มาอย่างต่อเนื่องเป็นปีที่ 6 โดยบทความทางวิชาการที่ได้รับการคัดเลือกให้ตีพิมพ์ในวารสารนี้ ได้ผ่านการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญตามสาขา

กองบรรณาธิการขอขอบคุณผู้เขียนทุกท่านที่ส่งบทความวิจัยมาให้พิจารณาตีพิมพ์ ขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิในการพิจารณาบทความ (Peer reviews) ทุกท่านที่ให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขบทความทางวิชาการให้มีความถูกต้อง และ ขอขอบพระคุณทุกท่าน ที่มีส่วนสนับสนุนการจัดทำวารสารวิจัยรำไพพรรณี ฉบับนี้ ให้เสร็จสมบูรณ์ด้วยดี หวังเป็นอย่างยิ่งว่า วารสารวิจัยรำไพพรรณี ปีที่ 6 ฉบับที่ 1 ตุลาคม 2554 – มกราคม 2555 จะสามารถตอบสนองความสนใจของผู้อ่าน และหากท่านผู้สนใจต้องการส่งบทความวิจัยตีพิมพ์ในวารสารวิจัยรำไพพรรณี สามารถส่งมายังกองบรรณาธิการวารสาร ซึ่งจะดำเนินการรวบรวม คัดกรอง เพื่อนำไปสู่การเผยแพร่ผลงานด้านการวิจัยอันจะส่งผลต่อการยกระดับคุณภาพการศึกษาต่อไป

บรรณาธิการวารสารวิจัยรำไพพรรณี

มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ความพึงพอใจของสถานประกอบการต่อนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพ
สาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

The Suppliers' Satisfaction toward the Business English Trainee Students,
the Faculty of Humanities and Social Sciences ,
Rambhai Barni Rajabhat University

นิภา วงษ์พิพัฒนพงษ์ กรรณิการ์ เพื่อกำนำผล
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาความพึงพอใจของสถานประกอบการต่อนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพ สาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จำแนกตามเพศ ประสบการณ์การทำงานและตำแหน่ง/หน้าที่ในสถานประกอบการ กลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัยเป็นสถานประกอบการ ฝึกประสบการณ์ วิชาชีพในปีการศึกษา 2552 รวม 24 แห่ง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 30 ข้อ และคำถามปลายเปิด 2 ข้อ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบด้วยค่าที (t-test)

ผลการวิจัยพบว่า 1. สถานประกอบการมีความพึงพอใจต่อนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพ สาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านคุณธรรม จริยธรรมและจรรยาบรรณในวิชาชีพอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านความรู้ความสามารถพื้นฐานที่ส่งผลต่อการทำงานและด้านความรู้ความสามารถทางวิชาการตามสาขาที่เรียนอยู่ในระดับปานกลาง 2. สถานประกอบการมีความพึงพอใจในนักศึกษา ฝึกประสบการณ์วิชาชีพ สาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ จำแนกตามเพศ ประสบการณ์การทำงานและตำแหน่ง/หน้าที่ในสถานประกอบการ ปรากฏผลดังนี้ 2.1) จำแนกตามเพศ พบว่า โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ 2.2) จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน พบว่า โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 2.3) จำแนกตามตำแหน่ง/หน้าที่พบว่า โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ 3. ข้อเสนอแนะของผู้ประกอบการสำหรับนักศึกษาที่ฝึกประสบการณ์วิชาชีพ โดยสรุปคือขาดความเชื่อมั่นในตนเอง ไม่กล้าตัดสินใจ ขาดภาวะการเป็นผู้นำและการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า ส่วนคุณลักษณะของนักศึกษา ฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ควรมีคุณลักษณะที่สำคัญ โดยสรุป คือ มีทักษะด้านการสื่อสารทางภาษาได้อย่างน้อย 2-3 ภาษาเชื่อมั่นตนเอง กล้าตัดสินใจ มีความคิดสร้างสรรค์ และมีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่การงานสูง

คำสำคัญ : ความพึงพอใจ สถานประกอบการ นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

Abstract

The purposes of the research were to study the suppliers' satisfaction toward the business English trainee students, the Faculty of Humanities and Social Sciences. The sample consisted of 24 suppliers in Bangkok, Chonburi, Rayong, Chanthaburi and Trat provinces. The instrument was a 5 rating scale questionnaire of 30 items. The statistics used for data analysis were percentage, mean, standard deviation and t-test

The results of the study were as follows :

1) The suppliers' overall satisfaction toward the business English trainee students was at a high level. In each aspect, the morality and ethics in career was at a high level. The knowledge and the basic ability for the job and the academic knowledge were at a moderate level. 2) The suppliers' satisfaction toward the business English trainee students categorized by gender, experiences and the career position were as follow : 2.1) categorized by gender, the suppliers' overall satisfaction and each aspect was no significant difference; 2.2) categorized by experiences, the suppliers overall satisfaction was significant difference at .05. In each aspect, the knowledge and basic ability for the job was significant different at .01; 2.3) categorize by career position, the suppliers' overall and each aspect were no significant difference. 3) The suppliers had following suggestions for trainee students; lack of self-confidence, decision-making, leadership and problem solving etc. Moreover, the suppliers had following suggestions for the business English trainee students should have 2-3 language communicative skills, self-confidence, bravely decision-making, creative thinking and strong sense of responsibility toward the career.

Keywords : Satisfaction, Suppliers, Trainee Students.

บทนำ

ปัจจุบันการจัดการศึกษาทุกระดับมีหลักการสำคัญเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นบุคคลที่มีความพร้อมทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ มีความรู้ ความสามารถในเชิงวิชาการและวิชาชีพ มีคุณธรรม จริยธรรมและที่สำคัญคือในขณะที่ผู้เรียนกำลังศึกษาอยู่ก็สามารถเลือกเรียนได้ตามความถนัดและเมื่อจบการศึกษาแล้วก็สามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข สถาบันการศึกษาทุกแห่งจึงต้องปรับกลยุทธ์ในการจัดการเรียนการสอนให้มีความหลากหลาย เป็นที่ต้องการของผู้เรียนและให้ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงาน รวมทั้งสอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาการศึกษาของรัฐบาลและพร้อมให้มีการตรวจสอบโดยระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ซึ่งตามมาตราฐานที่ 1 มาตราฐานด้านคุณภาพบัณฑิตที่เน้นให้สถานศึกษผลิตบัณฑิตให้เป็นผู้มีความรู้ มีคุณธรรม จริยธรรม มีความสามารถในการเรียนรู้พัฒนาตนเอง สามารถประยุกต์ใช้ความรู้เพื่อการดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุขทั้งร่างกายและจิตใจ มีความสำนึกและความรับผิดชอบในฐานะพลเมืองและพลโลก มาตราฐานนี้มีตัวบ่งชี้หลัก คือ

1. บัณฑิตมีความรู้ ความเชี่ยวชาญในศาสตร์ของตน สามารถเรียนรู้ สร้างและประยุกต์ใช้ความรู้เพื่อพัฒนาตนเอง สามารถปฏิบัติงานและสร้างงานเพื่อพัฒนาสังคมให้สามารถแข่งขันในระดับสากล
2. บัณฑิตมีจิตสำนึก ดำรงชีวิตและปฏิบัติหน้าที่ตามความรับผิดชอบโดยยึดหลักคุณธรรม จริยธรรม
3. บัณฑิตมีสุขภาพดีทั้งด้านร่างกายและจิตใจ มีการดูแลเอาใจใส่รักษาสุขภาพของตนเองอย่างเหมาะสม

จากเหตุผลดังกล่าวหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ ซึ่งสังกัดคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ตระหนักถึงหน้าที่และบทบาทในการเตรียมความพร้อมให้แก่บัณฑิตของสาขาวิชาที่จะต้องออกไปฝึกประสบการณ์วิชาชีพในสถานประกอบการในจังหวัดชลบุรี ระยอง จันทบุรีและจังหวัดตราด ซึ่งมีความหลากหลายทั้งในสถานที่ตั้งและลักษณะงานที่นักศึกษาจะต้องไปฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ดังนั้นเพื่อให้การเตรียมความพร้อมของนักศึกษาให้มีคุณภาพตามความต้องการของสถานประกอบการ สาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ ต้องทำการศึกษาข้อมูลย้อนหลังจกนายจ้าง ผู้ประกอบการ ผู้ประกอบการอิสระหรือผู้ใช้บัณฑิตศึกษา ไม่ว่าจะหน่วยงานของภาครัฐบาลและภาคเอกชนว่ามีความพึงพอใจในคุณภาพของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพเพียงใด เพื่อจะได้นำข้อมูลที่ได้เหล่านั้นไปพัฒนากระบวนการเรียนการสอนและปรับปรุงเนื้อหาวิชาต่างๆ ให้สัมพันธ์กับความต้องการของผู้ประกอบการ จึงนับว่าเป็นกระบวนการที่สำคัญอันจะส่งผลให้สาขาวิชานำข้อมูลดังกล่าวไปพัฒนาหลักสูตรให้มีความ หลากหลายและทันสมัยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ตั้งวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของสถานประกอบการต่อนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพ สาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
2. เพื่อรวบรวมข้อเสนอแนะและความคิดเห็นของผู้ประกอบการ ที่มีต่อนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพ สาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัย (Scope of Research) ด้านเนื้อหา ครั้งนี้เป็นการศึกษาความพึงพอใจของสถานประกอบการต่อนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพ สาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ ปีการศึกษา 2552 ในด้านต่างๆ คือ
  - ด้านความรู้ความสามารถทางวิชาการตามสาขาที่เรียน
  - ด้านความรู้ความสามารถพื้นฐานที่ส่งผลต่อการทำงาน
  - ด้านคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณในวิชาชีพ
2. กลุ่มประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ผู้ประกอบการภายในสถานประกอบการ ที่นักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ ได้ไปฝึกประสบการณ์วิชาชีพในปีการศึกษา 2552
3. พื้นที่ที่ศึกษา คือ สถานประกอบการในกรุงเทพมหานคร จังหวัดชลบุรี ระยอง จันทบุรีและตราด
4. ระยะเวลาที่ศึกษา เดือนเมษายน – ธันวาคม 2553

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยได้ใช้สถานประกอบการที่นักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพในภาคเรียนที่ 2/2552 จำนวนทั้งหมด 24 แห่ง เป็นประชากรในการวิจัย ประกอบด้วย สถานประกอบการในกรุงเทพมหานคร 2 แห่ง จังหวัดชลบุรี 8 แห่ง จังหวัดระยอง 3 แห่ง จังหวัดจันทบุรี 2 แห่ง และจังหวัดตราด 9 แห่ง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามที่สร้างขึ้น แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของสถานประกอบการที่ดูแลนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพ สาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ แบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ (Checklist) เป็นคำถามเป็นคำถามเกี่ยวกับเพศ

ประสบการณ์ในการทำงาน และตำแหน่งหน้าที่ในสถานประกอบการ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับความพึงพอใจของสถานประกอบการต่อนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพ สาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ ใน 3 ด้าน คือ ด้านความรู้ความสามารถทางวิชาการตามสาขาที่เรียน ด้านความรู้ความสามารถพื้นฐานที่ส่งผลต่อการทำงาน และด้านคุณธรรม จริยธรรมและจรรยาบรรณในวิชาชีพ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามปลายเปิด ประกอบด้วย ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพ และคุณลักษณะของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปเก็บข้อมูลจากสถานประกอบการ ทั้ง 24 แห่ง ด้วยตนเอง และรวบรวมแบบสอบถามมาวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยหาค่าเป็นร้อยละ
2. ข้อมูลความพึงพอใจของสถานประกอบการต่อนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพ วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
3. ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพ และข้อเสนอแนะคุณลักษณะของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพ รวบรวมและสรุปเป็นรายชื่อ

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาความพึงพอใจของสถานประกอบการต่อนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพ สาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี สรุปได้ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามจำนวนทั้งสิ้น 24 คน พบว่าเป็นเพศชาย 9 คน คิดเป็นร้อยละ 37.5 และเป็นเพศหญิง 15 คน คิดเป็นร้อยละ 62.5 มีประสบการณ์ในการทำงานน้อย (ระหว่าง 1-8.38 ปี) จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 54.2 และมีประสบการณ์ในการทำงานมาก (8.39 ปีขึ้นไป) จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 45.8 ตำแหน่ง/หน้าที่ในสถานประกอบการ ตำแหน่งผู้จัดการ/ผู้อำนวยการ/รองผู้จัดการ จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 54.2 เป็นหัวหน้าแผนก/ฝ่าย จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 45.8

2. ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของสถานประกอบการต่อนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพ สาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ

โดยรวมพบว่าอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.56$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมาก 1 ด้าน คือ ด้านคุณธรรมจริยธรรม และจรรยาบรรณในวิชาชีพ ($\bar{X} = 3.96$) อยู่ในระดับปานกลาง 2 ด้าน คือ ด้านความรู้ความสามารถพื้นฐานที่ส่งผลต่อการทำงาน ($\bar{X} = 3.42$) และด้านความรู้ความสามารถทางวิชาการตามสาขาที่เรียน ($\bar{X} = 3.31$) เมื่อพิจารณาแต่ละด้านเป็นรายข้อ ผลปรากฏดังนี้

2.1 ด้านความรู้ความสามารถทางวิชาการตามสาขาที่เรียน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.31$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก 1 ข้อ คือ ความคล่องตัวในการนำความรู้มาสู่การปฏิบัติงาน ($\bar{X} = 3.71$) และอยู่ในระดับปานกลาง 9 ข้อ เรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรกคือ สามารถนำความรู้ทาง วิชาการมาดัดแปลงให้เหมาะสมกับงาน ($\bar{X} = 3.50$) นำความรู้ ประสบการณ์มาใช้ประโยชน์ต่องานได้ ($\bar{X} = 3.46$) และความสามารถในการนำความรู้มาประยุกต์ใช้กับงาน ($\bar{X} = 3.46$)

2.2 ด้านความรู้ความสามารถพื้นฐานที่ส่งผลต่อการทำงาน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.42$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีความพึงพอใจด้านความรู้ความสามารถพื้นฐานที่ส่งผลต่อการทำงานระดับมาก 3 ข้อ เรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก คือ ความมีมนุษยสัมพันธ์ ($\bar{X} = 4.08$) การปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลง ($\bar{X} = 3.96$) สามารถเลือกใช้เทคโนโลยีเพื่อการปฏิบัติงานได้อย่างเหมาะสม ($\bar{X} = 3.63$) และอยู่ในระดับ ปานกลาง 7 ข้อ เรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก คือ มีทักษะในการทำงานเป็นทีม ($\bar{X} = 3.50$) มีทักษะในการสื่อสาร ($\bar{X} = 3.38$) และสนใจใฝ่หาความรู้ ($\bar{X} = 3.21$)

2.3 ด้านคุณธรรม จริยธรรมและจรรยาบรรณในวิชาชีพ พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.96$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าอยู่ในระดับมาก 9 ข้อ เรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก คือ มีบุคลิกภาพที่ดี ($\bar{X} = 4.38$) มีความขยันสู้งาน ($\bar{X} = 4.29$) และมีความซื่อสัตย์ต่อหน้าที่ ($\bar{X} = 4.29$)

3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบความพึงพอใจของสถานประกอบการต่อนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพ จำแนกตามความแตกต่างระหว่าง เพศ ประสบการณ์การทำงานและตำแหน่ง/หน้าที่ ปรากฏผลดังนี้

3.1 ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของสถานประกอบการต่อนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพ สาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ จำแนกตามเพศ พบว่าโดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ โดยค่าเฉลี่ยของผู้ประกอบการหญิง มีความพึงพอใจมากกว่าผู้ประกอบการชาย

3.2 ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของสถานประกอบการต่อนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพ สาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านความรู้ความสามารถพื้นฐานที่ส่งผลต่อการทำงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01 ส่วนด้านความรู้ความสามารถทางวิชาการตามสาขาที่เรียน และด้านคุณธรรมจริยธรรมและจรรยาบรรณในวิชาชีพแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

3.3 ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของสถานประกอบการต่อนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพ สาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ จำแนกตามตำแหน่ง/หน้าที่ในสถานประกอบการ พบว่าโดยรวมและรายด้านมีแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัย การศึกษาความพึงพอใจของสถานประกอบการต่อนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพ สาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ผู้วิจัยนำข้อค้นพบจากการวิจัยมาอภิปรายผลดังนี้

1. ความพึงพอใจของสถานประกอบการต่อนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพ สาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เพราะนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพ สาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ ขณะที่ยังฝึกประสบการณ์วิชาชีพได้แสดงศักยภาพการนำความรู้ความสามารถในวิชาที่เรียน ความรู้พื้นฐานไปปรับใช้ในการปฏิบัติงานอย่างเต็มที่ตามปรัชญาของหลักสูตร คือ นักศึกษาที่เรียนสาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจจะต้องมีความรู้เชี่ยวชาญทางภาษาอังกฤษ พัฒนาคุณภาพทางวิชาการและชำนาญงานอาชีพ ยิ่งกว่านั้นวัตถุประสงค์ของหลักสูตร ยังมุ่งเน้นที่จะผลิตบัณฑิตให้มีความรู้ความสามารถในการสื่อสาร และสามารถปฏิบัติงานวิชาชีพได้อย่างเหมาะสม รวมถึงมีจรรยาบรรณในการประกอบอาชีพ ซึ่งจะสอดคล้องกับสำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ (2551 : 23) ได้กำหนดคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ เพื่อเป็นแนวทางในการประกันคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏ ว่านักศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏที่จบการศึกษาจะต้องมีคุณธรรม จริยธรรมและจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพ มีจิตสำนึกในความเป็นไทย และมีความรู้ความสามารถสาขาวิชาการหรือวิชาชีพ ซึ่งสอดคล้องกับศิริวรรณ สิริพุทธิวรรณ (2547 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาคุณลักษณะของบัณฑิตที่มีผลต่อการจ้างงานของบัณฑิตมหาวิทยาลัยทักษิณ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทราบความพึงพอใจต่อบัณฑิตของมหาวิทยาลัยทักษิณพบว่า

สถานประกอบการมีความพึงพอใจด้านความรู้ความสามารถทางด้านวิชาการและวิชาชีพในระดับมาก

2. เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ปรากฏผลดังนี้

2.1 ด้านความรู้ความสามารถทางวิชาการตามสาขาที่เรียนมา โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.31$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าอยู่ในระดับมาก 1 ข้อ คือความคล่องตัวในการนำความรู้มาสู่การปฏิบัติงาน และอยู่ในระดับปานกลาง 9 ข้อ เรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรกคือ สามารถนำความรู้ทางวิชาการมาดัดแปลงให้เหมาะสมกับงาน นำความรู้ประสบการณ์มาใช้ประโยชน์ต่องานได้ และมีความสามารถในการนำความรู้มาประยุกต์ใช้กับงาน แสดงว่านักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ สามารถนำความรู้ความสามารถทางวิชาการตามสาขาที่เรียนมาไปประยุกต์ใช้กับงานที่นักศึกษาไปฝึกประสบการณ์วิชาชีพได้อย่างเหมาะสม ซึ่งเป็นไปตามมาตรฐานผลการเรียนรู้ของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนักศึกษาวิชาเอกภาษาอังกฤษธุรกิจที่หลักสูตรได้ตั้งไว้ คือ นักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจสามารถนำความรู้ความสามารถทางวิชาการที่เรียนมาไปใช้ในการปฏิบัติงานและเรียนรู้ทักษะจากสถานประกอบการได้ (หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษ 2549 : 3) ซึ่งสอดคล้องกับนิตยา สำเร็จผล และคณะ (2542 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่องการศึกษาคความพึงพอใจของนายจ้างต่อบัณฑิตวิทยาลัยเขตพระนครได้ พบว่านายจ้างมีความพึงพอใจคุณลักษณะบัณฑิตในด้านความรู้ความสามารถ โดยการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้กับงานวางแผนการทำงาน มีการพัฒนาความรู้ตลอดเวลา

2.2 ด้านความรู้ความสามารถพื้นฐานที่ส่งผลต่อการทำงาน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าอยู่ในระดับมาก 3 ข้อ เรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก คือ ความมีมนุษยสัมพันธ์ การปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลง และสามารถเลือกใช้เทคโนโลยีเพื่อการปฏิบัติงานได้อย่างเหมาะสมและอยู่ในระดับปานกลาง 7 ข้อ เรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก คือ มีทักษะในการทำงานเป็นทีม มีทักษะในการสื่อสารและสนใจใฝ่หาความรู้ แสดงว่าในขณะที่นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพในสถานประกอบการนั้น นักศึกษาได้สร้างมนุษยสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ในการฝึกงานแต่ละแห่งอย่างเหมาะสม รวมทั้งนำความรู้พื้นฐานทางเทคโนโลยีไปใช้ในการฝึกประสบการณ์อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับเกรียงศักดิ์ บุญญา (2542 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่องความพึงพอใจของผู้บริหารสถานประกอบการที่มีต่อลักษณะของผู้สำเร็จการศึกษาประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) สาขาช่างอุตสาหกรรมที่สำเร็จจากโรงเรียนเทคโนโลยีชลบุรี พบว่าผู้บริหารสถานประกอบการมีความ

พึงพอใจต่อบัณฑิต ที่สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดีอยู่ในระดับมาก ความสามารถในด้านความรู้ความสามารถพื้นฐานที่ส่งผลต่อการทำงานถ้าได้รับการพัฒนา ก็จะเป็นส่วนสนับสนุนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

2.3 ด้านคุณธรรม จริยธรรมและจรรยาบรรณในวิชาชีพ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าอยู่ในระดับมาก 9 ข้อ เรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรกคือ มีบุคลิกภาพดี ความขยัน ความซื่อสัตย์ต่อหน้าที่ แสดงว่านักศึกษาที่ออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพได้ปฏิบัติตามได้อย่างเหมาะสมทั้งด้านการวางตัวที่ดี เสริมบุคลิกภาพได้ดี มีความขยันมุ่งมั่นในการปฏิบัติงานให้สำเร็จลุล่วงไปอย่างมีประสิทธิภาพ และมีความซื่อสัตย์สุจริตต่อหน้าที่การงานที่รับผิดชอบ ซึ่งสอดคล้องกับผลการสำรวจความพึงพอใจของผู้ใช้บัณฑิตของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติและสำนักงาน ก.พ.ร. (2552 : ข) พบว่าผู้ใช้บัณฑิตพึงพอใจในประเด็นคุณธรรม จริยธรรมและจรรยาบรรณในวิชาชีพสูงสุด หรือคิดเป็นคะแนนร้อยละ 83.11 นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ (2548 : บทสรุปผู้บริหาร) ศึกษาความพึงพอใจและความต้องการต่อนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพของคณะวิทยาการจัดการ พบว่าผู้ประกอบการมีความพึงพอใจในนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพ คือ ความขยันอดทน มีความรับผิดชอบต่องานสูง มีกิริยามารยาทดี และมีความอ่อนน้อมถ่อมตน ระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับเกรียงศักดิ์ บุญญา (2542 : บทคัดย่อ) ศึกษาความพึงพอใจต่อคุณลักษณะของผู้สำเร็จการศึกษาประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) จากโรงเรียนเทคโนโลยีชลบุรี พบว่าผู้บริหารสถานประกอบการ มีความพึงพอใจผู้สำเร็จการศึกษาด้านจริยธรรมและคุณธรรม และด้านบุคลิกภาพส่วนตัวในระดับมาก จากการวิจัยความพึงพอใจของสถานประกอบการต่อนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพ พบว่าสถานประกอบการเน้นคุณภาพของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพหรือบัณฑิตที่มีคุณธรรมจริยธรรมและจรรยาบรรณในวิชาชีพ ดังนั้นสาขาวิชาต่างๆ ควรเน้นคุณภาพนักศึกษาหรือบัณฑิตให้มีคุณธรรมและจริยธรรมที่เหมาะสมกับวิชาชีพ มีบุคลิกภาพที่ดีดีดัง พรชัย มงคลวนิช (2539 : 16) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการผลิตบัณฑิตเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงสู่ศตวรรษที่ 21 ว่า สถาบันอุดมศึกษาควรเน้นการพัฒนาการเรียนการสอนให้มีคุณภาพ และสร้างผู้เรียนให้มีความสามารถที่ยั่งยืน มั่นใจในตนเอง กล้าแสดงออก มีบุคลิกที่น่าประทับใจและมีทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพและสถาบัน

3. การวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบความพึงพอใจของสถานประกอบการต่อนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพ สาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จำแนกตามเพศ ประสบการณ์การทำงาน และตำแหน่ง/หน้าที่ในสถานประกอบการอภิปรายผลดังนี้

3.1 ความพึงพอใจของสถานประกอบการต่อนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพสาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ จำแนกตามเพศ โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ โดยค่าเฉลี่ยผู้ประกอบการเพศหญิงมีความพึงพอใจมากกว่าเพศชายในทุกด้านที่เป็น เช่น เพราะนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพสาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจส่วนใหญ่จะเป็นนักศึกษาหญิง มีโอกาสได้ฝึกงานกับผู้ประกอบการที่เป็นเพศเดียวกัน ก่อให้เกิดความใกล้ชิดมากกว่าเพศตรงข้าม และถ้าปฏิบัติเป็นไปตามวัตถุประสงค์ขององค์กรก็ก่อให้เกิดความพึงพอใจได้ดัง เสนาะ ดิยาว (2543 : 209) ได้กล่าวว่า ความสำเร็จ (Achievement) เป็นปัจจัยประเภทหนึ่งที่เกิดความพึงพอใจได้

3.2 ความพึงพอใจของสถานประกอบการต่อนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพ สาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านความรู้ความสามารถพื้นฐานที่ส่งผลต่อการทำงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งดูจากค่าเฉลี่ยของผู้ประกอบการที่มีประสบการณ์ในการทำงานน้อยจะมีความพึงพอใจในนักศึกษาฝึกประสบการณ์การวิชาชีพสูงกว่า ผู้ประกอบการที่มีประสบการณ์มาก เป็นเพราะผู้ที่มีประสบการณ์มาก จะมองเห็นข้อบกพร่องในการฝึกประสบการณ์ของนักศึกษาได้มากกว่าผู้ประกอบการที่มีประสบการณ์น้อย จึงทำให้เกิดความพึงพอใจน้อยกว่าผู้ประกอบการที่มีประสบการณ์น้อย

3.3 ความพึงพอใจของสถานประกอบการต่อนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพ สาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ จำแนกตามตำแหน่ง/หน้าที่ในสถานประกอบการ โดยรวมและรายด้านพบว่าแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ยปรากฏว่าผู้ประกอบการที่อยู่ในตำแหน่งผู้จัดการ ผู้อำนวยการหรือรองผู้จัดการมีความพึงพอใจในนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพสาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ มากกว่าผู้ประกอบการที่อยู่ในตำแหน่งหัวหน้าแผนก เป็นเพราะว่าผู้ประกอบการที่อยู่ในตำแหน่งหัวหน้าแผนก จะมีโอกาสได้สังเกตการณ์ปฏิบัติงานของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพได้ใกล้ชิดกว่าผู้ประกอบการระดับสูงก็จะเห็นข้อบกพร่องในการปฏิบัติงานมากกว่าผู้ประกอบการระดับสูง จึงทำให้เกิดความพึงพอใจน้อยกว่า

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาความพึงพอใจของสถานประกอบการที่มีต่อนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพ สาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ความพึงพอใจของสถานประกอบการต่อนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ด้านความรู้ความสามารถทางวิชาการตามสาขาที่เรียน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง แต่เมื่อพิจารณาจาก ค่าเฉลี่ยแล้วพบว่า ความพึงพอใจของผู้ประกอบการในด้านนี้น้อยกว่า ด้านความรู้ความสามารถพื้นฐานที่ส่งผลต่อการทำงานและด้านคุณธรรมจริยธรรมและจรรยาบรรณในวิชาชีพ ดังนั้นสาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจจึงควรตระหนักในเรื่องการเรียนการสอนที่จะเสริมความรู้ทางสาขาวิชาเฉพาะที่จะส่งผลให้นักศึกษามีความรู้ความสามารถทางวิชาการตามสาขาที่เรียนสูงขึ้น สามารถนำความรู้ทางวิชาการมาใช้ได้อย่างเหมาะสม มีความมั่นใจในความรู้ที่เรียนมาและกล้าแสดงออกในการปฏิบัติงาน

2. ด้านความรู้ความสามารถพื้นฐานที่ส่งผลต่อการทำงานดูจากค่าเฉลี่ยพบว่าอยู่ในระดับปานกลางแต่ค่อนข้างไปทางมากสาขาวิชาควรเพิ่มความรู้ความสามารถในการวิเคราะห์ปัญหาและแก้ไขปัญหา รวมทั้งการสร้างสรรค์งานใหม่ ฝึกให้นักศึกษาได้คิดเองสนใจใฝ่หาความรู้สิ่งแปลกใหม่ที่เกี่ยวข้องกับสาขาวิชาที่เรียน โดยการนำนักศึกษาทัศนศึกษาในสถานประกอบการที่นักศึกษาสนใจที่จะประกอบอาชีพในอนาคต ฝึกการทำงานวิจัยเล็กๆ ที่นักศึกษาสนใจเพื่อจะได้องค์ความรู้ใหม่จากการค้นพบในการวิจัยนั้นๆ แล้วนำความรู้มาแลกเปลี่ยนกับเพื่อนในชั้นเรียน

3. ด้านคุณธรรม จริยธรรมและจรรยาบรรณในวิชาชีพผู้ประกอบการมีความพึงพอใจนักศึกษา ฝึกประสบการณ์วิชาชีพสาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ ในด้านนี้ระดับมาก ดังนั้นสาขาวิชาคงจะต้องรักษาคุณสมบัติดังกล่าวให้เป็นจุดเด่นของสาขาวิชาเพราะความมีคุณธรรม จริยธรรมและจรรยาบรรณในวิชาชีพ ถ้านักศึกษาของสาขาวิชามีคุณลักษณะดังกล่าวก็จะส่งผลให้นักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ มีงานทำและเป็นบัณฑิตที่พึงประสงค์ของสถานประกอบการ อันส่งผลต่อการสร้างชื่อเสียงให้กับสาขาวิชาคณะและมหาวิทยาลัย เช่นเดียวกับการสำรวจความพึงพอใจของผู้ใช้บัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ปี พ.ศ. 2552 โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติและ ก.พ.ร. พบว่าผู้ใช้บัณฑิตมีความพึงพอใจบัณฑิตของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณีด้านคุณธรรมจริยธรรมและจรรยาบรรณในวิชาชีพในระดับมาก

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาคูณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
2. ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจของผู้ประกอบการต่อนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

เอกสารอ้างอิง

- กองบริการวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี. (2553). **คู่มือนักศึกษาปีการศึกษา 2553** จันทร์บุรี : โรงพิมพ์จันทนิมิต.
- เกียรติกดิ์ บุญญา. (2542). **ความพึงพอใจของผู้บริหารสถานประกอบการที่มีต่อคุณลักษณะของผู้สำเร็จการศึกษาประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) สาขาช่างอุตสาหกรรมจากโรงเรียน. วิทยานิพนธ์ ปริญญาโท สาขาบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกริก.**
- คณะวิทยาการจัดการ. (2548). **ความพึงพอใจและความต้องการขององค์กรต่อนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพของคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตต์.** คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตต์ .
- นิตยา สำเร็จผล , อานนท์ อาจศิริ , กาญจนา ชินสำราญ , นัดดา อังสุโวทัย และประเสริฐ ศศิธรโรจนชัย. (2542). **รายงานวิจัย เรื่อง การศึกษาความพึงพอใจของนายจ้างต่อบัณฑิต. วิทยาเขตพระนครใต้ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล.**
- ศิริวรรณ สิริพุทไธวรรณ. (2547). **คุณลักษณะของบัณฑิตที่มีผลต่อการจ้างงานของบัณฑิตมหาวิทยาลัยทักษิณ. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยทักษิณ.**
- สำนักงานสถาบันราชภัฏ. (2551). **ภาวะการมีงานทำของสถาบันราชภัฏ. กรุงเทพฯ :** สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติและสำนักงาน ก.พ.ร. (2552). **การสำรวจความพึงพอใจของผู้ใช้บัณฑิตและความพึงพอใจของนิสิตนักศึกษา ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2552 มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี. จันทร์บุรี :** มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี .
- เสนาะ ตีเยาว์. (2543). **ความพึงพอใจในงานของพยาบาลวิชาชีพในโรงพยาบาลของรัฐและเอกชนในเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ พยม. (การบริหารการพยาบาล). เชียงใหม่ :** บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ความคิดเห็น และความต้องการจัดการเหามนุษย์ในผู้ปกครองนักเรียน
The opinions and needs for controlling human head louse from
the parents of children

วัชรวิทย์ รัศมิ มยุรา สุณย์วีระ

คณะเทคโนโลยีการเกษตร สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

บทคัดย่อ

เหามนุษย์ (Human head louse, *Pediculus humanus capitis* De Geer: Pthiraptera) เป็นปัญหาทางสาธารณสุข พบผู้เป็นเหามนุษย์อายุประมาณ 6-12 ปี เหามนุษย์อาศัย วางไข่ และดูดกินเลือดเพื่อดำรงชีวิตอยู่บริเวณศีรษะของมนุษย์ พบการเกิดแผลเนื่องจากการเกาซึ่งมีสาเหตุจากการคันในบริเวณที่เหามนุษย์ดูดกินอาหารส่งผลให้เกิดการติดเชื้อขึ้นภายหลังได้ในการศึกษาครั้งนี้ทำการสำรวจความคิดเห็น และความต้องการจัดการเหามนุษย์ของผู้ปกครองนักเรียนที่เป็นเหามนุษย์ และผู้ปกครองนักเรียนที่ไม่เป็นเหามนุษย์ ด้วยแบบสอบถาม ทำการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling) ทั้งหมด 259 คน แบ่งออกเป็นผู้ปกครองนักเรียนที่เป็นเหามนุษย์ 141 คน และผู้ปกครองของนักเรียนที่ไม่เป็นเหามนุษย์ 118 คน ทำการวิเคราะห์ผลทางสถิติ และเปรียบเทียบความแตกต่างของความคิดเห็นของกลุ่มประชากรทั้งสองกลุ่ม พบว่า 1)การเป็นเหามนุษย์ถือว่าเป็นเรื่องธรรมดา ของผู้ปกครองนักเรียนที่เป็นเหามนุษย์ และผู้ปกครองนักเรียนที่ไม่เป็นเหามนุษย์มีความคิดเห็นด้วยเท่ากับ 46% และ 40.4% ตามลำดับโดยไม่มีความแตกต่างกันทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญที่ 0.05 2) เหามนุษย์เป็นปัญหาต่อสุขภาพของผู้ที่เป็นเหามนุษย์ ของผู้ปกครองนักเรียนที่เป็นเหามนุษย์ และผู้ปกครองนักเรียนที่ไม่เป็นเหามนุษย์มีความคิดเห็นด้วยเท่ากับ 79.4% และ 87.6% ตามลำดับโดยมีความแตกต่างกันทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญที่ 0.05 3)ความรู้สึกหนักใจเมื่อบุตรเป็นเหามนุษย์ ของผู้ปกครองนักเรียนที่เป็นเหามนุษย์ และผู้ปกครองนักเรียนที่ไม่เป็นเหามนุษย์มีความคิดเห็นด้วยเท่ากับ 82.2% และ 83.8% ตามลำดับโดยไม่มีความแตกต่างกันทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญที่ 0.05 4) ความคิดเห็นในการใช้สารเคมีกำจัดเหามนุษย์มีความปลอดภัย ของผู้ปกครองนักเรียนที่เป็นเหามนุษย์ และผู้ปกครองนักเรียนที่ไม่เป็นเหามนุษย์มีความคิดเห็นเท่ากับ 38.8% และ 35.4% ตามลำดับโดยไม่มีความแตกต่างกันทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญที่ 0.05 5)ความคิดเห็นว่าสมุนไพรมีความสามารถในการป้องกันกำจัดของผู้ปกครองนักเรียนที่เป็นเหามนุษย์ และผู้ปกครองนักเรียนที่ไม่เป็นเหามนุษย์มีความคิดเห็นเท่ากับ 86.4% และ 89.4% ตามลำดับโดยไม่มีความแตกต่างกันทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญที่ 0.05 และ6)ความต้องการเลือกใช้ผลิตภัณฑ์ระหว่างสารเคมีกับสมุนไพรในการป้องกันกำจัด เหามนุษย์ ของผู้ปกครองนักเรียนที่เป็นเหามนุษย์ และผู้ปกครองนักเรียนที่ไม่เป็นเหามนุษย์พบว่าผู้ปกครองทั้งสองกลุ่มมีความต้องการเลือกใช้ผลิตภัณฑ์จากสมุนไพรเท่ากับ 93.61% และ 97.45% ตามลำดับโดยมีความแตกต่างกันทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญที่ 0.05

คำสำคัญ : ความคิดเห็น ความต้องการ เหามนุษย์

Abstract

A human head louse, (*Pediculus humanus capitis* De Geer: Pthiraptera) is a public health worldwide problem. The children have been infested around 6-12 years old. The lice live on human heads, lay eggs and suck blood for food there.

The purposes of the research were to investigate parents' opinions and needs to control the human head lice. The sample consisted of 259 parents divided into 2 groups. The first group was infested children's parents and the other was free louse children's ones. The instrument was a questionnaire. The statistics used were percentage, mean, standard deviation and t-test.

The results were found that the parents had no difference opinions in the following issues : it was common for children to be infested lice they were worry about the children's health to heal by chemical was safe. herb could be used to heal The parents had significantly different opinions that the lice were public health problems and the needs of choosing chemical or herb product to heal the louse in fested.

Keywords : The opinions, needs, human head louse

บทนำ

เหามนุษย์ (Human head louse) จัดเป็นแมลงที่มีความสำคัญทางการแพทย์ มีขนาดเล็กโดยตัวเต็มวัยเพศเมียมีขนาด 2.4-3.3 มิลลิเมตร และตัวเต็มวัยเพศผู้มีขนาด 2.1-2.6 มิลลิเมตร ลำตัวสีน้ำตาล หรือบางครั้งมีสีคล้ายสีของผมที่เหามนุษย์อาศัยอยู่ ตาอยู่ด้านหลังของฐานหนวด ขาเป็นขาเกี่ยวมีเล็บที่พัฒนาไว้เกาะเกี่ยวเส้นผม บริเวณปลายของปล้องท้องสุดท้ายมีลักษณะเป็นจุดตรงปลาย ส่วนเพศเมียมีลักษณะรูปร่าง W ส่วนตัวอ่อนมีลักษณะคล้ายตัวเต็มวัยโดยมีขนาดจาก 0.90 มิลลิเมตร ในระยะแรกจนถึงมีขนาด 2.70 มิลลิเมตร ในระยะที่สาม (Robinson. 2005) เหามนุษย์มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Pediculus humanus capitis* De Geer จัดอยู่ในอันดับ Pthiraptera วงศ์ Pediculiade มีการเปลี่ยนแปลงรูปร่างแบบไม่สมบูรณ์ (Incomplete metamorphosis) สามารถพบไข่ของเหามนุษย์บริเวณโคนของเส้นผม ตัวอ่อนและตัวเต็มวัยสามารถดูดกินเลือดบริเวณศีรษะของมนุษย์ได้ (มยุรา สุนย์วีระ. 2537, วัชรวิทย์ รัตมี. 2551) Fournire et al. (2002) ทำการสำรวจในประเทศฝรั่งเศส โปรตุเกส รัสเซีย Algeria, Burundi, จีน ไทยและออสเตรเลียไม่พบว่าเหามนุษย์สามารถเป็นพาหะของเชื้อ *Rickettsia prowazekii* และ *Bartonella Quintana* การเป็นเหามนุษย์ไม่ได้ทำให้เจ็บป่วยแต่เป็นสิ่งที่ไม่น่าพึงประสงค์ทางกายภาพ และเป็นสิ่งที่ไม่ควรพบในสังคม (Hodjati et al. 2008) แต่การดูดกินเลือดของเหามนุษย์ทำให้เกิดการระคายเคืองและต้องเกา การระคายเคืองจะรบกวนการพักผ่อนของผู้ที่ติดเหามนุษย์ การเกาทำให้เกิดแผลบนผิวหนัง และเกิดการติดเชื้อโรค ในเวลาต่อมาได้ (สัมฤทธิ์ สิงห์อาษา. 2537) อุษาวดี ดาวระ และคณะ (2531) รายงานพบนักเรียนเป็นเหามนุษย์ในประเทศไทยเท่ากับ 48.8% พบการจัดการเหามนุษย์โดยใช้สารเคมี และสมุนไพรเช่น หรรษา ไชยวานิช (2530) รายงานว่าพบผลิตภัณฑ์ที่ใช้กำจัดเหามนุษย์เช่นสารกำจัดแมลงประเภทคลอรีเนเตด ไฮโดรคาร์บอน ชนิดลินเดน เฮพราคลอร์ แต่ก็พบว่าสารนี้เมื่อสัมผัสกับร่างกายทำให้เกิดอาการมีนงง ปวดศีรษะ อาเจียน กล้ามเนื้ออ่อนเพลีย วัชรวิทย์ รัตมี และมยุรา สุนย์วีระ (2552) ได้รายงานการใช้แชมพูพืชสมุนไพรในการป้องกันกำจัดเหามนุษย์ในห้องปฏิบัติการพบว่าแชมพูโกฐจุฬีเชียง แชมพูมะขาม และแชมพูส้มจี๊ด ให้ผลดีในการทดลองโดยมีผลทำให้เหามนุษย์ตาย 88% 68% และ 60% และรายงานว่าแชมพูพืชสมุนไพรทั้ง 3 ชนิดเมื่อนำไปสระทิ้งไว้ 5 นาทีก่อนล้างพบว่านักเรียนหญิงหายจากการเป็นเหามนุษย์ 63% 40% และ 40% ตามลำดับหลังจากทดลองในสัปดาห์ที่ 5 และไม่พบผลระคายเคือง ซึ่งการจัดการเหามนุษย์มีทั้งการใช้สารเคมี และพืชสมุนไพร เพื่อให้ทราบข้อมูลของความคิดเห็นและความต้องการของผู้ปกครองนักเรียนที่เป็นเหามนุษย์ หรือผู้ปกครองของนักเรียนที่ไม่เป็นเหามนุษย์ว่ามีความคิดเห็น และ

ความต้องการอย่างไรในการป้องกันกำจัดเหามนุษย์ ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งทำการสำรวจ สอบถามความคิดเห็น และความต้องการในการกำจัดเหามนุษย์เพื่อให้ทราบความคิดเห็น และความต้องการที่แท้จริงของผู้ปกครองนักเรียน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะของผู้ปกครองนักเรียนที่เป็นมนุษย์ และผู้ปกครองนักเรียนที่ไม่เป็นเหามนุษย์
2. เพื่อทราบความคิดเห็น และความต้องการจัดการเหามนุษย์

อุปกรณ์และวิธีการดำเนินการวิจัย

นำแบบสอบถามปลายปิด ประกอบด้วยข้อมูลทางสภาพสังคม ได้แก่อายุ เพศ อาชีพ รายได้ เป็นต้น ความคิดเห็นเกี่ยวกับเหามนุษย์ และความต้องการจัดการเหามนุษย์ ทำการสุ่มสำรวจตัวอย่างแบบง่าย และทำการสอบถามความคิดเห็น และความต้องการของผู้ปกครองนักเรียนที่เป็นเหามนุษย์ และผู้ปกครองนักเรียนที่ไม่เป็นเหามนุษย์จาก 1) โรงเรียนตลาดปากคลองเจ้าต.เปรี้ง อ.บางบ่อ จ.สมุทรปราการ 2) โรงเรียนวัดเปรี้งราษฎร์บำรุง ต.เปรี้ง อ.บางบ่อ จ.สมุทรปราการ 3) โรงเรียนวัดคลองสวน (พิบูลธรรมชั้นร์) ต.เกาะไร่ อ.บ้านโพธิ์ จ.ฉะเชิงเทรา และ 4) โรงเรียนวัดใหม่ประเวศ (ศิริประชาบำรุง) ต.คลองประเวศ อ.บ้านโพธิ์ จ.ฉะเชิงเทรา และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูล และเปรียบเทียบความแตกต่างกันทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 0.05

โดยแบบสอบถามมีระดับคะแนนตั้งแต่ 1-5 ซึ่งหมายถึงน้อยที่สุด - มากที่สุด และทำการกำหนดเกณฑ์การวัดระดับความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนดังนี้

คะแนน 5 หมายถึง ผู้ปกครองนักเรียนมีความคิดเห็นด้วยในระดับมากที่สุด

คะแนน 4 หมายถึง ผู้ปกครองนักเรียนมีความคิดเห็นด้วยในระดับมาก

คะแนน 3 หมายถึง ผู้ปกครองนักเรียนมีความคิดเห็นด้วยในระดับปานกลาง

คะแนน 2 หมายถึง ผู้ปกครองนักเรียนมีความคิดเห็นด้วยในระดับน้อย

คะแนน 1 หมายถึง ผู้ปกครองนักเรียนมีความคิดเห็นด้วยในระดับน้อยที่สุด

สำหรับการแปลความหมายของคะแนนเมื่อทำการแปลผลมีความหมายดังนี้

คะแนน 4.21 - 5.00 หมายถึง ผู้ปกครองนักเรียนมีความคิดเห็นด้วยในระดับมากที่สุด

คะแนน 3.41 - 4.20 หมายถึง ผู้ปกครองนักเรียนมีความคิดเห็นด้วยในระดับมาก

คะแนน 2.61 – 3.40 หมายถึง ผู้ปกครองนักเรียนมีความคิดเห็นด้วยในระดับปานกลาง

คะแนน 1.81 – 2.60 หมายถึง ผู้ปกครองนักเรียนมีความคิดเห็นด้วยในระดับน้อย

คะแนน 1.00 – 1.80 หมายถึง ผู้ปกครองนักเรียนมีความคิดเห็นด้วยในระดับน้อยที่สุด

ผลการวิจัย

จากการทำการสำรวจผู้ปกครองของนักเรียนที่เป็นเหา มนุษย์ 141 คน และผู้ปกครองนักเรียนที่ไม่เป็นเหา มนุษย์ 118 คน เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลได้ผลปรากฏว่า

1. สภาพทั่วไปของผู้ปกครองนักเรียนที่เป็นเหา มนุษย์ และผู้ปกครองนักเรียนที่ไม่เป็นเหา มนุษย์

ข้อมูลทั่วไปของผู้ปกครองนักเรียนที่เป็นเหา มนุษย์เป็นผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนวัดใหม่ประเวศร้อยละ 12.77 ผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนตลาดปากคลองเจ้าร้อยละ 26.95 ผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนวัดคลองสวนร้อยละ 31.21 และผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนวัดเป็ริงราษฎร์บำรุงร้อยละ 29.08 แบ่งเป็นผู้ปกครองชายร้อยละ 17.70 และผู้ปกครองหญิง 82.30 ผู้ปกครองอยู่ในกลุ่มอายุ 25-30 ร้อยละ 14.18 กลุ่มอายุ 31-40 ร้อยละ 62.41 กลุ่มอายุ 41-50 ร้อยละ 19.25 กลุ่มอายุ 51-60 ร้อยละ 3.54 กลุ่มอายุ 61-70 ร้อยละ 0.70 สำหรับอาชีพของผู้ปกครองแบ่งออกเป็นอาชีพรับจ้างร้อยละ 48.20 พนักงานบริษัทร้อยละ 20.00 พ่อบ้านแม่บ้านร้อยละ 12.77 ธุรกิจส่วนตัว ร้อยละ 9.22 เกษตรกรร้อยละ 8.51 และรับราชการร้อยละ 1.41 โดยผู้ปกครองของนักเรียนที่พบเหา มนุษย์แบ่งออกเป็นมีรายได้ต่ำกว่า 5,000 บาทร้อยละ 54.6 ช่วงรายได้ 5,001-8,000 บาทร้อยละ 32.60 ช่วงรายได้ 8,001-10,000 บาทร้อยละ 8.51 ช่วงรายได้ 10,001-12,000 บาทร้อยละ 2.83 และรายได้มากกว่า 12,001 บาทร้อยละ 1.40

ข้อมูลทั่วไปของผู้ปกครองนักเรียนที่ไม่เป็นเหา มนุษย์ เป็นผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนวัดใหม่ประเวศ ร้อยละ 7.26 ผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนตลาดปากคลองเจ้าร้อยละ 31.50 ผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนวัดคลองสวนร้อยละ 25.00 และผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนวัดเป็ริงราษฎร์บำรุงร้อยละ 36.30 แบ่งเป็นผู้ปกครองชายร้อยละ 22.58 และผู้ปกครองหญิง 77.42 ผู้ปกครองอยู่ในกลุ่มอายุ 25-30 ร้อยละ 15.30 กลุ่มอายุ 31-40 ร้อยละ 53.20 กลุ่มอายุ 41-50 ร้อยละ 21.80 กลุ่มอายุ 51-60 ร้อยละ 9.68 สำหรับอาชีพของผู้ปกครองแบ่งออกเป็นอาชีพรับจ้างร้อยละ 45.97 พนักงานบริษัทร้อยละ 16.10 ธุรกิจส่วนตัวร้อยละ 12.90 เกษตรกรร้อยละ 10.48 รับราชการร้อยละ 8.87 และพ่อบ้านแม่บ้านร้อยละ 5.65 โดยผู้ปกครองของนักเรียนที่พบเหา มนุษย์แบ่ง

ออกเป็นมีรายได้ต่ำกว่า 5,000 บาทร้อยละ 29.03 ช่วงรายได้ 5,001-8,000 บาทร้อยละ 45.16 ช่วงรายได้ 8,001-10,000 บาท ร้อยละ 11.29 ช่วงรายได้ 10,001-12,000 บาทร้อยละ 4.84 และรายได้มากกว่า 12,001 บาทร้อยละ 9.68

2. ความคิดเห็นเกี่ยวกับเหา มนุษย์ของผู้ปกครองนักเรียนที่เป็นเหา มนุษย์ และผู้ปกครองนักเรียนที่ไม่เป็นเหา มนุษย์

2.1 การเป็นเหา มนุษย์ถือว่าเป็นเรื่องธรรมดา

ผู้ปกครองของนักเรียนที่เป็นเหา มนุษย์มีความคิดเห็นว่าการเป็นเหา มนุษย์ถือว่าเป็นเรื่องธรรมดามีความคิดเห็นด้วยเฉลี่ย 2.30 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.84 หรือคิดเป็น 46% ส่วนผู้ปกครองนักเรียนที่ไม่เป็นเหา มนุษย์มีความคิดเห็นด้วยเฉลี่ย 2.02 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.54 หรือคิดเป็น 40.3% เมื่อทำการเปรียบเทียบความแตกต่างทางสถิติพบว่าระหว่างความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนที่เป็นเหา มนุษย์ และผู้ปกครองนักเรียนที่ไม่เป็นเหา มนุษย์ไม่มีความแตกต่างกันทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

2.2 เหา มนุษย์เป็นปัญหาต่อสุขภาพของผู้ที่เป็นเหา มนุษย์

ผู้ปกครองนักเรียนที่เป็นเหา มนุษย์มีความคิดเห็นเหา มนุษย์เป็นปัญหาต่อสุขภาพของผู้เป็นเหา มนุษย์ มีความคิดเห็นด้วยเฉลี่ย 3.97 มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.63 หรือคิดเป็น 79.4% ส่วนผู้ปกครองนักเรียนที่ไม่เป็นเหา มนุษย์มีความคิดเห็นด้วยเฉลี่ย 4.38 มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.68 หรือคิดเป็น 87.6% เมื่อทำการเปรียบเทียบความแตกต่างทางสถิติพบว่าระหว่างความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนที่เป็นเหา มนุษย์ และผู้ปกครองนักเรียนที่ไม่เป็นเหา มนุษย์พบว่ามี ความแตกต่างกันทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

2.3 ความหนักใจเมื่อบุตรเป็นเหา มนุษย์

ผู้ปกครองนักเรียนที่เป็นเหา มนุษย์มีความคิดเห็นว่ามี ความหนักใจเมื่อบุตรเป็นเหา มนุษย์ มีความคิดเห็นด้วยเฉลี่ย 4.11 มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.3 หรือคิดเป็น 82.1% ส่วนผู้ปกครองนักเรียนที่ไม่เป็นเหา มนุษย์มีความคิดเห็นว่ามี ความหนักใจถ้าบุตรเป็นเหา มนุษย์ มีความคิดเห็นด้วยเฉลี่ย 4.19 มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.1 หรือคิดเป็น 83.9% เมื่อทำการเปรียบเทียบความแตกต่างทางสถิติพบว่าระหว่างความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนที่เป็นเหา มนุษย์ และผู้ปกครองนักเรียนที่ไม่เป็นเหา มนุษย์พบว่ามี ความแตกต่างกันทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

3. ความคิดเห็นการจัดการเหา มนุษย์ของผู้ปกครอง

นักเรียนที่เป็นเหา มนุษย์ และผู้ปกครองนักเรียนที่ไม่เป็นเหา มนุษย์

3.1 การใช้สารเคมีกำจัดเหา มนุษย์มีความปลอดภัยต่อผู้ใช้

ผู้ปกครองของนักเรียนที่เป็นเหา มนุษย์มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้สารเคมีในการกำจัดเหา มนุษย์มีความปลอดภัย โดยมีค่าเฉลี่ย 1.94 มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.24 หรือคิดเป็น

38.9% ส่วนผู้ปกครองของนักเรียนที่ไม่เป็นเหาหมูขยมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้สารเคมีในการกำจัดเหาหมูขยมีความปลอดภัยโดยมีค่าเฉลี่ย 1.77 มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.17 หรือคิดเป็น 35.4% เมื่อทำการเปรียบเทียบความแตกต่างทางสถิติพบว่าระหว่างความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนที่เป็นเหาหมูขย และผู้ปกครองนักเรียนที่ไม่เป็นเหาหมูขยพบว่าไม่มีความแตกต่างกันทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

3.2 สมุนไพรมีความสามารถในการป้องกันกำจัดเหาหมูขย

ผู้ปกครองของนักเรียนที่เป็นเหาหมูขยมีความคิดเห็นเกี่ยวกับว่าสมุนไพรมีความสามารถในการป้องกันกำจัดเหาหมูขยได้โดยมีค่าเฉลี่ย 4.31 มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.15 หรือคิดเป็น 86.4% ส่วนผู้ปกครองของนักเรียนที่ไม่เป็นเหาหมูขยมีความคิดเห็นว่าสมุนไพรมีความสามารถในการป้องกันกำจัดเหาหมูขยได้โดยมีค่าเฉลี่ย 4.47 มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.06 หรือคิดเป็น 89.5% เมื่อทำการเปรียบเทียบความแตกต่างทางสถิติพบว่าระหว่างความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนที่เป็นเหาหมูขย และผู้ปกครองนักเรียนที่ไม่เป็นเหาหมูขยพบว่าไม่มีความแตกต่างกันทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

4. ความต้องการของผู้ปกครองนักเรียนที่เป็นเหาหมูขย และผู้ปกครองของนักเรียนที่ไม่เป็นเหาหมูขยในการเลือกใช้ผลิตภัณฑ์ระหว่างสารเคมีกับสมุนไพรในการป้องกันกำจัดเหาหมูขย

ผู้ปกครองของนักเรียนที่เป็นเหาหมูขยมีความต้องการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพรในการป้องกันกำจัดเหาหมูขยมีความต้องการเท่ากับ 93.61% ส่วนผู้ปกครองนักเรียนที่ไม่เป็นเหาหมูขยมีความต้องการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพรในการป้องกันกำจัดเหาหมูขยโดยมีความต้องการเท่ากับ 97.45% เมื่อทำการเปรียบเทียบความแตกต่างทางสถิติพบว่าระหว่างความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนที่เป็นเหาหมูขย และผู้ปกครองนักเรียนที่ไม่เป็นเหาหมูขยพบว่ามีความแตกต่างกันทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

สรุปผลการวิจัย

จากผลการวิจัยความคิดเห็น และความต้องการของผู้ปกครองนักเรียนที่เป็นเหาหมูขย และผู้ปกครองนักเรียนที่ไม่เป็นเหาหมูขยสรุปได้ดังนี้

ด้านสภาพทั่วไปของผู้ปกครอง ผู้ปกครองของนักเรียนที่เป็นเหาหมูขยส่วนมากบุตรเรียนที่โรงเรียนวัดคลองสวนเท่ากับ 31.21% เป็นเพศหญิงมากที่สุดเท่ากับ 82.30% อายุส่วนมากในกลุ่มอายุ 31-40 เท่ากับ 62.41 % ส่วนอาชีพของผู้ปกครองมากที่สุดคืออาชีพรับจ้างเท่ากับ 48.20% โดยส่วนมากมีรายได้เฉลี่ยในกลุ่มรายได้ที่ต่ำกว่า 5,000 บาทเท่ากับ 54.6% ส่วนผู้ปกครอง

ของนักเรียนที่ไม่เป็นเหาหมูขยส่วนมากบุตรเรียนที่โรงเรียนวัดเป็ริงราษฎร์บำรุงเท่ากับ 36.30% เป็นเพศหญิงมากที่สุดเท่ากับ 77.42 % อายุส่วนมากอยู่ในกลุ่มอายุ 31-40 เท่ากับ 53.20 % อาชีพของผู้ปกครองมากที่สุดคืออาชีพรับจ้างเท่ากับ 45.16 %

ด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับเหาหมูขย 1) ความคิดเห็นเกี่ยวกับการเป็นเหาหมูขยถือว่าเป็นเรื่องธรรมชาติ ผู้ปกครองนักเรียนที่เป็นเหาหมูขย และผู้ปกครองนักเรียนที่ไม่เป็นเหาหมูขยมีความคิดเห็นเท่ากับ 46% และ 40.3% ตามลำดับ โดยไม่มี ความแตกต่างกันทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 2) ความคิดเห็นเกี่ยวกับเหาหมูขยเป็นปัญหาต่อสุขภาพของผู้เป็นเหาหมูขย ธรรมชาติผู้ปกครองนักเรียนที่เป็นเหาหมูขย และผู้ปกครองนักเรียนที่ไม่เป็นเหาหมูขยมีความคิดเห็นเท่ากับ 79.4% และ 87.6% ตามลำดับซึ่งมีความแตกต่างกันทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 3) ความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนที่เป็นเหาหมูขย และผู้ปกครองนักเรียนที่ไม่เป็นเหาหมูขยเกี่ยวกับความหนักใจเมื่อบุตรเป็นเหาหมูขยเท่ากับ 82.1% และ 83.9% ตามลำดับ โดยไม่มี ความแตกต่างกันทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

ด้านความคิดเห็นการจัดการเหาหมูขย ความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนที่เป็นเหาหมูขย และผู้ปกครองนักเรียนที่ไม่เป็นเหาหมูขย ด้านการจัดการเหาหมูขย ในหัวข้อการใช้สารเคมีกำจัดเหาหมูขยมีความปลอดภัยต่อผู้ใช้ มีค่าความคิดเห็นเท่ากับ 38.9% และ 35.4%ตามลำดับ โดยไม่มี ความแตกต่างกันทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 5)ความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนที่เป็นเหาหมูขย และผู้ปกครองนักเรียนที่ไม่เป็นเหาหมูขย ด้านการจัดการเหาหมูขย ในหัวข้อสมุนไพรมีความสามารถในการป้องกันกำจัดเหาหมูขยเท่ากับ 86.4% และ 89.5%ตามลำดับ โดยไม่มี ความแตกต่างกันทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

ด้านความต้องการเลือกใช้ผลิตภัณฑ์ระหว่างสารเคมีกับสมุนไพรในการป้องกันกำจัดเหาหมูขย โดยผู้ปกครองนักเรียนที่ไม่เป็นเหาหมูขยมีความต้องการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพรในการป้องกันกำจัดเหาหมูขยมากกว่าผู้ปกครองนักเรียนที่เป็นเหาหมูขยเท่ากับ 97.45% และ 93.61% ตามลำดับโดยมีความแตกต่างกันทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

ข้อเสนอแนะ

ควรมีผลิตภัณฑ์สมุนไพรมาใช้ในการป้องกันกำจัดเหาหมูขย ที่มีความประสิทธิภาพในการป้องกันกำจัด มีความปลอดภัยต่อผู้ใช้ และราคาประหยัด เพื่อสอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของผู้ปกครองของนักเรียนที่เป็นเหาหมูขย และไม่เป็นเหาหมูขย

เอกสารอ้างอิง

- มยุรา สุนย์วีระ. 2537. **กัญญาวิทยาเบื้องต้น**. กรุงเทพมหานคร.
คณะเทคโนโลยีการเกษตร สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า
เจ้าคุณทหารลาดกระบัง.
- วัชรวิทย์ รัตมี. 2551. **เหามนุษย์ แมลงที่สำคัญทางการแพทย์**.
อนุสารเกษตรรำไพพรรณ. 2 : 19
- วัชรวิทย์ รัตมี และมยุรา สุนย์วีระ. 2552. **ผลของแชมพูพืช
สมุนไพรในการป้องกันกำจัดเหามนุษย์ กรณีศึกษา ใน
โรงเรียนวัดราชโกษา เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร.
ใน การประชุมวิชาการรำไพพรรณ ครั้งที่ 3. จันทบุรี
มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณ วันที่ 20-21 ธันวาคม
2552**
- สัมฤทธิ์ สิงห์อาษา. 2537. **กัญญาวิทยา-อะคาโรวิทยา การแพทย์
และสัตวแพทย์**. กรุงเทพมหานคร. ภาควิชาพยาธิวิทยา
คณะสัตวแพทย์ศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อุษาวดี ถาวร ประคอง พันธุ์ไร อนุสรณ์ มาลัยนวล และจิตติ
จันทร์แสง. 2531. **ภาวะการเป็นเหามนุษย์ของเด็ก
นักเรียนชนบทในภาคต่างๆของประเทศไทย**. วารสาร
กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์. 30(1) : 191-199
- Fournier, P-E, Ndiokubwayo, J-B, Guidran, J., Kelly, P.
J. and Roul, D. 2002. **Human pathogens in body
and head lice**. Emerging Infectious Diseases.
8(12): 1515-1518
- Hodjati, M. H., Mousavi, N. and Mousavi, Mehri. 2008.
**Head lice infestation in school children of a low
Socio-economy area of Tabriz city, Iran**. Afr. J.
Biotechnol. 7(13) : 2292-2294
- Robinson, W. H. 2005. **Urban insects and arachnids a
handbook of urban**. London. Cambridge Uni.

การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสหกรณ์ ที่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานสหกรณ์ ในเขต จังหวัดตราด
The Participation of Qualified Co-operative Committees Toward the
Co-operative in Trat Province.

เพ็ญศิริ ยินดี

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณ

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมและปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสหกรณ์ที่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานสหกรณ์ ในเขตพื้นที่จังหวัดตราด กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็น คณะกรรมการสหกรณ์ ที่ผ่านเกณฑ์ตัวชี้วัดมาตรฐานสหกรณ์ของกรมส่งเสริมสหกรณ์ ในเขตพื้นที่จังหวัดตราด พ.ศ. 2549 ใน 24 แห่ง จำนวน 222 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามที่เน้นคุณลักษณะของระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่า t - test และค่า F - test

ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการที่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานสหกรณ์ ในจังหวัดตราด โดยรวม พบว่า มีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการ เรียงตามลำดับจากคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านจำนวนสมาชิก ด้านความซื่อสัตย์ ด้านความร่วมมือของสมาชิก ด้านความเคารพในกฎระเบียบ ด้านบุคลากรของสหกรณ์ ด้านการจัดทำสวัสดิการตามลำดับ 2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการที่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานสหกรณ์ ในจังหวัดตราด โดยภาพรวมและรายด้าน พบว่าคณะกรรมการที่มี เพศ อายุ ภูมิถิ่นเนา ตำแหน่งในสหกรณ์ กลุ่มประเภทสหกรณ์ การได้รับการรับรองมาตรฐานสหกรณ์ ความรู้ความเข้าใจต่อหลักการ อุดมการณ์ และวิธีการสหกรณ์ ต่างกันมีส่วนร่วมต่อการพัฒนา ไม่แตกต่างกัน ส่วนคณะกรรมการที่มี การศึกษา ประสบการณ์การเป็นสมาชิกสหกรณ์ จำนวนหุ้นในสหกรณ์ อาชีพหลัก ตำแหน่งทางสังคม ระยะเวลาการดำเนินงานของสหกรณ์ การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับกรสหกรณ์ต่างกัน มีส่วนร่วมต่อการพัฒนาสหกรณ์ที่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานสหกรณ์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ : การมีส่วนร่วม

Abstract

The purposes of this research were to study the level of participating of qualified co-operative committees toward the development of the co-operative in Trat province. The samples consisted of 222 qualified co-operative committees from 24 co-operative Promotion Department. The research instrument was the questionnaire that emphasizes the quality of participating in level in the administration management. The statistics to analyze the data were frequency, percentage (%), mean ($\bar{x}$), standard deviation (S.D), t-test and F-test.

The results of the study were : 1) The level of participation of qualified co-operative committees was found at moderate level. An individual aspect the mean member scores of the cooperation ranged from high to low were amount, the honesty, the respect in the set of regulations. 2) The factors which effect on the participation of qualified co-operative committees in overall and individual aspect such as gender, age, domicile, a position in a co-operative society, type of the co-operative were not significantly different. The difference of experience co-operative member, the position in society, the period of operating co-operative and the information acknowledgement were significant at 0.05.

Keyword : The participation

บทนำ

สหกรณ์เป็นองค์กรที่ทำการรวบรวมทุน เพื่อจัดตั้งโดยสมาชิก และบริหารจัดการโดยสมาชิก เพื่อกระทำกิจกรรมจัดหาหรือทำการค้า หรือการให้บริการ ตามพระราชกิจจานุเบกษาได้กำหนดไว้ ในมาตรา 46 สมาชิกของสหกรณ์นั้นอาจประกอบไปด้วยบุคคลธรรมดา นิติบุคคล บริษัทห้างร้าน องค์กรของภาครัฐ ฯลฯ โดยกิจกรรมของสหกรณ์อาจกระทำระหว่าง สหกรณ์กับสมาชิก สหกรณ์กับบุคคลภายนอก เช่น บริษัท ห้างร้าน หน่วยงานองค์กรทั้งภาครัฐ และภาคเอกชน การดำเนินการของสหกรณ์นั้นจะดำเนินการผ่านคณะทำงานหรือคณะกรรมการดำเนินการ การที่มาจากคัดเลือกของสมาชิก ในวันประชุมใหญ่สามัญประจำปีของสหกรณ์ คณะกรรมการดำเนินการนั้นจะประกอบไปด้วย ประธานกรรมการ รองประธาน เลขานุการ เทรย์ญิก กรรมการ คณะกรรมการดำเนินการจะมีหน้าที่ในการกำหนดนโยบายและแผนงานในการดำเนิน งานของสหกรณ์โดยที่สหกรณ์นั้นจะสามารถจ้างบุคคลภายนอก หรือมอบหมายให้กรรมการคนหนึ่งคนใดตรงตำแหน่งเป็นผู้จัดการสหกรณ์ก่อนก็ได้ เพื่อที่จะดำเนินกิจกรรมของสหกรณ์ให้บรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ ทรัพย์สินที่เกิดขึ้นจากการบริหารจัดการสหกรณ์จะเป็นกรรมสิทธิ์ของสมาชิกสหกรณ์ และสหกรณ์มีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินนั้นๆ เช่น สินค้า อาคาร ที่ดิน สิ่งปลูกสร้าง ฯลฯ ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการของสหกรณ์ สหกรณ์สามารถใช้ทรัพย์สินเหล่านั้นเพื่อการสร้างประโยชน์แก่สมาชิกได้ หากสังเกตจะเห็นได้ว่าระบบการบริหารจัดการสหกรณ์เป็นระบบที่มีลักษณะคล้ายกับระบบทุนนิยม มีการยอมรับในสิทธิ์ เสรีภาพในการประกอบการทุกชนิดของสมาชิกสหกรณ์ ผลตอบแทนที่มีกับสมาชิกจะขึ้นอยู่กับการมีส่วนร่วมในสหกรณ์ คือ สมาชิกคนใดผลิตได้มาก ทำธุรกิจกับสหกรณ์มาก ก็ย่อมได้รับผลตอบแทนหรือผลกำไรมาก ในลักษณะของเงินปันผล แต่สหกรณ์ก็ยังมีส่วนแตกต่างจากระบบทุนนิยมคือ สหกรณ์มุ่งหาประโยชน์แก่สมาชิกส่วนรวมมากกว่าการมุ่งหาผลกำไรแต่เพียงอย่างเดียว ซึ่งมีลักษณะคล้ายระบบสังคมนิยม จึงอาจกล่าวได้ว่าสหกรณ์เป็นระบบการจัดการที่ผสมผสานข้อดีของระบบทุนนิยมและระบบสังคมนิยมเข้าไว้ด้วยกัน

การสหกรณ์ในประเทศไทยนั้นแบ่งออกเป็น 7 ประเภท ซึ่งสหกรณ์ทั้ง 7 ประเภทสามารถแบ่งกลุ่มประเภทอย่าง กว้างๆ ได้ 2 กลุ่ม คือ กลุ่มประเภทด้านการเกษตร ประกอบด้วย ประเภทสหกรณ์การเกษตร สหกรณ์นิคม สหกรณ์ประมง กับกลุ่มประเภทสหกรณ์นอกภาคการเกษตร ประกอบด้วย สหกรณ์ออมทรัพย์ สหกรณ์ร้านค้า สหกรณ์บริการ และสหกรณ์เครดิตยูเนียน ข้อมูลจากศูนย์สารสนเทศ กรมส่งเสริมสหกรณ์ จำนวนสหกรณ์ในประเทศไทย ณ วันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2550 มีจำนวนสหกรณ์ทั้งสิ้น 6,880 สหกรณ์ เป็นสหกรณ์ภาคการเกษตร 4,149 แห่ง สหกรณ์

นอกภาคการเกษตร 2,731 แห่งมีสมาชิกทั้งสิ้นประมาณ 8.8 ล้านครัวเรือน ถ้าเทียบเฉลี่ย 1 ครัวเรือน มีสมาชิกในครัวเรือน 4 คน เท่ากับว่าประชากรของประเทศที่อยู่ในภาคสหกรณ์มีประมาณ 35 ล้านคน หรือประมาณ ครึ่งหนึ่งของประชากรทั้งประเทศ เช่นนี้ย่อมแสดงให้เห็นว่าภาคการผลิต การค้า การบริการ และอุตสาหกรรม ตามระบบสหกรณ์มีความสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจภายในประเทศไม่น้อย

จวบจนปัจจุบันอาจกล่าวได้ว่า การสหกรณ์ยืนหยัดอยู่คู่สังคมไทยมานานพอสมควร ซึ่งเท่ากับที่ผ่านมา สหกรณ์ได้มีส่วนช่วยสมาชิกสหกรณ์ให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นโดยยึดหลักการช่วยตนเอง และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทำให้เกิดความสามัคคีในสังคมส่วนรวม โดยเฉพาะสหกรณ์การเกษตรด้วยแล้ว ความกลมเกลียวกันเป็นสิ่งสำคัญ ที่มองกันได้อย่างเป็นจริงเป็นจังเพื่อให้การปฏิบัติการกิจของกรมส่งเสริมสหกรณ์ด้านการส่งเสริมสนับสนุน และการพัฒนาสหกรณ์ สัมฤทธิ์ผลสามารถวัดผลการปฏิบัติการได้ สมควรมีการกำหนดระดับมาตรฐานสหกรณ์ โดยกรมส่งเสริมสหกรณ์ได้กำหนดตัวชี้วัดมาตรฐานสหกรณ์ไว้ 8 ตัว ซึ่งสหกรณ์นั้นจะต้องผ่านตัวชี้วัดทั้งแปดตัว จึงจะผ่านเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดขึ้นมาได้

สำหรับจังหวัดตราดได้เริ่มมีการจัดตั้งสหกรณ์แรกขึ้น เมื่อวันที่ 25 สิงหาคม พ.ศ.2496 เป็นสหกรณ์ประเภทสหกรณ์ร้านค้า มีชื่อว่า ร้านสหกรณ์จังหวัดตราด จำกัด เป็นสหกรณ์ที่จัดตั้งขึ้นเป็นแห่งแรกในจังหวัดตราด เพื่อช่วยลดปัญหาราคาสินค้าต่างๆ ที่ผ่านมือพ่อค้าคนกลางแล้วทำให้มีราคาแพง จนมีผลกระทบต่อผู้บริโภคอย่างมาก จึงได้มีการรวมตัวกันจัดตั้งเป็นสหกรณ์ร้านค้าขึ้นเพื่อขายสินค้าให้กับสมาชิกในราคาที่ถูกลงกว่าท้องตลาด หลังจากที่ร้านค้าสหกรณ์จังหวัดตราดตั้งได้ระยะหนึ่ง ได้มีการเพิ่มขึ้นของสหกรณ์เป็นจำนวนมาก ในปัจจุบันร้านค้าสหกรณ์นั้นยังคงดำเนินการอยู่และมีขนาดของสมาชิกที่มากขึ้น และยังเป็นสหกรณ์ที่ผ่านเกณฑ์ของมาตรฐานสหกรณ์อีกด้วย และผลจากการสร้างสหกรณ์จะเห็นได้ว่า สหกรณ์ได้สร้างงาน สร้างอาชีพ ทำให้ประชาชนส่วนหนึ่งมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นอันเนื่องมาจากการพัฒนาของสหกรณ์อย่างต่อเนื่อง สหกรณ์ในจังหวัดตราดมีทั้งสิ้นจำนวนถึง 47 แห่ง ซึ่งในปีดำเนินการ 2549 มีเพียง 24 แห่งที่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานสหกรณ์ (สำนักงานสหกรณ์จังหวัดตราด : 2549)

จากจำนวนสหกรณ์ที่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ซึ่งมีสหกรณ์เพียงบางแห่งที่สามารถผ่านเกณฑ์มาตรฐานได้ จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาถึงการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสหกรณ์ที่ผ่านเกณฑ์การวัดมาตรฐานสหกรณ์ในเขตจังหวัดตราด เพื่อที่จะส่งผลให้เกิดการพัฒนาแก่สหกรณ์ที่ยังไม่ผ่านการวัดระดับมาตรฐานสหกรณ์ ให้ก้าวขึ้นมาสู่ความเป็นมาตรฐานสหกรณ์ ตามที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้กำหนดค่าการวัดมาตรฐานไว้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการ ที่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานสหกรณ์
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการที่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานสหกรณ์

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาพฤติกรรมผู้ที่เป็นตัวแทนในการใช้อำนาจในการตัดสินใจกระทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งของสหกรณ์ (คณะกรรมการซึ่งประกอบด้วย ประธาน รองประธาน เลขานุการ เภรณูญิก และกรรมการ รวมถึงผู้จัดการของสหกรณ์) ที่ผ่านเกณฑ์ชี้วัดมาตรฐานสหกรณ์ของกรมส่งเสริมสหกรณ์ในเขตพื้นที่จังหวัดตราด

วิธีการดำเนินวิจัย

กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ คณะกรรมการซึ่งประกอบด้วย ประธาน รองประธาน เลขานุการ เภรณูญิก และกรรมการ รวมถึงผู้จัดการของสหกรณ์ ที่ผ่านเกณฑ์ชี้วัดมาตรฐานสหกรณ์ของกรมส่งเสริมสหกรณ์ ในเขตพื้นที่จังหวัดตราด จำนวน 222 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้คือแบบสอบถามการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสหกรณ์ ที่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานสหกรณ์ ในเขต จังหวัดตราด โดยจัดแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม เกี่ยวกับสถาน ภาพส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา ภูมิลำเนา ระยะเวลาการเป็นสมาชิก การมีหุ้นในสหกรณ์ ตำแหน่งในสหกรณ์ อาชีพ ตำแหน่งทางสังคม

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลสหกรณ์

2.1 สถานภาพสหกรณ์ เป็นคำถามที่ใช้ในการระบุสถานภาพสหกรณ์ในเรื่องของประเภทสหกรณ์ ระยะเวลาการดำเนินงานสหกรณ์ และการผ่านมาตรฐานสหกรณ์ จำนวน 3 ข้อ

2.2 การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับสหกรณ์ เป็นคำถามที่ใช้ในการวัดการรับรู้ข่าวสารของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบไปด้วยแหล่งข้อมูลข่าวสาร จำนวน 12 ข้อ

ตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมในกิจกรรมด้านต่างๆ ของสหกรณ์ โดยให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้ตัดสินใจว่าตนให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมในเรื่องใดมากน้อยเพียงใด มีคำถามทั้งหมด 21 ข้อ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยในครั้งนี้ ได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. ขอนหนังสือจากคณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ถึงประธานกรรมการสหกรณ์รวม 24 สหกรณ์ที่ผ่านเกณฑ์วัดมาตรฐานสหกรณ์ของจังหวัดตราด เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล
2. ขอความร่วมมือจากสหกรณ์ที่ผ่านเกณฑ์วัดมาตรฐานสหกรณ์ของจังหวัดตราด เพื่อขอเข้าร่วมการประชุมในวันประชุมคณะกรรมการสหกรณ์ เพื่อชี้แจงรายละเอียดแบบ สอบถามและวิธีการกรอกข้อมูลและนำไปสู่กลุ่มเป้าหมาย
3. ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งเก็บข้อมูลและตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามด้วยตนเอง

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูล โดยการรวบรวมข้อมูลผ่านการตรวจสอบอย่างถูกต้อง มาวิเคราะห์โดยใช้ค่าสถิติ ดังนี้

1. คุณลักษณะส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา โดยการวิเคราะห์ หาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. การรับรู้ข่าวสาร วิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา โดยการวิเคราะห์ หาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และเบี่ยงเบนมาตรฐาน
3. วัดความรู้ความเข้าใจของคณะกรรมการสหกรณ์ต่อการพัฒนาสหกรณ์ วิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา โดยการวิเคราะห์ หาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และเบี่ยงเบนมาตรฐาน
4. ระดับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสหกรณ์ วิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา โดยการวิเคราะห์ หาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และเบี่ยงเบนมาตรฐาน
5. ทดสอบความแตกต่างระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับระดับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสหกรณ์ต่อการพัฒนาสหกรณ์ โดยใช้สถิติเชิงวิเคราะห์ t-test และ F-test
6. ทดสอบความแตกต่างระหว่างการรับรู้ข่าวสารกับระดับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสหกรณ์ต่อการพัฒนาสหกรณ์ โดยใช้สถิติเชิงวิเคราะห์ F-test
7. ทดสอบความแตกต่างระหว่างความรู้ความเข้าใจของคณะกรรมการสหกรณ์ กับระดับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสหกรณ์ต่อการพัฒนาสหกรณ์ โดยใช้สถิติเชิงวิเคราะห์ F-test

ผลการวิจัย

1. ระดับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการที่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานสหกรณ์ ในจังหวัดตราด โดยรวม พบว่า มีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการ เรียงตามลำดับจากคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านจำนวนสมาชิก ด้านความซื่อสัตย์ ด้านความร่วมมือของสมาชิก ด้านความเคารพในกฎระเบียบ ด้านบุคลากรของสหกรณ์ ด้านการจัดทำสวัสดิการตามลำดับ

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการที่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานสหกรณ์ ในจังหวัดตราด โดยภาพรวมและรายด้าน พบว่าคณะกรรมการที่มี เพศ อายุ ภูมิสำเนา ตำแหน่งในสหกรณ์ กลุ่มประเภทสหกรณ์ การได้รับการรับรองมาตรฐานสหกรณ์ ความรู้ความเข้าใจต่อหลักการ อุดมการณ์ และวิธีการสหกรณ์ ต่างกันมีส่วนร่วมต่อการพัฒนา ไม่แตกต่างกัน ส่วนคณะกรรมการที่มี การศึกษา ประสบการณ์การเป็นสมาชิกสหกรณ์ จำนวนหุ้นในสหกรณ์ อาชีพหลัก ตำแหน่งทางสังคม ระยะเวลาการดำเนินงานของสหกรณ์ การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการสหกรณ์ ต่างกันมีส่วนร่วมต่อการพัฒนาสหกรณ์ที่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานสหกรณ์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสหกรณ์ต่อการพัฒนาสหกรณ์ : ศึกษากรณีสหกรณ์ที่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานสหกรณ์ ในเขตจังหวัดตราด มีประเด็นสำคัญ สมควรนำมาอภิปรายผล ดังนี้

สมมติฐานข้อที่ 1 ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า คณะกรรมการสหกรณ์ที่มี เพศ อายุ ภูมิสำเนา ตำแหน่งในสหกรณ์ ต่างกัน การมีส่วนร่วมต่อการพัฒนาสหกรณ์ โดยรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน ส่วนคณะกรรมการสหกรณ์ที่มี ประสบการณ์ การเป็นสมาชิก จำนวนหุ้นในสหกรณ์ อาชีพ ตำแหน่งทางสังคม ต่างกัน การมีส่วนร่วมต่อการพัฒนาสหกรณ์ โดยรวมและรายด้านมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับTalcott Parsons (1964 : 13) ที่กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของแต่ละบุคคลจะขึ้นอยู่กับ ลักษณะเฉพาะของแต่ละบุคคล คุณลักษณะเฉพาะ ระบบสังคมที่บุคคลนั้นอยู่ วัฒนธรรม เป็นสิ่งที่ส่งผลถึงการมีส่วนร่วมในรูปแบบต่างกันไป

สมมติฐานข้อที่ 2 ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า คณะกรรมการสหกรณ์ที่มีกลุ่มประเภทสหกรณ์ต่างกัน การมีส่วนร่วมต่อการพัฒนาสหกรณ์ โดยรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก แก่นแท้ของการทำงานในรูปแบบสหกรณ์ ระบบการทำงานในรูปแบบสหกรณ์นั้นมีความคล้ายคลึงกันซึ่งก็คือการร่วมมือร่วมใจกัน ดำเนินงานเพื่อผลประโยชน์ของสมาชิกเป็นสำคัญ

สมมติฐานข้อที่ 3 ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า คณะกรรมการสหกรณ์ที่มีระยะเวลาการได้รับมาตรฐานสหกรณ์ต่างกัน การมีส่วนร่วมต่อการพัฒนาสหกรณ์ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากระยะเวลาในการได้รับมาตรฐานของสหกรณ์ เป็นส่วนที่ช่วยให้คณะกรรมการมีความเข้าใจ ในระบบการวัดมาตรฐานของกรมส่งเสริมสหกรณ์ ตามเกณฑ์การชี้วัดทั้ง 8 ข้อของกรมส่งเสริมสหกรณ์

สมมติฐานข้อที่ 4 ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า คณะกรรมการสหกรณ์ที่มีการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับสหกรณ์ต่างกัน การมีส่วนร่วมต่อการพัฒนาสหกรณ์มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากถึงแม้ช่องทางในการเผยแพร่ข่าวสารต่างๆ ในปัจจุบันจะมีช่องทางมากมายหลากหลาย แต่ลักษณะโดยพื้นฐานของสมาชิกสหกรณ์ โดยเฉพาะสหกรณ์การเกษตรเป็นลักษณะการดำเนินชีวิตแบบวิถีชาวบ้าน ไม่มีแนวทางการดำเนินชีวิตแบบคนเมือง เข้านอนเร็ว และตื่นเช้าเพื่อเข้าไปทำงานในไร่ นา สวน จึงมีโอกาสน้อยที่จะไม่ได้รับรู้ข่าวสารตามสื่อต่างๆ

สมมติฐานข้อที่ 5 ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า คณะกรรมการสหกรณ์ที่มี ความรู้ความเข้าใจต่อหลักการและวิธีการสหกรณ์ ต่างกัน การมีส่วนร่วมต่อการพัฒนาสหกรณ์ โดยรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ อาจเนื่องจากว่าคณะกรรมการส่วนใหญ่มิได้ให้ความสำคัญกับหลักการและวิธีการของสหกรณ์ตามที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้กำหนดขึ้นเป็นลายลักษณ์อักษร แต่สมาชิกส่วนใหญ่เข้าใจถึงแก่นแท้ของระบบสหกรณ์คือ สหกรณ์เกิดขึ้นมาเพื่อ สร้างความกินดีอยู่ดีให้กับสมาชิกโดยส่วนรวม มิใช่คนใดคนหนึ่ง ดังนั้นการจะทำการสิ่งใดก็ต้องยึดหลักประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง ซึ่งทำให้คณะกรรมการที่มีความรู้ความเข้าใจต่างกัน ก็มีลักษณะการมีส่วนร่วมไม่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะในการศึกษาวิจัยครั้งนี้

จากผลการศึกษาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยขอเสนอแนะเกี่ยวกับเรื่องการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสหกรณ์ ที่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานสหกรณ์ ในเขตจังหวัดตราด ดังต่อไปนี้

1. คณะกรรมการของสหกรณ์มีการรับรู้ข่าวสารจากการประชุมใหญ่สามัญประจำปี มากที่สุดเป็นอันดับหนึ่ง รองลงมาคือจากเจ้าหน้าที่สหกรณ์ซึ่งทั้งสองช่องทางนี้เป็นช่องทางใหญ่ที่สามารถแจ้งข้อมูลข่าวสารให้กับคณะกรรมการสหกรณ์รับทราบได้อย่างถูกต้องและชัดเจนที่สุด แต่ทั้งสองช่องทาง ไม่ว่าจะเป็นการประชุมใหญ่สามัญประจำปีหรือการพบกันระหว่างเจ้าหน้าที่สหกรณ์กับคณะกรรมการสหกรณ์นั้น มีความถี่ในการพบกันน้อย

ดังนั้นควรเพิ่มความถี่ในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารในช่องทางอื่นที่มีระดับการรับรู้รองลงมา นั่นคือการเพิ่มการรับรู้ข้อมูลข่าวสารในช่องทางของการเผยแพร่ทาง โทรทัศน์ หนังสือวารสารต่างๆ

ควรมีการพัฒนาช่องทางการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสหกรณ์ จากช่องทางต่างๆ ที่มีอยู่ เช่น หอกระจายข่าว แผ่นพับ ประชุมคณะกรรมการสหกรณ์ วิชชุชุมชน ให้สามารถเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น เพราะจะทำให้คณะกรรมการสหกรณ์ รับทราบข้อมูลข่าวสารในการดำเนินงานของสหกรณ์ได้อย่างต่อเนื่อง

2. การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสหกรณ์ในด้านต่างๆ นั้นมีความหลากหลายในการมีส่วนร่วม ในด้านการจัดการงบประมาณ ซึ่งมีระดับการมีส่วนร่วมปานกลางนั้น จะเห็นได้ว่า คณะกรรมการมีส่วนร่วมในด้านการประสานงานระหว่างเจ้าหน้าที่ของกรม และเจ้าหน้าที่บัญชีสหกรณ์ เป็นอันดับสุดท้าย ซึ่งอาจเป็นผลมาจากความรู้ทางด้าน การทำบัญชีของคณะกรรมการสหกรณ์ ด้านผลการดำเนินงาน ในเรื่องของการร่วมติดต่อ จัดหาสถาบันการเงิน แหล่งเงินต่างๆ เพื่อมาลงทุน ขยายงานของสหกรณ์ นั้นเป็นเพราะว่า คณะกรรมการส่วนใหญ่เป็นบุคคลที่ไม่มีความรู้ทางด้านนี้ ทำให้ การจัดหาแหล่งเงินทุนจะเป็นหน้าที่ของผู้จัดการเป็นส่วนใหญ่ การรับรู้ข่าวสารของคณะกรรมการสหกรณ์ อยู่ในระดับ ปานกลาง และระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง จะเห็นได้ว่าปัจจัยที่จะทำให้คณะกรรมการสหกรณ์ ประชาชนมีส่วนร่วมปานกลาง นั้นเพราะคณะกรรมการสหกรณ์ ยังขาดความรู้ความเข้าใจ ทางด้านระบบงานการเงิน และการบริหารการลงทุน อันส่งผลต่อเนื่อง มาจากการสร้าง ความเข้าใจในเรื่องระบบการลงทุนต่างๆ การรับรู้ ข้อมูลข่าวสารทางการลงทุนที่ไม่เพียงพอ ดังนั้นควรมีการแนะนำ หลักการ และวิธีการลงทุนที่เหมาะสมแก่สมาชิกสหกรณ์ ควบคู่ กับการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารให้เพียงพอควบคู่กันไปด้วย โดยอาศัยรูปแบบต่างๆ เช่น การจัดอบรมสัมมนาการบริหารการลงทุน ในระบบสหกรณ์ หอกระจายข่าว แผ่นพับ ประชุมคณะกรรมการ สหกรณ์ วิชชุชุมชน เพราะจะทำให้คณะกรรมการสหกรณ์ รับทราบ ข้อมูลในการดำเนินงานของสหกรณ์ได้อย่างต่อเนื่อง

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมสหกรณ์. (2542). คู่มือการผสมปุ๋ยเคมีสูตรต่างๆ ใช้เอง.

กรุงเทพฯ : กรมฯ.

กรมส่งเสริมสหกรณ์. (2545). การสหกรณ์ในประเทศไทย.

กรุงเทพฯ : ฝ่ายเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ กรมส่งเสริม สหกรณ์.

กรมส่งเสริมสหกรณ์. (2549). การจัดตั้งสหกรณ์. (ออนไลน์).

แหล่งที่มา : HYPERLINK "<http://webhost.cpd.go.th/cepo/data/CoopEstab/group.html>"<http://webhost.cpd.go.th/cepo/data/CoopEstab/group.html>. 8 มิถุนายน 2550.

สำนักงานสหกรณ์จังหวัดตราด. (2549). รายงานประจำปี 2549

สำนักงานสหกรณ์จังหวัดตราด. ตราด : สำนักงานฯ.

Talcott Parsons. (1964). *Toward a General Theory of Action*. New York : Harper & Row Publishers.

ศึกษาวิธีการขับร้องของ ทิพย์วัลย์ ปิ่นภิบาล

A study of Tippawan Phinepiban's Singing Methodology

วรรณิ เพลินทรัพย์

คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

บทคัดย่อ

การศึกษาวิธีการขับร้องของ ทิพย์วัลย์ ปิ่นภิบาล มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาชีวประวัติและผลงานและ วิธีการขับร้องบทเพลงไทยสากลของทิพย์วัลย์ ปิ่นภิบาล จำนวน 6 บทเพลง โดยใช้วิธีการศึกษาเชิงพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Research) ข้อมูลจากเอกสารวิจัย หนังสือทางวิชาการ เอกสารสิ่งพิมพ์ แผ่นบันทึกเสียง วีดิทัศน์ และสัมภาษณ์ศิลปินเจ้าของผลงาน ผลการศึกษามีดังนี้

1. ศึกษาชีวประวัติและผลงานของ ทิพย์วัลย์ ปิ่นภิบาล

ทิพย์วัลย์ ปิ่นภิบาล เกิดวันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2497 ณ จังหวัดจันทบุรี บิดาชื่อทองอยู่ ปิ่นภิบาล มารดาชื่อ นางวรรณะ ปิ่นภิบาล มีพี่น้องทั้งหมด 7 คน สมรสกับพลโท ศุภชัย โพธิ์ทองนาค มีบุตรธิดา 2 คน จบการศึกษาระดับอุดมศึกษาสาขาสังคมศึกษาจากมหาวิทยาลัยรามคำแหง ทิพย์วัลย์มีความสามารถในการขับร้องเพลงและได้เข้าประกวด ตั้งแต่ระดับประถมศึกษาถึงระดับอุดมศึกษาตลอดมา จึงทำให้มีผลงานที่สร้างชื่อเสียง ได้รับรางวัลที่สำคัญ คือ รางวัลแผ่นเสียงทองคำพระราชทาน 2 ครั้ง รางวัลที่วีดิทัศน์ทองคำมหานาน รางวัลครั้งดีปรีซ์ สยามกลการมิวสิคฟาวเดชั่นและรางวัลพระพิฆเนศทอง 2 ครั้ง

2. ศึกษาวิธีการขับร้องของ ทิพย์วัลย์ ปิ่นภิบาล

ข้อมูลด้านเทคนิควิธีการขับร้อง พบเทคนิคการขับร้องที่สำคัญ มี 3 ประการ คือ ประการที่หนึ่ง การบังคับควบคุมลมหายใจ พบการแบ่งวลีที่มีเนื้อหาเดียวกัน ใช้ลมในการขับร้องเดียวกัน เพื่อให้เนื้อหาที่มีความต่อเนื่อง โดยพบการแบ่งลมหายใจแต่ละเพลงตั้งแต่ 16 วลีถึง 31 วลี การลากเสียงยาวเพื่อให้ได้อารมณ์ตามบทเพลงพบว่า มีทั้งการลากเสียงให้สูงขึ้นและต่ำลง ยาว 3 ถึง 6 จังหวะ ส่วนการเอื้อนเสียงใช้เทคนิคการบังคับลมให้สูงขึ้นหรือต่ำลงโดยใช้ลมเดียวกัน โถเสียงตัวโน้ต 2 ถึง 5 ตัวโน้ต ประการที่สอง การออกอักขระพบการใช้เทคนิค การเน้นเสียงเน้นคำ การเน้นเสียงให้ตั้งขึ้น การแผ่วเสียง การพลิ้วเสียง การลากเสียง การครวญเสียง การกระโดดเสียงจากต่ำไปสูงและจากสูงไปต่ำ การทอดเสียงขึ้นและลง การผ่อนเสียง เทคนิคการผันอักษรตามทำนองพบ การใช้เทคนิควิธีการผันอักษรร่วมกัน โดยเฉพาะคำร้องที่เป็นอักษรสูงมีเสียงวรรณยุกต์จัตวา จะใช้วิธีการร้องโดยการเปล่งเสียง อักษรต่ำเสียงสามัญ และผันอักษรและวรรณยุกต์ร่วมกันและจบลงด้วยทางเสียงขึ้นนาสิกเป็นวรรณยุกต์เสียงจัตวา ส่วนการร้องคำเป็นใช้เทคนิคการลากเสียง คำร้องให้ยาวขึ้น คำตายใช้เทคนิคการหยุดเสียงให้สั้นตามคำร้องและมีการลากเสียงต่อเฉพาะบางคำ ประการที่สาม การสื่อความหมาย พบการใช้สุนทรียรส โดยการใช้เสียงในการถ่ายทอดอารมณ์เปรียบเทียบกับ รสของวรรณคดีไทย คือรสสาริปราโมทย์รสแห่งความรัก จะใช้การเน้นเสียงและการพลิ้วเสียง รสพิโรธวาหังรสแห่งความโกรธ คับแค้นใจจะใช้การทอดเสียงให้เบาลง รสสลลาปังคพิสัยรสแห่งความเศร้า เหงา ใช้การครวญเสียง โดยทอดเสียงขึ้นและลงและผ่อนเสียงให้เบาลง ส่วนเทคนิคภวามณียะคือการใช้หน่วยเสียงสองเสียงขึ้นลงสลับกันด้วยการพลิ้วเสียง พบว่ามีใช้ในบทเพลงเป็นส่วนใหญ่

คำสำคัญ : การศึกษาเชิงพรรณนาวิเคราะห์ โครงสร้างและรูปแบบของบทเพลง การออกอักขระ การสื่อความหมาย ภวามณียะ ที่อยู่ในทำนองเพลง

Abstract

The objectives of the research were to study the biography and works of Thipawan Pinpibal and to study her singing techniques. The researcher studied her songs and analysed descriptively.

The results were found :

1. Thipawan's biography and works.

Thipawan Pinpibal was born on 14th October 1954 in Chanthaburi province. Her father's name is Mr.Thongyoo Pinpibal and mother's name is Mrs.Wanna Pinpibal. She has 7 siblings and married with Major General Supachai Pothongnak. She has 2 daughters. She graduated in the Faculty of Social Science, Ramkhamhaeng University. She had talent in singing and contested since she studied in elementary to higher education. She received significant awards such as Royal Gold Record Award (Twice), Public Television Academy Award, Grand Prix Award, Siam Kolakarn Foundation Award and Phra Pikanet Tong Award (Twice).

2. Thipawan's singing techniques

It was found that Thipawan had 3 techniques in singing.

1) Controlling breath, while she was singing, she controled her breath by dividing the content of the songs into phrases. The phrases in each song were divided from 16 to 31. She could produce higher and lower sound in 3-6 rhythms and she could make one breath for 2-5 notes as well.

2) Expressing characters Thipawan used the techniques of stress, intonation, fluttering, drawling, jumping from high to low and low to high voice, stretching and relieving in the words of the songs. She also used the techniques of drawling the sounds in short and long syllables.

3. Conveying meaning. Thipawan conveyed the meaning of the songs to show different emotions including 1) emotion of love, she would stress and flutter voice, 2) emotion of anger and rancor, she would drawl the voice softerly and 3) emotion of sadness and loneliness, Thipawan would hum by drawling the voice higherly, lowerly and softerly.

Keywords : Descriptive Research Structure and Form Pronunciation Interpretation

บทนำ

ดนตรีเป็นงานศิลปะและมีการพัฒนา ดนตรีจึงเป็นสื่อที่ทำให้ชาติสมบูรณ์และสามารถบ่งชี้ได้ชัดเจนว่า ชาติที่เจริญย่อมมีดนตรีเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง นอกจากนั้นดนตรียังเป็นสื่อในการศึกษาความเป็นอยู่ในอดีต และปัจจุบันตลอดจนความเจริญรุ่งเรือง หรือความเสื่อมของสังคมนั้นได้เป็นอย่างดี ดนตรีในสังคมไทยมีวิวัฒนาการมาอย่างต่อเนื่องจากอดีตสู่ปัจจุบัน ได้สร้างรูปลักษณะจนเป็นเอกลักษณ์ในการแสดงถึงความเป็นเจ้าของดนตรี ซึ่งแสดงให้เห็นความเจริญรุ่งเรืองมา อย่างยาวนาน (ณรงค์ศักดิ์ ศรีบรรณาคักดีวารสารณ์. 2548: 1)

คุณค่าความงามในดนตรีจึงเป็นสิ่งสำคัญต่อมนุษย์ในยุคปัจจุบัน ดนตรีสามารถกล่อมจิตใจให้สงบให้วาง ก็ได้ หรือจะเลือกเอาเสียงดนตรี เสียงเพลงที่สนุกสนานเร้าใจก็ได้ ดังนั้น ศิลปะดนตรีจึงเป็นคุณค่าแห่งความงามที่เกิดจากความเด่นชัดของเสียงที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อความสงบสุข และเมื่อเข้าถึงรสแห่งเสียงเพลงชั้นสูงแล้ว สามารถหลุดพ้นความทุกข์พื้นฐานจะมารบกวนจิตใจได้ เสียงดนตรีจึงเป็นคุณค่าแห่งศิลปะอันเกิดจากการสร้างสรรค์ของมนุษย์ (วิสา อัครเวศน์. 2552: 34 – 35)

ดนตรีที่เป็นรูปแบบในปัจจุบันนั้นอาจกล่าวได้ว่า ต้องมีการประพันธ์ทำนองและคำร้องการประพันธ์ทำนองจึงมีส่วนประกอบคำร้องและเสียงร้องจึงก่อให้เกิดขึ้นเป็นเพลง เพราะเพลงเป็นศิลปะที่มนุษย์ได้สร้างสรรค์ขึ้นเพื่อเป็นสื่อในการแสดงความรู้สึกนึกคิดตลอดจนอารมณ์ต่างๆ ให้ผู้อื่นได้รับทราบ เพลงสามารถทำให้มนุษย์เกิดความรู้สึกทางด้านต่างๆ เช่น ความรู้สึกอ่อนไหว เศร้า ร่าเริงแจ่มใส ตึกคะนอง สนุกสนานไปกับเสียงดนตรีและเสียงขับร้อง (ณรงค์ศักดิ์ ศรีบรรณาคักดีวารสารณ์. 2548: 1)

เพลงที่เกิดขึ้นในประเทศไทยได้เกิดจากการนำเครื่องดนตรีสากลมาใช้กับเพลงไทย โดยมีกำเนิดมากจากการนำดนตรีของตะวันตกมาปรับให้เข้ากับดนตรีไทย ทั้งนี้ประวัติความเป็นมาของเพลงไทยสากลเกิดขึ้นในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้มีการฝึกหัดทหารตามแบบยุโรป ซึ่งมีการใช้ดนตรีบรรเลงประกอบการฝึกทหาร โดยใช้ดนตรีประเภทเครื่องเป่า จากบันทึกของ เทาเซนต์ แฮร์ริส ทูตชาวอเมริกันที่เข้ามาเมืองไทย กล่าวว่า “วงดนตรีของเขาแปลกใหม่ที่ดึงดูดความสนใจของคนไทยที่พบเห็นเป็นอันมาก” และคนไทยเริ่มคุ้นกับเครื่องหรือเครื่องฝรั่งตั้งแต่นั้น จนในรัชสมัยรัชกาลที่ 5 จาคอบ เฟียท Janon Feit คือ บิดาของพระเจนดุริยางค์ ชาวอเมริกันเชื้อสายเยอรมัน เข้ามารับราชการเป็นครูตรวจในพระราชสำนักของกรมพระราชวังบวรวิไชยชาญ (วังหน้า) ปรับปรุงเครื่องตรวจทหารในปี พ.ศ. 2420 วงตรวจทหารในเวลาต่อมาได้รับการเรียกชื่อใหม่ว่า “วงโยธวาทิต” (Military Band) ในราชสำนักไทย

มีการเล่นดนตรีสำหรับบรรเลงทั้งดนตรีไทยและดนตรีตะวันตก (วิกิพีเดีย. 2554: ออนไลน์; อ้างอิงจาก พูนพิศ อมาตยกุล. 2529. ดนตรีวิจิตร. หน้า 7)

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธุ์ กรมพระนครสวรรค์วรพินิตทรงเป็นผู้นำการแต่งทำนองเพลงตามมาตรฐานดนตรีสากลและในการประพันธ์เพลงสำหรับบรรเลงด้วยเครื่องดนตรีไทยโดยเฉพาะเพลงวอลซ์ปลื้มจิต ในปี พ.ศ. 2446 สันนิษฐานว่าอาจเป็นเพลงไทยสากล เพลงแรกในประวัติศาสตร์ดนตรีของเมืองไทย (วิกิพีเดีย. 2554: ออนไลน์; อ้างอิงจาก จำนง รังสิกุล. 2517. สนทนาพาที. หน้า 15)

ละครเรื่องได้ถือกำเนิดขึ้น ในปี พ.ศ. 2451 พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวรวรธรรมากร กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ซึ่งทรงดัดแปลงมาจากละครมาเลย์ที่เรียกกันว่า “มาเลย์โอเปร่า” หรือ “บังสาวัน” และทรงตั้งชื่อละครเรื่องนี้ว่า “ปริดาถีย์” ลักษณะของเพลงมีเนื้อร้องมาก เอื้ออำนวยและให้ลูกคู่เป็นผู้เอื้ออำนวยนักแสดง ซึ่งเป็นที่นิยมในช่วงนั้น ดนตรีตะวันตกเริ่มแพร่หลายเข้าสู่ประชาชนอย่างกว้างขวางตามลำดับ ในสมัยรัชกาลที่ 6 มีการฝึกดนตรีตะวันตกในหมู่ข้าราชการบริหารและนักดนตรีไทย ซึ่งมีนักดนตรีที่เป็นบุคคลที่ได้รับการยกย่องอย่างพระเจนดุริยางค์ (ปิติ วาทยกร) และอีกบุคคลหนึ่งในวงเครื่องสายฝรั่งหลวง เป็นหัวหน้าวงกรมโฆษณาการนั้นคือ เอื้อ สุนทรสนาน (วิกิพีเดีย. 2554: ออนไลน์; อ้างอิงจากพระเจนดุริยางค์. 2512. ชีวิตประวัติของข้าพเจ้า. หน้า 6)

เพลงไทยสากล อาจพูดได้ว่าที่มา เกิดจาก 2 สายคือ สายทางละครและสายทางภาพยนตร์ สายทางละครนั้นละครคณะปริดาถีย์เป็นต้นกำเนิด มีลักษณะเป็นเพลงไทยที่ร้องตามทำนองฝรั่ง ส่วนทางสายภาพยนตร์ สันนิษฐานว่าชาวญี่ปุ่นเป็นชาติแรกที่นำเข้ามาฉาย ในเมืองไทยราวปีพ.ศ. 2471 ในช่วงแรกเป็นภาพยนตร์เงียบ จึงมีการริเริ่มทำเพลงประกอบเพื่อเพิ่มอรรถรสสำหรับผู้ชม โดยใช้เครื่องบรรเลงก่อนการฉายและขณะทำการฉายหนึ่ง เพลงที่บรรเลงเป็นเพลงสากลกับเพลงไทยเช่น เพลงแบล็คอีเกิ้ล และเพลงของทูลกระหม่อมบริพัตรคือเพลงมาร์ชบริพัตรและวอลซ์ปลื้มจิต (วิกิพีเดีย. 2554: ออนไลน์; อ้างอิงจาก วรารุช สุมาวงศ์. 2526. วิวัฒนาการเพลงไทยสากลจากละครและภาพยนตร์. หน้า 15)

เพลงไทยสากล ในสมัยของพรานบุรณ (2470-2472) มีลักษณะเป็น “เพลงไทยเดิมสากล” ได้รับแรงบันดาลใจจากเพลงไทยเดิม พรานบุรณได้แต่งเพลงลักษณะนี้อีกเป็นจำนวนมาก และในปี พ.ศ. 2474 พรานบุรณและเพชรรัตน์แห่งละครคณะศรีโสภาสได้นำดนตรีสากลประเภทเพลงแจ๊ส (Jazz Band) หรือรหัสดนตรี เป็นส่วนประกอบละครเรื่อง “โรสิตา” และนำทำนองเพลง “วอลซ์ปลื้มจิต” มาใส่เนื้อร้อง ได้รับความนิยมนอย่างมาก มี

การเผยแพร่บทเพลงออกอากาศทางสถานีวิทยุ 7 พี.เจ. ที่ ศาลาแดง และมีการบันทึกแผ่นเสียง โดย ห้างนายต.เจ๊กชวน (วิกิพีเดีย. 2554: ออนไลน์; อ้างอิงจากสมาคมนักแต่งเพลง. 2526. กฎหมายลิขสิทธิ์ ในเบื้องหลังเพลงดัง. หน้า 16) และในปีเดียวกัน พรานบุญร่วมงานกับคณะละครจันทโรภาสที่โด่งดังที่สุด ขึ้นด้วย ละครเรื่อง “จันทร์เจ้าข้า” ซึ่งมีสถิติการนำออกแสดงถึง 49 ครั้ง ติดต่อกันแทบทุกโรงมหรสพที่มีในพระนครและธนบุรี โดย พรานบุญแต่งเพลงไทยสากล มีลีลาทำนองอ่อนหวานอาทิ เพลง จันทร์เจ้าข้า จันทร์สวาท จันทร์ลอย จันทร์จากฟ้าจันทร์แฝง หมอก ขวัญของเรียม ในช่วงนั้นบทเพลงประกอบละครเรื่องเป็นที่ นิยมแพร่หลายโดยทั่วไปตราบจนกระทั่งความนิยมละครเรื่องลด น้อยลงไป ในขณะที่ภาพยนตร์พูดเสียงในฟิล์ม เข้ามาได้รับความนิยม แทน ซึ่งมีบทขับร้องประกอบด้วย

ในสมัยรัชกาลที่ 7 ความนิยมในภาพยนตร์ตะวันตกเพิ่มสูง ขึ้นเรื่อยๆ มีการสร้างศาลาเฉลิมกรุงในปี พ.ศ. 2474 สกวลสุวัต ซึ่งมี มานิต วสุวัต หลวงกลการเจนจิต (เกา วสุวัต) กระเศียร วสุวัต และการะแส วสุวัต แห่งศรีกรุงภาพยนตร์ทำภาพยนตร์เสียงใน ฟิล์มหรือภาพยนตร์พูดได้เป็นครั้งแรกชื่อเรื่องว่า “หลงทาง” ดนตรีประกอบในภาพยนตร์เรื่องนี้ใช้ดนตรีสากลบรรเลงเพลงไทย แท้ มีเนื้อร้อง ทำนองที่มิเอื้อนเพียงเล็กน้อย ซึ่งได้แก่ เพลงพัดขา บัวบังใบ ฯลฯ เป็นต้น และในปี พ.ศ. 2476 ภาพยนตร์เรื่อง “ปู่โสม เฝ้าทรัพย์” โดยมี ขุนวิจิตรมาตรา กำกับการแสดงและเรือโท มานิต เสนะวิณินประพันธ์เพลงประกอบภาพยนตร์ชื่อว่า “เพลง กล้วยไม้” ซึ่งนับเป็นเพลงไทยสากลเพลงแรก ในการแต่งทำนอง ตามหลักโน้ตสากลในประวัติศาสตร์เพลงของเมืองไทย ขับร้องโดย อุ่น เครือพันธ์ และมณี บุญจนา นนท์ ขับร้องหน้าเวทีสลับการ ฉายภาพยนตร์เรื่องนี้ ที่เรียกว่าเพลงไทยสากล น่าจะเพราะ เป็น เพลงไทยที่มีเนื้อร้องภาษาไทยแต่มีท่วงทำนองลีลาและจังหวะเป็น แบบสากล

ในปี พ.ศ. 2477 กระทรวงกลาโหมสร้างภาพยนตร์ “เลือดทหารไทย” มีเพลงประกอบ 3 เพลงคือ “มาร์ชไตรรงค์” “ความรักในแม่น้ำเจ้าพระยา” และ “มาร์ชเลือดทหารไทย” ประพันธ์โดยเรือโทมานิต เสนะวิณิน และยังมีภาพยนตร์อีกหลาย เรื่องที่ประพันธ์โดย เรือโทมานิต และขุนวิจิตรมาตรา เช่น ตะวัน ยอแสง จากเรื่อง “เลือดชวาณา” เพลงบวงสรวงจากเรื่อง “เมือง แม่หม้าย” ฯลฯ และหลังจากที่เรือโทมานิต เสนะวิณิน ถึงแก่ กรรมลงในปี พ.ศ. 2479 ได้เกิดนักแต่งเพลงคนใหม่คือนารถ ถาวรบุตร มีเพลงที่เป็นที่นิยมมากมาย เช่น พลับปลิงไพร ชื่นชีวิต แสนอาลัย ใจสั่นองใจ เป็นต้น

ในปี พ.ศ. 2478 ทางราชการได้แต่งเพลงขึ้นอีก 2 เพลง คือ เพลงชาติและเพลงเฉลิมรัฐธรรมนูญ และยังมีเพลงที่สำคัญ เช่น รักเมืองไทย เลือดสุพรรณ ศักดิ์กลาง แทลมทอง เป็นต้น

ส่วนเพลงเพื่อกองทัพนั้นได้รับความนิยมสูงมากจนถึงกับนำไปเป็น เพลงสัญลักษณ์ ก่อนการฉายภาพยนตร์ และเมื่อสงครามระหว่าง ไทยกับอินโดจีน เกิดขึ้นเพลงปลุกใจก็ยิ่งมากขึ้น เช่นเพลงแนวรบ แนวหลัง ทหารไทยแนวหน้า มณฑลบูรพา เป็นต้น (วิกิพีเดีย. 2554: ออนไลน์; อ้างอิงจาก ขุนวิจิตรมาตรา. 2518. ยุคเพลงหนัง และละครในอดีต. หน้า 18)

ในปี พ.ศ. 2480 ได้มีการสร้าง เรื่อง “เพลงหวานใจ” โดยมีขุนวิจิตรมาตราเป็นผู้แต่งบทภาพยนตร์ คำร้องเพลงประกอบ ภาพยนตร์และกำกับการแสดง นารถ ถาวรบุตร เป็นผู้แต่งทำนอง เพลง และในปีเดียวกัน พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าภาณุพันธุ์ ยุคล เป็นหัวหน้าวงดนตรี มีนักดนตรีที่สำคัญในวง เช่น เอื้อ สุนทรสนาน เวส สุนทรจามร สังเวียน แก้วทิพย์ จำปา เล่มสำราญ คีติ คีตากร (บิลลี่) ฯลฯ มีเพลงที่ได้รับความนิยมอย่าง “ลมหวล” และ “เพลิน” จาก ภาพยนตร์เรื่อง “แม่สื่อสาว” (วิกิพีเดีย. 2554: ออนไลน์; อ้างอิงจาก ขุนวิจิตรมาตรา. 2518. ยุคเพลงหนัง และละครในอดีต. หน้า 18)

ทิพย์วัลย์ ปิ่นภิบาล เป็นศิลปินเพลงแนวไทยสากล ที่มีชื่อเสียงและเป็นคนสำคัญของวงการเพลงไทยสากล ด้วยความเป็น นักร้องเพลงไทยสากลที่มีเอกลักษณ์ มีความโดดเด่น ทางด้านน้ำเสียง อารมณ์ การขับร้อง ผลงานเพลงเป็นที่ชื่นชมและชื่นชอบต่อผู้ฟัง อย่างมากมาย สมควรนำไปใช้เป็นต้นแบบในการฝึกหัดขับร้อง เพลงไทยสากล สำหรับเยาวชนและผู้สนใจ ผู้วิจัยจึงเห็นความ สำคัญต่อการศึกษา ชีวิตประวัติ ผลงาน ตลอดจน วิธีการขับร้อง เพลงตามแบบฉบับของทิพย์วัลย์ ปิ่นภิบาล เพื่อเป็นองค์ความรู้ ในการศึกษาด้านคีตศิลป์ตามลำดับ ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาชีวประวัติและผลงานของ ทิพย์วัลย์ ปิ่นภิบาล
2. เพื่อศึกษาเทคนิควิธีการขับร้องของ ทิพย์วัลย์ ปิ่นภิบาล

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Research) โดยอาศัยข้อมูลทาง วิชาการจาก เอกสารวิจัย หนังสือทางวิชาการ เอกสารสิ่งพิมพ์ แผ่นบันทึกเสียง วีดิทัศน์ และผู้ที่มีประสบการณ์โดยตรง เพื่อให้การศึกษาวิจัย บรรลุตามวัตถุประสงค์ จึงดำเนินการศึกษาค้นคว้าตามขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นรวบรวมข้อมูล

1.1 รวบรวมข้อมูล ชีวประวัติและผลงานของ ทิพย์วัลย์ ปิ่นภิบาล จากการสัมภาษณ์ สิ่งพิมพ์ (Printed Materials) ดังนี้

1.1.1 ข้อมูลจากสิ่งพิมพ์ วารสาร บทความ บทวิเคราะห์ ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับชีวิตและผลงานของทิพย์วัลย์ ปิ่นภิบาล

1.1.2 บทสัมภาษณ์ทิพย์วัลย์ ปิ่นภิบาลและนักประพันธ์เพลง

1.1.3 วิทยานิพนธ์และผลงานการวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยเล่มนี้

1.2 รวบรวมข้อมูลบทเพลงของ ทิพย์วัลย์ ปิ่นภิบาล ที่ได้รับรางวัลแผ่นเสียงทองคำพระราชทาน จำนวน 6 บทเพลงจากแผ่นบันทึกเสียงและบทสัมภาษณ์ ทิพย์วัลย์ ปิ่นภิบาล เรื่องวิธีการ

2. ชั้นศึกษาข้อมูล

2.1 นำข้อมูลจากข้อที่ 1.1 มาศึกษาชีวประวัติและผลงานของทิพย์วัลย์ ปิ่นภิบาล เพื่อมาประมวลเรียบเรียงจัดทำหมวดหมู่เพื่อใช้ในการวิเคราะห์

2.2 นำข้อมูลบทเพลงของ ทิพย์วัลย์ ปิ่นภิบาล ที่ได้รับรางวัลแผ่นเสียงทองคำพระราชทานจำนวน 6 บทเพลง มาเขียนเป็นโน้ตสากลทางร้อง (Melody) เพื่อศึกษาวิธีการขับร้อง

3. ชั้นวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 นำข้อมูลทั้งหมดที่ประมวลเรียบเรียงและจัดทำหมวดหมู่มาศึกษาวิเคราะห์ชีวประวัติและผลงานการขับร้อง

3.2 นำบทเพลงซึ่งได้รับรางวัลแผ่นเสียงทองคำพระราชทาน 6 บทเพลง โดยการนำโน้ตเพลงในแนวทำนอง (Melody) พร้อมเนื้อร้องและแผ่นบันทึกเสียง มาวิเคราะห์วิธีการขับร้อง คือ การวิเคราะห์ข้อมูลด้านบทเพลง ประกอบด้วย ความ เป็นมาของบทเพลง ความหมายของบทเพลง โครงสร้างและรูปแบบของบทเพลง การวิเคราะห์ข้อมูลด้านเทคนิควิธีการขับร้อง ประกอบด้วย การบังคับควบคุมลมหายใจ แบ่งเป็น การแบ่งวรรคลมหายใจ การลากเสียงยาวและการเอื้อนเสียง การออกอักขระ แบ่งเป็น การเน้นเสียงเน้นคำ การผันอักษรตามทำนองและการร้องคำเป็นคำตาย ส่วนการสื่อความหมาย แบ่งเป็น การใช้สุนทรียรสในการถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึก การใช้เทคนิคการมณีนยะ

4. ชั้นสรุป

4.1 สรุปผลการศึกษาและวิจัย

4.2 นำเสนอผลงานในรูปแบบงานวิจัยเชิงพรรณนา

4.3 ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิเคราะห์เรื่อง ศึกษาวิธีการขับร้องของ ทิพย์วัลย์ ปิ่นภิบาล ซึ่งประกอบด้วยบทเพลง ไทยสากล ที่ได้รับรางวัลแผ่นเสียงทองคำพระราชทาน จำนวน 6 เพลง คือ เพลงสุดเหงามา ดอกไม้ชื่อนี้ ในโลกบันเทิง น้ำเซาะทราย ไฟ และอัสตงสรุปผลการศึกษาวิเคราะห์ได้ดังนี้

1. ชีวประวัติและผลงาน

1.1 ชีวประวัติ

ทิพย์วัลย์ ปิ่นภิบาล เกิดในอำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี วันพุธที่ 14 ตุลาคม 2497 ปัจจุบันอายุ 57 ปี บิดาชื่อ ทองอยู่ ปิ่นภิบาล มารดาชื่อนางวรรณะ ปิ่นภิบาล มีพี่น้องทั้งหมด 7 คน ทิพย์วัลย์ ปิ่นภิบาล สมรสกับ พลโท ศุภชัย โพธิ์ทองนาค มีบุตรธิดา 2 คน คือ นายณัฐธชัย โพธิ์ทองนาค และนางสาวกุลภรณ์ พัชร โพธิ์ทองนาค การศึกษา ระดับประถมศึกษา ศึกษาที่โรงเรียนสฤติเดช จังหวัดจันทบุรี ระดับมัธยมศึกษา ตอนต้น ศึกษาโรงเรียนศรียานุสรณ์ จังหวัดจันทบุรี ระดับมัธยมศึกษา ตอนปลาย ศึกษาโรงเรียนเบญจมราชูทิศ จังหวัดจันทบุรี จบมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนอัมพรไพศาล จังหวัดกรุงเทพมหานคร และระดับอุดมศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ เอกสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหง

1.2 ผลงาน

ทิพย์วัลย์ ปิ่นภิบาล เริ่มมีชื่อเสียงเมื่อได้รับตำแหน่งนักร้องสมัครเล่นแห่งประเทศไทย (Amateur singing contest 1976) เมื่อพ.ศ. 2519 ร่วมกับคุณเกวณีน บุญศิริธรรม เมื่อกลับจากการประกวดได้เซ็นสัญญากับทางช่อง 3เป็นเวลา 4 ปี

ทิพย์วัลย์ ปิ่นภิบาลเป็นผู้มีความสามารถในการขับร้องเพลงไทยสากล จากความสามารถที่โดดเด่นทำให้ได้มีโอกาสสร้างผลงานการขับร้องที่ได้รับการยอมรับสูงสุด ซึ่งผู้วิจัยได้คัดเลือกบทเพลงที่สำคัญซึ่งได้รับรางวัลแผ่นเสียงทองคำพระราชทาน คือ เพลงสุดเหงามา รางวัลทีวีตึกตาทองมหาชน คือ เพลงดอกไม้ชื่อนี้ รางวัลกรังด์ปรีซ์ สยามกลการมีวสิศพาเดชน์ ประเภทเพลงไทย ป๊อป รางวัลพินทอง (ชนะเลิศ) ธนาคารกสิกรไทย คือ เพลงในโลกรับนึ่ง รางวัลพระพิฆเนศทอง ประเภทเพลงไทยอมตะยอดเยี่ยม คือ เพลงน้ำเซาะทรายและรางวัลพระพิฆเนศทอง ประเภทเพลงไทยสากลหญิงยอดเยี่ยม คือ เพลงอัสตง

2. ข้อมูลด้านบทเพลง

2.1 ความเป็นมาของบทเพลง (Historical Background)

๑ เพลงสุดเหงามา เป็นเพลงที่ประพันธ์คำร้องและทำนองโดย วรา เวช ได้รับรางวัลแผ่นเสียงทองคำ ประเภทขับร้องยอดเยี่ยมหญิงและรางวัลเพลงยอดเยี่ยม(ทำนองเรียบเรียงเสียงประสาน) ในปีพุทธศักราช 2524

๑ เพลงดอกไม้ชื่อนี้ เป็นเพลงที่ประพันธ์คำร้องและทำนองโดย คุณโอฬาร เพ็ชรธรรม ในปีพุทธศักราช 2525 ได้รับรางวัลแผ่นเสียงทองคำ ประเภทเพลงยอดเยี่ยม ในปีพุทธศักราช 2525

๑ เพลงไฟ เป็นเพลงที่ประพันธ์คำร้องและทำนองโดย คุณชัยรัตน์ วงศ์เกียรติ์ขจร ได้รับรางวัลยอดเยี่ยมรางวัลกรังด์ปรีซ์ ในปีพุทธศักราช 2526

๑ เพลงในโลกบันเทิง แต่งทำนองโดยอาจารย์ยงยศ แสงไพบุลย์ คำร้องโดยอาจารย์วิมล จงวิไล ได้รับรางวัลชนะเลิศ รางวัลพัฒนาทอง ในปีพุทธศักราช 2527

๑ เพลงน้ำเซาเซาทราย เพลงนี้แต่งทำนองโดย คุณจำรัส เสวตาภรณ์ คำร้องโดยครูชาติ อินทรวจิตร ศิลปินแห่งชาติ ได้รับรางวัลพระพิฆเนศทองพระราชทาน ในปีพุทธศักราช 2548

๑ เพลงอัสตง แต่งโดยคุณพงษ์พรหม สนิทวงศ์ ณ อยุธยา ได้รับรางวัลพระพิฆเนศทอง ประเภทเพลงไทยสากลหญิง ยอดเยี่ยมหญิง ในปีพุทธศักราช 2548

2.2 ความหมายของบทเพลง (Meaning)

๑ เพลงสุดเหงา เนื้อหาของบทเพลงสุดเหงา ผู้ประพันธ์ได้กล่าวถึงเรื่องราวของผู้หญิง คนหนึ่งซึ่งเธอมีความเหงาอยู่ในหัวใจ เพราะว่าขาดคนรักที่คอยดูแลและสร้างความอบอุ่นทั้งกายและใจให้แก่เธอ

๑ เพลงดอกไม้ซ่อนนี้ เนื้อหาของบทเพลง ดอกไม้ซ่อนนี้ ผู้ประพันธ์ได้กล่าวถึงเรื่องราวของ ผู้หญิงคนหนึ่งซึ่งเธอเคยได้รับดอกไม้จากชายคนรักซึ่งเป็นสัญลักษณ์แทนความรัก ทำให้จิตใจของเธอมีความสุข แต่เมื่อเวลาผ่านไปนาน... ความรักนั้นก็หมดไป ความรักที่ผู้ชายมอบให้ เป็นความรักที่หลอกลวง สุดท้ายเธอจึงมอบดอกไม้ปลอมๆ ซ่อนนั้นคืนแก่เขา เพราะเป็นสิ่งปลอมๆ ที่เธอไม่ต้องการ

๑ เพลงไฟ เนื้อหาของบทเพลงไฟ ผู้ประพันธ์ได้กล่าวถึงความร้อนของเปลวไฟ ที่สามารถทำลายทุกสิ่งทุกอย่างโดยไม่หยุดยั้ง เปรียบเหมือนคนที่มีความรุ่มร้อนและมีตัวกิเลสอยู่ในใจ จะทำให้ใจมีแต่ความเศร้าหมอง ถ้าดับไฟในใจคนได้ จะทำให้โลกมนุษย์มีแต่ความสุขและสดชื่น

๑ เพลงในโลกบันเทิง เนื้อหาของบทเพลงในโลกบันเทิง ผู้ประพันธ์ได้กล่าวถึงมนุษย์ที่เกิดมาในโลกเดียวกันซึ่งอยู่ในความฝันของโลกมายา ต่างต้องการความมีเกียรติยศชื่อเสียงที่มันคง แต่เมื่อได้มาแล้วก็ไม่หลงลืมตัวพร้อมที่จะทำหน้าที่ของตัวเองด้วยความจริงใจ และมุ่งที่จะสร้างความบันเทิงให้กับทุกคนอย่างบริสุทธิ์ใจ เพื่อโลกของเราจะมีความเจริญตลอดไป

๑ เพลงน้ำเซาเซาทราย เนื้อหาของบทเพลงน้ำเซาเซาทราย ผู้ประพันธ์ได้กล่าวถึงเรื่องความรักกับธรรมชาติของ หาดทราย คือ ผู้ที่ยังไม่เคยมีความรัก มักจะวังหาจนเหนื่อยล้าเปรียบเปรยเหมือนน้ำที่ค่อยๆ ไหลไปซบกับหาดทราย ทำให้มีความชุ่มชื้นในจิตใจ

๑ เพลงอัสตง เนื้อหาของบทเพลงอัสตง ผู้ประพันธ์ได้กล่าวถึงเรื่องกาลเวลากับความอ้างว้างซึ่งเปรียบเหมือนคนที่หลงทางอยู่กลางสายน้ำ ถูกคลื่นลมพัดกระหน่ำทำให้เกิดความลำเค็ญ เหมือนดังพระอาทิตย์ที่ฉายส่องแสงสว่าง จวบจนเลื่อนรางหายไป ขึ้นปลายมีแต่ความอ้างว้างชีวิตเปรียบเหมือนพระอาทิตย์ที่กำลังจะตกดิน

2.3 โครงสร้างและรูปแบบของบทเพลง (Structure and Form)

๑ บทเพลงสุดเหงา มีโครงสร้างของบทเพลง เป็นลักษณะแบบ Ternary Form คือ A B A C A

๑ บทเพลงดอกไม้ซ่อนนี้ บทเพลงดอกไม้ซ่อนนี้ มีโครงสร้าง ของบทเพลง เป็นลักษณะแบบ Ternary Form คือ A A' B A" B A"

๑ บทเพลงไฟ บทเพลงไฟ มีโครงสร้างของบทเพลง เป็นลักษณะแบบ Ternary Form คือ A A' B A" B A"

๑ บทเพลงในโลกบันเทิง บทเพลงในโลกบันเทิง มีโครงสร้างของบทเพลง เป็นลักษณะแบบ Binary Form คือ A B A B

๑ บทเพลงน้ำเซาเซาทราย บทเพลงน้ำเซาเซาทราย มีโครงสร้างของบทเพลง เป็นลักษณะแบบ Round Binary Form คือ A A' B A" A'

๑ บทเพลงอัสตง บทเพลงอัสตง มีโครงสร้างของบทเพลง เป็นลักษณะแบบ Ternary Form คือ A A' B A" B A"

3. วิเคราะห์ข้อมูลด้านเทคนิควิธีการขับร้อง ประกอบไปด้วย

3.1 การบังคับควบคุมลมหายใจ

๑ การแบ่งวรรคลมหายใจ ใช้เทคนิควิธีการหายใจ เพื่อให้ความหมายของคำร้องและทำนองเพลงได้ตรงกับจินตนาการของผู้ประพันธ์ โดยใช้การแบ่งวลีที่มีเนื้อหาเดียวกัน ใช้ลมในการขับร้องเดียวกันเพื่อให้เนื้อหามีความต่อเนื่องในแต่ละวลีของบทเพลง เพลงสุดเหงา แบ่งวิธีการหายใจ จำนวน 18 วลี เพลงดอกไม้ซ่อนนี้ แบ่งวิธีการหายใจ จำนวน 16 วลี เพลงไฟ แบ่งวิธีการหายใจ จำนวน 31 วลี เพลงในโลกบันเทิง แบ่งวิธีการหายใจ จำนวน 16 วลี เพลงน้ำเซาเซาทราย แบ่งวิธีการหายใจ จำนวน 22 วลี เพลงอัสตง แบ่งวิธีการหายใจ จำนวน 22 วลี

๑ การลากเสียงยาว การแบ่งวรรคลมหายใจด้วยเทคนิคการลากเสียงยาว แต่ละวรรคสั้นยาวต่างกัน เช่น แบ่งวรรคยาว 2 จังหวะ 3 จังหวะ 4 จังหวะและ 6 จังหวะ สอดคล้องกับเทคนิควิธีขับร้องเพลงของ ดุษฎี พนมยงค์จากหนังสือ “สานฝันด้วยเสียงเพลง” ของดุษฎี พนมยงค์ (2539)

๑ การเอื้อนเสียง การเอื้อนเสียง ใช้การแบ่งเป็นวลีที่มีเนื้อหาเดียวกันโดยใช้ลมในการขับร้องเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับ “เทคนิคการขับร้องเพลงไทย ” ของกาญจนา อินทรสุนานนท์ (2540) โดยมีวิธีการเอื้อนเสียง ดังนี้ เพลงสุดเหงา ผู้วิจัยพบการเอื้อนเสียงให้สูงขึ้นโดยใช้ลมในการขับร้องเดียวกันพร้อมทั้งไล่เสียงตัวโน้ต 5 ตัว คือโน้ต D # E A G# ยาวเท่ากับ 4 จังหวะ เพลงดอกไม้ซ่อนนี้ ผู้วิจัยพบเอื้อนเสียงให้ต่ำลงโดยใช้ลมในการขับร้องเดียวกันพร้อมทั้งไล่เสียงตัวโน้ต 2 ตัว คือโน้ต D # จบลงด้วยโน้ต

ตัว C# ด้วยการเอื้อนเสียงยาวเท่ากับ 2 จังหวะ เพลงไฟ ผู้วิจัยพบการเอื้อนเสียงให้ต่ำลง โดยใช้ลมในการขับร้องเดียวกันพร้อมทั้งไล่เสียงตัวโน้ต 3 ตัว คือโน้ต G F# E แล้วโหนเสียงกลับมาที่โน้ตตัว G ด้วยการเอื้อนเสียงยาวเท่ากับ 2 จังหวะ ในโลกบันเทิง ผู้วิจัยพบการเอื้อนเสียงให้สูงขึ้นโดยใช้ลมในการขับร้องเดียวกันพร้อมทั้งไล่เสียงตัวโน้ต 4 ตัว คือโน้ต B C D แล้วผ่อนเสียงลงมาที่โน้ตตัว A ด้วยการเอื้อนเสียงยาวเท่ากับ 2 จังหวะ เพลงน้ำเซาะทราย ผู้วิจัยพบการเอื้อนเสียงให้สูงขึ้นโดยใช้ลมในการขับร้องเดียวกันพร้อมทั้งไล่เสียงตัวโน้ต 3 ตัว คือโน้ต G F E จบลงด้วยโน้ตตัว G ด้วยการเอื้อนเสียงยาวเท่ากับ 2 จังหวะ เพลงอัสตง ผู้วิจัยพบการเอื้อนเสียงให้สูงขึ้นโดยใช้ลมในการขับร้องเดียวกันพร้อมทั้งไล่เสียงตัวโน้ต 4 ตัว คือโน้ต F G A Bb จบลงด้วยโน้ตตัว F ด้วยการเอื้อนเสียงยาวเท่ากับ 2 จังหวะ

3.2 การออกอักขระ (Pronunciation) ใช้เทคนิควิธีหลากหลายสอดคล้องกับกาญจนา อินทรสุณานนท์ (2540) โดยมีเทคนิคต่างๆดังนี้ การเน้นเสียงเน้นคำ โดยใช้เทคนิคการเน้นเสียงให้ดังขึ้นและเบาลง การทอดเสียงขึ้นและลง การกระโดดเสียง การพลิ้วเสียง การผ่อนเสียง การผันอักษรตามทำนอง โดยเฉพาะคำร้องที่เป็นอักษรสูง จะใช้อักษรต่ำที่คู่กับอักษรสูงผันร่วมกันกับวรรณยุกต์และจบการผันอักษรด้วยการขึ้นนาสิกเพื่อให้คำชัดเจน ส่วนการขับร้องคำร้องที่เป็นคำเป็น จะใช้เทคนิคการลากเสียงให้ยาวขึ้นตามความหมายของคำ แต่คำร้อง ที่เป็นตายใช้เทคนิคการหยุดเสียงให้สั้นลงตามความหมายของคำก่อน แล้วจึงลากเสียงให้ยาวขึ้นตามทำนองของเพลง

3.3 การสื่อความหมาย (Interpretation) ใช้เทคนิคการถ่ายทอดสุนทรียรสของเพลง ด้วยรศคำหรือรศถ้อย สอดคล้องกับรสนาวรรณคดีไทยคือ รสนารีปราโมทย์ด้วยการใช้น้ำเสียงออกอ่อนแสดงถึงความรัก ความหวังใย รสพิโรธวาทัง ด้วยการใช้น้ำเสียงแสดงความรุ่มร้อน โกรธ เกลียด เจ็บใจ รสสลลุปังคพิสัย ด้วยการใช้น้ำเสียงแสดงความเศร้า เหงา ผิดหวัง เสียใจ ส่วนรสนาวรรณคดีคือการบรรยายธรรมชาติไม่มีอยู่ใน บทเพลงที่นำมาวิจัยและการใช้เทคนิคการมณีเยะ คือการขับร้องที่ใช้การพลิ้วเสียงทำคำ ด้วยโน้ตสองเสียงสลับกันเพื่อให้เกิดอารมณ์เพลงไปตามคำร้อง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของณรงค์ชัย ปิฎกรัษต์ (2554)

สรุปและอภิปรายผล

จากการวิจัยแสดงให้เห็นว่าทิพย์วัลย์ ปิ่นภิบาลเป็นผู้มีความสามารถในการขับร้องเพลงไทยสากล จากความสามารถที่โดดเด่นทำให้ได้มีโอกาสสร้างผลงานการขับร้องที่ได้รับการยอมรับสู่สังคม ซึ่งผู้วิจัยได้คัดเลือกบทเพลงที่สำคัญซึ่งได้รับรางวัลแผ่นเสียงทองคำพระราชทาน คือเพลงสุดเหงา รางวัลทีวีดีกตาทอง

มหาชน คือเพลงดอกไม้ซ้อนนี้ รางวัลกรุงศรีชัย สยามกลการ มิวสิค ฟาวเดชั่น ประเภทเพลงไทยป๊อป รางวัลพิณทอง (ชนะเลิศ) ธนาคารกสิกรไทย คือเพลงในโลกันเทิง รางวัลพระพิณเศกทอง ประเภทเพลงไทยอมตะยอดเยี่ยม คือเพลงน้ำเซาะทรายและรางวัลพระพิณเศกทอง ประเภทเพลงไทยสากลหญิงยอดเยี่ยม คือเพลงอัสตง ทิพย์วัลย์ ปิ่นภิบาล มีเทคนิควิธีการขับร้องซึ่งเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตน คือ การใช้เทคนิคการบังคับควบคุมลมหายใจ เช่น การแบ่งวรรคลมหายใจ การลากเสียงยาว สอดคล้องกับเทคนิควิธีขับร้องเพลงของ ดุษฎี พนมยงค์จากหนังสือ “สานฝันด้วยเสียงเพลง” ของดุษฎี พนมยงค์ (2539) การเอื้อนเสียง ใช้การแบ่งเป็นวลีที่มีเนื้อหาเดียวกันโดยใช้ลมในการขับร้องเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับ “เทคนิคการขับร้องเพลงไทย” ของ ”กาญจนา อินทรสุณานนท์ (2540) การออกอักขระ เช่น การเน้นเสียงเน้นคำ โดยใช้เทคนิคการเน้นเสียงให้ดังขึ้นและเบาลง การทอดเสียงขึ้นและลง การกระโดดเสียง การพลิ้วเสียง การผ่อนเสียง การผันอักษรตามทำนอง โดยเฉพาะคำร้องที่เป็นอักษรสูง จะใช้อักษรต่ำที่คู่กับอักษรสูงผันร่วมกันกับวรรณยุกต์และจบการผันอักษรด้วยการขึ้นนาสิกเพื่อให้คำชัดเจนสอดคล้องกับเทคนิควิธีการขับร้องเพลงไทยของ กาญจนา อินทรสุณานนท์ (2540) ส่วนการขับร้องคำร้องที่เป็นคำเป็น จะใช้เทคนิคการลากเสียงให้ยาวขึ้นตามความหมายของคำ แต่คำร้องที่เป็นตายใช้เทคนิคการหยุดเสียงให้สั้นลงตามความหมายของคำก่อน แล้วจึงลากเสียงให้ยาวขึ้นตามทำนองของเพลง ซึ่งเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของทิพย์วัลย์ ปิ่นภิบาล ในการขับร้องเพื่อสื่อความหมายของคำ ทิพย์วัลย์ ปิ่นภิบาล ใช้เทคนิคการถ่ายทอดสุนทรียรสของเพลง ด้วยรศคำหรือรศถ้อย สอดคล้องกับรสนาวรรณคดีไทยคือ รสนารีปราโมทย์ด้วยการใช้น้ำเสียงออกอ่อนแสดงถึงความรัก ความหวังใย รสพิโรธวาทัง ด้วยการใช้น้ำเสียงแสดงความรุ่มร้อน โกรธ เกลียด เจ็บใจ รสสลลุปังคพิสัย ด้วยการใช้น้ำเสียงแสดงความเศร้า เหงา ผิดหวัง เสียใจ ส่วนรสนาวรรณคดีคือการบรรยายธรรมชาติ ไม่มีอยู่ใน บทเพลงที่นำมาวิจัยและการใช้เทคนิคการมณีเยะ คือการขับร้องที่ใช้การพลิ้วเสียงทำคำ ด้วยโน้ตสองเสียงสลับกันเพื่อให้เกิดอารมณ์เพลงไปตามคำร้อง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของณรงค์ชัย ปิฎกรัษต์ (2554)

สรุปได้ว่าการวิจัยวิธีการขับร้องของ ทิพย์วัลย์ ปิ่นภิบาล ได้พบเทคนิควิธีในการขับร้องบทเพลงไทยสากลต่างๆ นั้นเป็นเทคนิควิธีการขับร้องที่เป็นมาตรฐานสามารถนำมาเป็นแบบอย่างในการฝึกขับร้องเพลงไทยสากลได้เป็นอย่างดี

เอกสารอ้างอิง

กาญจนา อินทรสุนานนท์. 2540. เทคนิคการขับร้องเพลงไทย

ภาคดุริยางคศาสตร์ไทย คณะศิลปกรรมศาสตร์

กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ณรงค์ชัย ปิฎกรัตน์. 2554. ภาวรมณียะ ที่อยู่ในทำนองเพลง.

สืบค้นเมื่อ 10 กรกฎาคม 2554, จาก <http://www.smusichome.com/index.php?>

ณรงค์ศักดิ์ ศรีบรรณาศักดิ์วัชรารณณ์. 2548. ศึกษาวิธีการขับร้อง

เพ็ญศรี พุ่มชูศรี. ปริญญาพนธ์. ศป.ม.

(มานุษยดุริยางควิทยา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ดุษฎี พนมยงค์. 2539. สานฝันด้วยเสียงเพลง : มาฝึกร้อง

เพลงกันเถิด. พิมพ์ครั้งที่ 2, ฉบับปรับปรุง. กรุงเทพฯ

: บ้านเพลง.

วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. 2554. เพลงไทยสากล. สืบค้นเมื่อ

5 มีนาคม 2553, จาก <http://th.wikipedia.org/wiki>.

วิสา อัสเวศน์. (2552). ความงาม, (เอกสารประกอบการสอน).

จันทร์บุรี: ภาควิชาศิลปกรรม, มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณ.

ศึกษาสมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน
ระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1

Teachers' Opinion towards the Capacity in Academic Administration
of Secondary School Administrators in Rayong Educational Service Area1.

อนุกุล มานะวรพงศ์ เฉลลา ประเสริฐสังข์ วิเชียร พันธุ์เครือบุตร
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1 ในด้านการบริหารจัดการเรียนรู้ ด้านการพัฒนาหลักสูตร ด้านการนิเทศการจัดการเรียนรู้ และด้านส่งเสริมให้มีการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ จำแนกตามช่วงชั้น ประสบการณ์ในการสอน และกลุ่มสาระการเรียนรู้ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นครูผู้สอนโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1 ปีการศึกษา 2552 จำนวน 234 คน เครื่องมือที่ใช้ในวิจัยเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ แบบสอบถาม มีความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .98 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบด้วยค่าที (t-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) และหากพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทำการเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธี The Least Significant Difference Method – LSD

ผลการวิจัย พบว่า 1) สมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก 2) การเปรียบเทียบสมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1 จำแนกตามช่วงชั้น ประสบการณ์ในการสอน และกลุ่มสาระการเรียนรู้ มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

Abstract

The purposes of the research were to study and to compare the capacity in academic administration of secondary school administrators in Rayong Educational Service Area 1. The sample consisted of 234 secondary school teachers in Rayong Educational Service Area 1. The instrument was a 5 rating scale with 40 items. The statistics used were percentage, mean, standard deviation, t-test, One-way ANOVA.

The results found were:

- 1) The capacity in academic administration of the administrators was at a high level.
- 2) The administrators who were different teaching experiences and group learning had different capacity in academic administration significantly at a 0.05 level.

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงในโลกสมัยใหม่เป็นไปอย่างรวดเร็ว กว้างขวาง และรุนแรงกว่าที่เคยเกิดขึ้นในอดีตมากมาย การเปลี่ยนแปลงนี้เป็นไปทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง หรือเทคโนโลยี ซึ่งหมายความว่าพัฒนาการทางวิทยาการ และเนื้อหาสาระความรู้ที่จำเป็นได้เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและต่อเนื่องจากอีกมุมหนึ่งไปสู่อีกมุมหนึ่ง การปรับเปลี่ยนปัจจัยองค์ประกอบของการจัดการศึกษา เพื่อตอบสนองกับการเปลี่ยนแปลงภายนอกข้างต้น ไม่สอดคล้องกับประเทศของเรา โดยเฉพาะการดำเนินการในรูปองค์การขนาดใหญ่ มีกฎระเบียบมากมาย คนทำงานในระบบคุ้นเคยกับระบบเก่า และกระบวนการที่เป็นอยู่แบบเก่า ผลที่เกิดขึ้นคือ ระบบการจัดการศึกษาไม่สามารถตอบสนองความต้องการในการพัฒนาคุณภาพของประชากรยุคใหม่ได้ เพราะระบบเก่าย่อมมุ่งผลิตประชากรตามเป้าหมายเดิม และไม่พร้อมจะผลิตประชากรรุ่นใหม่ที่ไม่สอดคล้องเช่นนี้ก่อให้เกิดปัญหามากมาย ซึ่งมีหลักฐานปรากฏเป็นรูปธรรม เช่น การศึกษา ด้านวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ ของเยาวชนไทยอยู่ในระดับต่ำมาก เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่น เป็นต้น (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. 2547 : 1)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 กำหนดให้มีการเปลี่ยนแปลงการจัดการศึกษาไทย ทั้งในด้านสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอย่างเสมอภาคกัน ในการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปีอย่างต่อเนื่องและมีคุณภาพ โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย และการจัดการศึกษาดังกล่าว จะต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเอกชน เป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน ให้ประชาชนมีส่วนร่วม มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง หลักการสำคัญดังกล่าว ตรงกับแนวคิดหลักในการจัดการศึกษาเพื่อทุกคนทุกฝ่าย (Education For All) และทุกคนทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการศึกษา (All For Education) อันเป็นหลักการพื้นฐานที่ได้รับการยอมรับทั่วโลก

งานวิชาการ เป็นงานหลักที่สำคัญที่สุดในการบริหารและการจัดการศึกษาในโรงเรียน เป็นหัวใจของโรงเรียน เป็นชีวิตจิตใจของสถาบัน ส่วนงานด้านอื่น ๆ เป็นองค์ประกอบที่ทำให้สถาบันดำเนินไปด้วยความราบรื่น ไม่ว่าสถานศึกษาประเภทใด มาตรฐานคุณภาพของสถานศึกษาจะพิจารณาได้จากผลงานทางด้านวิชาการ การบริหารงานวิชาการเป็นงานที่สำคัญสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา เนื่องจากงานวิชาการเกี่ยวข้องกับกิจกรรมทุกชนิดของสถานศึกษา โดยเฉพาะการปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอน ซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายหลักของสถานศึกษา และเป็นเครื่องชี้วัดความสำเร็จ และความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษา

ในการบริหารโรงเรียนนั้น สมรรถภาพของผู้บริหารเป็นดัชนีชี้บ่งความสำเร็จของการบริหาร การที่ผู้บริหารมีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของการบริหารสถานศึกษาจะเป็นสิ่งซึ่งช่วยให้การศึกษาสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ผู้บริหารจึงเป็นเสาหลักที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อหน่วยงาน ผู้ใต้บังคับบัญชา และ ผลงานอันเป็นส่วนรวม บทบาทหน้าที่ของผู้บริหารมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับคุณภาพของสถานศึกษา รวมทั้งมีผลสะท้อนต่อผลงานและวิธีปฏิบัติงานของสถานศึกษาแต่ละแห่งเป็นอันมาก ในขณะเดียวกันการบริหารสถานศึกษาเป็นภารกิจหลักของผู้บริหาร ที่จะต้องกำหนดแบบแผน วิธีการ และขั้นตอนต่างๆ ในการปฏิบัติงานไว้อย่างมีระบบ เพราะถ้าระบบการบริหารงานไม่ดี จะกระทบกระเทือนต่อส่วนอื่นๆ ของหน่วยงาน นักบริหารที่ดีต้องรู้จักเลือกวิธีการบริหารที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ เพื่อจะให้งานนั้นบรรลุจุดมุ่งหมายที่วางไว้ การบริหารงานวิชาการนั้น จะต้องใช้ศาสตร์และศิลป์ทุกประการ เพราะว่าการดำเนินงานต่างๆ มิใช่เพียงกิจกรรมที่ผู้บริหารจะกระทำเพียงลำพังคนเดียว แต่ยังมีผู้ร่วมงานอีกหลายคนที่มีส่วน ทำให้งานนั้นประสบความสำเร็จ ผู้ช่วยงานแต่ละคนมีความแตกต่างกันทั้งในด้านสติปัญญา ความสามารถ ความถนัดและความต้องการที่ไม่เหมือนกัน จึงเป็นหน้าที่ของผู้บริหารที่จะนำเอาเทคนิควิธีและกระบวนการบริหารที่เหมาะสม มาใช้ให้เกิดประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายของสถานศึกษา (ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. 2546 : 8) และจากการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพการศึกษา ซึ่งเป็นภารกิจหลักของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยะของเขต 1 ในปีที่ผ่านมา (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยะของเขต 1. 2552 : 58) พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่ไม่เป็นที่น่าพอใจ และจากการวิเคราะห์ สังเคราะห์ผลการทดสอบการศึกษาแห่งชาติและการประเมินผล Local test พบปัญหาดังนี้ ด้านครู : ยังขาดความรู้ความเข้าใจในหลักสูตร เนื้อหาที่สอน ทักษะการสอนเชิงวิเคราะห์การใช้สื่อ ตลอดจนไม่เข้าใจเรื่องการวัดประเมินผลเชิงวิเคราะห์ และขาดการจัดทำวิจัย เพื่อแก้ปัญหาในชั้นเรียน ด้านผู้บริหารสถานศึกษา : ผู้บริหารสถานศึกษาไม่ให้ความสำคัญในการตรวจแผน การสอน ไม่นิเทศภายในที่เป็นระบบ ขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องหลักสูตรบางกลุ่มสาระการเรียนรู้ และจัดครูผู้สอนไม่เหมาะสม ด้านการจัดการเรียนรู้ : ยังมีครูส่วนหนึ่งที่จัดการเรียนรู้ ไม่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ทำให้ผู้เรียนขาดทักษะด้านกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบด้านหลักสูตร : ครูส่วนหนึ่งยังไม่เข้าใจเรื่องหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในกลุ่มสาระการเรียนรู้หลัก และไม่สามารถนำหลักสูตรไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพได้ ด้านนักเรียน : ผู้เรียนย้ายถิ่นเข้าออกตลอดปีการศึกษา ทำให้มีปัญหาในการปรับพื้นฐานการเรียนรู้ ปัญหาการอ่านไม่ออก เขียนไม่ได้ ในระดับประถมศึกษาส่งผลให้ผู้เรียนไม่กล้าแสดงออก จำนวนนักเรียนต่อห้องเกินเกณฑ์

ทำให้เกิดการดูแลไม่ทั่วถึง ด้านศึกษานิเทศก์/รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา : ขากการนิเทศที่ต่อเนื่อง เป็นระบบ ไม่มีแผน / เครื่องมือ การนิเทศขาดการสรุปผลการนิเทศ เพื่อสะท้อนผลการดำเนินงานของโรงเรียน ด้านการวัดและประเมินผล : ครูยังไม่คุ้นเคยกับข้อสอบเชิงวิเคราะห์ ความน่าจะเป็น ขาดเครื่องมือการวัดและประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ

จากปัญหาข้างต้นอาจกล่าวได้ว่า เด็กจะเรียนได้ดีหรือไม่ นั้นจะขึ้นอยู่กับงานวิชาการเป็นสิ่งสำคัญ ผู้บริหารต้องให้ความสำคัญ มีความรู้ความเข้าใจในขอบข่ายของงานวิชาการ และสามารถปฏิบัติภาระหน้าที่ตามกรอบงานที่มีอยู่ให้มีประสิทธิภาพ จากแนวคิดของสำนักงานเลขาธิการคุรุสภา (2549 : 27) ได้กำหนดสมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาไว้ 4 ด้าน คือ 1) สามารถบริหารจัดการเรียนรู้ 2) สามารถพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 3) สามารถนิเทศจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา 4) สามารถส่งเสริมให้มีการวิจัย เพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้

จากเหตุผลที่กล่าวมา ผู้วิจัยในฐานะผู้บริหารโรงเรียนจึงมีความสนใจที่จะศึกษาสมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1 เพื่อให้ทราบสมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1 ซึ่งผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหาร ในการนำมาปรับปรุงพัฒนาการบริหารงานวิชาการ และพัฒนาตนเองในการบริหารงานวิชาการให้มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะส่งผลถึงคุณภาพ ของนักเรียนอย่างสูงสุด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

1. เพื่อศึกษาสมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1
  2. เพื่อเปรียบเทียบสมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา (สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1 ตามความคิดเห็นของครูผู้สอน จำแนกตามช่วงชั้นประสบการณ์ในการสอน และกลุ่มสาระการเรียนรู้
- ประโยชน์ของการวิจัย

ผลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ จะเป็นข้อมูลพื้นฐานต่อผู้บริหารสถานศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทำให้ทราบถึงระดับของสมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1 และสามารถนำไปเป็นข้อมูลประกอบการกำหนดนโยบายในการพัฒนาผู้บริหารโรงเรียน ด้านการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาและเพื่อยกระดับมาตรฐานคุณภาพของสถานศึกษา ให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล อย่างสูงสุด

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูผู้สอนโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1 ที่ปฏิบัติการสอนในปี 2552 จำนวน 645 คนจาก 11 โรงเรียน

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูผู้สอนโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1 ที่ปฏิบัติการสอนในปีการศึกษา 2552 จำนวน 234 คน ซึ่งได้มาจากตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครจซี และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970 : 607-610) แล้วแบ่งตามสัดส่วนประชากรของโรงเรียน และใช้การสุ่มแบบเจาะจงตามกลุ่มเป้าหมายเพื่อให้ได้ครบทุกกลุ่มสาระ

สมมุติฐานในการวิจัย

1. สมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1 ตามความคิดเห็นของครูผู้สอน ที่มีระดับช่วงชั้นต่างกันมีความคิดเห็นแตกต่างกัน
2. สมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1 ตามความคิดเห็นของครูผู้สอน ที่มีประสบการณ์ในการสอนต่างกัน มีความคิดเห็นแตกต่างกัน
3. สมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1 ตามความคิดเห็นของครูผู้สอน กลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างกัน มีความคิดเห็นแตกต่างกัน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัยขอหนังสือรับรองจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลไปยังสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1 เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับครูผู้สอนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง
2. ผู้วิจัยนำหนังสือขอความร่วมมือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี เสนอต่อผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล พร้อมกับนัดหมาย วัน เวลา ในการเก็บรวบรวมข้อมูลของแต่ละโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยเก็บรวบรวมแบบสอบถามด้วยตนเองระหว่างวันที่

15 มีนาคม 2553 ถึงวันที่ 25 มีนาคม 2553 โดยส่งแบบสอบถามไปทั้งหมด 234 ชุด ได้แบบสอบถามคืนมาทั้งหมด 234 ชุด

3. รวบรวมแบบสอบถามจากโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 234 ชุด มาคัดเลือกตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม ได้ความสมบูรณ์ครบจำนวน 234 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 เพื่อดำเนินการวิเคราะห์ต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้คืนมา มาคัดเลือกตรวจสอบความสมบูรณ์ แล้วนำมาทำการวิเคราะห์ ดังนี้

1. แบบสอบถามตอนที่ 1 เป็นข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามตามตัวแปรที่ต้องการศึกษาให้รหัส ระดับชั้นที่ทำการสอน ประสบการณ์ในการสอน และกลุ่มสาระการเรียนรู้

2. แบบสอบถามตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามที่เกี่ยวกับความคิดเห็นของครูผู้สอนที่มีต่อสมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1 เกี่ยวกับสมรรถนะการบริหารงานวิชาการ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการเรียนรู้ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการนิเทศการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา ด้านการส่งเสริมให้มีการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ โดยภาพรวม รายด้าน และรายข้อ กำหนดเกณฑ์การให้คะแนนเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับตามแบบของลิเคิร์ท (Likert's Scale) ดังนี้

- 5 หมายถึง มีสมรรถนะการบริหารงานวิชาการระดับมากที่สุด
- 4 หมายถึง มีสมรรถนะการบริหารงานวิชาการระดับมาก
- 3 หมายถึง มีสมรรถนะการบริหารงานวิชาการระดับปานกลาง
- 2 หมายถึง มีสมรรถนะการบริหารงานวิชาการระดับน้อย
- 1 หมายถึง มีสมรรถนะการบริหารงานวิชาการระดับน้อยที่สุด

ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และแปลความหมายของค่าเฉลี่ยตามเกณฑ์ ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.50 – 5.00 หมายถึง มีสมรรถนะการบริหารงานวิชาการอยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.50 – 4.49 หมายถึง มีสมรรถนะการบริหารงานวิชาการอยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.50 – 3.49 หมายถึง มีสมรรถนะการบริหารงานวิชาการอยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.50 – 2.49 หมายถึง มีสมรรถนะการบริหารงานวิชาการอยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.49 หมายถึง มีสมรรถนะการบริหารงานวิชาการอยู่ในระดับน้อยที่สุด

3. การเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1 ของครูผู้สอน จำแนกตามระดับช่วงชั้น ประสบการณ์ในการสอน

4. การเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1 ของครูผู้สอนจำแนกตามกลุ่มสาระการเรียนรู้

5. นำข้อมูลที่ได้ไป วิเคราะห์หาค่าสถิติด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้การหาคุณภาพของเครื่องมือ ได้แก่

1. ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Congruency : IOC) เพื่อหาความเที่ยงตรงของเครื่องมือ
2. ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ
3. ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (a-Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) สถิติพื้นฐาน ได้แก่

1. ค่าความถี่ (Frequency)
  2. ค่าร้อยละ (Percentage)
  3. ค่าเฉลี่ย (Mean)
  4. ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
- สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมุติฐาน

1. การเปรียบเทียบสมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1 ตามความคิดเห็นของครูผู้สอน ที่จำแนกตามช่วงชั้น ประสบการณ์ในการสอน โดยทดสอบด้วยค่าที (t-test)

2. การเปรียบเทียบสมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1 ตามความคิดเห็นของครูผู้สอน จำแนกตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ ด้วยการใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-Way ANOVA) และทำการเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธีการ The Least Significant Difference Method - LSD)

ผลการวิจัย

จากผลการวิจัย การศึกษาสมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน ระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1 สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1 ส่วนใหญ่ทำการสอนในระดับ ช่วงชั้นที่ 3 จำนวน 140 คน คิดเป็นร้อยละ 59.80 มีประสบการณ์ในการสอนต่ำกว่าค่าเฉลี่ย จำนวน 130 คน คิดเป็นร้อยละ 55.60 และทำการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ วิทยาศาสตร์ จำนวน 50 คน คิดเป็นร้อยละ 21.40

2. ความคิดเห็นของครูโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1 ที่มีต่อสมรรถนะการบริหารงานวิชาการในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน

3. ความคิดเห็นของครูโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1 ที่มีต่อสมรรถนะการบริหารงานวิชาการ จำแนกตามช่วงชั้นโดยรวม มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .05

4. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นของครูโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1 ที่มีต่อสมรรถนะการบริหารงานวิชาการ จำแนกตามประสบการณ์ในการสอนโดยรวมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

5. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นของครูโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1 จำแนกตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่แตกต่างกันมีความเห็นต่อสมรรถนะการบริหารงานวิชาการ แตกต่างกัน

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยการศึกษาความคิดเห็นของครูต่อสมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1 สามารถอภิปรายผลที่เกิดขึ้นดังต่อไปนี้

1. สมรรถนะการบริหารวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยองเขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมากทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยองเขต 1 เป็นผู้นำทางวิชาการ และโรงเรียนมีความพร้อมทางด้านงบประมาณ บุคลากร และทีมงาน ผู้บริหารให้การแนะนำปรึกษาที่ดี มีความชัดเจน มีเป้าหมายในการบริหารงานวิชาการ ผู้บริหาร มีภาวะผู้นำ และมีความสามารถในการบริหารจัดการสถานศึกษา มีการจัดองค์กรโครงสร้างและการบริหารงานอย่างเป็นระบบ ครบวงจรให้

บรรลุเป้าหมายการศึกษา มีการจัดกิจกรรมและการเรียนการสอน โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สถานศึกษามีหลักสูตรที่เหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่น มีสื่อการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาการศึกษา ผู้บริหารมีการตื่นตัว ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม และแสวงหาความรู้ใหม่ๆ มีการนิเทศติดตามผลการปฏิบัติการสอนของครูเป็นประจำ ผู้บริหารโรงเรียนสามารถทำการนิเทศภายในโรงเรียนของตนเองเป็นอย่างดี ส่วนครูก็ต้องเข้ามามีส่วนร่วมอย่างจริงจังมากขึ้นในการนิเทศภายในโรงเรียน โดยครูก็รู้สึกพอใจในการนิเทศภายในที่ครูได้รับ และผู้บริหารส่งเสริมให้ครูได้รับการอบรมให้ความรู้ครูเพิ่มมากขึ้น โดยใช้ระบบ PDCA ในการบริหาร มีการพัฒนาปรับปรุงหลักสูตรและจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นตามสภาพแวดล้อมของโรงเรียน ผู้บริหารมีการจัดโครงสร้างหรือกิจกรรมต่างๆ เพื่อพัฒนาผู้เรียนที่ชัดเจน ส่งเสริมให้ครูจัดการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติการทดลอง จัดให้มีห้องปฏิบัติการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากห้องปฏิบัติการ จัดให้มีแหล่งเรียนรู้ ภายในโรงเรียนให้ผู้เรียนได้ศึกษา แสวงหาความรู้ด้วยตนเองและส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ศึกษาจากแหล่งการเรียนรู้ภายนอก เป็นที่พึงพอใจของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ซึ่งสอดคล้องกับพยางค์ที่ จันทรสุวรรณ (2541 : 8) ที่กล่าวว่า ผู้บริหารโรงเรียน ต้องมีความเป็นผู้นำในด้านบริหารวิชาการ เป็นผู้จัดการ ที่เฉียบแหลม มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลและมองอนาคตของโรงเรียนในทางสร้างสรรค์ ประกอบกับพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 (พระราชบัญญัติกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2446) ซึ่งกำหนดให้กระทรวงศึกษาธิการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาด้านวิชาการไปยังสถานศึกษาโดยตรง ซึ่งนับว่าเป็นงานสำคัญที่สุดที่ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียนและการที่ผู้บริหารจะพัฒนาทางด้านวิชาการได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้นต้องพัฒนาคนให้มีสมรรถนะในการบริหารงานวิชาการให้มีคุณภาพสูงสุด

สำหรับผลการศึกษาความคิดเห็นของครูผู้สอนที่มีต่อสมรรถนะการบริหารวิชาการทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านนิเทศการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาด้านพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาด้านนิเทศการจัดการเรียนรู้ และด้านส่งเสริมให้มีการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ สามารถอภิปรายผลดังนี้

1.1 ด้านบริหารการจัดการเรียนรู้ ตามความคิดเห็นของครูที่มีต่อสมรรถนะการบริหารวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา อยู่ในระดับมาก เนื่องจากผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา มีความเข้าใจหลักการและแนวทางการจัดการเรียนรู้อการวัดผลประเมินผล เพื่อให้สถานศึกษาบริหารงานวิชาการได้อย่างอิสระ คล่องตัว รวดเร็ว และสามารถจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมได้สอดคล้องกับความสนใจและตามถนัด ของนักเรียน การฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้

จากประสบการณ์จริง บริหารจัดการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ สอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2542 : 13) ได้กำหนดในมาตรา 24 การจัดการกระบวนการเรียนรู้ในสถานศึกษา ดังนี้ 1) จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสามารถและตามถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล 2) ฝึกทักษะการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้ 3) จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง

1.2 ด้านพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ตามความเห็นของครูที่มีสมรรถนะในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาอยู่ในระดับมาก เนื่องจากผู้บริหารมีความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารหลักสูตร เป็นผู้นำครูในการจัดทำหลักสูตรและจัดกิจกรรมการศึกษาที่จะพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถไปสู่ศักยภาพสูงสุดของตนเอง (กรมวิชาการ.2545 : 1) สอดคล้องกับ ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2544 : 23-24) ได้กล่าวถึงความสำคัญของผู้บริหารโรงเรียนในการบริหารหลักสูตรไว้ดังนี้

1. เป็นผู้นำในการใช้หลักสูตรและการเปลี่ยนแปลงการแก้ไขหลักสูตร
2. ศึกษาและทำความเข้าใจในหลักสูตร สามารถควบคุมดูแลให้คำแนะนำแก่ผู้สอนให้ดำเนินการจนบรรลุจุดหมายของหลักสูตรได้
3. กำหนดมาตรการและแนวทางปฏิบัติในการใช้หลักสูตร
4. จัดหาวัสดุหลักสูตรที่ทันสมัยและให้มีจำนวนเพียงพอต่อจำนวนผู้สอน
5. ควบคุมดูแล ติดตามผลการใช้หลักสูตรสนับสนุน ส่งเสริมและนิเทศการใช้หลักสูตรและการสอน
6. ประเมินผลการใช้หลักสูตรและพัฒนาหลักสูตร

1.3 ด้านนิเทศการจัดการเรียนรู้ ตามความเห็นของครูที่มีต่อสมรรถนะในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา อยู่ในระดับมาก เนื่องจากผู้บริหารโรงเรียนให้คำปรึกษา แนะนำ ช่วยเหลือและส่งเสริมให้ครูมีความรู้ในการติดตามประเมินผลการจัดการนิเทศภายในโรงเรียนร่วมกันเป็นการทำงานร่วมกัน เพื่อช่วยพัฒนาเพื่อนร่วมงาน ซึ่งสอดคล้องกับ กมล ภูประเสริฐ (2544 : 9-13) ได้กล่าวถึง การบริหารการนิเทศภายในสถานศึกษา ดังนี้

1. ผู้บริหารมีความสามารถในการทำความเข้าใจเกี่ยวกับการนิเทศภายใน ที่มีหลักการให้บุคลากรทุกคนร่วมกันรับผิดชอบ
2. ผู้บริหารมีความสามารถในการกำหนดวิธีการและระยะเวลาการนิเทศภายใน
3. ผู้บริหารมีความสามารถในการควบคุมดูแลและส่งเสริมให้มีการนิเทศภายในสม่ำเสมอ
4. ผู้บริหารมีความรู้ความสามารถในการร่วมกันแก้ไข

ปัญหาที่เกิดขึ้น โดยถือเป็นปัญหาของสถานศึกษาโดยส่วนรวม

1.4 ด้านส่งเสริมให้มีการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ตามความเห็นของครูที่มีต่อสมรรถนะการบริหารวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา อยู่ในระดับมาก เนื่องจากผู้บริหารส่งเสริมให้ครู มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการวิจัยในชั้นเรียน ส่งเสริมสนับสนุนในด้านอุปกรณ์ สิ่งอำนวยความสะดวก สามารถวางระบบ กระตุ้น กำกับติดตามให้ความช่วยเหลือการวิจัยในชั้นเรียนสามารถจัดกิจกรรมเผยแพร่ผลงานวิจัยทั้งในและนอกโรงเรียน และให้ความสำคัญของการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้อย่างสอดคล้องกับ มนัส ไซศักดิ์ (2547 : 49) กล่าวว่า การส่งเสริมให้ครูทำการวิจัยในชั้นเรียน ได้ดังนั้นผู้บริหารจะต้องมีความสามารถในการดำเนินการ 5 ประการดังนี้

1. ประชุมชี้แจงครูในเรื่อง การวิจัยในชั้นเรียน
2. จัดอบรมเชิงปฏิบัติการการวิจัยในชั้นเรียน
3. สร้างครูผู้นำทางการวิจัยในชั้นเรียน
4. จัดให้ครูทำวิจัยร่วมกัน
5. ขยายผลการทำวิจัยในชั้นเรียนให้ครูทุกคนภายในโรงเรียน

2. ผลการเปรียบเทียบสมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านบริหารจัดการเรียนรู้ ด้านพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ด้านนิเทศการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา ด้านส่งเสริมให้มีการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ จำแนกตามช่วงชั้นที่สอน ประสบการณ์ในการสอน และกลุ่มสาระการเรียนรู้ สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

2.1 ครูที่สอนช่วงชั้นต่างกัน มีความเห็นต่อสมรรถนะในการบริหารงานวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษา ทั้ง 4 ด้านแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้ อาจจะเป็นเพราะว่า การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ผู้บริหารมีความสามารถในการบริหารงานทุกด้าน และให้ความสำคัญกับงานวิชาการเป็นอย่างมาก มีความสามารถในการส่งเสริมสนับสนุนรวมทั้งอำนวยความสะดวกให้ครูได้จัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ตามสาระและหน่วยการเรียนรู้ การส่งเสริมให้ครูผู้สอนใช้สื่อนวัตกรรมในการจัดการเรียนรู้ ปลูกฝังให้ผู้เรียนรู้จักแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเอง ส่งเสริมให้ครูวัดผล ประเมินผลนักเรียนตามสภาพจริงอย่างหลากหลาย ส่งเสริมให้ครูนำผลการประเมินไปใช้ในการพัฒนานักเรียน ส่งเสริมให้ครูจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา พัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรของสถานศึกษา ได้แก่ การศึกษาวิเคราะห์เอกสารหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 การจัดทำโครงสร้างหลักสูตรและสาระต่างๆ ที่กำหนดให้มีในหลักสูตรสถานศึกษา การนำหลักสูตรไปใช้ การบริหารจัดการ การใช้หลักสูตร การนิเทศการใช้หลักสูตร การติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตร การ

ปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตร โดยผู้บริหารมีความสามารถในการชี้แนะให้ความช่วยเหลือ และแนะนำครูในการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น การจัดระบบนิเทศงานวิชาการและการเรียนการสอนในสถานศึกษาและมีความสามารถในการส่งเสริมให้มีการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ ส่งเสริมให้ครูมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการทำวิจัยในชั้นเรียน รวมทั้งสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง ได้แก่ สามารถกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการวิจัยในชั้นเรียนสามารถสนับสนุนการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูในด้านอุปกรณ์ สิ่งอำนวยความสะดวก สามารถวางระบบกระตุ้น กำกับติดตามให้ความช่วยเหลือการทำวิจัยในชั้นเรียน สามารถส่งเสริมบรรยากาศให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ซึ่งกันและกันในกลุ่มของครูอาจารย์ในโรงเรียน ครูแต่ละคนสามารถจัดกิจกรรมเผยแพร่ผลงานวิจัยทั้งในและนอกโรงเรียน

2.2. ครูที่มีประสบการณ์ในการสอนต่างกัน มีความเห็นต่อสมรรถนะในการบริหารงานวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษา ทั้ง 4 ด้านแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้ อาจจะเป็นเพราะว่าการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1 ได้มีการพัฒนาครูโดยการส่งครูเข้าร่วมประชุมอบรมสัมมนาตามโครงการต่าง ๆ อย่างต่อเนื่องได้ผ่านกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง โดยเฉพาะโครงการเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกษมา แพร์ภิญโญ (2546 : 91) พบว่า ข้าราชการครูที่มีประสบการณ์การสอนต่างกัน มีความต้องการเกี่ยวกับวิธีการพัฒนาทางวิชาการ โดยวิธีการฝึกอบรมและพัฒนาโดยกระบวนการปฏิบัติงานโดยรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 พัฒนาโดยกระบวนการบริหาร พบว่า ด้านการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา มีความต้องการแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และพัฒนาโดยวิธีการส่งไปศึกษาต่อ

ข้อเสนอแนะ

การศึกษาสมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1 นั้นควรนำผลการศึกษาไปใช้และศึกษาค้นคว้าวิจัยดังนี้

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาสมรรถนะการบริหารวิชาการของตนเองให้มากขึ้น เพราะจะทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถพัฒนาโรงเรียนให้บรรลุตามเป้าหมายของสถานศึกษาได้อย่างแท้จริง

2. ผู้บริหารสถานศึกษา ควรพัฒนาสมรรถนะด้านพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษามากยิ่งขึ้น โดยอาจศึกษาอบรมเกี่ยวกับการสร้างหลักสูตรสถานศึกษาร่วมกับครูในโรงเรียนเนื่องจากผลการวิจัย พบว่า ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษามีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าด้านอื่น

3. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรสนับสนุนปัจจัยต่าง ๆ เพื่อช่วยให้โรงเรียนขนาดกลางและขนาดใหญ่ สามารถปฏิบัติงานได้ทัดเทียมกับโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ ซึ่งได้แก่ งบประมาณ บุคลากร วัสดุครุภัณฑ์

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเปรียบเทียบสมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอื่น

2. ควรศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิภาพและคุณภาพทางการศึกษาของสถานศึกษา

เอกสารอ้างอิง

กมล ภูประเสริฐ.(2544). แนวทางการบริหารจัดการหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษา. กรุงเทพฯ : กรมฯ กระทรวงศึกษาธิการ.

กรมวิชาการ, (2545). แนวทางการบริหารจัดการหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษา. กรุงเทพฯ : กรมฯ กระทรวงศึกษาธิการ.

กระทรวงศึกษาธิการ.(2546). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพฯ : กระทรวงฯ.

กษมา แพร์ภิญโญ. (2546). การศึกษาความต้องการเกี่ยวกับวิธีการในการพัฒนาทางวิชาการของข้าราชการครูโรงเรียนประถมศึกษา กลุ่มโรงเรียนทวาราวดี สังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2544). จิตวิทยาการบริหารงานบุคคล. กรุงเทพฯ : ศูนย์สื่อเสริม.

_____. (2546). การบริหารงานวิชาการ. กรุงเทพฯ : พิมพ์ดี.

มนัส ไชยศักดิ์. (2544). พฤติกรรมทางการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคใต้. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ : สำนักงานฯ.

สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. (2549). **มาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษา.**

กรุงเทพฯ : สำนักงานฯ.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2547). **การสังเคราะห์รูปแบบ**

การจัดกระบวนการเรียนรู้ ของครูต้นแบบ (ตามพระราช

บัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542). กรุงเทพฯ :

สำนักงานฯ.

Cronbach, Lee. J. (1990). **Essentials of Psychological**

Testing. 5 th ed. New York : Harper Collins.

การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูสังคมศึกษา เรื่องการจัดการเรียนรู้
ตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้

The Development of a Social Studies Teacher Training Program on
Learning Management Based on the Learning Reform Approach.

นัทกาญจน์ รัตนวิจิตร

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ(1)สร้างหลักสูตรฝึกอบรมครูสังคมศึกษา เรื่องการจัดการเรียนรู้ ตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้ (2) ศึกษาประสิทธิภาพของหลักสูตรฝึกอบรมครูสังคมศึกษา เรื่องการจัดการเรียนรู้ ตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้

การดำเนินการวิจัย มีดังนี้ ขั้นที่ 1 ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน ใช้วิธีพหุกรณีศึกษา จากโรงเรียนมัธยมศึกษาต้นแบบ 4 ภูมิภาค การศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์ระดับลึกผู้อำนวยการสถานศึกษา ครูหัวหน้าวิชาการและครูสังคมศึกษา การสังเกตพฤติกรรม การจัดการเรียนรู้ของครูสังคมศึกษา และการประชุมสัมมนาเชิงวิชาการ ผู้อำนวยการสถานศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษาต้นแบบ จำนวน 5 คน และครูสังคมศึกษา จำนวน 5 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง ขั้นที่ 2 การสร้างหลักสูตรฝึกอบรม ศึกษาจากการตรวจสอบคุณภาพหลักสูตรฝึกอบรมโดยผู้เชี่ยวชาญ 9 คน และครูสังคมศึกษา 30 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง และการทดลองภาคสนามกับครูสังคมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 2 จำนวน 37 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง ขั้นที่ 3 การทดลองใช้หลักสูตร ศึกษาจากครูสังคมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1 จำนวน 30 คน ได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย ขั้นที่ 4 การประเมินผลและปรับปรุงหลักสูตร ศึกษาจากนักเรียนจำนวน 883 คน ที่เรียนจากครูสังคมศึกษาที่ผ่านหลักสูตรฝึกอบรมครูสังคมศึกษา และศึกษาผลประเมินการใช้หลักสูตรจากครูสังคมศึกษาที่ผ่านหลักสูตรฝึกอบรมครูสังคมศึกษา จำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ หลักสูตรฝึกอบรมครูสังคมศึกษา แบบทดสอบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้ แบบสอบถามความคิดเห็นต่อหลักสูตรฝึกอบรมครูสังคมศึกษา และแบบประเมินผลการใช้หลักสูตรฝึกอบรมครูสังคมศึกษา สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ยร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที

ผลการวิจัยพบว่า (1) หลักสูตรฝึกอบรมครูสังคมศึกษา เรื่องการจัดการเรียนรู้ตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้ ประกอบด้วย หลักการของหลักสูตรฝึกอบรมครูสังคมศึกษา จุดมุ่งหมายของหลักสูตร สารของหลักสูตร การวัดและประเมินผลของหลักสูตร ส่วนการจัดทำหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตรฝึกอบรมครูสังคมศึกษาใช้หลักการฝึกอบรมโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ซึ่งเน้นการปฏิบัติระหว่างการทำงาน และ (2) ประสิทธิภาพของหลักสูตรฝึกอบรมครูสังคมศึกษา ด้านผลผลิต ครูสังคมศึกษามีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ ตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้ หลังฝึกอบรมสูงกว่าก่อนฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ด้านผลลัพธ์ ครูสังคมศึกษามีพฤติกรรมจัดการเรียนรู้ ตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้หลังฝึกอบรมสูงกว่าก่อนฝึกอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สำหรับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมของผู้เรียนที่เรียนจากครูสังคมศึกษาที่ผ่านการฝึกอบรมตามหลักสูตรพบว่า หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และผลการประเมินการใช้หลักสูตรฝึกอบรมโดยรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ : หลักสูตรฝึกอบรมครู กิจจัดการเรียนรู้ตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้ การฝึกอบรมโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

Abstract

The purposes of the research were (1) to construct a social studies teacher training program on learning management based on the learning reform approach; and (2) to verify the efficiency of the social studies teacher training program on learning management based on the learning reform approach.

The research was done by the following steps :

1) The researcher studied and analysed data from multiple case studies under secondary model school in 4 zones, then made a depth interview from school directors, department heads, social studies teachers' next observed social studies teachers' teaching, finally organized a seminar for 5 directors of the secondary module schools and 5 social studies teacher.

2) The researcher produced a training program and tried out the program with 37 social studies teachers in Rayong Education Service Area 2.

3) The researcher retried out the program with 30 social studies teachers in Rayong Education Service Area 1.

4) The researcher evaluation and developed the program after 30 social teachers used the program with their 883 student.

The instruments were a social studies teacher training program on learning management based on the learning reform approach, a teaching behavior test and a training program evaluating test. The statistics used were percentage, mean, standard deviation, and t-test.

The results found were :

1) The training program was qualified and focused on the job training.

2) After the program, the social studies teachers had higher knowledge and teaching behavior significantly at 0.01 level.

3) After the training program, the learning achievement of the students was higher significantly at 0.01 level.

4) The efficiency at the training program was at a high level.

Keywords : Teacher training program, Learning management based on the reform approach, School-based training

บทนำ

การศึกษาในอดีตมีเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้เป็นคนเก่ง การจัดการเรียนรู้จึงเน้นการถ่ายทอดเนื้อหาความรู้ ทำให้ผู้เรียนขาดความสุขในการเรียนรู้ ขาดการบูรณาการเนื้อหาสาระหรือกิจกรรมต่างๆ เพื่อประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตจริง บทบาทครูผู้สอนจึงมีความสำคัญในการพัฒนาโดยเฉพาะกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมที่มีปัญหาครูผู้สอนขาดการใช้เทคนิคกิจกรรมในการพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะกระบวนการคิดวิเคราะห์และพัฒนาศักยภาพของตนเองให้เป็นคนดี เก่งและมีความสุข ดังผลการศึกษาของเอเยาสส์ (Ayas 2009: 1) พบว่า ปัญหาการจัดการเรียนการสอนในอดีตเน้นแต่มาตรฐานเนื้อหา ซึ่งควรมีกิจกรรมการเพิ่มประสบการณ์เน้นการปฏิบัติที่มีความรับผิดชอบ จะทำให้ผู้เรียนสามารถนำประสบการณ์การปฏิบัติไปใช้ปฏิบัติจริงได้

จากการศึกษาปัญหาการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ปัญหาที่พบมากที่สุด คือปัญหาด้านเทคนิควิธีการสอนของครูสอดคล้องกับบรรณกร เกสรแก้ว (2550: 95) ที่ได้ศึกษาเช่นเดียวกัน และพบว่า ครูนิยมใช้วิธีสอนที่เน้นครูเป็นศูนย์กลาง ครูยังไม่สามารถนำเทคนิควิธีที่เสนอแนะไว้ในคู่มือการสอนมาใช้ การสอนของครูส่วนใหญ่ใช้วิธีแบบบรรยาย สอดคล้องกับมาร์สฮ้าวเซน (Marschhausen 2006: 27) กล่าวถึง ปัญหาการจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษา ครูสอนเนื้อหาไม่เน้นการสอนทักษะกระบวนการ คุณภาพผู้เรียนจึงต่ำและด้อยกว่าประเทศเพื่อนบ้าน ไม่สอดคล้องกับนโยบายการปฏิรูปศึกษาของประเทศไทย ซึ่งจำเริญ จิตรหลัง (2546: 23-24) กล่าวว่า ความสำคัญของการปฏิรูปการศึกษาในประเทศไทยว่าอยู่ที่การปฏิรูปการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาระบวนการคิดวิเคราะห์และพัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างเต็มที่ หัวใจของการปฏิรูปการเรียนรู้ คือ การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2549: 222-223) ได้ติดตามคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน ปี พ.ศ. 2549 และ ปี พ.ศ. 2551 พบว่า การจัดการเรียนรู้ของครูลดลง เหลือเพียง ร้อยละ 10.40-24.00 ที่สามารถจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้มาตรฐานความรู้ความสามารถทางวิชาการ ส่งผลให้ผู้เรียนมีผลการเรียนต่ำ สอดคล้องกับสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2552: 5) ได้สรุปผลการปฏิรูปการศึกษา 9 ปีที่ผ่านมา (พ.ศ. 2542-2551) พบว่า ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในวิชาหลัก รวมทั้งวิชาสังคมศึกษา อยู่ในเกณฑ์ต่ำ มีคะแนนร้อยละต่ำกว่า 50 และสอดคล้องกับสภาพปัจจุบันปัญหา ผลทดสอบทางการศึกษาขั้นพื้นฐานของวิชาสังคมศึกษาหรือกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต1 มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ ต่ำกว่า 50 และ

มีแนวโน้มลดลง ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการ มีนโยบายยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนให้สูงขึ้นอย่างน้อยร้อยละ 4 เมื่อวิเคราะห์ปัญหาหาสาเหตุของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนจึงพบปัจจัยที่เกี่ยวข้องคือ ครูสังคมศึกษามีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ ตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้ มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละต่ำกว่า 50 และมีพฤติกรรมจัดการเรียนรู้ ตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้ โดยภาพรวมในระดับน้อย สอดคล้องกับผลการติดตามคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครู ตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้ ของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา และผลการประเมินคุณภาพภายนอกของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา รอบแรกและรอบสอง ซึ่งคุณภาพครูเป็นระดับที่ควรพัฒนา

ดังนั้นความต้องการและแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครูสังคมศึกษา ตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้ มีการดำเนินการหลายครั้งหลายวิธี ส่วนใหญ่เน้นการฝึกอบรมครูสังคมศึกษา โดยมหาวิทยาลัยเป็นศูนย์กลาง ผู้เข้าอบรมต้องใช้เวลามาก และทั้งห้องเรียน การฝึกอบรมครูในอดีตไม่ส่งผลต่อแนวทางการพัฒนาคุณภาพครูสังคมศึกษายุคใหม่ ที่สามารถจัดการเรียนรู้ตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้ได้ งานวิจัยของสันต์ ศูนย์กลาง (2551: 2) พบว่า วิธีการพัฒนาครูระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่เหมาะสมและได้ผลดีมากที่สุด คือ การอบรมในลักษณะการฝึกปฏิบัติและเยี่ยม (Yeom 2005: HYPERLINK "http://www.lib.umi.com/dissertations" http://www.lib.umi.com/dissertations) ได้ศึกษาการพัฒนาครูให้เป็นครูมืออาชีพในยุคการปฏิรูปการศึกษา ต้องเน้นการปรับแนวความคิดของครูเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติที่เหมาะสมแล้วลงมือปฏิบัติได้จริงในสถานศึกษา สอดคล้องกับสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2552: 13) ได้วางกรอบแนวทางปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552-2561) ประเด็นที่ต้องปฏิรูปอย่างเร่งด่วน คือ การพัฒนาคุณภาพครูยุคใหม่ มีหลักการพัฒนาครูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (school-based training) ให้ครูสามารถจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาครูสังคมศึกษาให้สามารถจัดการเรียนรู้ ตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้ได้ เป็นไปตามเจตนารมณ์ของการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง ผู้วิจัยยึดหลักการพัฒนาครูสังคมศึกษายุคใหม่ คือใช้วิธีการฝึกอบรมครูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (school-based training) รูปแบบการพัฒนาวิชาชีพระหว่างสถานศึกษาที่เน้นการอบรมระหว่างการปฏิบัติงาน (on-the-job-training) การปฏิบัติจริงในสถานศึกษา และเรียนรู้จากประสบการณ์ของตนเองและเพื่อน โดยไม่ทิ้งห้องเรียน และเพื่อให้ครูสังคมศึกษามีความรู้ความเข้าใจ มีพฤติกรรมจัดการเรียนรู้ ตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้ และมีเจตคติที่ดีต่อการฝึกอบรม โดยผู้วิจัยสร้างหลักสูตรฝึกอบรมครูสังคมศึกษา เรื่อง

การจัดการเรียนรู้ ตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้ และศึกษาประสิทธิภาพของหลักสูตรฝึกอบรมครูสังคมศึกษาเพื่อให้ได้หลักสูตรฝึกอบรมครูสังคมศึกษาที่เหมาะสมต่อไป

มีขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูสังคมศึกษา ประกอบด้วยขั้นตอนที่ 1 การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน ขั้นตอนที่ 2 การสร้างหลักสูตรฝึกอบรมครู ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมครู และขั้นตอนที่ 4 การประเมิน และปรับปรุงหลักสูตรฝึกอบรมครู ทั้งนี้ประสิทธิภาพของหลักสูตรฝึกอบรมครูสังคมศึกษา ส่งผลต่อความรู้ความเข้าใจของครูเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ ตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้พฤติกรรมกรรมการจัดการเรียนรู้ของครู ตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้ และเจตคติต่อการฝึกอบรม ของครูสังคมศึกษาหลังการฝึกอบรมตามหลักสูตร และผลการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม หลังเรียนของผู้เรียนที่เรียนจากครูสังคมศึกษาที่ผ่านการฝึกอบรมตามหลักสูตร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อสร้างหลักสูตรฝึกอบรมครูสังคมศึกษา เรื่อง การจัดการเรียนรู้ ตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้
2. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของหลักสูตรฝึกอบรมครูสังคมศึกษา เรื่องการจัดการเรียนรู้ ตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้

อุปกรณ์และวิธีดำเนินการ

การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูสังคมศึกษา เรื่องการจัดการเรียนรู้ ตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้ มีขอบเขตการวิจัย ดังนี้ ประชากรและกลุ่มตัวอย่างขั้นตอนที่ 1 ประกอบด้วย ประชากรวิจัยครั้งนี้ คือ โรงเรียนมัธยมศึกษาต้นแบบทั้งหมด 4 ภูมิภาค จำนวน 63 โรงเรียน เลือกโรงเรียนมัธยมศึกษาต้นแบบ จำนวน 4 ซึ่งได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) จากโรงเรียนมัธยมศึกษาต้นแบบใน 4 ภูมิภาค ๆ ละ 1 โรงเรียน รวม 4 โรงเรียน ดังนี้ ภาคเหนือโรงเรียน นวมินทราชูทิศ พายัพภาคใต้โรงเรียน นวมินทราชูทิศ ทักษิณ ภาคกลางโรงเรียน นวมินทราชูทิศ มีขมิ้ม ภาคตะวันตกโรงเรียน เบญจมราชูทิศราชบุรี

กลุ่มตัวอย่าง จากวิจัยกรณีศึกษา 3 วิธีการ ดังนี้

- 1) ศึกษาเอกสารของโรงเรียนมัธยมศึกษาต้นแบบ ใน 4 ภูมิภาค จำนวน 4 โรงเรียน
- 2) สัมภาษณ์ระดับลึก (indepth interview) ผู้ให้ข้อมูลหลัก (key informants) จากโรงเรียนมัธยมศึกษาต้นแบบ ใน 4 ภูมิภาค จำนวน 4 โรงเรียนๆ ละ 3 คน คือ ผู้อำนวยการสถานศึกษา 1 คน ครูหัวหน้าวิชาการ 1 คน และครูสังคมศึกษา 1 คน รวม 12 คน โดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง

3) สังเกต (observe) พฤติกรรมการจัดการเรียนรู้ของครูสังคมศึกษา โรงเรียนมัธยมศึกษาต้นแบบ ใน 4 ภูมิภาค จำนวน 4 โรงเรียนๆ ละ 6 คน รวม 24 คน โดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling)

การประชุมสัมมนาเชิงวิชาการโดยผู้อำนวยการสถานศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษาต้นแบบ จำนวน 5 คน และครูสังคมศึกษาจำนวน 5 คนวิธีการเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างขั้นตอนที่ 2 ประกอบด้วย ประชากรที่ใช้ คือ ครูสังคมศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาระยะของ เขต 2 จำนวน 52 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ คือ ครูสังคมศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดเขตพื้นที่การศึกษาระยะของ เขต 2 ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) จำนวน 37 คน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างขั้นตอนที่ 3 ประกอบด้วย ประชากร ที่ใช้ คือ ครูสังคมศึกษา ในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยะของ เขต 1 จำนวน 11 โรงเรียน จำนวนครูทั้งหมด 94 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ คือ ครูสังคมศึกษา ในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยะของ เขต 1 จำนวน 30 คน ที่ได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย (simple random sampling) โดยวิธีจับสลาก และกลุ่มตัวอย่างที่สุ่มได้ต้องสมัครใจยินดีเข้ารับการฝึกอบรม ผู้วิจัยสุ่มกลุ่มตัวอย่างที่สมัครใจตอบรับจนครบจำนวน 30 คน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างขั้นตอนที่ 4 ประกอบด้วย ประชากรที่ใช้ คือ นักเรียนในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยะของ เขต 1 ปีการศึกษา 2553 จำนวน 21,788 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ คือ นักเรียนในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยะของ เขต 1 จำนวน 883 คน ที่ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) จากนักเรียนที่เรียนจากครูสังคมศึกษาที่ผ่านการฝึกอบรมตามหลักสูตรฝึกอบรมครูสังคมศึกษา เรื่องการจัดการเรียนรู้ ตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้ ในขั้นตอนที่ 3

ประชากรที่ใช้ คือ ครูสังคมศึกษา ในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยะของ เขต 1 ปีการศึกษา 2553 จำนวน 94 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ คือ ครูสังคมศึกษา จำนวน 30 คน ในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยะของ เขต 1 ที่ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) จากครูสังคมศึกษาที่ผ่านการฝึกอบรมตามหลักสูตรฝึกอบรมครูสังคมศึกษา เรื่องการจัดการเรียนรู้ ตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้ ในขั้นตอนที่ 3

เครื่องมือและสถิติที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในขั้นตอนที่ 1 เป็นเครื่องมือที่ใช้ศึกษาพฤติกรรมการจัดการเรียนรู้ของครูมัธยมศึกษาต้นแบบ ใน 4 ภูมิภาค จำนวน 4 ฉบับ ประกอบด้วย แบบบันทึกผลการสังเคราะห์เนื้อหาจากเอกสาร แบบสัมภาษณ์ระดับลึก แบบสังเกตพฤติกรรมการจัดการเรียนรู้ของครูสังคมศึกษา และแบบสรุปผลการประชุมสัมมนาเชิงวิชาการ สถิติที่ใช้การหาคุณภาพเครื่องมือขั้นที่ 1 ดังนี้ การหาค่าความตรงเชิงเนื้อหาโดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) การหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อโดยหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ วิธีการแบบเพียร์สัน และการหาค่าความเที่ยงโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค

เครื่องมือในการวิจัยขั้นตอนที่ 2 การสร้างหลักสูตรฝึกอบรมครูสังคมศึกษาเรื่องการจัดการเรียนรู้ ตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้ และเอกสารประกอบหลักสูตร ดังนี้ แบบประเมินความถูกต้องของหลักสูตรฝึกอบรมครูสังคมศึกษา โดยผู้เชี่ยวชาญ แบบประเมินความเหมาะสมหรือความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ ของหลักสูตรฝึกอบรมครูสังคมศึกษา โดยผู้เชี่ยวชาญ แบบประเมินความเหมาะสมหรือความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ ของหลักสูตรฝึกอบรมครูสังคมศึกษา โดยครูสังคมศึกษา แบบประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรฝึกอบรมครูสังคมศึกษา โดยครูสังคมศึกษา แบบทดสอบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ ตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้ของครูสังคมศึกษา แบบประเมินพฤติกรรมการจัดการเรียนรู้ ตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้ของครูสังคมศึกษา และแบบสอบถามความคิดเห็นต่อหลักสูตรฝึกอบรมครูสังคมศึกษา สถิติที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ขั้นที่ 2 ดังนี้ การหาค่าความตรงเชิงเนื้อหาโดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) การหาค่าอำนาจจำแนก ค่าความยากง่ายรายข้อ ของแบบทดสอบ การหาค่าความเที่ยงของแบบทดสอบใช้สูตร KR-20 ของ คูเดอร์-ริชาร์ดสัน การหาค่าอำนาจจำแนก โดยหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมทั้งฉบับ (item-total correlation) โดยใช้วิธีการแบบเพียร์สัน และการหาค่าความเที่ยงของแบบประเมินโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค และการหาคุณภาพหลักสูตรโดยใช้ค่าร้อยละ และสถิติพื้นฐานคะแนนเฉลี่ย EMBED Equation.3 ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยขั้นตอนที่ 3 เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของหลักสูตรฝึกอบรมครูสังคมศึกษา เรื่องการจัดการเรียนรู้ ตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้ ประกอบด้วย แบบทดสอบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ ตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้ของครูสังคมศึกษา (ด้านผลผลิต) แบบประเมินพฤติกรรมการจัดการเรียนรู้ ตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้ของครูสังคมศึกษา (ด้านผลลัพธ์) และแบบสอบถามความคิดเห็นต่อ

หลักสูตรฝึกอบรมครูสังคมศึกษา (ด้านผลลัพธ์) สถิติที่ใช้โดยการทดสอบค่าที่ แบบกลุ่มที่ไม่อิสระต่อกัน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยขั้นตอนที่ 4 คือ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ของนักเรียน และแบบ ประเมินผลการใช้หลักสูตรฝึกอบรมครูสังคมศึกษา เรื่องการจัดการเรียนรู้ ตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้ โดยครูสังคมศึกษาผู้เข้ารับการอบรม สถิติที่ใช้เปรียบเทียบโดยการทดสอบค่าที่ แบบกลุ่มที่ไม่อิสระต่อกัน และการประเมินผลใช้สถิติพื้นฐาน ค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ มีผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัย ข้อที่ 1 คือ ผลการสร้างหลักสูตรฝึกอบรมครูสังคมศึกษา เรื่องการจัดการเรียนรู้ ตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้ เป็นการดำเนินการตามขั้นตอนของการพัฒนาหลักสูตร คือ ขั้นที่ 1 ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน และขั้นที่ 2 ขั้นตอนการสร้างหลักสูตรฝึกอบรมครูสังคมศึกษา มีผลการวิจัย 2 ขั้นตอน ดังนี้

1.1 ผลการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน ได้ข้อสรุปผลการศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมการจัดการเรียนรู้ของครูสังคมศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษาต้นแบบ คือ ครูสังคมศึกษามีพฤติกรรมการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย การวิเคราะห์ผู้เรียน การออกแบบการเรียนรู้ การวางแผนการเรียนรู้ การจัดกระบวนการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล

1.2 ผลการสร้างหลักสูตรฝึกอบรมครูสังคมศึกษา ได้ข้อสรุปผลการศึกษา คือ ได้ร่างหลักสูตรฝึกอบรมครูสังคมศึกษา เรื่องการจัดการเรียนรู้ ตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้ ประกอบด้วย (1) หลักการของหลักสูตรการฝึกอบรมครูสังคมศึกษาควรมีหลักในการอบรม คือวิธีการฝึกอบรมครูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน รูปแบบการพัฒนาวิชาชีพระหว่างสถานศึกษา ที่มุ่งเน้นการปฏิบัติจริงในระหว่างการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง (2) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร (3) สาระของหลักสูตร เป็นสาระที่สอดคล้องกับความต้องการการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครู มีความต่อเนื่องกันแต่ละสาระต่างๆ มีลำดับกิจกรรมอย่างเป็นระบบ โดยมีเอกสารประกอบหลักสูตร คือ คู่มือการจัดการเรียนรู้ ตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้ มีองค์ประกอบ คือ จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม เนื้อหา กิจกรรม (บทบาทผู้ให้การฝึกอบรมและผู้รับการฝึกอบรม) สื่อ การวัดและประเมินผล ผลที่คาดหวังจากการฝึกอบรม กิจกรรมการฝึกอบรมครูสังคมศึกษาเป็นลักษณะการสร้างความรู้และการนำความรู้ไปปฏิบัติจริง มีระยะเวลาการฝึกอบรม จำนวน 30 ชั่วโมง ดังนี้ ก) ขั้นเตรียมก่อนการฝึกอบรม จำนวน 2 ชั่วโมง ข) ขั้นดำเนินการ

ฝึกอบรม จำนวน 26 ชั่วโมง มีสาระ 5 สาระ คือ สาระที่ 1 การวิเคราะห์ผู้เรียน จำนวน 4 ชั่วโมง สาระที่ 2 การออกแบบการเรียนรู้ จำนวน 4 ชั่วโมง สาระที่ 3 การวางแผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 4 ชั่วโมง สาระที่ 4 การจัดกระบวนการเรียนรู้ จำนวน 10 ชั่วโมง และสาระที่ 5 การวัดและประเมินผล จำนวน 4 ชั่วโมง ค) ขึ้นสรุปผลการฝึกอบรม จำนวน 2 ชั่วโมง และครูผู้รับการอบรมจะนำผลการฝึกอบรมไปปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง (4) การวัดและประเมินผลของหลักสูตร การวัดและประเมินผลของหลักสูตร แบ่งเป็น 3 ระยะ คือ การวัดและประเมินผลก่อนการฝึกอบรม (pretest) การวัดและประเมินผลระหว่างการฝึกอบรม และการวัดและประเมินผลหลังการฝึกอบรม (posttest)

ผลการตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรฝึกอบรมครูสังคมนตรีศึกษามีผลการประชุมกลุ่มสนทนา (focus group discussion) ผู้เชี่ยวชาญ ผลการประเมินความเหมาะสมหรือความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติของหลักสูตรฝึกอบรมครูโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9 คน มีความเหมาะสมหรือความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ โดยรวมในระดับมาก ผลการประเมินความเหมาะสมหรือความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติของหลักสูตรฝึกอบรมครู โดยครูสังคมนตรีศึกษา จำนวน 30 คน มีความเหมาะสมหรือความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ โดยรวมในระดับดี และผลการหาคุณภาพหลักสูตรฝึกอบรมครูสังคมนตรีศึกษาภาคสนาม กับครูสังคมนตรีศึกษา จำนวน 37 คน โดยแบ่งเป็น 3 ครั้ง คือ ครูสังคมนตรีศึกษา จำนวน 1 คน ครูสังคมนตรีศึกษากลุ่มเล็ก จำนวน 6 คน สรุปผลไม่ผ่านเกณฑ์เช่นกัน และครูสังคมนตรีศึกษา กลุ่มใหญ่ จำนวน 30 คน ผ่านเกณฑ์ และมีความคิดเห็นต่อหลักสูตรฝึกอบรมตามหลักสูตร ผ่านเกณฑ์ทุกรายการ

2. ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัย ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของหลักสูตรฝึกอบรมครูสังคมนตรีศึกษา เรื่องการจัดการเรียนรู้ ตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้ ดำเนินการตามขั้นตอนของการพัฒนาหลักสูตร 2 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 3 การทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมครูสังคมนตรีศึกษา และขั้นที่ 4 การประเมินผลและปรับปรุงหลักสูตรฝึกอบรมครูสังคมนตรีศึกษา มีผลการวิจัย 2 ขั้นตอน ดังนี้

2.1 ผลการทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมครูสังคมนตรีศึกษามีดังนี้ ผลการเปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ ตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้ ของกลุ่มตัวอย่าง หลังสิ้นสุดการฝึกอบรม 30 ชั่วโมง ($X=24.17$) สูงกว่าก่อนการฝึกอบรม ($X=19.43$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01 ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมจัดการเรียนรู้ ตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้ ของกลุ่มตัวอย่าง หลังสิ้นสุดการฝึกอบรมเป็นระยะเวลา 1 เดือน ($X=4.61$) สูงกว่าก่อนการฝึกอบรม ($X=3.63$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01 และ ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการฝึก

อบรมของครูสังคมนตรีศึกษา ของกลุ่มตัวอย่าง หลังสิ้นสุดการฝึกอบรมเป็นระยะเวลา 1 เดือน ($X=4.60$) สูงกว่าก่อนการฝึกอบรม ($X=3.92$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01 และผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมนตรีศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ทุกสาระการเรียนรู้ของผู้เรียน หลังเรียนที่เรียนจากครูสังคมนตรีศึกษาที่ผ่านการฝึกอบรมจากหลักสูตร หลังสิ้นสุดการฝึกอบรมเป็นระยะเวลา 1 ภาคเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2.2 ผลการประเมินผลและปรับปรุงหลักสูตรฝึกอบรมครูสังคมนตรีศึกษา มีดังนี้ ผลการประเมินผลการใช้หลักสูตรฝึกอบรมครูสังคมนตรีศึกษา เรื่องการจัดการเรียนรู้ ตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้ ของครูสังคมนตรีศึกษาที่ผ่านการฝึกอบรมจากหลักสูตรจำนวน 30 คน มีผลการประเมินโดยรวม และแต่ละรายการในระดับมาก ($X=4.37$) และมากที่สุด ผ่านเกณฑ์การประเมินทุกรายการ

สรุปและอภิปรายผล

จากผลการวิจัย มีผลสรุปและอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ข้อ 1 ดังนี้ ผลการสร้างหลักสูตรโดยศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับพฤติกรรมจัดการเรียนรู้ของครูสังคมนตรีศึกษา โรงเรียนมัธยมศึกษาต้นแบบ โดยนำผลการวิจัยพฤติกรรมศึกษามาจัดประชุมสัมมนาเชิงวิชาการ ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับพฤติกรรมจัดการเรียนรู้ของครูสังคมนตรีศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษาต้นแบบดังกล่าวสอดคล้องกับ หลักการจัดการเรียนรู้ ตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้ ที่คณะอนุกรรมการการปฏิรูปการเรียนรู้ ของคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติและกระทรวงศึกษาธิการ (2543: 22-27) สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2543: 25-26) และวิชัย วงษ์ใหญ่ (2543: 30-33) ที่ได้นำเสนอแนวทางในการจัดการเรียนรู้ว่าครูและผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาต้องเปลี่ยนไปจากเดิม คือ จะต้องมีการสำรวจความต้องการ ความสนใจของผู้เรียน และสำรวจพื้นฐานความรู้เดิม มีการเตรียมการเกี่ยวกับสาระการเรียนรู้และองค์ประกอบอื่นๆ ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ เตรียมวางแผนการจัดการเรียนรู้ เสร็จแล้วดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ โดยแบ่งเป็นขั้นนำเข้าสู่บทเรียน ขั้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ขึ้นสรุป สำหรับในขั้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ควรให้ผู้เรียนได้ศึกษา วิเคราะห์ ทำความเข้าใจข้อมูลโดยใช้ทักษะกระบวนการต่างๆ ให้ผู้เรียนสรุปความรู้ที่ได้ด้วยตนเอง มุ่งพัฒนาผู้เรียนแบบองค์รวมให้เต็มศักยภาพ เช่นเดียวกับที่ โบเยอร์ (Boyer 2009: 168-169) ได้ศึกษาการพัฒนาการรับรู้ของครูสังคมนตรีศึกษา โรงเรียนมัธยมศึกษารัฐโอไฮโอเกี่ยวกับผลกระทบของประโยชน์ที่ได้รับจากวิธีการสอนที่หลากหลาย เนื่องจากธรรมชาติของผู้เรียนจะมีศักยภาพที่หลากหลายและซับซ้อน ให้โอกาสผู้เรียนได้ค้นพบการเรียนรู้แนวคิดหลัก (main

concept) กระตุ้นให้ผู้เรียนคิดตามสิ่งที่น่าสนใจหรือข้อมูลใหม่ เพื่อเชื่อมโยงกับแนวคิดหลัก ทำการวิเคราะห์ สรุปและจัดระเบียบ ความรู้ใหม่ ให้ผู้เรียนมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ อภิปรายผลงานหรือ องค์ความรู้ที่สรุปได้จากกิจกรรมการเรียนรู้ วิเคราะห์ และอภิปราย ผลการเรียนรู้ มีการประเมินผลการสรุปและนำไปประยุกต์ใช้

ผลจากการหาคุณภาพหลักสูตรจากผู้เชี่ยวชาญผ่านเกณฑ์ และปรับปรุงแก้ไขเพื่อนำไปหาคุณภาพหลักสูตรภาคสนาม (try out) กับครูสังคมศึกษา จำนวน 1 คน กลุ่มเล็ก 6 คน และ กลุ่มใหญ่ 30 คน มีหลักการฝึกอบรมครูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (school-based training) พบว่า ครูสังคม ศึกษา มีความรู้ความ เข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ ตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้ มี พฤติกรรมการจัดการเรียนรู้ ตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้ และ ความ คิดเห็นต่อการฝึกอบรมของครูสังคมศึกษา ผ่านเกณฑ์ทุกรายการ ทั้งนี้เนื่องจากหลักสูตรฝึกอบรมครูสังคมศึกษา เรื่องการจัดการ เรียนรู้ ตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้ มีคุณภาพ สอดคล้องกับ ศรีธญา แสงหิรัญ (2553: 145) สรุปว่า การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครู ทำให้ผู้เข้ารับการอบรม หรือตัวครู เมื่อได้รับการฝึกอบรมจาก หลักสูตรที่เหมาะสมจะเกิดการพัฒนาตนเองทางด้านการเรียน การสอน และการปฏิบัติงานของตนเองและร่วมงานกับผู้อื่นได้ดียิ่งขึ้น ทำให้บรรลุเป้าหมายของตนเอง และสถานศึกษาได้ เช่นเดียวกับ เขา (Shao 2004: 130) ได้ศึกษาเรื่องการปฏิรูปหลักสูตรการเรียน การสอนและการฝึกอบรมครูของโรงเรียนเกษตรกรรมของจีน เป้าหมายของการวิจัยเพื่อศึกษาสภาพการจัดฝึกอบรมและความ ต้องการในการพัฒนาตนเองของครู ด้านความรู้ ตลอดจนปัจจัยที่ ส่งผลกระทบต่อการพัฒนา พบว่า ครูส่วนใหญ่มีประสบการณ์การ สอนมากกว่า 13-14 ปี เห็นว่าการฝึกอบรมมีประโยชน์ต่อการ พัฒนานวัตกรรมใหม่ๆทางการเรียนการสอน ซึ่งครูมีความคิดเห็น ว่าการปฏิรูปการเรียนการสอนเป็นไปได้ยาก ดังนั้นครูจึงมีความ ต้องการมีความรู้ ทักษะในระดับสูงในการการสอนหลักสูตรใหม่ๆ และการสอนที่ยืดสมรรถนะผู้เรียนเป็นสำคัญเช่นเดียวกันกับไวท์ (White 2004: 207) สรุปว่า ครูควรได้รับการฝึกอบรมปฏิบัติการ อย่างต่อเนื่องในโรงเรียน มีการนำเทคโนโลยีรูปแบบการสอนต่าง ๆ มาใช้ และควรจัดฝึกอบรมครูอย่างทั่วถึง

มีผลสรุปและอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ข้อ 2 ดังนี้ ผล การศึกษาประสิทธิภาพของหลักสูตรฝึกอบรมครูจากการทดลอง ใช้หลักสูตรฝึกอบรมครูสังคมศึกษา ด้านผลผลิต พบว่า ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ ตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้ ของกลุ่มตัวอย่าง หลังการฝึกอบรมโดยรวมและรายด้าน ทุกรายการ สูงกว่าก่อนการฝึกอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01 พฤติกรรมการจัดการเรียนรู้ ตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้ และ ความ คิดเห็นต่อหลักสูตรฝึกอบรมของครูสังคมศึกษา ของกลุ่มตัวอย่าง หลังสิ้นสุดการฝึกอบรมเป็นระยะเวลา 1 เดือน โดยรวมและรายด้าน

ทุกรายการ สูงกว่าก่อนการฝึกอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01 ทั้งนี้เป็นเพราะหลักสูตรฝึกอบรมครูสังคมศึกษา เรื่องการจัดการเรียนรู้ ตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้ เป็นการพัฒนา ครูที่ดำเนินการอย่างถูกต้องตามหลักการพัฒนาครูสังคมศึกษาโดย ใช้โรงเรียนเป็นฐาน (school-based training) ผู้เข้ารับการฝึก อบรมที่มุ่งเน้นการปฏิบัติจริงในระหว่างการทำงาน (on-the-job-training) อย่างต่อเนื่องในห้องเรียน หรือในโรงเรียน และไม่ ทิ้งห้องเรียน โดยผู้เชี่ยวชาญระหว่างสถานศึกษาได้ก็เป็นที่ เป็นที่ ยอมรับ ไว้วางใจภายในกลุ่มหรือมาจากสถานศึกษาอื่น เป็นผู้ให้ การฝึกอบรม ซึ่งคุณสมบัติของครูผู้เข้ารับการฝึกอบรม คือ สมรรถไจ เป็นกลุ่มขนาดเล็กที่มีความสนใจ มีความพร้อมในการเข้ารับการ ฝึกอบรมในลักษณะร่วมคิดร่วมทำ มีการพบปะสนทนาโต้ตอบ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ในเวลาว่างจากการปฏิบัติงานเป็นประจำอย่าง ต่อเนื่อง ในลักษณะกัลยาณมิตร สอดคล้องกับ ศรีธญา แสงหิรัญ (2553: 183) ได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครู โรงเรียน อาชีวศึกษาเอกชน ที่มีขั้นตอนการพัฒนา 4 ขั้นตอน คือ การ วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน การสร้างหลักสูตร การทดลองใช้หลักสูตร และการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร ด้านความรู้ ความสามารถ ทักษะและความคิดเห็นในการพัฒนาผู้เข้ารับการอบรมหลัง ทดลองใช้สูงกว่าก่อนทดลองใช้หลักสูตร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01 เช่นเดียวกับ ศิริมาส พุทธิสัมพันธ์ (2543: 134) ได้ ศึกษาโครงสร้างหลักสูตรฝึกอบรม ที่มีกำหนดขั้นตอนการฝึก อบรมทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ มีการนำเนื้อหาสาระของ หลักสูตร ได้แก่ ทักษะการสอน การเขียนแผนการสอน และวิธี การสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญไปสอนจริง พบว่าครูพึงพอใจ สนใจหลักสูตรฝึกอบรม และมีส่วนร่วมในกิจกรรมการฝึกอบรม

ผลการประเมินผลและปรับปรุงหลักสูตรฝึกอบรมครู สังคมศึกษาด้านผลลัพธ์ พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระ การเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ทุกสาระการเรียนรู้ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และผลการประเมินผลการใช้หลักสูตรฝึกอบรมครูสังคมศึกษา เรื่องการจัดการเรียนรู้ ตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้ ของครู สังคมศึกษาที่ผ่านการฝึกอบรมจากหลักสูตรฝึกอบรมครู สังคมศึกษา มีผลการประเมินโดยรวม และแต่ละรายการในระดับ มาก และมากที่สุด

จากผลการศึกษาหลักสูตรฝึกอบรมครูสังคมศึกษา เรื่อง การจัดการเรียนรู้ ตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้ส่งผลให้ครูสังคมศึกษา มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ ตามแนวปฏิรูปการ เรียนรู้ ครูสังคมศึกษามีพฤติกรรมการจัดการเรียนรู้ของครู ตาม แนวปฏิรูปการเรียนรู้ และความคิดเห็นต่อหลักสูตรฝึกอบรม สอดคล้องกับงานวิจัยของสันต์ ศูนย์กลาง (2551: 2) รุ่ง แก้วแดง (2546 : 12) สมาน อมรวิวัฒน์ (2546 : 12) สุทธาสินี วัชรบูล

(2546 : 12) และสุรศักดิ์ หลาบลมาลา (2543 : 68) ที่ให้แนวคิด ว่าหลักการพัฒนาครูที่ตรงตามความต้องการของครูและสถานศึกษา นั้น ครูผู้เข้ารับการฝึกอบรมจะต้องมีความพร้อม ความศรัทธาในการพัฒนาตนเองและพัฒนาผู้เรียน ใช้วิธีการพัฒนาวิชาชีพ ระหว่างสถานศึกษา ที่มุ่งเน้นการปฏิบัติจริงในระหว่างการทำงาน (on-the-job-training) อย่างต่อเนื่องในห้องเรียน หรือในโรงเรียน และเรียนรู้จากประสบการณ์ของตนเองและเพื่อนครู โดยไม่ทิ้งห้องเรียน สอดคล้องกับหยาง(Yang 2010: 167) ทาน โนนบม และเอลลิเจอร์ (Tannonbaum and Alliger 2000 : 15-22) คุมมิ่ง และวอร์เลย์ (Cumming and Worley 2001: 526-528) ได้ศึกษาวิธีที่ดีในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเตรียมครูสังคมศึกษาระดับมัธยมศึกษาในการสอนสังคมศึกษา ที่สำคัญคือ ความเชี่ยวชาญของครูผู้ให้การฝึกอบรมและต้องเป็นที่ ยอมรับของผู้เข้ารับการอบรม และการเตรียมพร้อมของครูผู้เข้ารับ การฝึกอบรมที่ต้องสมัครใจในการอบรม ให้ครูด้วยกันได้แลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ซึ่งกันและกันลักษณะกัลยาณมิตร สอดคล้องกับ พลสันต์ โพธิ์ศรีทอง (2541 : 11) พงษ์ที ศิริบรรณพิทักษ์และคณะ (2544: 34) ที่ได้เสนอยุทธศาสตร์การ พัฒนาครูประจำการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน(school-based training) ให้ครูเรียนรู้ทำงานร่วมกับครูเชี่ยวชาญที่อยู่ในโรงเรียน เดียวกัน กลุ่ม อำเภอและจังหวัดเดียวกัน มีการปรับปรุงวิธีการ พัฒนาครูให้มีคุณภาพและพัฒนาเป็นขั้นตอนอย่างต่อเนื่อง ส่งผล ให้หลักสูตรฝึกอบรมครูสังคมศึกษาเป็นหลักสูตรที่เหมาะสม สำหรับการพัฒนาครูยุคปฏิรูปการศึกษาต่อไป

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะตามข้อค้นพบดังนี้
ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. จากผลการวิจัยที่พบว่า วิธีการฝึกอบรมครูสังคมศึกษา โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ที่มุ่งเน้นการปฏิบัติจริงในระหว่างการทำงานอย่างต่อเนื่องในห้องเรียน หรือในโรงเรียนนั้น ควร สนับสนุนให้สถานศึกษามีการฝึกอบรมครูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน จะทำให้สถานศึกษาสามารถพัฒนาครูได้ตรงกับความต้องการของ ครูและความจำเป็นของสถานศึกษาอย่างแท้จริง และเป็นการแก้ ปัญหาที่หน่วยปฏิบัติ คือ ให้สถานศึกษาคิดเอง ดำเนินการเอง
2. จากผลการวิจัยที่พบว่า การออกแบบหลักสูตรฝึกอบรม ให้มีระยะเวลาในการฝึกปฏิบัติจริงอย่างต่อเนื่อง นอกจากจะ เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เข้าฝึกอบรมนำความรู้เกี่ยวกับการจัดการ เรียนรู้ ตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้ ไปประยุกต์ใช้โดยการฝึกปฏิบัติ จริงแล้ว ผู้เข้าฝึกอบรมสามารถนำผลการฝึกปฏิบัติมาแลกเปลี่ยน เรียนรู้ และนำผลการประเมินพร้อมข้อเสนอแนะจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มาปรับปรุงพฤติกรรมกรรมการจัดการเรียนรู้ ตามแนว

ปฏิรูปการเรียนรู้ได้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการฝึกอบรมครู ควร ออกแบบการฝึกอบรมครูให้มีระยะเวลาฝึกปฏิบัติจริงในระหว่าง การปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง

3. จากผลการวิจัยที่พบว่า การพัฒนาหลักสูตรที่อาศัยพื้นฐานของการวิจัยพหุกรณีศึกษา และการตรวจสอบคุณภาพของ หลักสูตรที่หลากหลายวิธีการ ทำให้ได้หลักสูตรที่มีคุณภาพตรง ตามความต้องการจำเป็นของสถานศึกษา ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษา ควรส่งเสริมและให้ความสำคัญกับการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครู และการตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรจะทำให้ได้หลักสูตรฝึก อบรมครูที่มีคุณภาพ

ข้อเสนอแนะในการพัฒนาหลักสูตร

1. จากผลการวิจัย พบว่า การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครู สังคมศึกษา เรื่องการจัดการเรียนรู้ ตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้ เป็นการพัฒนาหลักสูตรที่อาศัยพื้นฐานของการวิจัยพหุกรณีศึกษา ซึ่งมีกระบวนการตรวจสอบหลายขั้นตอนในการพัฒนาหลักสูตร ครั้งต่อไป อาจจะใช้เทคนิคที่แตกต่างกัน เช่น เดลไฟล์เทคนิค เป็นต้น

2. จากผลการวิจัย พบว่า การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครู สังคมศึกษา เรื่องการจัดการเรียนรู้ ตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้ ครั้ง นี้ ผู้วิจัยใช้การประเมินระหว่างการทำงานเป็นกระบวนการหนึ่ง ของการฝึกอบรม โดยวิธีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน มีการพบปะสนทนาโต้ตอบซักถามปัญหา ในเวลาว่างจากการ ปฏิบัติงานเป็นประจำอย่างต่อเนื่อง เกิดการเรียนรู้จากการนำ ความรู้ไปใช้ในการปฏิบัติงาน ซึ่งวิธีนี้ทำให้ผู้เข้าฝึกอบรมมีความ รู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการฝึกอบรม ไม่ใช่การถูกประเมิน และให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมเป็นอย่างดี ดังนั้นการ พัฒนาหลักสูตรครั้งต่อไปควรมีการสนทนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่ง กันและกันอย่างต่อเนื่องให้มากขึ้น นอกจากจะเป็นการประเมิน ระหว่างการทำงานแล้ว ยังมีผลดีต่อกระบวนการฝึกอบรม

3. จากผลการวิจัย พบว่า วิธีการฝึกอบรมครูสังคมศึกษา โดยใช้โรงเรียนเป็นฐานรูปแบบการพัฒนาวิชาชีพระหว่างสถาน ศึกษา ที่มุ่งเน้นการปฏิบัติจริงในระหว่างการทำงานอย่างต่อเนื่อง ความสำคัญอยู่ที่ผู้ให้การฝึกอบรมมาก นอกจากเป็นผู้ที่มี ความรู้ความชำนาญมากกว่า ต้องเป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับใน คุณลักษณะของการเป็นผู้นำทางวิชาการที่เสียสละ เข้าใจในความ แตกต่างความสามารถของครูผู้เข้ารับการฝึกอบรม ต้องมีความ เป็นมิตร มีทัศนคติที่ดีต่อกัน มีปิยวาจา ให้กำลังใจอย่างสม่ำเสมอ ไม่ทอดทิ้ง ไม่แสดงความเบื่อหน่ายแก่ผู้เข้ารับการอบรม ส่งผลให้ ครูผู้เข้ารับการฝึกอบรมนำผลการฝึกอบรมไปปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1. การศึกษาพฤติกรรมการจัดการเรียนรู้ ของครู สังกัดศึกษา ใน 4 ภูมิภาค ในครั้งนี้ มีข้อจำกัดในการศึกษาที่ไม่ได้ แยกตัวแปรด้านสถานภาพของครูสังกัดศึกษาที่ศึกษา เช่น ครู ต้นแบบการปฏิบัติการเรียนรู้ที่สำเร็จการศึกษาระดับแตกต่างกัน หรือครูที่ผ่านการประเมินครูแกนนำการปฏิบัติการเรียนรู้ กับครูที่ไม่ผ่านการประเมินครูแกนนำการปฏิบัติการเรียนรู้ ในการศึกษา ครั้งต่อไป ควรเพิ่มตัวแปรด้านสถานภาพของครูที่ศึกษา

2. จากผลการวิจัยครั้งนี้ การศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรม การจัดการเรียนรู้ตามแนวปฏิบัติการเรียนรู้ครั้งต่อไป ควรมีการศึกษา วิจัยเกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้เรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ตาม แนวปฏิบัติการเรียนรู้

3. การวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่เป็นปัจจัยที่ส่งเสริมหรือเป็นอุปสรรคต่อการจัดการเรียนรู้ตามแนว ปฏิบัติการเรียนรู้ และปัจจัยด้านอื่นๆ ที่ส่งผลต่อพฤติกรรม การจัดการเรียนรู้ของครูสังกัดศึกษา เพื่อประโยชน์ในการฝึกอบรมครู ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กรมวิชาการ. 2543. แนวทางการบริหารโรงเรียนปฏิรูป การเรียนรู้ กรุงเทพมหานคร. โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว.

คณะกรรมการการปฏิบัติการเรียนรู้ของคณะกรรมการการศึกษา แห่งชาติและกระทรวงศึกษาธิการ. 2543. ปฏิรูปการเรียนรู้ ผู้เรียนสำคัญที่สุด. กรุงเทพมหานคร. บริษัท พิมพ์ดี จำกัด.

จำเริญ จิตรหลัง. 2546. “นักเรียนกับการปฏิบัติการศึกษา.” วารสารวิทยาจารย์. 99 ,12 (มีนาคม) หน้า 23-24.

พลสัมพันธ์ โพธิ์ศรีทอง. 2541. “การพัฒนาครูประจำการที่ใช้ โรงเรียนเป็นฐานและมุ่งผลให้เกิดต่อการเรียนรู้ของผู้ เรียนโดยตรง”, ใน วารสารข้าราชการครู. 18,5 (มิถุนายน -กรกฎาคม) หน้า 11-14.

พฤทธิ ศิริบรรณพิทักษ์และคณะ. 2544. ภาวะวิกฤตและ ยุทธศาสตร์ การพัฒนาคณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ เพื่อ การปฏิบัติการศึกษาในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ระยะที่ 9-10 (พ.ศ. 2545-2554) กรุงเทพมหานคร. ภาพพิมพ์.

รุ่ง แก้วแดง. 2546. “ฝึกอบรมครูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน.” รายงานการปฏิบัติการศึกษาไทย 5,68 (สิงหาคม) หน้า 12.

วิชัย วงษ์ใหญ่. 2543. ปฏิรูปการเรียนรู้ : ผู้เรียนสำคัญที่สุด สุตระสำเร็จหรือกระบวนการ. กรุงเทพมหานคร. โรงพิมพ์ SR Printing Limited Partnership.

ศิริมาส พุฒสนันท์. 2543. การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเรื่อง ทักษะและวิธีการสอนสำหรับครูโรงเรียนอาชีวศึกษา สังกัดสังกัดชมมณฑลราชบุรี วิทยานิพนธ์ ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการนิเทศ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ศรัณยา แสงหิรัญ. 2553. การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครู โรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชนเพื่อให้มีคุณลักษณะสู่การ เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ปริญญาโท วิทยานิพนธ์ การศึกษา ดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

สุนน อมรวิวัฒน์. 2546. “ฝึกอบรมครูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน” รายงานการปฏิบัติการศึกษาไทย. 5,68 (สิงหาคม) หน้า 12. สุธศักดิ์ หลาบมาลา. 2543. คุณภาพของครูสู่คุณภาพแห่ง การเรียนรู้. กรุงเทพมหานคร. ห้างหุ้นส่วนจำกัด. ฟันนี่ พับบลิชซิง.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2549. รายงานการสังเคราะห์ ผลการติดตามและประเมินการดำเนินงานปฏิบัติการศึกษา นับตั้งแต่ประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ถึงสิ้นสุด ปีงบประมาณ 2548.

กรุงเทพมหานคร บริษัท พรักหวานกราฟฟิค จำกัด. 2552. สรุปผลการดำเนินงาน 9 ปี ของการปฏิรูป การศึกษา (พ.ศ.2542-2551). สิ่งพิมพ์ สกศ.

อันดับที่ 22/2552 พิมพ์ครั้งที่ 1 กรุงเทพมหานคร. ห้างหุ้นส่วนจำกัดวี.ที.ซี. คอมมิวนิเคชั่น.

สันต์ ศูนย์กลาง. 2551. การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเสริมสร้าง ทักษะการปฏิบัติวิชาชีพเพื่อพัฒนาผู้เรียนแบบองค์รวม สำหรับครูระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ปริญญาโท การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

อรรถกร เกษรแก้ว. 2550. “สภาพและปัญหาการจัดการเรียน การสอนวิชาสังคมศึกษาในโครงการจัดการเรียนการสอน ตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการ เป็นภาษาอังกฤษ :กรณีศึกษาโรงเรียนขอนแก่นวิทยายน” วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอนบัณฑิต วิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

Ayas, Cemalettin. 2009. The Impact of the Ohio Graduation Test on Geography Instruction as Perceived by the Secondary Social Studies Teachers in Central Ohio. Dissertation(Ph.D.) Ohio University (Columbus campus).

- Boyer, Tara L. 2009. **Teacher Perceptions of the Ohio Graduation Test for Social Studies**. Doctoral
- Cumming, T.G. and Worley C.G. 2001. **Organization Development & Change**. 7th ed. Australia: South-Western College Publishing.
- Marschhausen, J. C. 2006. **Perceptions of Previous Performance Determining Predictors of Achievement on the Ohio Graduation test**. Dissertation (Ph.D.) Capella University, Minneapolis.
- Shao, Xiaorong. 2004. **Teacher training and curriculum reform in Chinese agricultural schools**. Doctoral Dissertation, faculty of Education. Pennsylvania State University.
- White, Hilda B. 2004. **Exemplary Teacher Program: A Case Study of a professional Development Model or Technology Integration in Dissertation Abstracts Internation**. 65,6: 20-50
- Yang, Hsiao-Ching. 2010. How well are secondary social studies teachers prepared to teach global education? Pre-service teacher and faculty's perspectives of the implementation of global education in teacher education programs in Taiwan. Dissertation (Ph.D.) the Ohio State University.
- Yeom, Min-Ho. 2005. **Professionalization and the Reform of Teaching, Teachers, and Teacher Education in the United States and the Republic of Korea: A Critical Discourse Analysis**. Dissertation (Ph.D.) University of Pittsburgh. Abstract online, Pub. No. AAT3189019 Retrieved March 31, 2009, from Dissertation Abstracts Online HYPERLINK "http://www.lib.umi.com/dissertations" http://www.lib.umi.com/dissertations.

การนำเสนอรูปแบบการบริหารสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และ เขต 2

An Administration Model of Small Schools Under the Office
of Ayutthaya Primary Education Service Areas 1 and 2

อัจฉรา คหันทวงศ์

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอรูปแบบการบริหารสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และ เขต 2 โดยมีวิธีดำเนินการ 3 ระยะ คือ 1) การศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก โดยการวิเคราะห์เนื้อหาและสนทนากลุ่มกับผู้เชี่ยวชาญและผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก 2) การสร้างรูปแบบการบริหารสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก โดยวิธีการตรวจสอบรายการจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 17 คนและ 3) การประเมินรูปแบบการบริหารสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และเขต 2 จำนวน 158 โรงเรียน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ กลุ่มผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 60 คน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม เทป แบบตรวจสอบรายการและแบบสอบถามความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์ ความถูกต้องของรูปแบบการบริหารสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก การเก็บรวบรวมข้อมูล จากแบบบันทึกการสนทนากลุ่ม แบบตรวจสอบรายการ และข้อเสนอแนะ และแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การวิเคราะห์และสังเคราะห์เนื้อหา ร้อยละ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและผลการวิจัย พบว่า ผลการศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก ได้แก่ คุณลักษณะด้านภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก กระบวนการบริหารแบบบูรณาการ ขอบข่ายและภารกิจการบริหารงาน 4 งาน การนิเทศและการสอนงาน และ ผลการสร้างรูปแบบการบริหารสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก ประกอบด้วย 1) คุณลักษณะด้านภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก 2) การบริหารงานวิชาการแบบบูรณาการ 3) การบริหารงานงบประมาณแบบบูรณาการ 4) การบริหารงานบุคคลแบบบูรณาการ 5) การบริหารงานทั่วไปแบบบูรณาการ และผลการประเมินรูปแบบการบริหารสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก พบว่า รูปแบบการบริหารสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก มีค่าเฉลี่ยมาตรฐาน ความถูกต้อง ความเป็นประโยชน์ ความเป็นไปได้และความเหมาะสม อยู่ในระดับมาก

Abstract

This aims of the research was to propose a model of administration in small primary schools in Ayutthaya. The sample consisted of 60 school administrators. The instruments were 2 questionnaires and a set of discussing topics. The statistics used were percentage, mean, standard deviation.

The researcher proposed the model to administrate small primary schools in terms of leadership of the administrators, integrated administration process, scopes and functions of administrator. It was found the model of administration in small primary schools was useful, appropriate, possible and standardised at a high level.

บทนำ

ปัญหาคุณภาพการศึกษาไทยนั้นยังเป็นประเด็นที่ยิ่งใหญ่ของระบบการศึกษา ดังจะเห็นได้จากผลการประเมินคุณภาพการศึกษา ระดับชาติของนักเรียนซึ่งพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางเรียนของระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ยังมีระดับที่ต่ำมาก ซึ่งประเด็นนี้สอดคล้องกับการทดสอบ PISA (วิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และการอ่าน) ขององค์กรเพื่อความร่วมมือและการพัฒนาเศรษฐกิจ OECD นั้น ประเทศไทยได้คะแนนต่ำที่สุดในกลุ่มประเทศที่เข้าร่วมทดสอบทั้งหมด (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2550 : 44) ส่วนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาหลักของนักเรียนก็มีคะแนนต่ำกว่าเกณฑ์การประเมินค่อนข้างมาก (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2550 : 56) และจากการเพิ่มขึ้นในเชิงปริมาณแต่ไม่ใช่เชิงคุณภาพ จึงทำให้การศึกษาเกิดปัญหาทั้งระบบซึ่งไม่ใช่เพียงเฉพาะแต่การศึกษาระดับใดระดับหนึ่งเท่านั้น และอีกปัจจัยหนึ่งคือการที่ไม่สามารถจัดหาหรือเตรียมทรัพยากรบุคคลหรืออื่นๆในการจัดการศึกษาให้ทันต่อกรขยายตัวอันที่จะส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาได้ รวมถึงคุณภาพของครู หลักสูตร กิจกรรมการเรียนการสอน การใช้สื่อ เทคโนโลยี ผู้เรียน ครอบครัว และสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจและสังคม (อมรวิรัช นาคทรพรพ. 2545 : 38) และจากนโยบายการจำกัดอัตราค่าจ้างคนของภาครัฐ จึงทำให้กระทรวงศึกษาธิการ ถูกตัดอัตรารัฐจากการเกษียณราชการปกติและโครงการเกษียณก่อนกำหนดตั้งแต่ปี 2543-2549 โดยมีครูเกษียณ 74,784 คนแต่ได้คืนเพียง 20,836 อัตรา(สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.2550 : 10) จึงเป็นเหตุให้การพัฒนาคุณภาพการศึกษาไม่ประสบผลสำเร็จ

นอกจากนั้นการบริหารและการจัดการศึกษายังพบปัญหาและอุปสรรคของระบบการบริหารจัดการศึกษา เป็นการบริหารแบบรวมอำนาจอยู่ที่ศูนย์กลาง จึงก่อให้เกิดจุดอ่อนทั้งการบริหารจัดการและคุณภาพการศึกษาที่ไม่สามารถพัฒนาศักยภาพคนไทยให้ดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ ตลอดจนการพัฒนาและสร้างสังคมประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้าทัดเทียมในสังคมโลกได้ ซึ่งเป็นปัญหาวิกฤติที่ต้องแก้ไขอย่างรวดเร็วและจริงจัง(<http://www.Once.go.th/ublication4007001/page0105.htm>) ฉะนั้นการพัฒนาคุณภาพการศึกษาจึงเป็นจุดมุ่งหมายหลักในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาทุกขนาด

จากการศึกษาสภาพปัญหาของสถานศึกษาขนาดเล็ก ส่วนใหญ่ประสบปัญหาที่คล้ายคลึงกัน คือ ด้านการบริหารจัดการ ด้านการเรียนการสอน ความพร้อมด้านปัจจัยต่างๆและการมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียน เช่น ผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็กส่วนใหญ่เป็นผู้บริหารมือใหม่ยังขาดทักษะการบริหารจัดการ การใช้ข้อมูลสารสนเทศและการนำผลการประเมินงาน/โครงการมาใช้วางแผนปรับปรุง พัฒนางาน ส่วนปัญหาด้านการเรียนการสอน

พบว่า ครูส่วนใหญ่ขาดทักษะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สภาพที่มีครู ไม่ครบชั้น ครูสอนไม่เต็มเวลาและเต็มความสามารถเพราะมีภารกิจอื่นๆ ที่นอกเหนือจากการเรียนการสอนที่ครูจำเป็นต้องปฏิบัติงานทั้งจากสังกัดเดียวกันและต่างสังกัด หลักสูตรและแผนการสอนไม่สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน สื่อ การเรียนการสอน และแหล่งเรียนรู้มีจำนวนจำกัดและที่มีอยู่ก็ไม่สามารถใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำไปด้วย ส่วนปัญหาด้านความพร้อมเกี่ยวกับปัจจัยสนับสนุนสถานศึกษาขนาดเล็กนั้นได้รับการจัดสรรงบประมาณ ด้านวัสดุ อุปกรณ์ ครุภัณฑ์ สิ่งก่อสร้าง จำนวนน้อย สภาพอาคารเรียนเก่าทรุดโทรมเนื่องจากการก่อสร้างมานาน คอมพิวเตอร์ โทรศัพท์ยังไม่เพียงพอ และไม่สามารถระดมทรัพยากรจากผู้ปกครองและชุมชนได้มากนัก และปัญหาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ถึงแม้ว่าจะมีตัวแทนของชุมชนและองค์กรต่างๆเข้ามามีส่วนร่วมจัดการศึกษาในรูปแบบของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน การประสานงานกับหน่วยงาน องค์กรอื่นทั้งภาครัฐและเอกชน มีน้อยมากหรือไม่มีเลย ในบางพื้นที่ เพราะชุมชน ผู้ปกครอง มีฐานะยากจนไม่สามารถส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานของสถานศึกษาและการเรียนของบุตรหลานได้เท่าที่ควร (กระทรวงศึกษาธิการ. 2551 : 3)

ด้วยเหตุผลดังกล่าวโรงเรียนในฐานะเป็นหน่วยปฏิบัติที่สำคัญที่สุด จะต้องมีการบริหารและจัดการให้เกิด การขับเคลื่อนภายใต้การเปลี่ยนแปลงและต้องมีการบริหารรูปแบบใหม่ๆให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและ แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาโดยคำนึงถึงคุณค่าความมีประสิทธิภาพของโรงเรียน เพื่อให้ผู้รับบริการเกิดความพึงพอใจเป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งมีนักการศึกษาได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารการศึกษาให้ได้ประสิทธิภาพ เช่น คริสพิล (Chrispeel.1992) ได้ศึกษาปัจจัยที่แสดงถึงความมีประสิทธิภาพของสถานศึกษาออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่เกี่ยวข้องกับโครงสร้าง เช่น การบริหารและภาวะผู้นำแบบกระจายอำนาจ ความมั่นคงในการปฏิบัติงานของครู การพัฒนาครู หลักสูตรที่ชัดเจนและเป็นระบบ การมีส่วนร่วมและการสนับสนุนจากผู้ปกครอง และกลุ่มที่เกี่ยวกับกระบวนการ เช่น มีการวางแผนแบบมีส่วนร่วม กำหนดจุดมุ่งหมายที่ชัดเจน มีความคาดหวังร่วมกันสูง และจากข้อจำกัดนานาประการของสถานศึกษาขนาดเล็กจึงจำเป็นต้องออกแบบโครงสร้างให้เหมาะสมหรือมีการผสมผสาน เพื่อให้เกิดการบริหารงานที่คล่องตัวสอดคล้องกับปีเตอร์ ดรักเกอร์ (Peter Drucker.1979) ที่กล่าวว่า องค์กรควรมีหน่วยงานอะไรบ้าง แต่ละหน่วยควรจัดกลุ่มเข้าด้วยกันอย่างไร ขนาดและรูปร่างที่แตกต่างกันการสร้างความสัมพันธ์ในแต่ละหน่วยควรปฏิบัติอย่างไรเพื่อความเหมาะสมและจากผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้ทักษะการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กยังพบต่อไปอีกว่าผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สามารถบูรณาการความคิดเปิดใจ

กว้างและยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้ร่วมงานจึงจะทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนประสบการณ์เป็นกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วม รับรู้ร่วมกัน ทำงานเป็นทีม มีภาวะผู้นำทางวิชาการ ด้วยการฝึกฝนและพัฒนาทักษะด้านวิสัยทัศน์ การได้รับประสบการณ์ตรงจากการอบรมสัมมนาหรือศึกษาดูงาน การจัดเทคโนโลยีและนวัตกรรม การศึกษาที่เป็นองค์ความรู้ใหม่เพื่อเป็นการเพิ่มพูนความรู้จุดประกายความคิดสร้างสรรค์และพัฒนานวัตกรรมอย่างต่อเนื่อง จึงเป็นการเพิ่มสมรรถนะทางการบริหารและความสามารถในการบริหารจัดการศึกษาให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ (ธนสาร บัลลังก์ปัทมา.2552 : 56)

ด้วยเหตุผลและความสำคัญของการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาขนาดเล็กและในขณะที่ยังมีสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และ เขต 2 มีจำนวนสถานศึกษาขนาดเล็กทั้งหมด 166 โรงและเป็นสถานศึกษาที่สำนักงานรับรองมาตรฐานและการประเมินคุณภาพภายนอก (สมศ.) ไม่รับรองมาตรฐานการศึกษา จำนวน 23 โรง ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 13.86 (กลุ่มนโยบายและแผนสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และ เขต 2) ทำให้คุณภาพการศึกษาของผู้เรียนไม่เป็นไปตามมาตรฐาน เพื่อให้การพัฒนาคุณภาพการศึกษาในภาพรวมทั้งคุณภาพผู้เรียน ครู ผู้บริหารสถานศึกษาและชุมชน ได้มาตรฐานดังกล่าว จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการพัฒนาหรือแสวงหารูปแบบการบริหารที่มีประสิทธิภาพ เอื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีคุณภาพให้ได้มาตรฐานตามเป้าหมายของยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบวางแผนและการบริหารจัดการ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงต้องศึกษารูปแบบการบริหารสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาขนาดเล็ก ให้ก้าวสู่มาตรฐานที่กำหนดตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 สอดคล้องกับการกระจายอำนาจการบริหารและจัดการศึกษา พ.ศ.2550 สนองนโยบายตามแผนยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาสถานศึกษาขนาดเล็ก พ.ศ. 2551-2553 (กระทรวงศึกษาธิการ.2551:3) และกรอบแนวทางการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สองต่อไป

วัตถุประสงค์

เพื่อนำเสนอรูปแบบการบริหารสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และ เขต 2

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ สถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และเขต 2

2. กรอบแนวคิดการวิจัย

2.1 กรอบแนวคิดที่เกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร ผู้วิจัยได้พัฒนารอบแนวคิดจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี ความสำคัญ องค์ประกอบและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำทางวิชาการ ของธีระ รุญเจริญ (2550 :141-142), สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ(2543 : 3-20), แมคอีแวน (McEwan. 1998 : 13), แคมเบอร์กและแอนด์ดริวส์ (Bamburg and Andrews.1990 : 29), และกลิคแมน (Glickman), เดวิสและโทมัส (Davis and Tomas.1987 : 25-28), เกรดี (Grady. 1992 :17-24) โดยการสังเคราะห์องค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการ ได้ 5 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) ด้านบุคลิกภาพ 2) ด้านคุณธรรมจริยธรรม 3) ด้านความรู้ 4) ด้านทักษะ และ 5) ด้านความสามารถ

2.2 กรอบแนวคิดเกี่ยวกับขอบข่ายภารกิจของการบริหารงานในสถานศึกษา ผู้วิจัยได้ศึกษา หลักการแนวทางการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาให้คณะกรรมการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา ตามกฎกระทรวง กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ. 2550 โดยการสังเคราะห์ขอบข่ายภารกิจการบริหาร 4 งาน ดังนี้ 1) การบริหารงานวิชาการ 2) การบริหารงานงบประมาณ 3) การบริหารงานบุคคลและ 4) การบริหารงานทั่วไป

2.3 กรอบแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการบริหาร ผู้วิจัยศึกษาแนวคิด ทฤษฎี ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการบริหารแบบมีส่วนร่วม โดยการสังเคราะห์และบูรณาการ ดังนี้ 1) การวางแผนแบบบูรณาการ 2) การปฏิบัติงานแบบบูรณาการ 3) การตรวจสอบแบบบูรณาการและ 4) การปรับปรุงแบบบูรณาการ

2.4 กรอบแนวคิดที่เกี่ยวกับกิจกรรมนิเทศภายในสถานศึกษา ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี หลักการและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมนิเทศภายในสถานศึกษา ดังนี้ 1) กิจกรรมประชุมเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 2) กิจกรรมสังเกตการสอน 3) กิจกรรมเยี่ยมชั้นเรียน 4) กิจกรรมตรวจสอบเอกสาร 5) กิจกรรมสัมมนาศึกษาดูงาน

2.5 กรอบแนวคิดที่เกี่ยวกับการสอนงาน ผู้วิจัยได้ศึกษาความหมาย เทคนิคกระบวนการและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนงาน โดยการสังเคราะห์ กระบวนการสอนงาน ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ระบุเป้าหมายในการเรียนรู้ 2) พัฒนาแผนปฏิบัติการ 3) การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสอน 4) ดำเนินการสอนงาน 5) ติดตามและประเมินผล

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้แบ่งวิธีการดำเนินงานออกเป็น 3 ระยะได้แก่

ระยะที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็กแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ 1) ศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก โดยการสังเคราะห์เนื้อหา (Content Synthesis) จากเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี ผลงานวิจัย 2) ศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบของรูปแบบ การบริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก ด้วยวิธีการสนทนากลุ่ม ในประเด็นคำถามที่เกี่ยวกับการบริหารและปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพ แนวปฏิบัติที่ประสบความสำเร็จของสถานศึกษาขนาดเล็ก กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก ที่ผ่านการประเมินคุณภาพการศึกษา (รอบที่สอง) ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา(องค์การมหาชน)ในระดับดีและดีมากและโรงเรียนนำร่องหลักสูตรระดับชั้นของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และ เขต 2 และผู้เชี่ยวชาญ

ระยะที่ 2 การสร้างรูปแบบการบริหารสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็กแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ 1) การจัดทำร่างรูปแบบการบริหารสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็กและ 2) ตรวจสอบความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก โดยใช้แบบตรวจสอบรายการกับกลุ่มตัวอย่างที่ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญ 4 กลุ่ม ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ศิษยานุเทศ์ นักการศึกษา 3) นำผลจากการวิเคราะห์ คำร้อยละและวิเคราะห์เนื้อหา มาสรุปภาพรวม และดำเนินการปรับปรุงรูปแบบการบริหารสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก

ระยะที่ 3 การประเมินรูปแบบการบริหารสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ สถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และ เขต 2 จำนวน 60 โรงเรียน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถามความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์ ความถูกต้องของรูปแบบการบริหารสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก

ผลการวิจัย

1. ผลจากการสังเคราะห์เอกสาร แนวคิด ทฤษฎี ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และแนวปฏิบัติที่ประสบความสำเร็จทั้งในประเทศ ต่างประเทศ และนำประมวลเข้าด้วยกันกับการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่เป็นผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็กและผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการในสถานศึกษาขนาดเล็ก พบว่า องค์ประกอบที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของการบริหารสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก ประกอบด้วย 1) ภาวะผู้นำทางวิชาการ

2) ขอบข่ายภารกิจงาน 4 งาน 3) กระบวนการบริหารแบบมีส่วนร่วมและการบริหารคุณภาพ 4) การนิเทศภายในและ 5) การสอนงาน

2. ผลการสร้างรูปแบบการบริหารสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก ผู้วิจัยร่างรูปแบบจากการสังเคราะห์เนื้อหาและความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญในระยะที่ 1 และไปดำเนินการตรวจสอบความคิดเห็นกับผู้เชี่ยวชาญ พบว่า รูปแบบ การบริหารสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก ประกอบด้วย 1) คุณลักษณะด้านภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก ประกอบด้วยองค์ประกอบย่อย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ ด้านบุคลิกภาพ ด้านคุณธรรม จริยธรรม ด้านความรู้ ด้านทักษะ ด้านความสามารถ 2) การบริหารงานวิชาการแบบบูรณาการที่ประกอบด้วยงานย่อยๆ จำนวน 9 งาน 3) การบริหารงานงบประมาณแบบบูรณาการ ประกอบด้วยงานย่อยๆ จำนวน 4 งาน 4) การบริหารงานบุคคลแบบบูรณาการ ประกอบด้วยงานย่อยๆ จำนวน 5 งาน และ 5) การบริหารงานทั่วไปแบบบูรณาการ ประกอบด้วยงานย่อยๆ จำนวน 6 งานและบูรณาการกระบวนการบริหารงาน การนิเทศภายในและการสอนงาน เข้าด้วยกันกับแนวปฏิบัติงานทั้ง 4 งาน

3. ผลการประเมินรูปแบบการบริหารสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก มีความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็กที่พัฒนาขึ้นนั้นมีมาตรฐานด้านความถูกต้อง ($\bar{X} = 4.39$, S.D. = .46) ด้านความเป็นประโยชน์ ($\bar{X} = 4.33$, S.D. = .48) ด้านความเป็นไปได้ ($\bar{X} = 4.29$, S.D. = .47) และด้านความเหมาะสม ($\bar{X} = 4.27$, S.D. = .51) อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

สรุปและอภิปรายผล

จากการสรุปผลการศึกษา ผู้วิจัยพบประเด็นสำคัญๆ เพื่อนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก พบว่า คุณลักษณะด้านภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก เป็นส่วนหนึ่งขององค์ประกอบการบริหาร เป็นประเด็นสำคัญในการค้นพบและเหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็กจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้รอบด้านและใช้หลักการเสริมแรงหรือแรงจูงใจให้บุคลากรปฏิบัติงานได้อย่างมีความสุข มีความคิดสร้างสรรค์ ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ สามารถปฏิบัติงานได้ในทุกบทบาทหน้าที่ที่อยู่ในสถานศึกษาและนอกจากนั้นยังต้องมีคุณธรรม จริยธรรม อดทน อดกลั้นและเสียสละ ต้องเป็นนักบุกเบิกนำเทคนิควิธีการ นวัตกรรมใหม่ๆ มาใช้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของสมิธ (Smith.1991: Abstracts)และเกรดี (Grady.1992 : 17-24) ที่พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีเป้าหมาย ความคาดหวังสูง มีภาวะผู้นำ มีความคิด

ริเริ่มสร้างสรรค์ เป็นผู้รักการเปลี่ยนแปลงมีความสามารถในการ จูงใจ การตัดสินใจ การปกครองผู้อื่น การมีส่วนร่วมการสร้าง เครือข่ายและการจัดรูปองค์กร นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ ผลงานวิจัยของเซ็ง (Cheng.1994:299-317)ที่พบว่าภาวะผู้นำ ของครูใหญ่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานของโรงเรียนในรูปของการ ปฏิบัติงานของครูและนักเรียนตลอดจนความสัมพันธ์ระหว่าง ครูใหญ่ ครูและนักเรียน

นอกจากนั้นผลการศึกษา พบว่า การบริหารสถานศึกษา ขนาดเล็กต้องมีกระบวนการบริหารแบบบูรณาการ ประกอบด้วย การบริหารแบบมีส่วนร่วมและการบริหารคุณภาพ เหตุที่เป็นเช่นนั้นเนื่องจากข้อจำกัดด้านบุคลากร จึงควรที่จะมีกระบวนการ บริหารแบบมีส่วนร่วม เพื่อให้ทุกส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการ ศึกษาได้ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติงานร่วมตรวจสอบและร่วม ปรับปรุงงานอย่างเป็นระบบสอดคล้องกับงานวิจัยของลัดดา ผล วัฒนะ (2544 : 102-103) ที่สรุปว่ากระบวนการแบบมีส่วนร่วมที่มี ประสิทธิภาพนั้นผู้บริหารต้องใช้ภาวะผู้นำสร้างความสัมพันธ์กับ ชุมชน จูงใจให้ผู้ร่วมงานทำงานอย่างทุ่มเท เสียสละ ติดต่อสื่อสาร แบบสองทาง สอดคล้องกับตริณาถ กลิ่นชื่น (2547:162) พบว่า รูปแบบการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาที่มีประสิทธิภาพ ต้องมี การดำเนินแบบมีส่วนร่วมของชุมชน พัฒนาทีมงานโดยใช้เทคนิค เดมมิ่งและมีการวางแผน ประเมินผล ปรับปรุงและรายงาน โดย คณะกรรมการที่มีชุมชนเป็นมีส่วนร่วมทุกโครงการทุกภาคเรียน ตลอดปีการศึกษาสอดคล้องกับงานวิจัยของบราวน์ (Brown.1998 : Abstracts)ที่ทำการวิเคราะห์การรับรู้ความมีประสิทธิภาพของ การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน เป็นเครื่องมือหรือกลไกอย่าง หนึ่งในการปฏิรูปการศึกษาโดยการศึกษา 4 วิธีและวิธีหนึ่ง คือ การมีส่วนร่วมของชุมชน จึงพอสรุปได้ว่าการบริหารแบบมีส่วนร่วม และการบริหารคุณภาพเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญในการ บริหารจัดการของสถานศึกษาขนาดเล็ก

สำหรับข้อช่วยและการกิจการบริหารงาน 4 งานเป็น องค์ประกอบหนึ่งที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพ การบริหารงานของ สถานศึกษาขนาดเล็ก สาเหตุที่เป็นเช่นนั้นเนื่องจากข้อจำกัดด้าน บุคลากร ไม่เหมาะสมกับโครงสร้างของข้อช่วยการบริหารงานจึง ต้องมีการบูรณาการหรือย่อยให้เหมาะสม สอดคล้องกับปีเตอร์ ดรักเกอร์ (Peter Drucker.1979) ที่กล่าวว่าองค์กรควรมีหน่วย งานอะไรบ้างและแต่ละหน่วยงานควรจัดกลุ่มเข้าด้วยกันอย่างไร เพื่อให้เกิดเหมาะสม สอดคล้องกับงานวิจัยของคริสเปล (Chrispeel. 1992) ได้ศึกษาปัจจัยที่แสดงว่ามีประสิทธิผลของสถานศึกษา ออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่เกี่ยวกับโครงสร้าง เช่น การบริหาร และภาวะผู้นำ แบบกระจายอำนาจ เป็นต้น ฉะนั้นจึงสรุปได้ ว่าการออกแบบโครงสร้างให้เหมาะสมหรือการจัดรูปแบบผสมผสาน เพื่อให้การบริหารงานมีความคล่องตัวและมีประสิทธิภาพ

การนิเทศภายในเป็นอีกองค์ประกอบหนึ่งที่ส่งผลต่อการ บริหารจัดการศึกษา สาเหตุเนื่องจาก การนิเทศภายในเป็นหน้าที่ โดยตรงของผู้บริหารสถานศึกษา เป็นการช่วยเหลือและปรับปรุง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น นอกจากนี้การนิเทศภายในยังเป็นการประเมินผลงานของครูซึ่ง สอดคล้องกับ ฮอยและฟอร์ซีส (Hoy & Forsyth.1986 : 3-4) , สุรศักดิ์ ปาเฮ (2545 : 26-27) ที่สรุปไว้ว่า การนิเทศเป็นการ ปรับปรุงการสอน ช่วยให้ครูพัฒนาการสอนของตนเองและควบคุม มาตรฐานและพัฒนาการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นและส่งเสริม ให้เกิดความร่วมมือ ประสานงานกันเป็นอย่างดีภายในระบบงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของวิโรจน์ จันทสิงห์ (2542 : 107) ศึกษา เรื่องการบริหารงานโรงเรียนขนาดเล็กที่ได้รับรางวัลพระราชทาน กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านมุกมันโนนอุดมสามัคคี พบว่า การนิเทศ และการสนับสนุนให้ครูได้ศึกษาดูงานโรงเรียนดีเด่นเป็นระยะๆ เพื่อนำมาปรับปรุง พัฒนางานในโรงเรียนสอดคล้องกับงานวิจัยชัย สิทธิ เลิศไกร (2548 : บทคัดย่อ) ที่สรุปไว้ว่าผู้บริหารสถานศึกษา ขนาดเล็ก ควรสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการนิเทศ การจัดทำแผน นิเทศ ปฏิทินการนิเทศที่ชัดเจน จึงสรุปได้ว่า การนิเทศเป็นองค์ ประกอบที่สำคัญที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการในสถานศึกษาขนาด เล็ก อีกเช่นกัน

นอกจากการนิเทศภายในแล้วผลการวิจัย พบว่า การสอน งานเป็นองค์ประกอบหนึ่งสาเหตุเนื่องจากปัจจุบันเป็นยุคของการ เปลี่ยนแปลงด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ส่งผลให้สื่อและ อุปกรณ์การจัดการศึกษามีความเจริญก้าวหน้า ทำให้ครูที่มีอายุ มากขึ้นไม่ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมจัดการกิจกรรมการเรียนการสอน เพราะเกรงว่าตนเองไม่มีความรู้ ความสามารถในการใช้สื่อ เทคโนโลยี จึงต้องมีกระบวนการสอนงานมาพัฒนาศักยภาพของ บุคลากร สอดคล้องกับงานวิจัยของ เวิร์ดโลว์ (Wardlow. 2008 : Abstract) ที่สรุปเกี่ยวกับปัจจัยสนับสนุนการบริหารงานใน สถานศึกษาที่ส่งผลต่อความสำเร็จของนักเรียน คือ ประสิทธิภาพ ของผู้นำทีมงานตลอดจนรูปแบบการสอนงานที่มีความเหมาะสม และสอดคล้องกับงานวิจัยของ การ์เซีย (Garcia – Guerra. 2001:Online) ได้ศึกษาสืบเสาะรูปแบบการพัฒนาบุคลากรที่เรียก ว่าการชี้แนะ (Coach) ผลการศึกษาพบว่าการสอนงานเป็น กระบวนการที่ช่วยส่งเสริมความรู้และทักษะการทำงานของครูใน สถานศึกษาอีกเช่นกัน

2. ผลการสร้างรูปแบบการบริหารสำหรับสถานศึกษา ขนาดเล็ก ประกอบด้วย 1) คุณลักษณะด้านภาวะผู้นำทางวิชาการ 2) การบริหารงานวิชาการแบบบูรณาการ 3) การบริหารงานงบประมาณแบบบูรณาการ 4) การบริหารงานบุคคลแบบบูรณาการ และ 5) การบริหารงานทั่วไปแบบบูรณาการ สาเหตุที่เป็นเช่นนี้ เนื่องจากคุณลักษณะด้านภาวะผู้นำ ทางวิชาการ ของผู้บริหาร

สถานศึกษาขนาดเล็ก เป็นองค์ประกอบหลักที่สำคัญในการบริหารจัดการศึกษา เพราะผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความรู้ ความสามารถรอบทั้งในเชิงที่เป็นศาสตร์และศิลป์เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ได้มาตรฐานที่กำหนด และการบริหารงานวิชาการแบบบูรณาการ การบริหารงบประมาณแบบบูรณาการ การบริหารงานบุคคลแบบบูรณาการ การบริหารงานทั่วไปแบบบูรณาการ นั้นเป็นไปตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 หมวด 6 มาตรา 44 ที่กล่าวถึง การกระจายอำนาจให้สถานศึกษามีอิสระในการบริหารงานและการจัดการศึกษาทั้งการบริหารงานวิชาการ งานงบประมาณงานบุคคลและงานบริหารทั่วไปเพื่อให้เกิดความคล่องตัวและครอบคลุมภาระงานที่กำหนด จึงสอดคล้องกับกฎหมายที่ใช้กับการศึกษาชาติและสอดคล้องกับงานวิจัยของสุมนา พุ่มประพาฬ (<http://www.chs.ac.th>, สืบค้นวันที่ 20 สิงหาคม 2553) ที่ได้สรุปแนวทางการพัฒนาระบบการบริหารจัดการศึกษาแบบบูรณาการในสถานศึกษา ออกเป็น 4 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) การวาดภาพความสำเร็จ 2) การกำหนดโครงสร้าง 3) การบริหารจัดการแบบบูรณาการและ 4) กำกับ ติดตามเพื่อให้สอดคล้องและเหมาะสมของข้อจำกัดของสถานศึกษานั้นๆ

3. ผลการประเมินรูปแบบการบริหารสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก พบว่า มาตรฐานด้านความถูกต้องที่ใช้หลักการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้อย่างครอบคลุมและถูกต้อง พร้อมทั้ง แนวปฏิบัติที่สามารถปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง ตามหลักการบริหารจัดการและสามารถนิเทศ กำกับ ติดตามผล การปฏิบัติงานของบุคลากร ได้อย่างถูกต้อง สอดคล้องกับเซอร์จิโอแวนนิ (Sergiovanni, 2001 :176) ได้สรุปถึงโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จในต่างประเทศนั้นขึ้นอยู่กับการบริหารงานที่ประสิทธิภาพ เช่น การจัดโครงสร้างที่ชัดเจน ผู้บริหารมีภาวะผู้นำ มีระบบการทำงานเป็นทีมและการมีส่วนร่วมของทุกส่วนที่เกี่ยวข้องและสอดคล้องกับการสนทนากลุ่มของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญการบริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษเขต 1 และ เขต 2 ที่สรุปว่าสถานศึกษาขนาดเล็กต้องมีการบริหารแบบมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนและนวัตกรรมการบริหารเฉพาะสถานศึกษาขนาดเล็ก

มาตรฐานด้านความเป็นประโยชน์ พบว่า รูปแบบการบริหารสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็กให้ความรู้และแนวทางการบริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีขอบเขต เนื้อหา สาระสอดคล้องกับสภาพสังคมและวัฒนธรรม และระบุถึงความต้องการของผู้ใช้ได้อย่างชัดเจน สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551 :10) ที่กล่าวโดยสรุปไว้ว่าสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาต้องส่งเสริมให้สถานศึกษาขนาดเล็ก

ได้พัฒนารูปแบบการบริหารจัดการและการเรียนการสอนสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็กตามบริบทของตนเอง เพื่อให้สถานศึกษาขนาดเล็กดำรงอยู่อย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพเป็นที่ยอมรับของทุกส่วนที่เกี่ยวข้อง

มาตรฐานด้านความเป็นไปได้ พบว่า รูปแบบการบริหารสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก มีกระบวนการและขั้นตอนที่ชัดเจน สามารถปฏิบัติได้จริง มีการตรวจสอบงานโดยใช้กิจกรรมนิเทศภายในได้ทุกกิจกรรมและเป็นการปฏิบัติงานแบบมีส่วนร่วมของทุกส่วนที่เกี่ยวข้องซึ่งผลการวิจัยสอดคล้องกับผลการวิจัยของเหรียญ รังษ่า (2549 : บทคัดย่อ) ที่สรุปว่าการนิเทศเป็นกิจกรรมของความร่วมมือ ร่วมใจ ร่วมคิด ร่วมทำและเป็นการดึงเอาศักยภาพออกมาใช้และส่งผลให้ผู้บริหารรับทราบข้อมูลสารสนเทศภายในโรงเรียนเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

มาตรฐานด้านความเหมาะสม พบว่า รูปแบบการบริหารสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก สามารถพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาขนาดเล็ก ได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ยุคปัจจุบัน มีขอบข่ายเนื้อหาสาระที่เหมาะสม ตอบสนอง ความต้องการของสถานศึกษาสอดคล้องกับผลงานวิจัยของตรีณาด กลิ่นชั้น (2547 : 162) ที่ศึกษารูปแบบการบริหารโรงเรียนที่มีประสิทธิผลเพื่อการประกันคุณภาพการศึกษา สรุปว่าโรงเรียนต้องมีการทำงานเป็นทีมและปรับปรุงงานตลอดเวลาและทุกขั้นตอนโดยมีหลักฐานเป็นลายลักษณ์อักษร สำหรับปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จนั้น ได้แก่ ภาวะผู้นำ ความขยัน มุ่งอนาคต เสียสละ กล้าตัดสินใจ ติดตามงานและพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นที่ยอมรับของชุมชน

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *แผนยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก ปี 2551- 2553*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์ การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- ตรีณาด กลิ่นชั้น. (2547). *รูปแบบการบริหารโรงเรียนประถมศึกษามีประสิทธิภาพเพื่อการประกันคุณภาพ*. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต(สาขาการบริหารการศึกษา) พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ธนสาร บัลลังก์ปัทมา.(2552, มีนาคม). “ทักษะการบริหาร.” *The City Journal* 5(103) : 56.
- ลัดดา ผลวัฒน์. (2544). *องค์ประกอบของการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิภาพในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. ในรายงานผลการวิจัยเสนอต่อคณะกรรมการการวิจัยการศึกษาการศาสนาและวัฒนธรรมของกระทรวงศึกษาธิการ. ม.ป.ท.

- วิจิตร ศรีอำน. (2544). การวิจัยสถาบันกับการพัฒนา
คุณภาพการศึกษา. ในเอกสารประกอบการสัมมนา
ของสมาคมการวิจัย สถาบันและพัฒนาอุดมศึกษา ณ.
สำนักวิจัยจุฬารกรณ์ 13-15 มกราคม 2548. ม.ป.ท. :
ม.ป.พ.
- วิโรจน์ จันทสิงห์. (2542). การบริหารงานโรงเรียนขนาดเล็กที่ได้
รับรางวัลพระราชทาน : ศึกษาเฉพาะกรณี
โรงเรียนบ้านมุกมันโนนอุดมสามัคคี สังกัดสำนักงาน
การประถมศึกษา อำเภอกำแพงแสนนาง จังหวัด
นครราชสีมา. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต
(สาขาการบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2531).
การนิเทศติดตามและประเมินผลการจัดการ
ประถมศึกษา. กรุงเทพฯ : สำนักงานฯ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2550). สภาวะการศึกษาไทย
ปี 2549/2550 “การแก้ปัญหาและการปฏิรูปอย่าง
เป็นระบบของครุวม”. กรุงเทพฯ : วี.ที.ซี.คอมมิวนิเคชั่น.
- _____. (2552). ข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่
สอง (พ.ศ. 2552-2561). กรุงเทพฯ : พริกหวานกราฟฟิค.
- สุรศักดิ์ ปาเฮ. (2545, สิงหาคม). “การนิเทศภายในหัวใจ
การปฏิรูปการเรียนรู้ในโรงเรียน” วารสารวิชาการ.
5(8) :25-31.
- เหรียญ รังษา. (2549). การเสริมสร้างประสิทธิภาพการนิเทศ
ภายในโรงเรียนขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
มหาสารคาม. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต
(การบริหารการศึกษา). มหาสารคาม :
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- อมรวิชัย นาครทรรพ. (2545). รายงานสภาวะการศึกษาไทย
ประจำปี 2544 ของสำนักงานคณะกรรมการ
การศึกษาแห่งชาติ. กรุงเทพฯ : พิมพ์ดี.
- Chrispeels.J.H. (1992). Purposeful Restructuring.
London : Falmer.
- Drucker.P.F. (1979). Management : Tasks. Responsibility.
practices. London : Panbooks.
- Garcia-Guerra, G. (2001). Content coaching : process
that define it and the characteristics of those
who coach. Doctoral Dissertation, Harvard
University.(Online).Available from:http:wwwilb,
umi. com/dissertations/fullcit/3012920(2005,
January5)
- Grady,S.A.(1992). Human relation in school administration.
New York : Appleton-Century Crofits.
- Hoy,K.W.,&Forsyth, B.P. (1986). Effective supervision
:Theory into practice.New York : Randam House.
- Sergeovanni.(2001). The principalship: A Reflective
Pratice Perspective. 4 nd ed Boston : Allyn Bacon.
- Smith,A.W. (1991). Management System : Analysis and
Application. New York : Dryden.
- Wardlow ,Rebecca Lynn. (2008). Induction and support
of new principals. University of California.
("http://www.chs.ac.th/" http://www.chs.ac.th)
สืบค้นวันที่ 11 สิงหาคม 2553

ระบบและกลไกสนับสนุนให้คณาจารย์ประจำทำการวิจัยเพื่อพัฒนา
การเรียนการสอนในมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ปีพ.ศ.2553

Systems and Mechanisms to Support Faculty of Teachers Conducts Research
to Improve Instruction, Rambhai Barni Rajabhat University in the Year 2010

คมพล สุวรรณภูมิ

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความคิดเห็นของคณาจารย์ที่มีต่อระบบ 2) ศึกษาความต้องการของคณาจารย์ที่มีต่อ
กลไก และ 3) เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อระบบและกลไกสนับสนุนการทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัย
ราชภัฏรำไพพรรณี อาศัยการวิจัยเชิงสำรวจ โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือ มีผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 206
คน (คิดเป็นร้อยละ 80.47 ของประชากรที่ใช้ในการศึกษา) ข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์โดยอาศัยสถิติเชิงพรรณนา และ สถิติเชิงอนุมาน ว่า
ด้วยความแตกต่าง t-test และ F-test ตามลักษณะตัวแปร

ผลการศึกษา

คณาจารย์มีความคิดเห็นต่อระบบสนับสนุนการทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนโดยคณะและมหาวิทยาลัย อยู่ในระดับมาก
($\bar{x} = 4.22$) ในขณะที่ ความต้องการของคณาจารย์ที่มีต่อกลไกสนับสนุนการทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนโดยคณะและ
มหาวิทยาลัย ก็อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.57$) เช่นเดียวกัน

การเปรียบเทียบปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อระบบและกลไกสนับสนุนการทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน พบว่า

1. คณาจารย์ที่มีศักยภาพด้านการทำงานวิจัยต่างกัน มีความคิดเห็นต่อระบบสนับสนุนการทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน
แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05
2. คณาจารย์ที่มีอายุ สถานภาพ ตำแหน่งทางวิชาการ สังกัดต่างกัน มีความคิดเห็นต่อระบบสนับสนุนการทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน
ไม่แตกต่างกัน
3. คณาจารย์ที่มีตำแหน่งทางวิชาการต่างกัน มีความต้องการต่อกลไกสนับสนุนการทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน แตกต่าง
กันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05
4. คณาจารย์ที่มีอายุ สถานภาพ ตำแหน่งทางวิชาการ ศักยภาพด้านการทำงานวิจัย ต่างกัน มีความต้องการต่อกลไกสนับสนุน
การทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนไม่แตกต่างกัน

ในการนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะสำคัญ คือ มหาวิทยาลัยควรเสริมสร้างมาตรการ และแรงจูงใจให้คณาจารย์ประจำของ
มหาวิทยาลัยในการพัฒนาศักยภาพด้านการงานวิจัยให้แก่คณาจารย์และนักวิจัยรุ่นใหม่ ควบคู่กับการทำตำแหน่งทางวิชาการให้สูงขึ้น
อย่างต่อเนื่อง

Abstract

This study aims to 1) determine the attitudes of teachers have a system 2) to study the needs of the faculty on the mechanism and 3) to compare the factors that influence the system and support mechanisms for research to improve teaching and learning. Rambhai Barni Rajabhat University, based on survey research. To collect data query tool. Respondents of 206 people (per cent 80.47 of the population used in this study), data can be analyzed using descriptive statistics and inferential statistics with different t-test and F-test according to variable.

Findings of the study are shown below:

Teachers perceived that the support systems research to improve teaching and learning by colleges and universities. At a high level (= 4.22), while the needs of the teachers have a mechanism to support research to improve teaching by faculty and university It is a high level (= 4.57) as well. Comparison of factors influencing the system and support mechanisms for research to improve teaching and learning that.

1. Teachers have the potential of different research. Toward the support systems research to improve teaching and learning. Differ significantly at the .05 level.

2. Faculty positions in academic life status. Under different. Toward the support systems research to improve teaching and learning are not different.

3. Professors with different academic positions. A mechanism needs to support research to improve teaching and learning. Differ significantly at the .05 level.

4. Faculty positions in academic life status. Capabilities of different research needs to support mechanisms for research to improve teaching and learning are not different.

The researchers recommend, i.e., a major university should reinforce measures. And motivation to the Faculties of the University in developing the research capabilities of faculty and researchers to the new version. Coupled with a high academic position continuously.

บทนำ

การศึกษา ถือเป็นเครื่องมือสำคัญที่ทุกประเทศใช้ในการพัฒนาทักษะ และความรู้ความสามารถของประชาชนให้ก้าวทันต่อความเปลี่ยนแปลงของโลก และยังเป็นเครื่องยืนยันถึงความสำเร็จหรือความล้มเหลวของสังคมในอนาคต ซึ่งเมื่อเป็นอย่างนั้นย่อมหมายถึง ระบบการศึกษา รวมถึงการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิธีการสอน และความคิดความเชื่อทางการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนภายในห้องเรียนจะต้องปรับเปลี่ยนไปให้มีความสอดคล้องเหมาะสมตามสภาพการณ์ด้วยประเทศไทยมีการปฏิรูปการศึกษา โดยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2545 ได้ระบุว่าผู้เรียนเป็นบุคคลที่สำคัญที่สุดในกระบวนการจัดการเรียนรู้ และยังได้กำหนดให้ใช้การวิจัยในชั้นเรียนเป็นเครื่องมือในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน สิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นว่าการปฏิรูปการศึกษาของประเทศจะประสบความสำเร็จได้ ก็ด้วยความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในตัวครูผู้สอน อันได้แก่ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม และความคิดความเชื่อในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

การปฏิรูปการจัดการเรียนรู้ภายในห้องเรียนจะประสบความสำเร็จได้ ก็ด้วยการสนับสนุนจากผู้ที่มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาทุกระดับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากผู้บริหารสถานศึกษาในด้านการพัฒนาวิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การวิจัยในชั้นเรียน การสอนแบบบูรณาการ และการใช้สื่อตามสภาพจริง

แต่จากสภาพปัญหาสำคัญของระบบการศึกษาไทย ขาดกระบวนการเรียนรู้ที่ดี สภาพการเรียนการสอนโดยทั่วไปตั้งแต่ประถมศึกษาไปจนถึงมหาวิทยาลัย เอววิชาเป็นตัวตั้ง ครูถ่ายทอดเนื้อหา นักเรียนท่องจำ การเรียนที่เน้นการถ่ายทอด และการท่องจำเนื้อหาวิชาดังกล่าวก่อให้เกิดผลเสียหลายประการ ดังเช่น ผู้เรียนคิดไม่เป็น ทำไม่เป็น และสัมพันธ์กับคนอื่นและสิ่งแวดล้อมไม่เป็น ทำให้การเรียนรู้ไม่เป็น ไม่เป็นบุคคลเรียนรู้ที่สามารถเรียนรู้อย่างต่อเนื่องได้ตลอดชีวิต (ประเวศ วะสี, 2541: 40-47)

บทบาทของครูที่สังคมไทยคาดหวังตามนัยแห่งการปฏิรูปการศึกษา ได้แก่ บทบาทของครูในการศึกษาค้นคว้าและคิดริเริ่มตลอดเวลา เพื่อที่จะสามารถให้คำแนะนำ อำนวยความสะดวก และส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ โดยให้ความสำคัญกับการเรียนการสอนแบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ให้ผู้เรียนได้รับประโยชน์สูงสุด โดยสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้นั้นคือ นอกจากครูต้องสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนแล้ว ยังต้องสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ของครู เพื่อที่จะพัฒนาวิธีการเรียนการสอนใหม่ ๆ ที่มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ ให้ผู้เรียนมีทักษะในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า มีทักษะในการคิด การจัดการ

เกิดการเรียนรู้และพัฒนาไปเป็นทรัพยากรที่มีคุณภาพ กล่าวได้ว่าการปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 คาดหวังให้ครูปฏิรูปตนเอง และพัฒนาตนเองในทุกด้านโดยเฉพาะในงานวิชาการโดยใช้กระบวนการวิจัย (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2548)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาเรื่อง “ระบบและกลไกสนับสนุนให้คณาจารย์ประจำทำการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน ในมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ปี พ.ศ. 2553” ซึ่งนับว่าเป็นสิ่งจำเป็น เพื่อให้ทราบผลการปฏิบัติจากการใช้รูปแบบดังกล่าว และนำรูปแบบมาปรับปรุงเพื่อพัฒนาการจัดรูปแบบการเรียนการสอนให้ดีขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งจะประกอบประกอบที่สำคัญอันหนึ่งที่ช่วยส่งเสริมและสนับสนุนการปฏิรูประบบการศึกษาไทย และยังสอดคล้องกับเกณฑ์มาตรฐานในการประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอกที่เกี่ยวกับด้านตัวครู และด้านบริหารสถานศึกษาที่สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) หรือ สมศ. ได้กำหนดไว้ให้ครู และการบริหารสถานศึกษาว่า จะต้องสามารถจัดการ เรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา, 2547: 48-49) ซึ่งเป็นภารกิจของมหาวิทยาลัยราชภัฏที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547 มาตรา 7 และ มาตรา 8 ด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาความคิดเห็นของคณาจารย์ที่มีต่อระบบสนับสนุนการทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน
- 2) เพื่อศึกษาความต้องการของคณาจารย์ที่มีต่อกลไกสนับสนุนการทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน
- 3) เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อระบบและกลไกสนับสนุนการทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน

อุปกรณ์และวิธีดำเนินการวิจัย

1. ตัวแปรอิสระ (Independent Variable: I.V.)
ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล ประกอบด้วย
  - 1) อายุ
  - 2) สถานภาพ
  - 3) ตำแหน่งทางวิชาการ
  - 4) สังกัด
  - 5) ศักยภาพด้านการทำงานวิจัย
2. ตัวแปรตาม (Dependent Variable: D.V.)
2.1 ระบบสนับสนุนการทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน

- 1) วัตถุประสงค์
- 2) ปัจจัยนำเข้า
- 3) กระบวนการ
- 4) ผลผลิต

2.2 กลไกสนับสนุนการทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน

- 1) มีการจัดสรรทรัพยากร
- 2) มีการจัดองค์กร หน่วยงาน หรือกลุ่มบุคคล

เป็นผู้ดำเนินงาน

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการศึกษา

1. ระบบสนับสนุนการทำวิจัย หมายถึง ขั้นตอนการปฏิบัติงานที่มีการกำหนดอย่างชัดเจนว่าต้องทำอะไรบ้าง เพื่อให้ได้ผลออกมาตามที่ต้องการ ขั้นตอนการปฏิบัติงานจะต้องปรากฏให้ทราบโดยทั่วกันไม่ว่าจะอยู่ในรูปของเอกสารหรือสื่ออิเล็กทรอนิกส์หรือโดยวิธีการอื่นๆ องค์ประกอบของระบบสนับสนุนการทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน ซึ่งครอบคลุมเนื้อหาในด้านวัตถุประสงค์ (Objective) ปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการ (Process) ผลผลิต (Output)

2. กลไกสนับสนุนการทำวิจัย หมายถึง สิ่งที่ทำให้ระบบสนับสนุนการทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน มีการขับเคลื่อนหรือดำเนินอยู่ได้ ซึ่งครอบคลุมเนื้อหาในด้านการจัดสรรทรัพยากร และการจัดองค์กร หน่วยงาน หรือบุคคลเป็นผู้ดำเนินงาน

3. การวิจัย หมายถึง กระบวนการที่มีระเบียบแบบแผนในการค้นหาคำตอบของปัญหา หรือการแสวงหาความรู้ใหม่ตลอดจนถึงการประดิษฐ์คิดค้นที่ผ่านกระบวนการศึกษา ค้นคว้า หรือทดลอง วิเคราะห์และตีความข้อมูลตลอดจนสรุปผลอย่างเป็นระบบ

ประชากรในการศึกษา

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ คณาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ปีพ.ศ.2553 รวม 9 คณะ จำนวนทั้งสิ้น 256 คน ในการนี้มีผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวนทั้งสิ้น 206 คน คิดเป็นร้อยละ 80.47 ของประชากรที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

1. การศึกษาเอกสาร (Documentary Study) จากคู่มือการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ระดับอุดมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ประกอบการสร้างแบบสอบถาม

2. ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการวิจัย เป็นแบบสอบถามชนิดผสมระหว่างแบบปลายปิด (Closed End Question) และแบบปลายเปิด (Opened End Question) โดยได้แบ่งออก 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป เป็นแบบสอบถามข้อมูลลักษณะทั่วไป ได้แก่ อายุ สถานภาพ ตำแหน่งทางวิชาการ สังกัด ศักยภาพด้านการทำงานวิจัย จำนวน 5 ข้อ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นของคณาจารย์ที่มีต่อระบบสนับสนุนการทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน จำนวน 7 ข้อ แบบวัด มีลักษณะของมาตราประเมินค่า (Rating Scale) มีตัวเลือก 5 ระดับ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามความต้องการของคณาจารย์ที่มีต่อกลไกสนับสนุนการทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน จำนวน 7 ข้อ แบบวัด มีลักษณะของมาตราประเมินค่า (Rating Scale) มีตัวเลือก 5 ระดับ

การทดสอบคุณภาพเครื่องมือ

1. สร้างแบบสอบถามตามแนวคิดที่ได้จากการศึกษาค้นคว้า และสอบถามให้ได้นี้อาครอบคลุม เกี่ยวกับระบบและกลไกสนับสนุนการทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน

2. นำแบบสอบถามที่สร้างแล้วเสร็จ เสนออาจารย์ ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา ระดับอุดมศึกษา และผู้เชี่ยวชาญด้านสถิติ จำนวน 3 คน ตรวจสอบในเรื่องการวัดการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงพิณิจ (Face Validity) พร้อมทั้งขอคำแนะนำเพื่อนำไปปรับปรุง ก่อนนำไปทดลองใช้ (Try out)

3. การทดลองใช้ (Try out) ผู้วิจัยทดสอบ (Pre-test) ค่าความเชื่อมั่นโดยนำแบบสอบถาม ไปสัมภาษณ์ คณาจารย์ประจำของมหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนรินทร์ จังหวัดฉะเชิงเทรา ซึ่งไม่ใช่ประชากรในการศึกษา แต่เป็นกลุ่มที่มีคุณสมบัติเช่นเดียวกันกับกลุ่มประชากรที่ทำการศึกษจริง จำนวน 30 คน โดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) แล้วนำมาคำนวณหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) เพื่อหาค่า ความเชื่อถือได้ของแบบสอบถามด้วยการคำนวณ Alpha Coefficient โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ ได้ค่าความเชื่อมั่น ทั้งฉบับ มีค่า Alpha = .8593 จำแนกรายข้อได้ดังนี้

1) แบบสอบถามความคิดเห็นของคณาจารย์ที่มีต่อระบบสนับสนุนการทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน ในภาพรวมค่า Alpha = .8079 โดยด้านวัตถุประสงค์ มีค่า Alpha = .4585 ด้านปัจจัยนำเข้า มีค่า Alpha = .4102 ด้านกระบวนการ มีค่า Alpha = .6957 และด้านผลผลิต มีค่า Alpha = .4306

2) แบบสอบถามความต้องการของคณาจารย์ที่มีต่อกลไกสนับสนุนการทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน ในภาพรวมค่า Alpha = .9323 โดยด้านการจัดสรรทรัพยากร มีค่า Alpha = .7563 และด้านการจัดองค์กร หน่วยงาน หรือกลุ่มบุคคลเป็นผู้ดำเนินงาน มีค่า Alpha = .7563

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ จัดทำด้วยคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับกรวิจัยทางสังคมศาสตร์ โดยใช้สถิติในการวิเคราะห์ ดังนี้

3.8.1 สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ใช้ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่อการจัดเรียงข้อมูลเป็นหมวดหมู่

3.8.2 สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ใช้สถิติ t-test ในการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของกลุ่ม 2 กลุ่ม และใช้สถิติ F-test ในการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยที่มีมากกว่า 2 กลุ่มขึ้นไป ซึ่งทั้งหมดเป็นสถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐานที่กำหนดไว้ข้างต้น

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล

1. อายุ คณาจารย์ประจำของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี มีอายุต่ำกว่า 35 ปี มากที่สุด (คิดเป็นร้อยละ 49.27) รองลงมาอายุอยู่ในช่วง 36-45 ปี (คิดเป็นร้อยละ 24.88) อายุอยู่ในช่วง 46-55 ปี (คิดเป็นร้อยละ 13.66) และอายุ 56 ปีขึ้นไป (คิดเป็นร้อยละ 12.19) ตามลำดับ

2. สถานภาพ คณาจารย์ประจำของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี มีสถานภาพเป็นพนักงานมหาวิทยาลัย (สายวิชาการ) มากที่สุด (คิดเป็นร้อยละ 66.15) รองลงมาสถานภาพเป็นข้าราชการ (คิดเป็นร้อยละ 33.85) ตามลำดับ

3. ตำแหน่งทางวิชาการคณาจารย์ประจำของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี มีตำแหน่งทางวิชาการเป็นอาจารย์ มากที่สุด (คิดเป็นร้อยละ 72.16) รองลงมาตำแหน่งทางวิชาการเป็นผู้ช่วยศาสตราจารย์ (คิดเป็นร้อยละ 21.65) และรองศาสตราจารย์ (คิดเป็นร้อยละ 6.19) ตามลำดับ

4. สังกัด คณาจารย์ประจำของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี อยู่ในสังกัดคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มากที่สุด (คิดเป็นร้อยละ 25.24) รองลงมาอยู่ในสังกัดคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (คิดเป็นร้อยละ 15.53) คณะครุศาสตร์ (คิดเป็นร้อยละ 11.65) คณะวิทยาการจัดการ (คิดเป็นร้อยละ 9.71) คณะวิทยาการคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ (คิดเป็นร้อยละ 9.71) คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรมและอัญมณีศาสตร์ (คิดเป็นร้อยละ 9.22) คณะเทคโนโลยีการเกษตร (คิดเป็นร้อยละ 7.77) คณะนิเทศศาสตร์ (คิดเป็น ร้อยละ 6.31) คณะอัญมณีศาสตร์และประยุกต์ศิลป์ (คิดเป็นร้อยละ 3.40) และคณะนิติศาสตร์ (คิดเป็นร้อยละ 1.46) ตามลำดับ

5. ศักยภาพด้านการทำงานวิจัย คณาจารย์ประจำของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี มีศักยภาพด้านการทำงานวิจัย เป็นนักวิจัยรุ่นใหม่ ซึ่งหมายถึง อาจารย์ที่มีศักยภาพในการทำงานวิจัย พร้อมสำหรับการก้าวไปสู่การทำงานวิจัยในระดับที่สูงขึ้นมากที่สุด (คิดเป็นร้อยละ 80.54) รองลงมาศักยภาพด้านการทำงานวิจัยเป็นนักวิจัยอาวุโส หมายถึง เป็นอาจารย์ที่มีศักยภาพในการทำงานวิจัยในระดับที่สูง พร้อมทั้งจะเป็นพี่เลี้ยงให้แก่แก่นักวิจัยรุ่นใหม่ได้ (คิดเป็นร้อยละ 12.97) และอื่นๆ (คิดเป็นร้อยละ 6.49) ตามลำดับ

เป็นที่น่าสังเกตว่า ในปัจจุบันคณาจารย์ประจำของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี เป็นคนรุ่นใหม่ มีประสบการณ์การทำงานด้านการจัดการเรียนการสอนไม่มากนัก โดยการมีสถานภาพเป็นพนักงานมหาวิทยาลัย (สายวิชาการ) มีแนวโน้มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องตามนโยบายของรัฐบาล จากลักษณะดังกล่าวมีผลสืบเนื่องให้คณาจารย์ประจำของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ส่วนใหญ่ยังไม่ได้รับตำแหน่งทางวิชาการ ในขณะที่สภามหาวิทยาลัยและอธิการบดีมีนโยบายที่จะขยายการเปิดคณะวิชาให้มีความหลากหลาย เพื่อรองรับการเพิ่มขึ้นของจำนวนนักศึกษา แต่ในขณะเดียวกันเป็นที่น่าสังเกตว่า คณาจารย์ประจำของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณียังมีศักยภาพด้านการทำงานวิจัยอยู่ในระดับนักวิจัยรุ่นใหม่เกือบทั้งหมด

ส่งผลให้การสนับสนุนให้คณาจารย์ประจำทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง หากพิจารณาจากลักษณะทางประชากรของคณาจารย์ประจำของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณีในปัจจุบัน

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นของคณาจารย์ที่มีต่อระบบสนับสนุนการทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน

โดยภาพรวม พบว่า คณาจารย์มีความคิดเห็นต่อระบบสนับสนุนการทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนโดยคณะและมหาวิทยาลัย อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.22$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า คณาจารย์มีความคิดเห็นต่อระบบสนับสนุนการทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนด้านผลผลิต มากที่สุดในระดับมาก ($\bar{x} = 4.55$) รองลงมาด้านวัตถุประสงค์ ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.51$) ด้านปัจจัยนำเข้า ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.17$) ด้านกระบวนการ ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.81$) ตามลำดับ และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า คณาจารย์มีความคิดเห็นต่อระบบสนับสนุนการทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนของ คณะและมหาวิทยาลัย กำหนดให้การจัดการเรียนการสอนต้องเป็นไปตามหลักการของกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมากที่สุด ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.63$) รองลงมาคณะและมหาวิทยาลัย มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อพัฒนา ผู้เรียนให้มีคุณสมบัติตามหลักสูตรที่กำหนด ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.55$) คณะและมหาวิทยาลัย กำหนดให้คณาจารย์ต้อง

มีการวิจัยและพัฒนาวัตกรรมการเรียนการสอนอยู่ตลอดเวลา ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.38$) คณะและมหาวิทยาลัย สนับสนุนให้ คณาจารย์ส่งเสริมทักษะการแสวงหาความรู้และการเรียนรู้แก่ผู้ เรียน ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.20$) คณะและมหาวิทยาลัย กำหนด ให้การจัดการเรียนการสอนสนองความต้องการจำเป็นของผู้เรียน ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.14$) คณะและมหาวิทยาลัยพัฒนา คณาจารย์ด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวิจัย และพัฒนา วัตกรรมการเรียนการสอน ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.95$) และคณะ และมหาวิทยาลัย ส่งเสริมให้มีวัตกรรมการเรียนการสอนที่มี คุณค่า อาทิ เทคนิคการสอนใหม่ๆ แบบฝึก สื่ออุปกรณ์ หรือ เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาใหม่ที่จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการเรียน การสอน ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.67$) ตามลำดับ

เป็นที่น่าสังเกตว่าการที่คณาจารย์ของมหาวิทยาลัย ราชภัฏรำไพพรรณีมีความคิดเห็นต่อระบบสนับสนุนการทำวิจัย เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนด้านผลผลิต (Output) และ วัตถุประสงค์ (Objective) ก่อนเป็นด้านหลักอันดับแรกๆ เป็นการ ดิต่อการบริหารจัดการในภาพรวม เนื่องจากคณาจารย์ คำนึงถึง ผลลัพธ์ของการทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนก่อน แล้วจึง ตามด้วย ปัจจัยนำเข้า (Input) และกระบวนการ (Process) เป็น ด้านรอง สอดคล้องกับ ทิศทางการบริหารการพัฒนาของประเทศ กล่าวคือ เป็นการนำเป้าประสงค์สุดท้ายเป็นตัวกำหนดทิศทางการ ทำงาน

เมื่อมีลักษณะดังกล่าว ถือเป็นนิมิตหมายที่ดีสำหรับ มหาวิทยาลัยที่จะเสริมสร้างขวัญและกำลังใจในการทำงานให้แก่ บุคลากรของมหาวิทยาลัยต่อไป โดยถือเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ที่สามารถขับเคลื่อนด้วยฐานความรู้จากการวิจัยได้

ตอนที่ 3 ความต้องการของคณาจารย์ที่มีต่อกลไก สนับสนุนการทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน

โดยภาพรวม พบว่า คณาจารย์มีความต้องการของ คณาจารย์ที่มีต่อกลไกสนับสนุนการทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียน การสอนโดยคณะและมหาวิทยาลัย อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.57$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า คณาจารย์มีความต้องการต่อกลไก สนับสนุนการทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนด้านการจัดสรร ทรัพยากร มากที่สุด ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.61$) รองลงมาด้านการ จัดองค์กร หน่วยงาน หรือกลุ่มบุคคล เป็นผู้ดำเนินงาน ในระดับ มาก ($\bar{x} = 4.51$) ตามลำดับ

และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า คณาจารย์มีความต้องการ ต่อกลไกสนับสนุนการทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนข้อ จัด ให้มีแหล่งทุนสนับสนุนการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน และ นวัตกรรมทางการศึกษา อาทิ กองทุนวิจัยของมหาวิทยาลัย และ จัดให้มีแผนงานสนับสนุนให้คณาจารย์ทำการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียน การสอนของคณะหรือมหาวิทยาลัย มากที่สุด เท่ากันใน

ระดับมาก ($\bar{x} = 4.66$) รองลงมา สนับสนุนให้คณาจารย์ทุกคน ทำ วิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.61$) ส่ง เสริมการสร้างเครือข่ายวิจัยด้านวัตกรรมการเรียนการสอนทั้ง ภายในและภายนอกสถาบัน ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.55$) จัดให้มี หลักเกณฑ์ ประกาศ ระเบียบ ข้อบังคับ มาตรการ และแนวปฏิบัติ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อสนับสนุนให้คณาจารย์ทำการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียน การสอน ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.52$) จัดให้มีการเผยแพร่ผล งานวิจัยด้านการเรียนการสอน และนวัตกรรมการศึกษาอย่าง สม่าเสมอ เพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.50$) และวางกลไกการบริหารวิชาการที่กระตุ้นให้คณาจารย์คิดค้น พัฒนานวัตกรรมการเรียนการสอนตลอดเวลา ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.49$) ตามลำดับ

เป็นที่น่าสังเกตว่า คณาจารย์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏ รำไพพรรณีมีทัศนะที่ดีต่อความต้องการกลไกสนับสนุนการทำวิจัย เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน โดยมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าความคิดเห็นต่อ ระบบสนับสนุนการทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน ซึ่งถือเป็น แนวโน้มที่ดี หากพิจารณาในนิยามศัพท์ของคำว่า กลไกสนับสนุน การทำวิจัย หมายถึง สิ่งที่ทำให้ระบบสนับสนุนการทำวิจัยเพื่อ พัฒนาการเรียนการสอน มีการขับเคลื่อนหรือดำเนินอยู่ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความต้องการจัดสรรทรัพยากร ยังคงเป็นสิ่งที่ คณาจารย์ต้องการสูงสุด เช่นเดียวกับ การจัดองค์กร หน่วยงาน หรือกลุ่มบุคคล เป็นผู้ดำเนินงาน ก็ถือว่ามีส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนกลไกสนับสนุนการทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน เช่นกัน

เมื่อพิจารณาลงรายละเอียดถึงลักษณะกลไกการขับเคลื่อน ย่อมสะท้อนให้เห็นความสำเร็จของการสนับสนุนการทำวิจัยเพื่อ พัฒนาการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี มหาวิทยาลัยจึงควรกำหนดทิศทางการสนับสนุนกลไกการทำวิจัย เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน ให้สอดคล้องกับทิศทางการทำงาน ของคนรุ่นใหม่ ซึ่งสิ่งต่างๆ เหล่านี้อาจถือเป็นเครื่องหล่อเลี้ยง สำคัญให้คณาจารย์รุ่นใหม่ สามารถทำงานได้ในลักษณะของ องค์กรแห่งการเรียนรู้ได้ต่อไป

ตอนที่ 4 เปรียบเทียบปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อระบบและกลไก สนับสนุนการทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน

สมมุติฐานที่ 1 คณาจารย์ที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็น ต่อระบบสนับสนุนการทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน ไม่ แตกต่างกัน

แต่เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า คณาจารย์ที่มีอายุต่างกัน มี ความคิดเห็นต่อระบบสนับสนุนการทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียน การสอน ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญที่ ระดับ .05 โดยคณาจารย์ที่มีอายุ 45 ปีลงมา มีค่าเฉลี่ยระดับ ความคิดเห็นต่อระบบสนับสนุนการทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียน การสอน ($\bar{x} = 3.92$) สูงกว่า คณาจารย์ที่มีอายุ 46 ปีขึ้นไป ($\bar{x} = 3.48$)

มีนัยสำคัญที่ระดับ .05 โดยคณาจารย์ ที่สังกัดคณะในกลุ่มมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มีค่าเฉลี่ยระดับความต้องการต่อกลไกสนับสนุนการทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน ($\bar{x} = 4.66$) สูงกว่า คณาจารย์ที่สังกัดคณะในกลุ่มวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ($\bar{x} = 4.32$)

เป็นที่สังเกตว่า คณาจารย์สังกัดคณะในกลุ่มมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ และกลุ่มวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ต่างมีความต้องการต่อกลไกสนับสนุนการทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน ด้านการจัดสรรทรัพยากร และด้านการจัดองค์กร หน่วยงานหรือกลุ่มบุคคล เป็นผู้ดำเนินงาน

สมมุติฐานที่ 9 คณาจารย์ที่มีศักยภาพด้านการทำงานวิจัยต่างกัน มีความคิดเห็นต่อระบบสนับสนุนการทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

โดยเมื่อพิจารณารายด้าน ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) พบว่า คณาจารย์ที่มีศักยภาพด้านการทำงานวิจัยต่างกัน มีความคิดเห็นต่อระบบสนับสนุนการทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 โดยนักวิจัยรุ่นใหม่ มีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นต่อระบบสนับสนุนการทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน ($\bar{x} = 4.01$) สูงกว่า นักวิจัยอาวุโส ($\bar{x} = 3.08$)

เป็นที่สังเกตว่า นักวิจัยรุ่นใหม่ มีทัศนคติดีต่อระบบสนับสนุนการทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ซึ่งประกอบด้วย 1) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวิจัยและพัฒนาวัตกรรมการเรียนการสอน และ 2) การส่งเสริมให้มีนวัตกรรมการเรียนการสอนที่มีคุณค่า อาทิ เทคนิคการสอนใหม่ๆ แบบฝึก สื่ออุปกรณ์ หรือเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาใหม่ที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนการสอน

สมมุติฐานที่ 10 คณาจารย์ที่มีศักยภาพด้านการทำงานวิจัยต่างกัน มีความต้องการต่อกลไกสนับสนุนการทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน ไม่แตกต่างกัน แต่เมื่อพิจารณารายด้าน ด้านการจัดองค์กร หน่วยงาน หรือกลุ่มบุคคล เป็นผู้ดำเนินงาน พบว่า คณาจารย์ที่มีศักยภาพด้านการทำงานวิจัยต่างกัน มีความต้องการต่อกลไกสนับสนุนการทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน ด้านการจัดองค์กร หน่วยงาน หรือกลุ่มบุคคล เป็นผู้ดำเนินงาน แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 โดยคณาจารย์ที่มีศักยภาพด้านการทำงานวิจัยในฐานะนักวิจัยอาวุโส มีค่าเฉลี่ยระดับความต้องการต่อกลไกสนับสนุนการทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน ($\bar{x} = 4.79$) สูงกว่า นักวิจัยรุ่นใหม่ ($\bar{x} = 4.47$)

เป็นที่สังเกตว่า นักวิจัยอาวุโสและนักวิจัยรุ่นใหม่ ต่างมีความต้องการต่อกลไกสนับสนุนการทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน ด้านการจัดองค์กร หน่วยงาน หรือกลุ่มบุคคล เป็นผู้ดำเนินงาน

สรุปและอภิปรายผล

คณาจารย์ประจำของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ส่วนใหญ่ (คิดเป็นร้อยละ 74.15) มีอายุต่ำกว่า 45 ปี มีสถานภาพเป็นพนักงานมหาวิทยาลัย (สายวิชาการ) มากที่สุด (คิดเป็นร้อยละ 66.15) ตำแหน่งทางวิชาการ ส่วนใหญ่ (คิดเป็นร้อยละ 72.16) มีตำแหน่งเป็นอาจารย์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ (คิดเป็นร้อยละ 21.65) และรองศาสตราจารย์ (คิดเป็นร้อยละ 6.19) มีเป็นส่วนน้อยคณาจารย์ในกลุ่มมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มากกว่าในกลุ่มวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ส่วนใหญ่ (คิดเป็นร้อยละ 80.54) มีศักยภาพด้านการทำงานวิจัยเป็นนักวิจัยรุ่นใหม่ ซึ่งหมายถึงอาจารย์ที่มีศักยภาพในการทำงานวิจัย พร้อมสำหรับการก้าวไปสู่การทำงานวิจัยในระดับที่สูงขึ้น

คณาจารย์มีความคิดเห็นต่อระบบสนับสนุนการทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนโดยคณะและมหาวิทยาลัย อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.22$) ในขณะที่ ความต้องการของคณาจารย์ที่มีต่อกลไกสนับสนุนการทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนโดยคณะและมหาวิทยาลัย ก็อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.57$) เช่นเดียวกัน

ผลการทดสอบสมมุติฐาน พบว่า

1. คณาจารย์ที่มีศักยภาพด้านการทำงานวิจัยต่างกัน มีความคิดเห็นต่อระบบสนับสนุนการทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05
2. คณาจารย์ที่มีอายุ สถานภาพ ตำแหน่งทางวิชาการ สังกัดต่างกัน มีความคิดเห็นต่อระบบสนับสนุนการทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนไม่แตกต่างกัน
3. คณาจารย์ที่มีตำแหน่งทางวิชาการต่างกัน มีความต้องการต่อกลไกสนับสนุนการทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

4. คณาจารย์ที่มีอายุ สถานภาพ ตำแหน่งทางวิชาการ ศักยภาพด้านการทำงานวิจัยต่างกัน มีความต้องการต่อกลไกสนับสนุนการทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนไม่แตกต่างกัน

กล่าวโดยสรุป จากการศึกษาาระบบและกลไกสนับสนุนให้คณาจารย์ประจำทำการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ปี พ.ศ.2553 พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อระบบสนับสนุนการทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน คือ ศักยภาพด้านการทำงานวิจัย

ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการต่อกลไกสนับสนุนการทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน คือ ตำแหน่งทางวิชาการ

เป็นที่สังเกตว่า การสนับสนุนให้อาจารย์ประจำทำการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จำเป็นต้องอาศัยพื้นฐานอย่างเป็นระบบ มีขั้นตอนการปฏิบัติงานที่มีการกำหนดอย่างชัดเจน เพื่อส่งเสริมและเสริมสร้างแรงจูงใจเพื่อพัฒนาศักยภาพด้านการทำงานวิจัยให้แก่

คณาจารย์และนักวิจัยรุ่นใหม่ ในขณะเดียวกัน เพื่อหวังเป็นกลไกขับเคลื่อนให้ระบบสนับสนุนการทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนดำเนินอยู่ได้ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ควรเสริมสร้างแรงจูงใจในการเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการควบคู่ไปด้วย ดังปรากฏรายละเอียดตามแผนภูมิที่ 1

ข้อเสนอแนะ

1. มหาวิทยาลัยควรเสริมสร้างแรงจูงใจในการพัฒนา ศักยภาพด้านการทำงานวิจัยให้แก่คณาจารย์และนักวิจัยรุ่นใหม่ (อาจารย์ที่มีศักยภาพในการทำงานวิจัย พร้อมสำหรับการก้าวไปสู่การทำงานวิจัยในระดับที่สูงขึ้น) อย่างต่อเนื่อง

2. มหาวิทยาลัยควรเสริมสร้างมาตรการ และแรงจูงใจให้คณาจารย์ประจำของมหาวิทยาลัยทำตำแหน่งทางวิชาการให้สูงขึ้น ซึ่งถือเป็นกลไกสำคัญในการสนับสนุนการทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน

เอกสารอ้างอิง

นงลักษณ์ วิรัชชัย. 2548. การสังเคราะห์งานวิจัยปฏิบัติการ
ในชั้นเรียน. ค้นวันที่ 10 ธันวาคม 2553 จาก <http://www.suphet.com/index.php?lay=show&ac=article&Id=211143&Ntype=2> <http://www.suphet.com/index.php?lay=show&ac=article&Id=211143&Ntype=2>

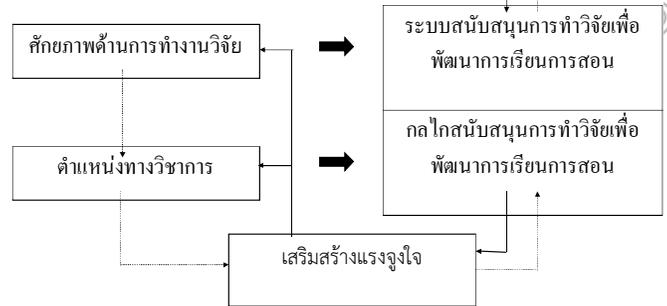
ประเวศ วะสี. 2541. ปฏิรูปการศึกษาจากเครื่องทางปัญญา ;
ทางรอดจากความหายนะ. พิมพ์ครั้งที่ 2.กรุงเทพมหานคร:
มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.

สำนักมาตรฐานและประเมินผลอุดมศึกษา. 2551. คู่มือประกัน
คุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ระดับอุดมศึกษา
สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. กรุงเทพมหานคร:
ห้างหุ้นส่วนจำกัดภาพพิมพ์.

_____. 2553. คู่มือประกันคุณภาพการศึกษาภายใน
สถานศึกษา ระดับอุดมศึกษา พ.ศ.2553 (ฉบับเดือน
กรกฎาคม 2553). เอกสารอัดสำเนา.

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา
(องค์การมหาชน). 2547. พระราชบัญญัติการศึกษา
แห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545.
กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.

องค์ประกอบที่ 2 การเรียนการสอน
ตัวบ่งชี้ที่ 2.8 มีระบบและกลไกสนับสนุนให้อาจารย์ประจำ
ทำการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน

แผนภูมิที่ 1 แสดงระบบและกลไกสนับสนุนให้คณาจารย์ประจำทำการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

การศึกษาการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็น
และความคาดหวังของครูในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดอ่างทอง.

A Study on Teachers' Opinions and Expectation towards School Administrator Professional
Standards in the Local Government Organization in Ang Thong Province

อารีรัตน์ สบายวรรณ

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นและความคาดหวังของครูในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดอ่างทอง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ครูในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดอ่างทอง ประจำปีการศึกษา 2553 จำนวน 127 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ ใช้แบบสอบถามมาตรฐานประมาณค่า 5 ระดับ เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที

ผลการวิจัยพบว่า

1. ครูมีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดอ่างทอง ในภาพรวมมีความเห็นด้วยต่อการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับ คือมาตรฐานที่ 8 ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี มาตรฐานที่ 9 ร่วมมือกับชุมชนและหน่วยงานอื่นอย่างสร้างสรรค์ มาตรฐานที่ 11 เป็นผู้นำและสร้างผู้นำ สำหรับมาตรฐานที่ได้ค่าคะแนนเฉลี่ย น้อยที่สุด คือ มาตรฐานที่ 4 พัฒนาแผนงานขององค์กรให้สามารถปฏิบัติได้เกิดผลจริง

2. ครูมีความคาดหวัง ต่อการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพ ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดอ่างทอง ในภาพรวมมีความคาดหวังอยู่ในระดับมากเรียงลำดับค่าคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับ คือ มาตรฐานที่ 8 ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี มาตรฐานที่ 9 ร่วมมือกับชุมชน และหน่วยงานอื่นอย่างสร้างสรรค์ มาตรฐานที่ 11 เป็นผู้นำและสร้างผู้นำ สำหรับมาตรฐานที่ได้ค่าคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ มาตรฐานที่ 4 พัฒนาแผนงานขององค์กรให้สามารถปฏิบัติได้เกิดผลจริง

3. ความคิดเห็นของครู กับ ความคาดหวังของครูต่อการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพ ของผู้บริหารสถานศึกษา ทั้ง 12 มาตรฐาน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 โดยค่าคะแนนเฉลี่ยความคาดหวังของครูสูงกว่าค่าคะแนนเฉลี่ยความคิดเห็นของครูต่อการปฏิบัติงาน ตามมาตรฐานวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา

คำสำคัญ : มาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษา,ผู้บริหารสถานศึกษา,ความคาดหวัง

Abstract

The purposes of the research were to study and to compare teachers' opinions and expectations towards school administrators' professional standards. The sample consisted of 127 teachers under the local government organization, Anghong province in the academic year 2010. The instrument was a 5 rating scale questionnaire. The statistics used were percentage, mean, standard deviation and t-test

The results found ware:

The teachers' opinions towards the administrators' professional standards was at a high level. The top three opinions were a good model, cooperative with communities and leadership, where as the last one was planning development.

The teachers' expectation towards the administrators' professional standards was at a high level. The top three expectations were a good model, cooperative with communities and leadership where as the last one was planning development.

The teachers had higher expectations than their opinions significantly at 0.05 level.

Keywords : Professional standards of education, executive education, the expectations

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 หมวด 7 ครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา มาตรา 53 ให้มีองค์กรวิชาชีพครู ผู้บริหารสถานศึกษา และ ผู้บริหารการศึกษา มีฐานะเป็นองค์กรอิสระภายใต้การบริหารของสภาวิชาชีพในกำกับของกระทรวง มีอำนาจหน้าที่กำหนดมาตรฐานวิชาชีพ ออกและเพิกถอนใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ กำกับดูแลการปฏิบัติตามมาตรฐาน และจรรยาบรรณของวิชาชีพ รวมทั้งพัฒนาวิชาชีพครูผู้บริหารสถานศึกษา และผู้บริหารการศึกษาให้ครู ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารการศึกษา และบุคลากรทางการศึกษาอื่น ทั้งของรัฐ และเอกชนต้องมีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพตามกฎหมาย การยกระดับมาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษา เป็นกลไกหนึ่งที่จะพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพ สุวิทย์ มูลคำ.(2549:9) กล่าวถึงมาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษา หมายถึงข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะ และคุณภาพพึงประสงค์ในการประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ซึ่งผู้ประกอบวิชาชีพ ทางการศึกษาต้องประพฤติปฏิบัติตามเพื่อให้เกิดคุณภาพในการประกอบวิชาชีพ สามารถสร้างความเชื่อมั่นศรัทธาให้แก่ผู้รับบริการจากวิชาชีพได้ว่าเป็นบริการที่มีคุณภาพ ตอบสังคมได้ว่า การที่กฎหมายให้ความสำคัญกับวิชาชีพทางการศึกษา และกำหนดให้เป็นวิชาชีพควบคุมนั้น เนื่องจากเป็นวิชาชีพที่มีลักษณะเฉพาะ ต้องใช้ความรู้ ทักษะ และความเชี่ยวชาญในการประกอบวิชาชีพ จากข้อมูลสาเหตุที่ทำให้การปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษามีประสิทธิภาพต่ำ แสดงให้เห็นถึงคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งเป็นคุณลักษณะในด้านลบที่ไม่เอื้อต่อการพัฒนาเมื่อพิจารณาถึงความคาดหวังตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพ การปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษาตามที่คุรุสภากำหนด

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (2545 : 1) มีนโยบายให้ผู้บริหารสถานศึกษาปฏิบัติงานตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 หมวด 7 ครู อาจารย์ และ บุคลากรทางการศึกษา มาตรา 53 โดยเคร่งครัดพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 บัญญัติให้กระทรวงมหาดไทยทำหน้าที่รับผิดชอบการส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นและพัฒนาชุมชน ในขณะที่การจัดการศึกษาเป็นบริการสาธารณะ ที่กฎหมายบัญญัติให้เป็นภารกิจที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องดำเนินการส่งเสริมสนับสนุน และรับผิดชอบการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยจังหวัดทำหน้าที่ กำกับ ดูแล ประสาน และ แก้ไขปัญหา ให้การบริหารจัดการศึกษาสอดคล้องกับแนวนโยบายของรัฐบาล ถูกต้องตามกฎหมาย และระเบียบที่เกี่ยวข้อง การจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกรูป

แบบจะยึดหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการเป็นแม่บทและพัฒนาสาระหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพความจำเป็นและความต้องการของชุมชนในพื้นที่ นโยบายการจัดการศึกษาท้องถิ่นจึงมุ่งเสริมสร้างการพัฒนาความหลากหลายทั้งในรูปแบบและแนวทางการจัดการศึกษาให้สามารถพัฒนาได้เต็มศักยภาพ และสอดคล้องกับความจำเป็นของแต่ละองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดอ่างทอง มีโรงเรียนในสังกัด 9 โรงเรียน ผู้บริหารสถานศึกษา 16 คน ครูประจำการ 190 คน ผู้บริหารสถานศึกษาได้ปฏิบัติงานตามที่คุรุสภากำหนด การประเมิน การปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษาโดยประเมินตนเองอาจได้รับผลการประเมินไม่ตรงตามความเป็นจริง ครูเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดกับผู้บริหารสถานศึกษามากที่สุดที่จะให้คำตอบได้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษาปฏิบัติงานตามที่ คุรุสภากำหนดที่ระดับใด เป็นไปตามที่ครูคาดหวังหรือไม่ ผู้วิจัยจึงศึกษาการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นและความคาดหวังของครูในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดอ่างทอง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดอ่างทอง
2. เพื่อศึกษาความคาดหวังของครูต่อการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดอ่างทอง
3. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูกับความคาดหวังของครูต่อการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดอ่างทอง

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือครูประจำการในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดอ่างทอง 9 โรงเรียน ในปีการศึกษา 2553 จำนวน 190 คน และเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ จำนวน 127 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา ตามความคิดเห็นและความคาดหวังของครูในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดอ่างทอง แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตาราง แสดงจำนวนประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

รายชื่อโรงเรียน	ประชากร (คน)	กลุ่มตัวอย่าง (คน)
1. โรงเรียนเทศบาล 1 วัดต้นสน	19	13
2. โรงเรียนเทศบาล 2 วัดโล่ห์สุทธาวาส	24	16
3. โรงเรียนเทศบาล 3 วัดชัยมงคล	72	48
4. โรงเรียนชุมชนเทศบาลวัดป่าโมกข์ฯ	20	14
5. โรงเรียนเทศบาลวัดพินิจธรรมสาร ฯ	9	6
6. โรงเรียนเทศบาลวัดโบสถ์วรดิตถ์ ฯ	12	8
7. โรงเรียนเทศบาลวัดแจ้ง	12	8
8. โรงเรียนเทศบาลวัดอัมพวัน	10	7
9. โรงเรียนเทศบาลวัดแสนสุข	11	7
รวม	190	127

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ (Check - list) ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการเป็นพนักงานครูเทศบาลจำนวน 4 ข้อ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการศึกษาการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา ตามความคิดเห็นและความคาดหวังของครูในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดอ่างทองลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ (บุญชม ศรีสะอาด. 2545 : 102-103) จำนวน 59 ข้อ โดยมีเกณฑ์ การให้คะแนน ดังนี้

5 หมายถึง ระดับความคิดเห็น / ระดับความคาดหวังต่อการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมากที่สุด

4 หมายถึง ระดับความคิดเห็น / ระดับความคาดหวังต่อการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก

3 หมายถึง ระดับความคิดเห็น / ระดับความคาดหวังต่อการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลาง

2 หมายถึง ระดับความคิดเห็น / ระดับความคาดหวังต่อการปฏิบัติงานอยู่ในระดับน้อย

1 หมายถึง ระดับความคิดเห็น / ระดับความคาดหวังต่อการปฏิบัติงานอยู่ในระดับน้อยที่สุด / หรือไม่ได้ปฏิบัติ

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป โดยแบ่งออกเป็น 4 ตอน และเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปแบบของตารางประกอบความเรียงตามลำดับดังนี้

ตอนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถามในด้านเพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการเป็นพนักงานครูเทศบาล โดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ

ตอนที่ 2 วิเคราะห์การปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นและความคาดหวังของครูในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดอ่างทองโดยใช้สถิติพื้นฐานได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์ การแปลความหมาย

ตอนที่ 3 ความคาดหวังต่อการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดอ่างทองโดยใช้สถิติพื้นฐานได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ตอนที่ 4 เปรียบเทียบความคิดเห็นกับความคาดหวังของครูต่อการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดอ่างทอง โดยการทดสอบค่าที (t-test)

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็น และความคาดหวังของครูในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดอ่างทองสรุปสาระสำคัญของการศึกษาดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นกลุ่มตัวอย่างพบว่า ครูส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงจำนวน 104 คน คิดเป็นร้อยละ 81.89 อายุมากกว่า 41 ปีขึ้นไปจำนวน 75 คน คิดเป็นร้อยละ 59.06 มีระดับการศึกษาปริญญาตรี

จำนวน 116 คน คิดเป็นร้อยละ 91.34 มีประสบการณ์ ในการเป็นพนักงานครูเทศบาลมากกว่า 10 ปี ขึ้นไป จำนวน 74 คน คิดเป็นร้อยละ 58.26

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์การปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของครูในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดอ่างทอง พบว่า ครูมีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา มาตรฐานที่ 1 - 12 ในภาพรวมมีความเห็นด้วยต่อการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.02$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายมาตรฐาน ทุกมาตรฐานมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากโดยเรียงค่าคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับ ดังนี้ มาตรฐานที่ 8 ปฏิบัติดีเป็นแบบอย่างที่ดี ($\bar{X} = 4.24$) มาตรฐานที่ 9 ร่วมมือกับชุมชนและหน่วยงานอื่นอย่างสร้างสรรค์ ($\bar{X} = 4.16$) มาตรฐานที่ 11 เป็นผู้นำและสร้างผู้นำ ($\bar{X} = 4.09$) สำหรับมาตรฐานที่ได้ค่าคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ มาตรฐานที่ 4 พัฒนาแผนงานขององค์กรให้สามารถปฏิบัติได้เกิดผลจริง ($\bar{X} = 3.90$)

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความคาดหวังของครู ต่อการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพ ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดอ่างทอง พบว่า ครูมีความคาดหวังต่อการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา มาตรฐานที่ 1 - 12 ในภาพรวม มีการปฏิบัติ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.39$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายมาตรฐาน เกือบทุกมาตรฐานมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โดยเรียงค่าคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยตามลำดับ คือ มาตรฐานที่ 8 ปฏิบัติดีเป็นแบบอย่างที่ดี ($\bar{X} = 4.54$) มาตรฐานที่ 9 ร่วมมือกับชุมชนและหน่วยงานอื่นอย่างสร้างสรรค์ ($\bar{X} = 4.49$) และมาตรฐานที่ 11 เป็นผู้นำและสร้างผู้นำ ($\bar{X} = 4.47$) ส่วนมาตรฐานที่ได้คะแนนน้อยที่สุด คือ มาตรฐานที่ 4 พัฒนาแผนงาน ขององค์กรให้สามารถปฏิบัติได้เกิดผลจริง ($\bar{X} = 4.32$)

ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็น กับความคาดหวังของครู ต่อการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดอ่างทอง พบว่า เมื่อทดสอบความแตกต่างของระดับความคิดเห็นกับระดับความคาดหวังของครูพบว่าในทุกมาตรฐาน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยทุกมาตรฐานครูมีความคาดหวัง ($\bar{X} = 4.40$) สูงกว่าความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา ($\bar{X} = 4.02$)

สรุปและอภิปรายผล

จากการวิจัย การศึกษาการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา ตามความคิดเห็นและความคาดหวังของครูในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดอ่างทอง มีประเด็นสำคัญที่ควรนำมาอภิปรายดังนี้

1. ครูมีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดอ่างทอง ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าคะแนนเฉลี่ยจากมาก ไปหาน้อย 3 ลำดับ คือมาตรฐานที่ 8 ปฏิบัติดีเป็นแบบอย่างที่ดี มาตรฐานที่ 9 ร่วมมือกับชุมชนและหน่วยงานอื่นอย่างสร้างสรรค์ มาตรฐานที่ 11 เป็นผู้นำและสร้างผู้นำ สำหรับมาตรฐานที่ได้คะแนนน้อยที่สุด คือ มาตรฐานที่ 4 พัฒนาแผนงานขององค์กรให้สามารถปฏิบัติได้เกิดผลจริง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ อักษร สมภักดี (2549:147). เรื่องการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา ตามเกณฑ์มาตรฐานผู้บริหารการศึกษาตามที่คณะของผู้บริหารการศึกษาและครูผู้สอน สังกัดเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 2. ที่พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนมีทัศนะ ต่อการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา ตามเกณฑ์มาตรฐานผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวม และทุกด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับด้านที่มีการปฏิบัติงานจากสูงไปหาต่ำดังนี้ คือ ด้านการเป็นผู้นำ และสร้างผู้นำ ด้านการปฏิบัติดี เป็นแบบอย่างที่ดี ด้านการตัดสินใจ ด้านการสร้างโอกาสการพัฒนา ด้านการร่วมมือกับชุมชนและหน่วยงานอื่น ด้านการมุ่งมั่นพัฒนาผู้ร่วมงาน ด้านการพัฒนาแผนงานขององค์กร ด้านการปฏิบัติกิจกรรมทางวิชาการ ด้านการแสวงหา และใช้ข้อมูลข่าวสาร ด้านการปฏิบัติงานขององค์กรด้านการรายงานผลการพัฒนา และด้านการพัฒนาและใช้วัตกรรมการบริหารตามลำดับ และหากพิจารณาเป็นรายมาตรฐาน การศึกษาค้นคว้าพบว่ามาตรฐานที่ 8 ปฏิบัติดีเป็นแบบอย่างที่ดี มีค่าคะแนนเฉลี่ยมากที่สุด และสอดคล้องกับ ผลการศึกษาของ อร่าม กล้าวิจารณ์ (2550 : 127). เรื่อง การศึกษาการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษาตามข้อบังคับของคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษา พ.ศ.2548 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 พบว่าครูผู้สอนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษาตามข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา พ.ศ.2548 โดยรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ทุกด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก คือ ด้านการปฏิบัติดีเป็นแบบอย่างที่ดี ด้านความร่วมมือกับชุมชนและหน่วยงานอื่นอย่างสร้างสรรค์ และ ด้านการเป็นผู้นำและสร้างผู้นำ และสอดคล้องกับ พรสวรรค์ สุรพรสถิตกุล (2553 : บทคัดย่อ) เรื่อง ศึกษาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาตามเกณฑ์มาตรฐานคุรุสภาตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษา

ระยองเขต 1. พบว่าคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาตามเกณฑ์มาตรฐานคุรุสภา ตามความคิดเห็นของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยองเขต 1 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงตามลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยสามอันดับแรก ได้แก่ ด้านการตัดสินใจปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ โดยคำนึงผลที่จะเกิดขึ้นกับการพัฒนาของบุคลากร ผู้เรียน และชุมชน ด้านการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี และด้านการแสวงหาและใช้ข้อมูลข่าวสารในการพัฒนา

ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การเป็นผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องปฏิบัติงานตามพระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546 ซึ่งกำหนดไว้ว่าผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีคุณสมบัติตามมาตรฐานความรู้ มาตรฐานการปฏิบัติงาน และมาตรฐานการปฏิบัติตน คือจะต้องมีความรู้ความสามารถในด้านการบริหารสถานศึกษา มีวิสัยทัศน์ก้าวไกล ปฏิบัติงานตาม พันธกิจ และเป้าหมายที่ตั้งไว้ ผู้บริหารสถานศึกษา มีหน้าที่แนะนำ ตักเตือน ควบคุม กำกับดูแลบุคลากรในองค์กรในการปฏิบัติหน้าที่ที่ตั้งกล่าวให้ได้ผลดี ผู้บริหารสถานศึกษาต้องประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี มิฉะนั้น คำแนะนำตักเตือนหรือ การกำกับดูแลของผู้บริหารสถานศึกษา จะขาดความสำคัญไม่เป็นที่ยอมรับของบุคลากรในองค์กร ผู้บริหารสถานศึกษาที่ปฏิบัติตน เป็นแบบอย่างที่ดีในทุกๆ ด้าน เช่น ด้านคุณธรรม จริยธรรม ความยุติธรรม และบุคลิกภาพจะมีผลสูงต่อการยอมรับของบุคลากร ทำให้เกิดความเชื่อถือศรัทธาต่อการบริหารงานจนสามารถปฏิบัติตามด้วยความพึงพอใจและเกิดผลดีต่อองค์กรเป็นผู้นำและสร้างผู้นำ จัดระบบปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมในการบริหารที่สำคัญที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องปฏิบัติ คือ การวางแผนการปฏิบัติงาน และพัฒนาองค์กรให้บรรลุตามเป้าหมาย

2. ครูมีความคาดหวังต่อการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพ ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดอ่างทองในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับ คือ มาตรฐานที่ 8 ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี มาตรฐานที่ 9 รวมมือกับชุมชน และหน่วยงานอื่น อย่างสร้างสรรค์ มาตรฐานที่ 11 เป็นผู้นำและสร้างผู้นำ สำหรับมาตรฐานที่ได้ค่าคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ มาตรฐานที่ 4 พัฒนาแผนงานขององค์กรให้สามารถปฏิบัติได้เกิดผลจริง ซึ่งสอดคล้องกับ ชัยรัตน์ พลเลิศ (2551 :79).เรื่องแนวทางการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุพรรณบุรีเขต 2 ที่พบว่าผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนมีความคาดหวังว่าผู้บริหารสถานศึกษาควรปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพทุกมาตรฐานอยู่ในระดับมาก ผู้บริหารสถานศึกษาควรหมั่นแสวงหาความรู้ ศึกษาดูงานด้านการบริหารการศึกษา พัฒนาตนเอง สมัครเข้าเป็นสมาชิกเครือข่าย

ขององค์กร สมาคม หรือชมรม เสียสละมุ่งมั่นตั้งใจปฏิบัติงานให้มีศักยภาพสูงในการจัดการตั้งอยู่ในความถูกต้อง ระดมความคิดและให้ความสำคัญต่อผู้ร่วมงาน ประสานงานกับทุกฝ่ายเป็นอย่างดี ให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน มอบหมายภาระงานให้ตรงกับความรู้ความสามารถความถนัด ความต้องการของผู้ปฏิบัติ กำหนดยุทธศาสตร์ได้ชัดเจนเหมาะสมกับบริบท สามารถปฏิบัติได้ เป็นรูปธรรมที่ชัดเจน มีการดำเนินงานจริงถูกต้องตรงประเด็น และให้ความเป็นธรรมกับทุกคน ให้ขวัญกำลังใจในการทำงาน มีการนิเทศติดตามให้ความช่วยเหลืออย่างใกล้ชิดสม่ำเสมอ

ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าในปัจจุบันมีการประเมินคุณภาพภายในและภายนอกสถานศึกษามีการประเมินผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อรับหรือต่อใบอนุญาตประกอบวิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องมีคุณสมบัติครบถ้วนตามมาตรฐานวิชาชีพ ซึ่งจะต้องปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพโดยเคร่งครัดมีคุณธรรมจริยธรรม มาตรฐานความรู้ มาตรฐานการปฏิบัติงาน และมาตรฐานการปฏิบัติตน ครูมีความคาดหวังต่อการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งครูต้องการให้ผู้บริหารสถานศึกษาปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษาตามที่คุรุสภากำหนดให้ได้มากที่สุดเพื่อให้เกิดประสิทธิผลสูงสุดต่อสถานศึกษา และบุคลากรผู้เกี่ยวข้องคือครู และนักเรียน ซึ่งเป็นตามทฤษฎีความคาดหวังของรูรม

3.การเปรียบเทียบความคิดเห็น กับ ความคาดหวังของครูต่อการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพ ของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดอ่างทองพบว่า ครูมีความคิดเห็นและความคาดหวังต่อการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษาทั้ง 12 มาตรฐาน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยคะแนนความคาดหวังสูงกว่าการปฏิบัติจริง สอดคล้องกับผลการศึกษาของปราณี สว่างวรรณ (2546 :บทคัดย่อ) เรื่องพฤติกรรมผู้นำที่เป็นจริง และที่คาดหวังของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาในสหวิทยาเขตพระราชมังคลาภิเษกที่พบว่าพฤติกรรมผู้นำที่เป็นจริงและที่คาดหวังของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในสหวิทยาเขตพระราชมังคลาภิเษก ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่ปฏิบัติการสอนที่มีต่อพฤติกรรมผู้นำที่เป็นจริง และที่คาดหวังของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาในสหวิทยาเขตพระราชมังคลาภิเษก โดยรวมและเป็นรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 โดยพฤติกรรมผู้นำที่คาดหวังสูงกว่าพฤติกรรมผู้นำที่เป็นจริงทุกด้าน

ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าการที่ครูได้ปฏิบัติงานในโรงเรียน และมีความใกล้ชิดกับผู้บริหารสถานศึกษา ครูมองเห็นสิ่งที่ผู้บริหารสถานศึกษากระทำทุกสิ่งทั้งในด้านความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานการบริหาร จัดการศึกษาให้มีคุณภาพ มีประสิทธิภาพ

หรือไม่ เกิดผลดีมาน้อยแก่องค์กรคือนักเรียน ครู และโรงเรียน ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีมาน้อยเพียงใด อยู่ในสายตาของครู ในฐานะเป็นผู้นำครู เป็นแบบอย่าง เป็นผู้วางแผนงานพัฒนาองค์กรให้เป็นไปตามเป้าหมาย ครูสามารถวิเคราะห์การปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษาได้ และเมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของครู กับความคาดหวังของครู ต่อการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพ ของผู้บริหารสถานศึกษา ครูมีความคาดหวังสูงกว่าในทุกมาตรฐานโดยรวมและรายด้านแตกต่างกัน ตามทฤษฎีความคาดหวังของ วูร์ม ซึ่งครูต้องการให้ผู้บริหารสถานศึกษาปฏิบัติงานมากกว่าโดยเฉพาะมาตรฐานที่ 4 พัฒนาแผนงานขององค์กรให้สามารถปฏิบัติได้เกิดผลจริงได้คะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุดและเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องพัฒนาตนเองด้วยการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม ด้วยการศึกษารหัสหรืออบรมสัมมนาจากหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิตสาขาการบริหารการศึกษา หรืออื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อพัฒนาตนเองให้ทันนวัตกรรมการบริหารให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น ให้เกิดความรู้ความสามารถในด้านการพัฒนาแผนงานขององค์กร ให้สามารถปฏิบัติได้เกิดผลจริง ซึ่งเป็นสิ่งที่สำคัญเป็นอย่างยิ่ง ที่จะทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นบุคคลที่ยอมรับในความรู้ความสามารถ เป็นผู้บริหารมืออาชีพ จะต้องพัฒนาแผนงานขององค์กร ให้สามารถปฏิบัติได้เกิดผลจริง ถือเป็นคุณภาพสำคัญที่นำไปสู่การปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ ผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดอ่างทอง ควรปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา ทั้ง 12 มาตรฐาน โดยเคร่งครัด

1.2 หน่วยงานต้นสังกัดซึ่งเป็นผู้บริหารจัดการศึกษาท้องถิ่นและดำเนินการตามนโยบายการจัดการศึกษาชาติ เช่นเดียวกับหน่วยงานที่สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ดังนั้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดอ่างทอง อันประกอบด้วยเทศบาลเมืองอ่างทองและเทศบาลตำบลป่าโมกจะต้องจัดอบรมสัมมนาศึกษาดูงาน เพื่อพัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านการจัดการศึกษาให้กับผู้บริหารสถานศึกษา ให้มีความรู้ความเข้าใจในหน้าที่มีทักษะในการดำเนินการพัฒนาแผนงานขององค์กรให้สามารถปฏิบัติได้เกิดผลจริงเกิดประสิทธิภาพเป็นผู้บริหาร มืออาชีพ ตามมาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษาด้านมาตรฐานการปฏิบัติงานต่อไป

1.3 กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นเป็นหน่วยงานในระดับสูง ควรจัดสรรงบประมาณเพื่อสนับสนุนให้ผู้บริหารสถานศึกษาได้ศึกษาต่อ หรือจัดอบรมสัมมนา ศึกษาดูงานด้านการจัดการศึกษาดีเด่นของหน่วยงานในสังกัดเดียวกันและหน่วยงาน

อื่น เพื่อการพัฒนาการจัดการศึกษาท้องถิ่นให้พัฒนายิ่งขึ้น

1.4 หน่วยงานอื่นๆ เช่นครุสภาควรวัดและประเมินผลผู้บริหารสถานศึกษาอย่างจริงจัง ก่อนต่อไปประกอบวิชาชีพให้ผู้บริหารสถานศึกษา

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา ตามความคิดเห็นและความคาดหวังของครู ในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดอ่างทอง

2.2 ควรศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความคิดเห็นและความคาดหวังของครูต่อการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดอ่างทอง

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2545). **แผนนโยบายการจัดการศึกษาในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ระยะ 15 ปี**

(พ.ศ.2545 – 2559). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จตุจักร.

ชัยรัตน์ พลเลิศ.(2551). **แนวทางการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษสุพรรณบุรี เขต 2.วิทยานิพนธ์.**

ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศิลปากร

บุญชม ศรีสะอาด.(2545 : 102-103). **การวิจัยเบื้องต้น** พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ ฯ : สุวีริยาสาส์น.

ปราณี สว่างวรรณ.(2547). **พฤติกรรมผู้นำที่เป็นจริงและที่คาดหวังของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาในสหวิทยาเขตพระราชวังเดิม.**

วิทยานิพนธ์ .ครุศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ ฯ : มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.

พรสวรรค์ สุพรรณิตกุล.(2553). **ศึกษาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาตามเกณฑ์มาตรฐานครุสภา ตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1. วิทยานิพนธ์. การศึกษามหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา).** ชลบุรี มหาวิทยาลัยบูรพา

สุวิทย์ มูลคำ.(2549 : 9). **ก้าวหน้าสู่การเลื่อนวิทยฐานะ.** กรุงเทพฯ ฯ : โรงพิมพ์เฟื่องฟ้าพรินต์.

อร่าม กล้าวิจารณ์. (2550). **การปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษาตามข้อบังคับของครุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษา พ.ศ. 2548**

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์เขต 1.

วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา) มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

อักษร สมภักดี.(2549). การปฏิบัติงานของผู้บริหารสถาน
ศึกษา ตามเกณฑ์มาตรฐานผู้บริหารการศึกษาตาม
ทัศนะของผู้บริหารการศึกษาและครูผู้สอนสังกัด
เขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 2. วิทยานิพนธ์
ครุศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา) มหาสารคาม
: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

รูปแบบการขับเคลื่อนคุณภาพสังคมของชุมชนชนเมืองท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลง
Form of Social Quality Moving Process
of Suburb Communities in a Changing World

สุพรรณิ ไชยอำพร

คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

บทคัดย่อ

บทความนี้มีเจตนามุ่งนำเสนอ ความหมายและรูปแบบการขับเคลื่อนคุณภาพสังคมจากทัศนะของชุมชน ชนเมืองสองชุมชนที่มีพื้นฐานทางด้านสังคมและวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพในเก็บรวบรวมข้อมูล โดยเน้นการสัมภาษณ์เจาะลึกจากผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ (Key-informant) จากสองชุมชน จำนวน 30 คน (ชุมชนละ 15 คน) ข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์โดยใช้หลักตรรกะเทียบเคียงแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ควบคู่บริบท (Context)

สำหรับผลการศึกษา พบว่า คุณภาพสังคม คือ สังคมที่มีความเอื้อเฟื้อ มีความสงบสุข มีความสามัคคี และพึ่งตนเองได้ มีการเป็นหนึ่งเดียวกัน รู้จักให้อภัยกัน และมีความมั่นคงในชีวิตและทรัพย์สิน ที่รองๆ ลงไป เช่น การมีความสัมพันธ์แบบเครือญาติ การได้รับบริการจากรัฐอย่างทั่วถึง เช่น การศึกษา และการมีรายได้ และการที่งานทำ

รูปแบบการขับเคลื่อนคุณภาพสังคม พบว่า ชุมชนทั้งสองอยู่ภายใต้กระบวนการทัศน์ที่เชื่อว่า “ธรรมชาติมีอำนาจเหนือมนุษย์” และอิทธิพลของหลักคำสอนทางศาสนาที่เน้นความสัมพันธ์ของเพื่อนมนุษย์จึงทำให้รูปแบบการขับเคลื่อนมีลักษณะเรียบง่าย ปรับตัวเข้ากับธรรมชาติ เน้นวิธีการพูดคุยรับฟังความเห็น สร้างความเข้าใจก่อนการดำเนินงานใดๆ ในการขับเคลื่อนงานจึงประกอบไปด้วย 4 ขั้นตอนที่สำคัญ คือ 1) ขั้นสร้างให้เกิดความตระหนัก 2) ขั้นจูงใจให้เปลี่ยนแปลง 3) ขั้นดึงและระดมการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน และ 4) ขั้นที่พึ่ง/ช่วยตนเองได้

คำสำคัญ : คุณภาพสังคม, รูปแบบการขับเคลื่อนคุณภาพสังคม, ความสุข, ความแตกต่างทางสังคมและวัฒนธรรม.

Abstract

This article is to introduce the meaning and form of social quality moving process as indicated by the people in two suburb communities with different social and cultural contexts. The form of social quality moving process is very significant for the community and social development, because it will make the people living together with sustainable happiness.

This research is a qualitative research. Data collection is done by the technique of key-informant interviewing; 30 key-informants from the two suburb communities. Data analysis is done with logical context description and descriptive statistics.

This research found that on the social quality component, the people in both communities stressed on the procedure for social quality-making. This includes the generousness, sharing and assisting among people in the communities. These practices helped making people to live together with sustainable happiness. Living as a family or appear to be a family is the major social characteristic of these two communities.

This research also found that form of social quality's moving process of both communities stress on relation of human and nature; "nature is dominate over human" paradigm and influence of religious doctrine that emphasis on relation among human. Both criteria make the form of social's moving process is simple, adaptive to nature and care for opinion sharing and understanding among each other before action. This form of social quality's moving process compose of 4 steps; 1) awareness building, 2) motivation to change, 3) participation form every parties and 4) self-reliance.

Keywords : Social quality, Form of social quality moving process, Happiness, Different social and cultural context.

บทนำ

องค์การสหประชาชาติได้มีการกำหนดวาระการพัฒนาเพื่อส่งเสริมการพัฒนาคมนและลดช่องว่างการพัฒนาให้เป็นจุดเริ่มต้นใหม่ ในการประชุมสุดยอดสหประชาชาติ (Millennium Summit) เมื่อเดือนกันยายน พ.ศ. 2543 ผู้นำประเทศต่างๆ ทั่วโลก 189 ประเทศที่ร่วมเป็นสมาชิก (รวมทั้งประเทศไทยด้วย) ได้ร่วมรับรองคำประกาศแห่งสหประชาชาติ และตกลงตั้งเป้าหมายในการพัฒนา ซึ่งทุกประเทศต้องนำไปปฏิบัติให้บรรลุภายในปี พ.ศ.2558 ตามปฏิญญาแห่งสหประชาชาติของสหประชาชาติ โดยเรียกเป้าหมายดังกล่าวสั้นๆ ว่า “เป้าหมายการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ” (Millennium Development Goals: MDGs) โดยประกอบด้วยเป้าหมายหลัก 8 ประการ คือ 1) ขจัดความยากจนและหิวโหย 2) ให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาระดับประถมศึกษา 3) ส่งเสริมความเท่าเทียมกันทางเพศและส่งเสริมบทบาทสตรี 4) ลดอัตราการตาย 5) พัฒนาสุขภาพสตรีมีครรภ์ 6) รักษาและจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน และ 8) ส่งเสริมการเป็นหุ้นส่วนเพื่อการพัฒนาในประชาคมโลก (องค์การสหประชาชาติ, 2547; กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2550: 33) ดังปรากฏในแผนภาพที่ 1

ผลจากการประชุมและลงนามร่วมในข้อตกลงดังกล่าวหลายประเทศทางภูมิภาคแถบทวีปเอเชียและแปซิฟิกหลายประเทศ อาทิเช่น Economic & Social Commission for Asia and the Pacific: ESCAP (United Nations, 1995) Yeun –wen Ku (2008) ซึ่งศึกษาคุณภาพสังคมในเอเชียตะวันออก และ Chao – Yin, Lin (1998) ที่ศึกษาคุณภาพสังคมในเกาหลี รวมถึงญี่ปุ่นเองต่างก็ได้มีการศึกษาดัชนีคุณภาพสังคมในมิติต่างๆ เพื่อแปลงไปสู่การขับเคลื่อนในทางปฏิบัติ จากการทบทวนแนวคิดของประเทศแถบทวีปเอเชีย เห็นได้ว่า แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพสังคมทางแถบทวีปเอเชีย ได้เน้นและให้ความสำคัญกับมิติในด้านกระบวนการของขับเคลื่อนคุณภาพสังคมมากขึ้น (ดังปรากฏในตารางที่ 1)

แผนภาพที่ 1 เป้าหมายการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (Millennium Development Goals: MDGs)

ที่มา : สุพรรณณี ไชยอำพร, 2554

สำหรับแนวคิดคุณภาพสังคมในประเทศไทย ถือได้ว่าเป็นเรื่องใหม่ในสังคมไทย แต่เมื่อทำการศึกษา ก็พบว่า มีหลากหลายหน่วยงาน (อาทิ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2550; Thawilwadee Bureekul and Others, 2009 ; Social and Environmental Development, 2009 และจากรายงานการศึกษาคุณภาพสังคมในมุมมองและเงื่อนไขของเอเชีย ซึ่งเป็นการจัดประชุมนานาชาติของคณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ในปี (2552) ที่ได้ทำการศึกษาแนวคิดที่เชื่อมโยงกับเรื่องคุณภาพสังคมไว้ เพื่อให้สังคมไทยไปสู่เป้าหมายของการพัฒนาประเทศที่สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ โดยสรุปมีความเห็นสอดคล้องกันดังปรากฏในแผนภูมิที่ 2

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาถึงแนวคิดคุณภาพสังคมตามทัศนะเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (Millennium Development Goals: MDGs) ขององค์การสหประชาชาติ (แผนภาพที่ 1) จะเห็นได้ว่าเป็นแนวคิดที่มุ่งเน้นในเรื่องของผลลัพธ์ มากกว่ากระบวนการในการขับเคลื่อนคุณภาพสังคม ซึ่งมีความเหมาะสมกับสังคมในระดับโลก อาทิเช่น เรื่องของสุขภาพ การศึกษา ต่างก็เป็นเรื่องที่น่าพอใจ ไม่ได้ให้ความสำคัญในเรื่องของการอยู่ร่วมกันของคนในสังคม/ชุมชน นอกจากนี้ประเด็นในเรื่องของความเท่าเทียมกันทางเพศนั้น ก็ยังไม่สอดคล้องกับความตระหนักของคนในสังคมไทย

สำหรับแนวคิดเรื่องคุณภาพสังคมของทางทวีปเอเชีย แม้ให้ความสำคัญกับเรื่องของการอยู่ร่วมกันของคนในสังคม โดยเน้นในเรื่องการยอมรับการเป็นส่วนหนึ่ง (Social Inclusion) หรือกระบวนการที่ยึดโยงกันเป็นหนึ่งเดียว (Social Cohesion) และพยายามเน้นการเสริมสร้างพลังของทรัพยากรมนุษย์ (Social Empowerment) รวมทั้งการพยายามสร้างหลักประกันความมั่นคงทางสังคมและเศรษฐกิจ (Social Economic Security) (ดังปรากฏในแผนภูมิที่ 2) ทั้งนี้ ผู้วิจัยมีความเห็นว่า กรอบแนวคิดคุณภาพสังคมของทวีปเอเชีย ก็ยังไม่เหมาะสมกับการพัฒนาคุณภาพสังคมของประเทศไทยมากนัก เนื่องจากบริบทของสังคมไทยเป็นลักษณะของสังคมอุปถัมภ์ที่ให้ความสำคัญกับเรื่องของการยึดถือตัวบุคคล ดังนั้น เพียงเรื่องของการยอมรับการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม (Social Inclusion) คงไม่เพียงพอที่จะสามารถพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมที่มีคุณภาพได้

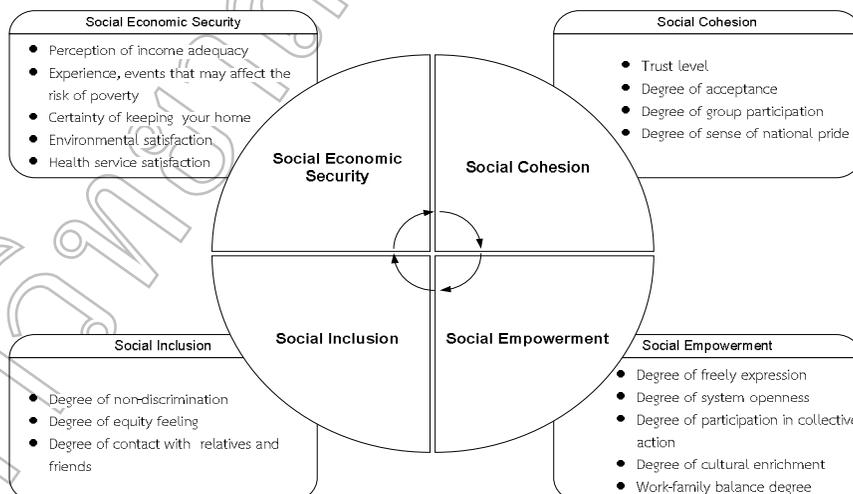
ด้วยเหตุนี้ ประเทศไทยจึงได้การพัฒนาดัชนีชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุข เป็นการสะท้อนเป้าหมายสุดท้ายของการพัฒนา (Ends) และต้องพิจารณาเชื่อมโยงให้สะท้อนถึงวิธีการ (Means) ต่างๆ ที่จะส่งผลต่อการบรรลุเป้าหมายความอยู่เย็นเป็นสุขด้วย โดยแบ่งดัชนีชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุขเป็น 3 ระดับ ระดับสังคมไทย ระดับชุมชน และระดับครอบครัว/ บุคคล (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2550: 2) ซึ่งทางสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ตารางที่ 1 สรุปแนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพสังคมในเอเชีย

แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพสังคม	ESCAP	Yeun-wen Ku (2008)	Chao-Yin Lin (2008)	Max Yun-Tung Wang (2008)	ญี่ปุ่น
อำนาจและการใช้อำนาจ					
- การใช้อำนาจทางสังคม				✓	
- สิทธิพลเมือง				✓	✓
มนุษย์					
- สุขภาพอนามัย	✓			✓	✓
- การศึกษา (Education)	✓			✓	✓
- ความรู้สึกรู้จักคิด	✓				
- ชีวิตเวลาว่าง	✓				
- ระดับความเป็นส่วนตัว		✓			
- ที่อยู่อาศัย				✓	✓
สังคม (ความสัมพันธ์)					
- ชีวิตครอบครัว			✓		
- ชีวิตชุมชน			✓		
- การกีดกันทางเพศ		✓			
- การจัดสวัสดิการ/ สวัสดิการทางสังคม		✓		✓	✓
- การสนับสนุนของครอบครัว		✓			
- การเคลื่อนไหวของสหภาพแรงงาน		✓			
- การรวมกลุ่มทางสังคม				✓	
- เครือข่าย				✓	✓
กายภาพ					
- สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ	✓				
- การพึ่งพิงทรัพยากร		✓	✓		

ที่มา: สุพรรณณี ไชยอำพร, 2554

แผนภูมิที่ 2 กรอบแนวคิดคุณภาพสังคมของทวีปเอเชีย

ที่มา: Lih-Rong Lillian Wang, 2009: 61 cited in National Institute of Development Administration, Social and Environmental Development, 2009.

ได้ใช้ดัชนีความอยู่ดีมีสุข (Well-being Index) เป็นดัชนีหนึ่งร่วมกับดัชนีความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและดัชนีการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อประเมินผลกระทบของการพัฒนา ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า ในการศึกษาสังคมที่พึงปรารถนาหรือสังคมที่มีคุณภาพในทัศนะของคนไทย จำเป็นต้องมีลักษณะสังคมที่สามารถก่อให้เกิดความสุขกับคนไทยได้

ดังนั้น คุณภาพสังคมจำเป็นต้องมีลักษณะสำคัญที่สามารถก่อให้เกิดความสุข ความพึงพอใจ ในการอยู่ร่วมกันของคนในสังคมเป็นสำคัญ แต่ไม่ว่าการพัฒนาจะยึดแนวทางใด (ระหว่างให้เศรษฐกิจโดดเด่น หรืออยู่ดีมีมีความสุข เป็นเป้าหมายหลัก) หากมุ่งเน้นแต่เพียงผลลัพธ์ของการพัฒนา มากกว่ากระบวนการในการพัฒนา ถือได้ว่าเป็นการพัฒนาที่มีความเสี่ยงต่อภาวะความยั่งยืน และ/หรืออาจนำไปสู่ความไม่สามารถจัดการแบบพึ่งตนเองได้ ทั้งนี้ เพื่อให้เป้าหมายของการพัฒนามีเสถียรภาพที่สะท้อนถึงความสามารถในการจัดการแบบพึ่งตนเอง อันเป็นหลังประกันที่สะท้อนถึงความยั่งยืนได้ จำเป็นต้องให้ความสำคัญกับเรื่องของกระบวนการดำเนินงานพัฒนา ในสัดส่วนที่มากกว่าหรือพอๆ กับการพัฒนาที่เน้นเป้าหมาย/ผลลัพธ์ของการพัฒนาเช่นกัน ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเรื่อง รูปแบบการขับเคลื่อนคุณภาพสังคม โดยมีแนวคิดนำ (Core Concept) ในการศึกษาครั้งนี้ด้วยกัน คือ

การจัดระเบียบทางสังคม (Social Order) เป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างหรือกำหนดขึ้น เพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างระียบแบบแผน เพื่อความเรียบร้อยในการดำเนินชีวิต และหรือเป็นแนวปฏิบัติที่ป้องกันและแก้ไขความวุ่นวายในการอยู่ร่วมกัน ด้วยเหตุนี้ การจัดระเบียบสังคมจึงมีความสำคัญยิ่งต่อการอยู่รอดของคนในสังคมได้อย่างมีคุณภาพและยั่งยืน

ความเป็นธรรมทางสังคม (Social Equity) หมายถึง การปฏิบัติของปัจเจกบุคคลตามความถูกต้อง ครรภลของครองธรรมของสังคม รวมถึงการปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างด้วยความเคารพในสิทธิเสรีภาพ และความเสมอภาค ในแต่ละบุคคล ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการกระจายรายได้ โอกาส รวมถึงผลประโยชน์ต่างๆ ที่ควรได้รับอย่างมีความเหมาะสม ซึ่งสิ่งต่างๆ เหล่านี้ ล้วนอยู่บนพื้นฐานของการกระทำทางสังคม (Social Action) ซึ่งรูปแบบความเป็นธรรมนี้อาจมีความเหมือนหรือต่างกันไปตาม สถานภาพหรือบทบาทของแต่ละบุคคล ทั้งนี้จากการทบทวนแนวคิดเกี่ยวกับความเป็นธรรมทางสังคม ผู้วิจัยจึงแบบรูปแบบความเป็นธรรมทางสังคมสำหรับการศึกษานี้ ออกเป็น 2 รูปแบบด้วยกันคือ 1) ความเป็นธรรมในการแลกเปลี่ยน ซึ่งเกิดจากการที่ทุกคนมีสิทธิเสรีภาพหรือมีความสมัครใจที่จะการแลกเปลี่ยนตอบแทนกัน โดยมีกฎเกณฑ์/กฎหมายเป็นตัวควบคุม ความไม่เป็นธรรมที่อาจเกิดจากการแลกเปลี่ยน และ 2) ความเท่าเทียมกันในการแบ่งปันเกิดจากการที่ทุกคนมีสิทธิในความเสมอภาค ในการแบ่งสรรปันส่วนตามบทบาทหรือภาระงานที่ได้รับอย่างเท่าเทียม และมีเหตุผลที่สังคมยอมรับร่วมกันได้

นอกจากนี้เพื่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพสังคมได้อย่างยั่งยืน ผู้วิจัยยังได้อัญเชิญปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นวิธีการ/กระบวนการในการพัฒนาคุณภาพสังคม เพื่อให้เกิดความสุขในสังคมได้อย่างยั่งยืน กล่าวคือ การสร้างภูมิคุ้มกันด้วยการใช้และจัดการทุนทางสังคม (Social Capital Management) ซึ่งหมายถึง การดึง/นำทุนต่างๆ ที่มีอยู่ในสังคมมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนร่วม ไม่ว่าจะเป็น ทุนคน ทุนทรัพยากร รวมถึงต้นทุนทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ อันเป็นการสร้างหลักประกันความมั่นคงทางสังคมและเศรษฐกิจ (Social Economic Security) ทั้งปัจจัยสี่และสิ่งแวดล้อมในชุมชนได้อย่างยั่งยืนให้แก่ชุมชน ซึ่งทำให้สมาชิกในสังคมสามารถดำรงชีวิตอยู่ในร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุขและสมบูรณ์ ในทุกๆ ด้าน (ด้านสิ่งแวดล้อม สุขภาพร่างกาย วัสดุสิ่งของที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตขั้นพื้นฐาน) อันทำให้ชุมชน/สังคม เกิดภาวะความกลมเกลียวเป็นหนึ่งเดียวกัน (Social Cohesion) ซึ่งเป็นภาวะสังคมที่ดูสภาพและความความสมบูรณ์ที่สุด กล่าวคือ หากส่วนใดส่วนหนึ่ง (ระบบย่อยใด) สะดุด ไม่สิ้นไหลมีการเปลี่ยนแปลง ภาวะคุณภาพถูกตรวจสอบ ภาวะกลมเกลียวจะมีลักษณะเป็นพลวัตร (Dynamic) เป็นเสมือนกระบวนการ (Mean) ที่ต้องปรับระบบต่างๆ เข้าสู่การประสานคล้องจองเฉพาะเป็นสังคมไทย จนปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างหนัก เช่น การเปลี่ยนแปลงการเมือง มุ่งประชาธิปไตยเต็มที่ แต่อำนาจเก่าก็พยายามรักษาระบบเดิม (เครือข่ายอุปถัมภ์แข็งแรง) เกิดสันคลอน เพราะราษฎรรากหญ้าตระหนักในอำนาจตน ลักษณะกลมเกลียว (Social Cohesion) จึงมีความเป็นพลวัตรสู่ความเป็นหนึ่งเดียว (Social Solidarity) อย่างไรก็ตาม ในภาวะของความเป็นหนึ่งเดียว ก็ต้องมีความกลมเกลียวอยู่ด้วย

สำหรับรูปแบบการขับเคลื่อนคุณภาพสังคม ในการศึกษาได้ใช้วิธีคิดและกระบวนการที่คนที่มีอยู่รอบตัวของมนุษย์ ซึ่งมี อยู่ 2 รูปแบบใหญ่ ๆ คือ 1) กระบวนการที่คนธรรมดาที่มีอำนาจเหนือมนุษย์คือ มนุษย์คือส่วนหนึ่งของธรรมชาติ ดังนั้น คำว่าคุณภาพสังคมหมายถึง การที่มนุษย์อยู่ร่วมกับธรรมชาติ และใช้วิธีการปรับตัวเข้าหาธรรมชาติ รวมทั้งศาสนาจะมีอิทธิพลต่อการกระทำของมนุษย์ และ 2) มนุษย์มีอำนาจเหนือธรรมชาติ กล่าวคือ มนุษย์จะมีความเชื่อมั่นในตัวเองและพยายามที่จะเอาชนะธรรมชาติด้วยการควบคุม/ กำหนด สภาพแวดล้อม เพื่อให้มีความเหมาะสม/เอื้อประโยชน์ต่อมนุษย์ เช่น ฝนไม่ตก ก็พยายามให้ฝนตก หากผลิตพืชผลไม่ออกในช่วงเวลาที่ต้องการก็พยายามคิดค้น หรือหาวิธีการต่าง ๆ เพื่อให้ผลิตพืชผลสามารถออกได้ตามต้องการของมนุษย์ โดยแนวคิดนี้ธรรมชาติจะอยู่ภายใต้การควบคุมของมนุษย์ มนุษย์จะมีความเชื่อมั่นในตนเอง มุ่งมั่นจะเอาชนะธรรมชาติ เพื่อให้ได้มาซึ่งการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเอง ซึ่งแนวคิดนี้ อิทธิพลของศาสนาจะอ่อนพลังลงในการควบคุมและจัดระเบียบความสัมพันธ์ของมนุษย์

โดยสรุปแนวคิดนำในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เน้นไปที่ความหมายของคุณภาพสังคมที่เน้นกระบวนการอันนำไปสู่ผล คือสภาพสังคมที่สร้างความสุขและกระบวนการขับเคลื่อนคุณภาพสังคม ซึ่งถือได้ว่ามีความจำเป็นที่ก่อให้เกิดความยั่งยืนในการอยู่ร่วมกัน (ดังปรากฏในแผนภูมิที่ 3)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความหมายคุณภาพสังคมในทัศนะของชุมชน
2. เพื่อศึกษารูปแบบการขับเคลื่อนคุณภาพสังคมของชุมชน

วิธีดำเนินการวิจัย

สำหรับในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพในเก็บรวบรวมข้อมูล โดยเน้นการสัมภาษณ์เจาะลึกจากผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ (Key-informant) จากสองชุมชน ที่มีความแตกต่างทางด้านสังคมและวัฒนธรรม จำนวน 30 คน (ชุมชนละ 15 คน) โดยชุมชนแรกอยู่ในเขตชานเมืองของกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นชุมชนมุสลิม (ชุมชนเวียงคำ) อีกชุมชนหนึ่งอยู่ในเขตชานเมืองของจังหวัดสมุทรสงครามเป็นชุมชนไทยพุทธ (ชุมชนภูมิพัฒนา*) นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้ตั้งเอาเทคนิคบางประการของวิธีการวิจัยอื่นๆ มาประกอบ เพื่อช่วยเสริมให้การศึกษาก่อเกิดความครอบคลุมในด้านเนื้อหาเพิ่มมากขึ้น ซึ่งได้แก่ เทคนิคการสำรวจอย่างเร่งด่วน (Rapid Rural Appraisal: RRA) เพื่อระบุบุคคลสำคัญ (Key-person) ในการค้นหาผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ (Key-informant) และใช้เวทีการอภิปรายกลุ่ม (Group Discussion) ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และสืบค้นหาเหตุผลเวทีการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อให้ชาวบ้านแสดงความคิดเห็นและร่วมตัดสินใจ นอกจากนี้ยังมีการศึกษาสืบค้นประวัติความเป็นมา และบริบทของชุมชน ในมิติต่างๆ อีกทั้งยังได้มีการศึกษา ทบทวนแนวคิดจากเอกสาร (Documentary Study) เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการศึกษาและการวิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์ข้อมูลใช้หลักตรรกะเทียบเคียงแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ควบคู่บริบท (Context) โดยใช้สถิติเชิงพรรณนาประกอบ เพื่อให้เกิดความชัดเจนในเชิงรูปธรรม

ผลการศึกษา

1. ความหมายของคุณภาพสังคมในทัศนะชุมชน พบว่าความหมายและลักษณะสังคมที่มีคุณภาพ หรือคุณภาพสังคม คือสังคมที่มีความเอื้อเฟื้อ (ร้อยละ 37.84) สงบสุข (ร้อยละ 27.03) มีความมั่นคงในการใช้ชีวิตและทรัพย์สิน (ร้อยละ 18.92) มีความสามัคคีและพึ่งตนเองได้ เท่ากัน (ร้อยละ 16.22) รองลงมาคือ การได้รับความรัก ความสัมพันธ์อันดีหรือญาติ การได้รับการบริการ

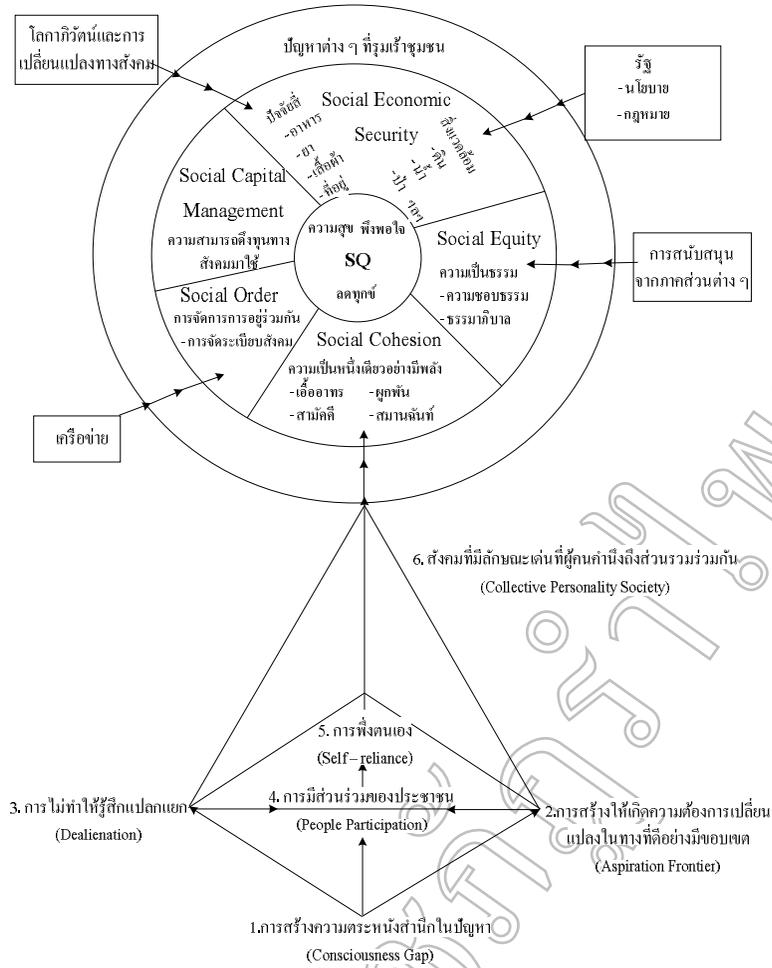
จากรัฐอย่างทั่วถึง เช่น การศึกษา และการมีอาชีพรายได้ เป็นจำนวนเท่าๆ กัน (ร้อยละ 8.11) ดังปรากฏในตารางที่ 2

จากความหมายดังกล่าวเห็นได้ว่า ทั้งสองชุมชนต่างให้ความสำคัญกับเรื่องความสัมพันธ์ของผู้คนในสังคม และหากพิจารณาเป็นรายด้านตามกรอบแนวคิดนำ (แผนภูมิที่ 3) จากสภาพจริงของวิถีชุมชน พบว่า

1.1) ความมั่นคงทางสังคมและเศรษฐกิจ (Social Economic Security) ทั้งสองชุมชนมีหลักประกันสำคัญ คือ มีทรัพยากรน้ำเป็นหลัก และมีวิถีชีวิตเกษตรกรรมเป็นพื้นฐาน ผู้คนในชุมชนส่งเสริมด้านการศึกษาและได้รับการดูแลจากรัฐและการจัดการโดยชุมชนในปัจจุบัน ทั้งนี้จากการศึกษา พบว่ากระบวนการที่สามารถทำให้คนในชุมชนของตนเกิดมั่นคงทางสังคมและเศรษฐกิจได้อย่างยั่งยืน ก็คือ คนในชุมชนต้องมีอาชีพที่สามารถสร้างรายได้ให้แก่ตนและครอบครัวได้ (ร้อยละ 73.33) รองลงมาคือ การที่คนในชุมชนมีความช่วยเหลือแบ่งปันกัน ในสังคม และการให้โอกาสคนที่ด้อยกว่า (ร้อยละ 56.67) ซึ่งผลลัพธ์ที่เป็นตัวบ่งบอกถึงความมั่นคงทางสังคมและเศรษฐกิจของชุมชนทั้งสอง ก็คือ การที่ประชาชนมีบ้าน/ ที่ดิน ที่อยู่ในกรรมสิทธิ์ของการครอบครองของตน (ร้อยละ 66.67) รวมถึงการมีเส้นทางการคมนาคมที่สะดวก (ร้อยละ 63.33) และการได้รับ/มีบทบาทหน้าที่ในกลุ่มต่าง ๆ ทางสังคมของชุมชน (ร้อยละ 53.33) (ดังปรากฏในตารางที่ 3)

1.2) ด้านการจัดระเบียบสังคม (Social Order) พบว่าทั้งสองชุมชนได้มีการจัดระเบียบตั้งแต่ในระดับครอบครัว จัดระเบียบในที่ดินทำกิน และจัดระเบียบในชุมชน ซึ่งการจัดระเบียบในระดับครอบครัว นิยมใช้วิธีการเปิดโอกาสให้สมาชิกในครอบครัวมีส่วนร่วมในการกำหนด กฎเกณฑ์ ใช้การพูดคุยถ่ายทอดต่อกัน (ร้อยละ 50.00) และมีความยืดหยุ่นในการบังคับใช้ แต่ในการจัดระเบียบในกลุ่มทำกิน (ร้อยละ 46.67) และการจัดระเบียบชุมชน (ร้อยละ 60.00) มีการใช้รูปแบบที่เป็นทางการผ่านการประชุมเพื่อหาข้อตกลง กฎเกณฑ์ กติกาที่อิงกฎหมาย และมีความเข้มขันในการบังคับใช้ให้เกิดความเป็นระเบียบร่วมกัน แต่ไม่ว่าจะเป็นการจัดระเบียบในครอบครัว การจัดระเบียบในวิถีทำกิน หรือแม้แต่การจัดระเบียบในชุมชน ทั้งสองชุมชนต่างก็มีจุดร่วมที่เหมือนกัน การยึดหลักศาสนาเป็นกระบวนการที่สำคัญตัวหนึ่งที่ทำให้เกิดการจัดระเบียบที่เป็นธรรม (ดังปรากฏในตารางที่ 4)

1.3) ด้านความเป็นธรรมทางสังคม (Social Equity) พบว่า ชุมชนเวียงคำ*และชุมชนภูมิพัฒนา* ทุกคนในชุมชนแม้ว่าจะต่างศาสนาหรือเชื้อชาติก็ยังคงได้รับความเป็นธรรม ไม่ว่าในเรื่องของเข้าถึงโอกาส และการใช้สิทธิ หรือในการรับสวัสดิการ ไม่ว่าจะ เป็นรัฐสวัสดิการ หรือสวัสดิการชุมชน โดยภาพรวมพบว่า มีความเป็นธรรม แม้ในทางปฏิบัติจะพบปัญหาอยู่บ้างกล่าวคือ สามารถ

แผนภูมิที่ 3 แนวคิดนำในการศึกษา

ที่มา: สุพรรณิ ไชยอำพร, 2554

ลักษณะสังคมคุณภาพ	ร้อยละ**
ความเอื้อเฟื้อเกื้อกูล	37.84
ความสงบสุข	27.03
ความมั่นคงในชีวิตและทรัพย์สิน	18.92
ความสามัคคี	16.22
พึ่งตนเองได้	16.22
ความสัมพันธ์อันน่ายุติ	8.11
การได้รับการบริหารจากรัฐอย่างทั่วถึง	8.11
การได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง	8.11
การมีอาชีพรายได้	8.11
สุขภาพร่างกายจิตใจแข็งแรง	8.11
อื่น ๆ เช่น การมีศีลธรรม ยึดตามหลักคำสอน	2.70

ที่มา: สุพรรณิ ไชยอำพร, 2554

หมายเหตุ ** ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

ตารางที่ 3 แสดงความมั่นคงทางทางสังคมของชุมชนเวียงคำ* และชุมชนภูมิพัฒน์*

ความมั่นคงทางสังคมและเศรษฐกิจ	พื้นที่ชุมชน** (ร้อยละ)		
	เวียงคำ	ภูมิพัฒน์*	รวม
กระบวนการ			
- ความสัมพันธ์ของชุมชนมีลักษณะเป็นเครือญาติ	66.67	26.67	46.67
- นับถือผู้อาวุโส (ญาติผู้ใหญ่)	26.67	13.33	20.00
- มีแกนนำที่ระบอบคิดที่เป็นระบบ/เป็นเหตุเป็นผล	13.33	40.00	26.67
- การช่วยเหลือ แบ่งปันกันในสังคมการให้โอกาสคนที่ด้อยกว่า	53.33	60.00	56.67
- มีอาชีพที่สร้างรายได้เลี้ยงตนเองและครอบครัวได้	73.33	73.33	73.33
- การมีเจ้าหน้าที่จากภาครัฐมาช่วยในคำแนะนำอบรมให้ความรู้	6.67	13.33	10.00
ผลลัพธ์			
- มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน	33.33	40.00	36.67
- มีลูกหลานคอยดูแล	20.00	0	10.00
- คนในชุมชนรู้จักหน้าที่ของตนและไม่สร้างปัญหาให้กับชุมชน/ ปัญหาสังคมน้อย	20.00	26.67	23.33
- มีการรวมกลุ่มและการมีบทบาทหน้าที่ในกลุ่มทางสังคมของชุมชน	46.67	60.00	53.33
- มีอาหารที่เพียงพอ	13.33	6.67	10.00
- มีบ้านที่อยู่อาศัย /ที่ดินอยู่ในกรรมสิทธิ์ของตน	53.33	80.00	66.67
- คนยากจนน้อย	13.33	6.67	10.00
- คนตกงานน้อย/ มีงานทำ	13.33	26.67	20.00
- ไม่มีหนี้สิน	13.33	20.00	16.67
- การมีสวัสดิการชุมชน เช่น เงินชากาต (บริจาคทาน) ออมทรัพย์	32.34	20.00	26.67
- การมีทรัพยากร			
ดิน	33.33	60.00	46.67
น้ำ	33.33	60.00	46.67
เส้นทางคมนาคม	53.33	73.33	63.33

ที่มา: สุพรรณณี ไชยอำพร, 2554

หมายเหตุ ** ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

เข้ามาร่วมกิจกรรมในชุมชนโรงเรียนและสามารถเข้ามาร่วมเป็นคณะกรรมการชุมชนได้ (ร้อยละ 30.00) รองลงมา เห็นว่า มีการเปิดโอกาสให้สมาชิกได้แสดงความคิดเห็น (ร้อยละ 23.33) สำหรับเรื่องที่ชุมชนเห็นว่ามีความไม่เป็นธรรมมากที่สุดคือ เรื่องไม่กระจายผลประโยชน์ของกลุ่มตามที่ได้ตกลงร่วมกัน เช่น การแบ่งลูกค้ำที่มาพักโฮมสเตย์หรือลูกค้ำที่มาติดต่อขอทำงานในชุมชน (ร้อยละ 26.67) (ดังตารางที่ 5)

1.4) ด้านความเป็นหนึ่งเดียวกัน (Social Cohesion) พบว่า สิ่ง que แสดงให้เห็นถึงความเป็นหนึ่งเดียวกันของชุมชนทั้งสองชุมชนคือ ความสามัคคีในการอยู่ร่วมกันของการทำงานที่ชุมชน มีความร่วมมือในการทำสาธารณประโยชน์ เช่น การทำป่าสวนภูมิรักษ์การสร้างมัชยิตสร้างโบสถ์งานด้านการพัฒนาชุมชน (เนื่องในโอกาสวาระต่างๆ)/การตัดขาดชนมครก (ร้อยละ 53.33) และเวลามีงานบุญงานประเพณีกันเป็นอย่างดีในชุมชนก็จะมี การไปช่วยเหลือ “ลงแรงลงเงิน” ด้วยความเต็มใจ (ร้อยละ 53.33) เห็นได้ว่า ไม่ว่าจะเป็นเรื่องในการร่วมมือทำสาธารณประโยชน์ (ร้อยละ 66.67) หรือ การไปร่วมงานบุญ หรืองานประเพณี (ร้อยละ 73.33) ส่วนใหญ่พบในชุมชนไทยพุทธ อย่างชุมชนภูมิพัฒน์* มากกว่าชุมชนมุสลิมอย่างชุมชนเวียงคำ* (ดังปรากฏในตารางที่ 5) สำหรับวิธีการสร้าง

ความปรองดอง เมื่อเกิดปัญหาความขัดแย้ง พบว่า ทั้งสองชุมชน จะใช้วิธีการการระงับข้อพิพาท ออมชอมกัน โดยที่ต่างคนต่างทำหน้าที่ของตนให้ดีที่สุด (ร้อยละ 33.33) โดย จะพบว่าในชุมชนไทยพุทธอย่างชุมชนภูมิพัฒน์* (ร้อยละ 53.33) มากกว่า ชุมชนเวียงคำ* (ร้อยละ 13.33) ซึ่งเป็นชุมชนมุสลิม แต่เป็นที่น่าสังเกตว่าชุมชนเวียงคำ* (ร้อยละ 26.67) ที่ใช้หลักทางศาสนาในการสร้างความปรองดองของคนในชุมชน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากหลักคำสอนของทางศาสนาอิสลามที่ได้สอนว่า “...ถ้าเวลาโกรธกัน อย่าโกรธกันเกิน 3 วันเพราะว่ามันจะเป็นบาป และจง อย่าโกรธผู้ที่กล่าวหาเรา ถ้าเป็นเรื่องที่ไม่เป็นความจริง เพราะผู้ที่กล่าวหาเรา จะได้รับความชั่วร้ายจากตัวเราถ่ายเทไปสู่ตัวเค้า...” เป็นต้น ดังปรากฏในตารางที่ 6

1.5) ด้านทุนทางสังคม (Social Capital) ที่พบมากและมีการนำมาใช้ให้เกิดผลดีกับชุมชน คือ เครือข่ายทางสังคมซึ่งปรากฏให้เห็นอยู่ในสถาบันทางสังคมต่างๆ ได้แก่ มีการอบรมสั่งสอนโดยอาศัยความเชื่อ ประสบการณ์ การให้คำปรึกษาแก่ลูกหลาน รวมถึงการช่วยเหลือกัน การให้ความรักและความอบอุ่นกับคนในครอบครัว (ร้อยละ 60.00) สำหรับในด้านศาสนาชุมชนเวียงคำ* ซึ่งเป็นชุมชนที่นับถือศาสนาอิสลาม จะให้ความสำคัญ

ตารางที่ 4 การจัดระเบียบสังคมของชุมชนเวียงคำ* และชุมชนภูมิพัฒน์*

การจัดระเบียบสังคม	พื้นที่ชุมชน** (ร้อยละ)		
	เวียงคำ*	ภูมิพัฒน์*	รวม
การจัดระเบียบในครอบครัว			
- หัวหน้าครอบครัวเป็นผู้กำหนดกฎระเบียบ	26.67	13.33	20.00
- พุดคุยเพื่อทำความเข้าใจและสร้างข้อตกลงร่วมกัน	46.67	53.33	50.00
- พ่อ แม่ทำให้เห็นเป็นแบบอย่าง หรือทำแบบอย่างให้ลูกเห็น	60.00	26.67	43.33
- พ่อ แม่เป็นคนแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบในการดูแลบ้านให้แก่บุตร	53.33	0	26.67
- ยึดหลักศาสนา	40.00	13.33	26.67
- แม่รับผิดชอบในการดูแลบุตร รวมถึงการจัดการค่าใช้จ่ายในครัวเรือน	13.33	20.00	16.67
- พ่อรับผิดชอบเรื่องค่าใช้จ่ายของครอบครัว	13.33	13.33	13.33
- สามเษภรรยาาร่วมรับผิดชอบค่าใช้จ่ายร่วมกัน	33.33	13.33	23.33
- แม่เป็นผู้กำหนดกฎระเบียบในครอบครัว	0	6.67	3.33
การควบคุม/ ลงโทษ			
- หากไม่ทำตามกฎเกณฑ์ /มีการทำผิด/ มีการทะเลาะกันก็จะมีกลงโทษ	6.67	0	3.33
- หากไม่ทำตามกฎเกณฑ์ไม่มีการลงโทษ อาศัยความรักและเข้าใจ	6.67	26.67	16.67
- พ่อจะเป็นตัวกลางในการไกล่เกลี่ยปัญหาที่เกิดขึ้น ในครอบครัว	6.67	0	3.33
- แม่จะเป็นตัวกลางในการไกล่เกลี่ยปัญหาที่เกิดขึ้นในครอบครัว	6.67	13.33	10.00
การจัดระเบียบในที่ดินทำกิน			
- ยึดหลักศาสนาในการดำเนินวิถีทำกิน	26.67	6.67	16.67
- ทำให้เห็นเป็นแบบอย่างแก่ชุมชน (การแบ่งพื้นที่ในการปลูกบ้าน และทำสวน)	26.67	20.00	23.33
- แบ่งที่ดินทำกินให้กับลูกที่แยกออกไปสร้างครอบครัวใหม่	6.67	0	3.33
- ประชุมเพื่อหาข้อตกลงในกลุ่มอาชีพเดียวกัน/ พื้นที่ทำกินเพื่อส่วนรวมเพื่อให้เกิดการกระจายผลประโยชน์ร่วมกัน	26.67	66.67	46.67
การจัดระเบียบในชุมชน			
- ประชุม/ประชุมชามเพื่อหาข้อตกลงร่วมกัน อย่างเป็นทางการจากที่ประชุม	46.67	73.33	60.00
- มีการพูดคุยกันอย่างไม่เป็นทางการเพื่อสร้างความเข้าใจและหาแนวทางการแก้ไขร่วมกัน	20.00	20.00	20.00
- จัดระเบียบโครงสร้างอาคารบ้านเรือน ตามหลักเกณฑ์โครงสร้างผังเมือง เช่น ไม่มีอาคารปลูกสร้างอาคารสูงใหญ่	0	6.67	3.33
- ยึดหลักศาสนาโดยการอ้างกฎและหลักคำสอนของศาสนา	33.33	6.67	20.00
- ให้อ่านจากผู้นำชุมชนในการตัดสินใจ/ลงโทษคนที่กระทำผิดในชุมชน	13.33	0	6.67

ที่มา : สุพรรณิ ไชยอำพร, 2554

หมายเหตุ ** ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

กับการใช้หลักของศาสนาในการอบรมสั่งสอน (ร้อยละ 93.33) ส่วนชุมชนภูมิพัฒน์* ที่เป็นชุมชนชาวพุทธยังให้ความสำคัญกับสถาบันทางศาสนาหรือวัดในการจัดกิจกรรมหรือประเพณีท้องถิ่นของชุมชน (ร้อยละ 73.33) โดยทั้งสองชุมชนยังมีโรงเรียนที่เป็นแหล่งอบรมสั่งสอนและให้ความรู้เพื่อใช้ในการอยู่ร่วมกันในสังคม (ร้อยละ 56.67) นอกจากนี้ทุนทางสังคมที่สำคัญ คือ กลุ่มและเครือข่ายที่มีอยู่ในชุมชนที่ดำเนินกรเพื่อประโยชน์ของคนในชุมชนรวมทั้งเป็นแหล่งถ่ายทอดและให้ความรู้แก่คนทั้งในและนอกชุมชน (ร้อยละ 70.00)

แม้ว่าทั้งสองชุมชนจะมีกลุ่มและเครือข่ายจำนวนมาก แต่อย่างไรก็ตาม สิ่งที่น่าเป็นห่วง คือ การขยายกลุ่มเครือข่ายฐานการเรียนรู้ในชุมชนและนอกชุมชนยังมีน้อย (ร้อยละ 26.67 และร้อยละ 20.00 ตามลำดับ) ดังตารางที่ 7

2. รูปแบบการขับเคลื่อนคุณภาพสังคม : ถือได้ว่าเป็นรูปแบบ “การมอบน้อมต่อธรรมชาติ บนพื้นฐานของหลักศาสนา” กล่าวคือ ทั้งสองชุมชนต่างมีกระบวนการที่ขึ้นชื่อว่า “ธรรมชาติมีอำนาจเหนือมนุษย์” อันหมายถึง มนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ จากกระบวนการดังกล่าวจึงทำให้การดำเนินงาน/กิจกรรมต่างๆ ของคนในชุมชนเน้นการปรับตัวเข้าหาธรรมชาติ ในขณะเดียวกันความเชื่อตามหลักคำสอนของศาสนาที่เน้นในเรื่องความสัมพันธ์ในการอยู่ร่วมกันของมนุษย์ซึ่งอยู่ในลีลา (ความคิด/ความเชื่อ) ของคนไทย ที่เน้นความสัมพันธ์เสมือนญาติพี่น้อง ได้มีอิทธิพลต่อแนวทางในการขับเคลื่อนงาน/กิจกรรม จึงทำให้รูปแบบการขับเคลื่อนคุณภาพสังคมของทั้งสองชุมชน มีลักษณะเรียบง่าย เน้นวิธีการพูดคุย รับฟังความเห็น และสร้างความเข้าใจก่อนการดำเนินงานใดๆ ด้วยเหตุนี้ จึงทำให้ขั้นตอนในการขับเคลื่อนคุณภาพสังคมในทัศนะของชุมชนทั้งสอง เน้นขั้นตอนในการขับเคลื่อน 4 ขั้นตอน คือ

ตารางที่ 5 ความเป็นธรรมในชุมชนของชุมชนเวียงคำ*และชุมชนภูมิพัฒน์*

ความเป็นธรรมในชุมชน	พื้นที่ชุมชน** (ร้อยละ)		
	เวียงคำ*	ภูมิพัฒน์*	รวม
ความเป็นธรรม			
- เปิดโอกาสให้สมาชิกได้แสดงความคิดเห็น	26.67	20.00	23.33
- ทุกคนในชุมชนแม้ว่าจะต่างศาสนาหรือเชื้อชาติ สามารถเข้ามามีกิจกรรมในชุมชน โรงเรียนและสามารถเข้ามามีส่วนร่วมเป็นคณะกรรมการชุมชนได้	53.33	6.67	30.00
- องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นมีความโปร่งใสในงบประมาณที่ได้มาเพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาชุมชน/คณะกรรมการชุมชนโปร่งใส	20.00	6.67	13.33
- อำนาจในการตัดสินใจขึ้นอยู่กับผู้นำชุมชนเป็นหลัก	13.33	0	6.67
- กรณีที่งบประมาณมีจำกัดจะมีการประชุมเพื่อพิจารณาให้ความช่วยเหลือตามความเหมาะสม ใครลำบากหรือด้อยโอกาสกว่าก็ให้เค้าก่อนไม่ว่าจะเป็นที่ชุมชน หรือ โรงเรียน (ทุนการศึกษา)	20.00	6.67	13.33
- มีการประชุมเพื่อวางแผนการดำเนินงาน รวมถึงการจัดสรรผลประโยชน์ร่วมกัน	6.67	33.33	20.00
ความไม่เป็นธรรม			
- ผู้นำชุมชนมักเลือกปฏิบัติ ไม่ทำตามกฎระเบียบที่ตกลงกันไว้	13.33	6.67	10.00
- ผู้นำชุมชนมักใช้อำนาจในการตัดสินใจแทนชุมชน โดยขาดการปรึกษา/ ประชุมกับทางชุมชน	13.33	13.33	13.33
- การซื้อขายที่ดินที่ไม่เป็นธรรมโดยผู้ที่กู้เงินจะต้องมีที่ดินมาค้ำประกันเงินกู้ของตน	0	6.67	3.33
- ชาวบ้านไม่รู้จักกฎหมายมักถูกนายทุนหลอกให้ขายที่ (อ้างว่าเป็นพื้นที่ทับซ้อน เป็นกรรมสิทธิ์ของรัฐ)	0	6.67	3.33
- ผู้นำกลุ่มมักไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบ ที่ทำการตกลงร่วมกัน	13.33	13.33	13.33
- ไม่กระจายผลประโยชน์ของกลุ่ม ตามที่ได้ตกลงร่วมกันเช่น การแบ่งลูกค้ำที่มาพักโฮมสเตย์หรือลูกค้ำที่มาติดต่อขอทุนในชุมชน	13.33	40.00	26.67

ที่มา : สุพรรณณี ไชยอำพร, 2554

หมายเหตุ ** ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

1) ในขั้นการสร้างให้เกิดความตระหนัก ทั้งสองชุมชนจะมีวิธีการขั้นแรกคล้ายคลึงกัน คือ จำเป็นต้องบอกให้รู้ ชี้ให้เห็น และคุยให้ชัด เช่น กรณีชุมชนเวียงคำ* ผู้บริหารสถาบันศึกษาชุมชน นายพาร์* ได้เล่าว่า การจะดำเนินการหรือการขับเคลื่อนให้เกิดการพัฒนาใดๆ ถือว่าเป็นขั้นแรก จำเป็นต้องบอกเล่าให้รู้ โดยยกกรณีที่จะรื้อถอนอาคารไม้เก่าของสถานศึกษามีหลายผู้บริหารต้องการรื้อปรับปรุงแต่ไม่สำเร็จเมื่อมารับตำแหน่งก็ได้พยายาม “บอกให้รู้ ชี้ให้เห็น” คือ เมื่อเวลาทุกเย็นที่เข้ามาชุมชนจะมาละหมาดที่มีสยิดต้องผ่านโรงเรียน ตนได้ให้ภารโรงใช้ไม้ค้ำส่วนที่ผู้ฟัง และบอกให้ชาวชุมชนระวัง ทำจนแน่ใจว่าชาวชุมชนยอมรับความจำเป็น หลังจากได้รับทราบ ได้เห็นด้วยตา ได้พูดถึงอันตรายที่จะมีต่อผู้คน โดยเฉพาะเด็กนักเรียนที่ยังเล็กไม่ระวังชุกชุกชวย่อมอันตรายสูง พาร์* เล่าต่อว่า ได้ขอมีโอกาสพูดคุยกับแกนนำและชาวชุมชนเพื่อที่จะได้ชี้แจงถึงรายละเอียดของวิธีการรื้อ และการก่อสร้างใหม่ จนแน่ใจจึงเริ่มดำเนินการ/ขับเคลื่อนต่อในขั้นนี้

มิใช่แค่เรื่องข่าวหรือการบอกข่าวผ่านผู้นำ ผ่านนักเรียน หรือใช้จดหมายแจ้ง หรือใช้เครื่องกระจายเสียง “แม้มีอำนาจ แต่เราไม่อาจสั่งการได้โดยไม่ให้ชุมชนตระหนักว่ามีความจำเป็น เป็นปัญหาหรือ เป็นความต้องการของชุมชน การบอกให้รู้ ชี้ให้เห็น และคุยกันให้ชัด จึงจะขับเคลื่อนงานต่อไป

2) ในขั้นการจูงใจให้ลุกมาขับเคลื่อน เปลี่ยนแปลงสิ่งใด ทั้งสองชุมชน พยายามดึงสิ่งดี ๆ “ของดี” ดึงประวัติศาสตร์อันน่าภาคภูมิใจ เช่น ชุมชนภูมิพัฒน์* พยายามดึงเรื่องราวที่ชุมชนตนมีส่วนร่วมในประวัติศาสตร์การรบ ที่พระมหากษัตริย์ได้ยกทัพมาปราบพม่า โดยมาพักทัพที่ในบริเวณชุมชน ส่วนของชุมชนเวียงคำ* ใช้การจูงใจโดยใช้บุคคลต้นแบบจูงใจ โดยพยายามสร้างฝันเพื่ออนาคต เพื่อลูกเพื่อหลาน จนผู้คนที่ต้องลุกมาช่วยกันขับเคลื่อน เพื่อให้สังคมตนมีคุณภาพ

ตารางที่ 6 ความเป็นหนึ่งเดียวกันของชุมชนเวียงคำ* และชุมชนภูมิพัฒน์*

ความเป็นหนึ่งเดียวกัน	พื้นที่ชุมชน** (ร้อยละ)		
	เวียงคำ*	ภูมิพัฒน์*	รวม
ความสามัคคี / ร่วมมือ			
- การเข้าร่วม/ ร่วมมือในการพิธีกรรมทางศาสนา	46.67	40.00	43.33
- การมีศาสนาเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจร่วมกัน	33.33	20.00	26.67
- เวลาว่างงานบุญ งานประเพณีกันเป็นอย่างดีในชุมชน ก็จะมีการไปช่วยเหลือ "ลงแรง ลงเงิน" ด้วยความเต็มใจ	33.33	73.33	53.33
- ชุมชนมีความร่วมมือในการทำสาธารณประโยชน์ เช่น การทำป่าสวน ภูมิรักษการสร้างมัสยิด สร้างโบสถ์ งานด้านการพัฒนาชุมชน (เนื่องในโอกาสวาระต่างๆ)/การตักบาตรชนมครก	40.00	66.67	53.33
- วิถีการดำรงชีวิตของชุมชนมีลักษณะเป็นเครือญาติ (การดูแลชุมชนที่แบ่งออกเป็นกลุ่มบ้าน)	66.67	0	33.33
ความปรองดอง			
- เมื่อเกิดความขัดแย้งในชุมชน ประธานชุมชนจะเป็นคนไกลเกลี่ย	13.33	0	6.67
- ผู้น้อยต้องเชื่อฟังผู้ใหญ่ตั้งนั้นเมื่อเกิดความขัดแย้งผู้น้อยต้องทำการขอโทษ	20.00	6.67	13.33
- เมื่อเกิดปัญหาชุมชนจะใช้หลักการทางศาสนาในการอธิบายเพื่อชี้แจงทำความเข้าใจ	26.67	0	13.33
- อะลุ่มอล่วย กันต่างคนต่างทำหน้าที่ของตนให้ดีที่สุด	13.33	53.33	33.33

ที่มา : สุพรรณิ ไชยอำพร, 2554

หมายเหตุ ** ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

3) ชั้นที่พยายามดี และระดมการมีส่วนร่วม ซึ่งมักเริ่มด้วยการชวนคุย หรือเปิดเวทีแลกเปลี่ยนความคิด/วิเคราะห์ แยกแยะ จากนั้นจึงมารวมพลังดำเนินการร่วมกัน ชุมชนทั้งสองพยายามชี้ให้เห็นว่า การมีส่วนร่วมจะช่วยให้เกิดการเรียนรู้ และรู้สึกหวงแหน ทั้งสองชุมชนได้ขับเคลื่อน แม้บางครั้งอาจไม่บรรลุดังที่คาดไว้ก็ตาม และ 4) ชั้นพึ่งตนเอง: ชุมชนทั้งสองสรุปตรงกันว่า การดำเนินงานขับเคลื่อน เพื่อให้เกิดคุณภาพสังคมนั้น หากได้มีส่วนร่วมขับเคลื่อนย่อมทำให้พึ่งตนเองได้เร็ว และพึ่งได้อย่างมั่นคง แต่แม้ไม่ได้มาร่วมขับเคลื่อนเพื่อให้เกิดคุณภาพสังคมโดยตรง การสร้างจิตสำนึกพึ่งตนเอง ก็ยังเป็นสิ่งที่ต้องเร่งกระตุ้นเพื่อให้เข้าสู่ภาวะพึ่งตนเองได้ (ดังปรากฏในแผนภูมิที่ 4)

สรุปและอภิปรายผล

1. คุณภาพสังคม: ชุมชนทั้งสองที่ศึกษาพบว่าในทัศนะของชาวชุมชน ถือว่ามีคุณภาพสังคม หรือ เป็นสังคมที่มีคุณภาพในการอยู่อาศัย คือ เป็นสังคมที่มีความเอื้อเฟื้อ มีความสงบสุข มีความสามัคคี และพึ่งตนเองได้ มีการไม่แบ่งฝ่าย มีการเป็นหนึ่งเดียวกัน และรู้จักให้อภัยกัน และมีความมั่นคงในชีวิตและทรัพย์สินที่ร่อยๆ ลงไป เช่น การมีความสัมพันธ์แบบเครือญาติ การได้รับ

บริการจากรัฐอย่างทั่วถึง เช่น การศึกษา และการมีรายได้ และการมีงานทำเมื่อพิจารณาลงในรายละเอียดขององค์ประกอบห้าด้านของคุณภาพสังคม ไม่ว่าจะเป็น 1) ความมั่นคงทางเศรษฐกิจสังคม 2) การจัดระเบียบสังคม 3) ความเป็นธรรมในสังคม 4) ความเป็นหนึ่งเดียวกัน 5) การมีทุนทางสังคมและสามารถบริหารจัดการนำมาใช้ได้ พบว่า ทั้งสองชุมชนมีคุณภาพสังคมที่ยอมรับได้ คือ ทุกมิติมีผู้ตอบ โดยเกินกว่าครึ่งเห็นว่ามีคุณภาพ ที่สำคัญเมื่อเปรียบเทียบกับชุมชนใกล้เคียง ผู้ตอบเห็นว่าคุณภาพ แม้จะยังมีความขัดแย้งในระดับบุคคลของผู้นำอยู่บ้าง แต่ไม่ปรากฏชัดแจ้ง

2. รูปแบบการขับเคลื่อนคุณภาพสังคม: ทั้งสองชุมชนมีรูปแบบการขับเคลื่อนชุมชนที่เรียกว่า “นอบน้อมต่อธรรมชาติ อยู่บนพื้นฐานศาสนา” กล่าวคือ ที่เน้นในเรื่องความสัมพันธ์ของคนในชุมชนและคำนึงถึงความยั่งยืนของทรัพยากร ธรรมชาติในชุมชน ซึ่งถือได้ว่าเป็นรูปแบบที่สามารถก่อให้เกิดความสุขในการอยู่ร่วมกันของคนในชุมชนและทรัพยากร ธรรมชาติได้อย่างยั่งยืน ทั้งนี้รูปแบบดังกล่าวประกอบได้ด้วย 4 ขั้นตอนที่สำคัญ คือ 1) ชั้นสร้างให้เกิดความตระหนัก 2) ชั้นจูงใจให้เปลี่ยนแปลง 3) ชั้นดึงและระดมการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน และ 4) ชั้นที่พึ่ง/ช่วยตนเองได้

ตารางที่ 7 ทูทางสังคมในชุมชนของชุมชนเวียงคำ*และชุมชนภูมิพัฒน์*

ทูทางสังคมในชุมชน	พื้นที่ชุมชน** (ร้อยละ)		
	เวียงคำ*	ภูมิพัฒน์*	รวม
- มีการให้ความรู้แก่คนในชุมชน และนอกชุมชน	66.67	73.33	70.00
- การขยายกลุ่มเครือข่ายฐานการเรียนรู้ในชุมชน	26.67	26.67	26.67
- การขยายกลุ่มเครือข่ายฐานการเรียนรู้สู่นอกชุมชน	13.33	26.67	20.00

ที่มา: สุพรรณิ ไชยอำพร, 2554

หมายเหตุ ** ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

นอกจากนี้ยังพบอีกว่า ปัญหาสำคัญที่เป็นอุปสรรคในการขับเคลื่อนคุณภาพสังคมที่พึงปรารถนาได้อย่างสมบูรณ์ คือ ความขัดแย้งของตัวผู้นำในชุมชน ดังนั้น ปัญหาความขัดแย้งระหว่างผู้นำในชุมชน ถึงแม้จะเป็นปัญหาระดับบุคคลแต่ก็ส่งผลต่อกลุ่ม/องค์กรที่เคลื่อนไหวทำงาน/ขับเคลื่อนคุณภาพสังคม ซึ่งจากการศึกษาพบว่า สาเหตุของปัญหาความขัดแย้งส่วนใหญ่ มักมาจากการขาดการสื่อสารโดยตรง เนื่องจากว่าคู่อริมักมีทิฐิต่อกัน ดังนั้นการแก้ไขโดยเร่งด่วน จึงต้องอาศัยตัวกลางที่คู่อริยอมรับ มาช่วยในการไกล่เกลี่ย เพื่อเปิดช่องทางการสื่อสารเจรจา โดยเฉพาะเสียงตามสายของชุมชน และในงานประเพณี หรือ พิธีกรรมทางศาสนา เป็นต้น รวมทั้งจำเป็นต้องจัดการในสังคมให้มีการประสานอย่างสมดุล ระหว่างประโยชน์ส่วนตนและส่วนรวม ประสานใจให้เป็นหนึ่งเดียวกันในชุมชน แล้วจึงประสานงานที่มีระบบ จึงสามารถทำให้คุณภาพสังคมที่ปรากฏมีภาวะยั่งยืนก่อให้เกิดสุขที่แท้จริง

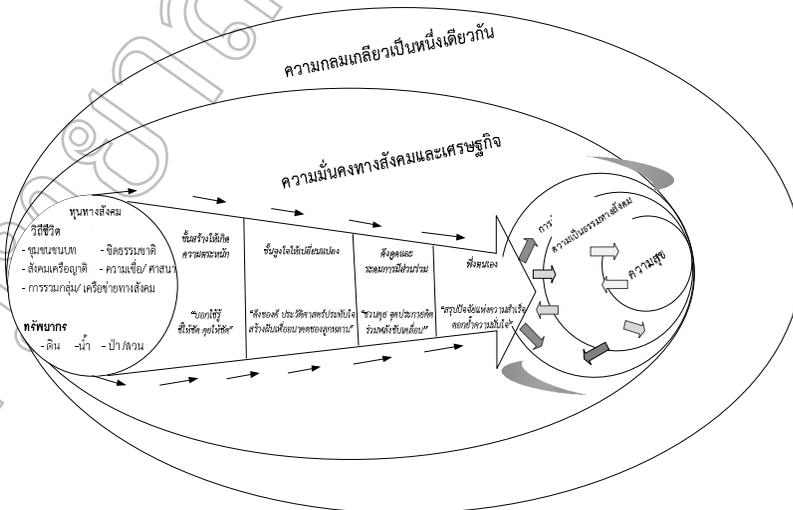
ข้อเสนอแนะ

1 ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติ

1) เนื่องจากปัญหาความขัดแย้งระหว่างผู้นำในชุมชนยังเป็นปัญหาต่อการขับเคลื่อนคุณภาพสังคม จำเป็นต้องมีตัวกลางไกล่เกลี่ยเพื่อคลี่คลาย แม้จะเป็นปัญหาระดับบุคคลแต่มีผลต่อกลุ่ม/องค์กรที่เคลื่อนไหวทำงาน/ขับเคลื่อนคุณภาพสังคม

2) จากการศึกษา พบว่าความขัดแย้งมักมาจากการขาดการสื่อสารโดยตรงโดยเฉพาะคู่ขัดแย้งในชุมชนเวียงคำ* ที่คู่อริมักมีทิฐิ อันเป็นอุปสรรคของการขับเคลื่อน ดังนั้นการแก้ไขโดยเร่งด่วน จึงต้องอาศัยตัวกลางที่คู่อริยอมรับ มาช่วยในการไกล่เกลี่ยเพื่อเปิดช่องทางการสื่อสารเจรจา โดยเฉพาะเสียงตามสายของชุมชน และในงานประเพณี หรือในช่องทางมาร่วมละหมาดที่มีสยิดทุกเย็น โดยเฉพาะในวันศุกร์ เป็นต้น

3) จากการศึกษา พบว่า ที่เวียงคำ* แม้จะมีรายได้ค่อนข้างสูง แต่ก็มีปัญหาความเหลื่อมล้ำทางรายได้มาก เช่นกันทำให้ชุมชนเวียงคำ*เผชิญกับปัญหาการขับเคลื่อนงาน และสิ่งที่ควรดำเนินการคือ การส่งเสริมอาชีพ โดยเฉพาะอาชีพที่ก่อให้เกิดรายได้เสริม แก่ผู้ที่มีรายได้น้อย/ ยากจน/ ด้อยโอกาส อันช่วยให้พลังผู้ยากไร้เหล่านี้มีส่วนร่วมขับเคลื่อนอย่างแท้จริงและยั่งยืน

แบบภูมิที่ 4 สรุปผลการศึกษารูปแบบและการขับเคลื่อนคุณภาพสังคม

ที่มา: พัฒนาโดยผู้วิจัย, 2554

2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัย

- 1) การศึกษาลงลึกถึง กรณีศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนคุณภาพสังคมที่เกิดในชุมชน ควรได้นำมาศึกษาว่ามีความเกี่ยวพันอย่างไรกับการขับเคลื่อน และมีการบริหารจัดการความสัมพันธ์อย่างไร รวมทั้งจัดเวทีทดสอบรูปแบบขั้นตอนการขับเคลื่อนคุณภาพสังคมที่เหมาะสมกับชุมชน
- 2) ควรมีการศึกษาและถอดบทเรียนจากกรณีศึกษาที่ประสบผลสำเร็จในการขับเคลื่อนคุณภาพสังคม และปัจจัยแห่งความสำเร็จจากหลากหลายรูปแบบของชุมชน เพื่อให้ได้ข้อสรุปที่ครอบคลุมอันนำไปสู่การปฏิบัติใช้ ได้อย่างจริงจังยิ่งขึ้น
- 3) ควรศึกษานโยบายและกฎหมายของรัฐนี้เกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนคุณภาพสังคม

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. 2550.

โครงการวิเคราะห์นโยบายสาธารณะด้านการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ศึกษาเฉพาะกรณีการจัดทำดัชนีสังคม. (อัดสำเนา)

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. 2551.

เอกสารสรุปงานเสวนาทางออก เรื่องการกำหนดตัวแปรเพื่อการตัดสินใจด้านการพัฒนาในเขตพื้นที่เมือง ครั้งที่ 1. เมื่อวันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2551 โรงแรมดุสิตธานี กรุงเทพมหานคร. (อัดสำเนา)

สุพรรณิ ไชยอำพร. 2554. รูปแบบและขั้นตอนการขับเคลื่อนคุณภาพสังคมของชุมชน. รายงานการวิจัย. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

องค์การสหประชาชาติ. 2547. รายงานผลตามเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษของประเทศไทย พ.ศ. 2547.

กรุงเทพมหานคร: องค์การสหประชาชาติ.

Chao-Yin, Lin. 2008. *The Conceptual Issues of Social Quality*. Taipei: National Taipei University.

National Institute of Development Administration, School of Social and Environmental Development. 2009. *Social Development and Human Security: The Social Quality Perspective and Asia Conditions*. Bangkok: Charansanitwong Printing.

Thawilwadee Bureekul and Others. 2009. *Social Quality in Thailand*. Bangkok: Charansanitwong Printing.

United Nation. 1995. *Quality of Life in the ESCAP Region*. New York. USA. (n.p.)

Yeun-wen, Ku. 2008. *Beyond East Asian Welfare Regime: Constructing Social Quality Indicator in Asia*.

Taiwan: Department of Social Work National

Taiwan University.

การศึกษาสภาพและความต้องการการออกกำลังกายของนักศึกษา
มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณีปีการศึกษา 2553

The Study of Conditions and Student's Need for Exercise in Rambhai Barni Rajabhat University
in Academic Year 2010.

จักรวรรดิ กิ่งส้มกลาง ดารณี นวพันธุ์
ภาควิชาพลศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมาย เพื่อศึกษาสภาพและความต้องการการออกกำลังกายของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณีปีการศึกษา 2553 กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี เป็นเพศชาย 289 คน และเพศหญิง 306 คน โดยใช้สูตรของยามาเน่ (Yamane) และใช้วิธีเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random) อย่างไม่เป็นชั้นตอน เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีค่าความเชื่อมั่น .88 วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่หาค่าร้อยละหาค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลการศึกษาด้านสภาพการออกกำลังกายของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ผลการศึกษาในภาพรวมพบว่า นักศึกษาส่วนมากไม่ออกกำลังกายในมหาวิทยาลัย ร้อยละ 70.6 (เป็นเพศชายร้อยละ 28.9 เป็นเพศหญิงร้อยละ 41.6) สาเหตุที่นักศึกษาไม่ออกกำลังกายในมหาวิทยาลัยคือไม่มีเวลา ร้อยละ 25.1 และมาเรียนเข้า-เย็นกลับบ้านเป็นประจำร้อยละ 20.0 ส่วนนักศึกษาที่ออกกำลังกายในมหาวิทยาลัยร้อยละ 29.4 (เป็นเพศชายร้อยละ 19.5 เป็นเพศหญิง 9.5) พิจารณาตามระดับชั้นปี นักศึกษาที่ออกกำลังกายมากที่สุดคือระดับชั้นปี 2 ร้อยละ 40.9 ระดับชั้นปี 3 ร้อยละ 39.2 นักศึกษาเลือกออกกำลังกายเฉลี่ย 2 วันต่อสัปดาห์ร้อยละ 32.4 ใช้ระยะเวลาในการออกกำลังกายในแต่ละครั้งมากกว่า 60 นาทีร้อยละ 39.2 นักศึกษาเลือกช่วงเวลาที่ออกกำลังกายระหว่าง 17.00-18.00 น. ร้อยละ 41.5 เหตุผลที่เลือกออกกำลังกายในมหาวิทยาลัยคือเพื่อความสนุกสนานร้อยละ 23.0 สถานที่เลือกออกกำลังกายคืออาคารเอนกประสงค์(โรงยิมเปิด)หน้าหอพักนักศึกษหญิงร้อยละ 26.3 เลือกออกกำลังกายด้วยชนิดกีฬาฟุตบอลร้อยละ 12.4 และเลือกออกกำลังกายในมหาวิทยาลัยเพราะบรรยากาศดีร้อยละ 34.8

2. ผลการศึกษาด้านความต้องการการออกกำลังกายของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณีแบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความต้องการสถานที่อุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านความต้องการกิจกรรมการออกกำลังกายและด้านความต้องการช่วงเวลาที่ใช้ออกกำลังกาย

2.1 ด้านความต้องการด้านสถานที่อุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวกในภาพรวมผลการศึกษาพบว่านักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี มีความต้องการในระดับมาก ($\bar{X} = 3.7$, S.D. = .73) มีความต้องการมาก คือ อาคารสำหรับออกกำลังกายในร่ม ($\bar{X} = 3.78$, S.D. = .87) รองลงมาคือ ต้องการให้มีลานกีฬาเอนกประสงค์ ($\bar{X} = 3.77$, S.D. = .88) ต้องการให้สนามกีฬามาตรฐาน ($\bar{X} = 3.77$, S.D. = .93) และต้องการให้มีห้องน้ำห้องสุขาและห้องสำหรับเปลี่ยนเสื้อผ้า ($\bar{X} = 3.71$, S.D. = .95) ตามลำดับ

2.2 ด้านความต้องการกิจกรรมการออกกำลังกาย ผลการศึกษาในภาพรวมพบว่านักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี มีความต้องการด้านกิจกรรมการออกกำลังกายในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.20$, S.D. = .98) สำหรับกิจกรรมที่มีความต้องการในการออกกำลังกายคือเดินวิ่งเพื่อสุขภาพ ($\bar{X} = 3.18$, S.D. = 1.61) วิ่งเพื่อสุขภาพ ($\bar{X} = 2.93$, S.D. = 1.61) กีฬาฟุตบอล ($\bar{X} = 2.48$, S.D. = 1.64) กีฬาฟุตบอล ($\bar{X} = 2.41$, S.D. = 1.63) กีฬาตะกร้อ ($\bar{X} = 2.29$, S.D. = 1.54) และว่ายน้ำ ($\bar{X} = 2.28$, S.D. = 1.64) ตามลำดับ

2.3 ด้านความต้องการเวลาในการออกกำลังกายในภาพรวมผลการศึกษาพบว่านักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี มีความต้องการด้านเวลาในการออกกำลังกายในระดับมาก ($\bar{X} = 3.04$, S.D. = 1.72) โดยต้องการออกกำลังกายระหว่างเวลา 17.00-18.00 น. ($\bar{X} = 3.04$, S.D. = 1.72) และระหว่างเวลา 15.00-17.00 น. ($\bar{X} = 2.29$, S.D. = 1.66) ตามลำดับ

3. ข้อเสนอแนะอื่นๆ

ในภาพรวมนักศึกษามีความต้องการให้ปรับปรุงสนามกรีฑาในสนามกีฬาใหญ่ ให้เพิ่มพื้นที่ในการออกกำลังกายในร่ม ต้องการให้มีห้องสำหรับออกกำลังกาย(ห้อง Fitness) และสระว่ายน้ำเพิ่มพื้นที่และเพิ่มโต๊ะสำหรับเล่นกีฬาเทเบิลเทนนิส มีความต้องการให้สร้างห้องสุขาใกล้ๆ กับสถานที่ออกกำลังกาย รวมถึงการรณรงค์ให้นักศึกษาในมหาวิทยาลัยออกกำลังกายและดูแลสุขภาพปลอดภัยให้กับผู้มาออกกำลังกายในมหาวิทยาลัย

คำสำคัญ : ความต้องการการออกกำลังกาย

Abstract

The objectives of the research were to study the condition and needs to exercise of Rambhai Barni Rajabhat students in academic year 2010. The sample consisted of 289 males and 306 females. The instrument was a questionnaire. The statistic used were percentage, mean and standard deviation

The results were:

Most students did not exercise in the campus (70.6 %) because of having no time. The rest exercised in the campus because of the atmosphere. The number of students exercised were the second year and the third year students respectively. They exercised twice a week for an hour during 5 pm-6pm.

The needs of exercise were divided into 3 aspects; places and facilities, activities and time. They needed places and facilities at a high level. These were indoor, multi-purpose, and standard stadiums, toilets and room. The students needed places, facilities and time at a high level where as they needed the activities less.

Keyword : needs for Exercise.

บทนำ

การจัดการศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาถือว่ามีผลสำคัญและส่งผลในการพัฒนาประเทศไปสู่ความเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจ การจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาจะมุ่งเน้นการสร้างผลผลิตและองค์ความรู้ต่างๆ ให้กับนักศึกษา สถานศึกษาระดับอุดมศึกษาแต่ละแห่งจะมีคุณภาพมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับปัจจัยในการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาและกิจกรรมที่พัฒนานักศึกษาให้เกิดคุณภาพการจัดการเรียนการสอนที่เน้นเนื้อหาวิชาการโดยมองข้ามที่จะพัฒนานักศึกษาให้มีความสมบูรณ์พร้อมด้านสุขภาพและร่างกายให้กับนักศึกษานับเป็นปัญหาหนึ่งที่ทำให้นักศึกษาใช้เวลาส่วนใหญ่ไปกับการศึกษาค้นคว้าหาความรู้จนไม่มีเวลาสนใจพัฒนาตัวเองในเรื่องสุขภาพ สุขภาพร่างกายของคนเราต้องการได้รับการออกกำลังกายเพื่อให้มีความพร้อมในการปฏิบัติกิจกรรมทั้งในการเรียนและการใช้ชีวิตประจำวัน ตามที่ชาลซุซียามะรัต (2531 : 56 - 61) กล่าวว่า การสร้างสุขภาพกายโดยการออกกำลังกายมีประโยชน์มหาศาลต่อร่างกายและจิตใจของคนทุกเพศทุกวัย การออกกำลังกายเป็นประจำจะทำให้มีสมรรถภาพทางกายดีส่งผลให้รูปร่างและบุคลิกภาพดีขึ้น ประการที่สำคัญที่สุด คือ การออกกำลังกายช่วยลดอัตราการป่วยเป็นโรคหัวใจ ลดความดันโลหิต ลดอัตราการเต้นของหัวใจให้ช้าลง ลดปริมาณของคลอเรสเตอรอลในโลหิต สอดคล้องกับ วาสนา คุณาภิสสิทธิ์ (2537 : 33 - 34) ที่กล่าวว่า คนที่มีสุขภาพดีนั้นต้องมีสุขภาพดีทั้งร่างกายและจิตใจ จะดีเพียงอย่างหนึ่งอย่างใดไม่ได้ ถ้าสุขภาพไม่ดีร่างกายอ่อนแอจะส่งผลให้จิตใจห่อเหี่ยว ในทำนองกลับกัน ถ้าสุขภาพจิตไม่ดีการสั่งงานไปยังร่างกายจะสับสนแปรปรวน เพราะจิตทำหน้าที่ควบคุมและสั่งให้ร่างกายทำงานทุกอย่าง สุขภาพดีเป็นยอดปรารถนาของคนทุกคนและมีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิตเพราะสุขภาพดีเป็นบ่อเกิดของคุณภาพต่างๆ อันยังประโยชน์ต่อตนเอง สังคม ประเทศชาติและโลก ตามความเป็นจริงแล้วการมีสุขภาพดีหรือไม่เพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับพฤติกรรมของคนแต่ละคน ใครทำใครได้ไม่อาจทำแทนกันได้ ต้องลงมือปฏิบัติด้วยตนเองอย่างเหมาะสม สม่ำเสมอและต่อเนื่อง การออกกำลังกายจึงเป็นความจำเป็นของชีวิตการออกกำลังกายเป็นเสมือนอาหารที่ต้องรับประทานทุกวัน เด็กๆ ออกกำลังกายเพื่อการเจริญเติบโตผู้ใหญ่ออกกำลังกายเพื่อความแข็งแรงและคงคุณภาพชีวิตเอาไว้

รัฐบาลให้ความสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของทรัพยากรบุคคลภายในชาติซึ่งกิจกรรมหนึ่งที่สังคมโลกให้ความสำคัญยิ่งและเชื่อว่าสามารถมีส่วนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนได้ครบทั้งสี่ด้าน (ด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา) คือ กิจกรรมทางกีฬาเพื่อสุขภาพซึ่งจะทำให้ประชาชนทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ดังสารรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ วิจิตร ศรีสอาน.(วัลย์ลักษณ์. 2551 : 5) กล่าวว่า นิสิต

นักศึกษาซึ่งจะเป็นทรัพยากรบุคคลที่เป็นกำลังสำคัญต่อการพัฒนาประเทศชาติบ้านเมืองในอนาคตต่อไป ต้องส่งเสริมให้นักศึกษาหันมาออกกำลังกายและใส่ใจเรื่องสุขภาพมากยิ่งขึ้น พรชัย มาตังคสมบัติ.(วัลย์ลักษณ์. 2551 : 6) นอกจากจะเกิดผลต่อสุขภาพกาย การออกกำลังกายเป็นเครื่องมือสำคัญในการรักษาสุขภาพและนำไปสู่การมีสุขภาพที่ดีและยั่งยืนตลอดไป นอกจากนี้ยังรณรงค์ให้ประชาชนทุกกลุ่มทุกวัยเห็นคุณค่าของการออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ เพื่อรักษาหัวใจ สติปัญญา เพื่อเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศต่อไป

มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี เป็นสถาบันการศึกษาที่จัดการศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่นในเขตภาคตะวันออก มีนักศึกษาอยู่ในจังหวัดใกล้เคียง ได้แก่ ระยอง สระแก้ว จันทบุรี ตราด นอกจากนี้ยังมีนักศึกษาจากต่างจังหวัดเลือกเดินทางมาศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยแห่งนี้ เพื่อเป็นการสร้างเสริมสุขภาพให้กับนักศึกษามหาวิทยาลัยเห็นความสำคัญของการเล่นกีฬา การออกกำลังกายหรือเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการ สร้างโอกาสให้นักศึกษาได้เล่นกีฬาและออกกำลังกาย มหาวิทยาลัยมีหน่วยงานทำหน้าที่ดูแลรับผิดชอบการส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมต่างๆ รวมถึงด้านการออกกำลังกายและการกีฬาของมหาวิทยาลัย มีการจัดพื้นที่สำหรับนักศึกษาเพื่อการออกกำลังกาย เช่น เดิน-วิ่ง ตะกร้อ ฟุตบอล บาสเกตบอล วอลเลย์บอล เต้นแอโรบิกเปตอง อุปกรณ์เครื่องออกกำลังกายกลางแจ้งรอบสระน้ำและพื้นที่อื่นๆ ในมหาวิทยาลัย ผู้วิจัยในฐานะอาจารย์ผู้สอนในภาควิชาพลศึกษา จึงสนใจจะศึกษาสภาพและความต้องการการออกกำลังกายของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ปีการศึกษา 2553 เพื่อนำผลการศึกษาที่ได้เป็นแนวทางในการพัฒนาสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมกับการออกกำลังกายและจัดกิจกรรมให้นักศึกษาหันมาออกกำลังกาย อันจะนำมาซึ่งสุขภาพและร่างกายที่แข็งแรงสมบูรณ์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพในการออกกำลังกายของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณีปีการศึกษา 2553
2. เพื่อศึกษาความต้องการการออกกำลังกายของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี เพื่อนำข้อมูลที่ได้ส่งให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมกีฬาของมหาวิทยาลัย

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในงานวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักศึกษาทั้งหมดของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ปีการศึกษา 2553 จำนวน 5,980 คน

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี เป็นเพศชาย 289 คน เพศหญิง 306 โดยใช้สูตรการหากลุ่มตัวอย่างของ ยามาเน่ (Yamane) และใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) อย่างไม่เป็นชั้นตอน

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรอิสระ (Independent variable) ได้แก่ เพศ
ชั้นปี คณะ

2. ตัวแปรตาม (Dependent variable) ได้แก่ สภาพการออกกำลังกายและความต้องการในการออกกำลังกายของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ปีการศึกษา 2553

ขอบเขตด้านระยะเวลา

ตั้งแต่ 1 พฤศจิกายน 2553 - 30 พฤศจิกายน 2554

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม (Questionnaires) ศึกษาสภาพ และความต้องการการออกกำลังกายของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ข้อมูลส่วนตัว ของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามสภาพการออกกำลังกายของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist)

ตอนที่ 3 แบบสอบถามความต้องการการออกกำลังกายของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ตอนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะอื่นๆ มีลักษณะเป็นแบบสอบถามปลายเปิด (Open-Ended-Questionnaires)

ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ

1. ศึกษารายละเอียด จากตำรา เอกสาร บทความ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

2. ดำเนินการสร้างแบบสอบถาม

3. นำแบบสอบถามผู้วิจัยสร้างขึ้นไปปรึกษาผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความเหมาะสมและถูกต้องของแบบสอบถาม

ขั้นตอนในการหาคุณภาพเครื่องมือ

1. นำแบบสอบถามที่ได้รับการแก้ไข ตามที่ผู้เชี่ยวชาญตรวจพิจารณาไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (-Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .88

2. ตรวจสอบแบบสอบถาม ปรับแก้ไข ดำเนินการพิมพ์แบบสอบถามเป็นฉบับสมบูรณ์เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยขอความร่วมมือจากนักศึกษาทุกคณะในการกรอกแบบสอบถามและเก็บแบบสอบถามกลับคืนโดยให้ นักศึกษา สโมสรเป็นผู้ดำเนินการช่วยรวบรวมและเก็บข้อมูล

การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

1. นำแบบสอบถามตอนที่ 1 มาแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ แล้วนำเสนอในรูปแบบของตารางและความเรียง

2. นำแบบสอบถามตอนที่ 2 สภาพและความต้องการการออกกำลังกายของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี มาแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ แล้วนำเสนอในรูปแบบของตารางและความเรียง

3. นำแบบสอบถามตอนที่ 3 ความต้องการด้านสถานที่ อุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านความต้องการด้านกิจกรรมการออกกำลังกาย มาหาคะแนนเฉลี่ย ($\bar{x}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วนำเสนอในรูปแบบของตารางและความเรียง

4. นำแบบสอบถามข้อเสนอแนะอื่นๆ รวบรวมและสรุป แล้วนำเสนอในรูปแบบความเรียง

สรุปผลการวิจัย

1. สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย โดยเป็นเพศหญิงจำนวน 308 คน คิดเป็นร้อยละ 51.5 เป็นเพศชายจำนวน 290 คน คิดเป็นร้อยละ 48.5 จำแนกตามชั้นปีที่กำลังศึกษาอยู่ เป็นชั้นปีที่ 1 จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 2.0 ชั้นปีที่ 2 จำนวน 291 คน คิดเป็น 48.7 ชั้นปีที่ 3 จำนวน 208 คน คิดเป็น 34.8 ชั้นปีที่ 4 จำนวน 85 คน คิดเป็นร้อยละ 14.2 และ ชั้นปีที่ 5 จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 0.3 จำแนกตามคณะที่กำลังศึกษา คณะครุศาสตร์จำนวน 66 คน คิดเป็นร้อยละ 11.0 คณะเทคโนโลยี การเกษตรจำนวน 63 คน คิดเป็นร้อยละ 10.5 คณะวิทยาการจัดการจำนวน 70 คน คิดเป็นร้อยละ 11.7 คณะนิติศาสตร์ จำนวน 59 คน คิดเป็นร้อยละ 9.7 ศึกษาอยู่ในคณะนิติศาสตร์จำนวน 64 คน คิดเป็นร้อยละ 10.7 คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีจำนวน 36 คน คิดเป็นร้อยละ 6.0 คณะวิทยาการคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศจำนวน 84 คน คิดเป็นร้อยละ 14.0 คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรมและอัญมณีศาสตร์จำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 5.9 คณะอัญมณีศาสตร์และประยุกต์ศิลป์จำนวน 60 คน คิดเป็นร้อยละ 10.0 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ จำนวน 61 คน คิดเป็นร้อยละ 10.2

2 สภาพและความต้องการการออกกำลังกายของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

1. ผลการศึกษาด้านสภาพการออกกำลังกายของ นักศึกษา ในมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ผลการศึกษาในภาพรวมพบว่า นักศึกษาส่วนมากไม่ออกกำลังกายในมหาวิทยาลัย ร้อยละ 70.6 เป็นเพศชายร้อยละ 28.9 เป็นเพศหญิงร้อยละ 41.6) สาเหตุที่นักศึกษา ไม่ออกกำลังกายในมหาวิทยาลัยคือไม่มีเวลาและมาเรียนเช้า-เย็น กลับบ้านเป็นประจำร้อยละ (25.1, 20.0) ส่วนนักศึกษาที่ ออกกำลังกายในมหาวิทยาลัยร้อยละ 29.4 (เป็นเพศชายร้อยละ 19.5 เป็นเพศหญิง 9.5) พิจารณาตามระดับชั้นปี นักศึกษาที่ ออกกำลังกายมากที่สุดคือระดับชั้นปี 2 ร้อยละ 40.9 ระดับชั้นปี 3 ร้อยละ 39.2 นักศึกษาเลือกออกกำลังกายเฉลี่ย 2 วันต่อสัปดาห์ร้อยละ 32.4 ใช้ระยะเวลาในการออกกำลังกายในแต่ละครั้งมากกว่า 60 นาที ร้อยละ 39.2 นักศึกษาเลือกช่วงเวลาที่จะออกกำลังกายระหว่าง 17.00-18.00 น. ร้อยละ 41.5 เหตุผลที่เลือกออกกำลังกายใน มหาวิทยาลัยคือเพื่อความสนุกสนานร้อยละ 23.0 สถานที่เลือก ออกกำลังกายคืออาคารเอนกประสงค์ (โรงยิมเปิด) หน้าหอพัก นักศึกษาหญิงร้อยละ 26.3 เลือกออกกำลังกายด้วยชนิดกีฬา ฟุตบอลร้อยละ 12.4 และเลือกออกกำลังกายในมหาวิทยาลัย เพราะบรรยากาศดีร้อยละ 34.8

2. ผลการศึกษาด้านความต้องการการออกกำลังกายของ นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความต้องการสถานที่อุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านความต้องการกิจกรรมการออกกำลังกายและด้านความต้องการช่วงเวลาที่จะออกกำลังกาย

2.1 ด้านความต้องการด้านสถานที่อุปกรณ์และ สิ่งอำนวยความสะดวกในภาพรวมผลการศึกษาพบว่านักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี มีความต้องการในระดับมาก ($\bar{x} = 3.7$, S.D. = .73) มีความต้องการมาก คือ อาคารสำหรับ ออกกำลังกายในร่ม ($\bar{x} = 3.78$, S.D. = .87) รองลงมาคือ ต้องการให้มีลานกีฬาเอนกประสงค์ ($\bar{x} = 3.77$, S.D. = .88) ต้องการให้สนามกีฬามีมาตรฐาน ($\bar{x} = 3.77$, S.D. = .93) และ ต้องการให้มีห้องน้ำห้องสุขาและห้องสำหรับเปลี่ยนเสื้อผ้า ($\bar{x} = 3.71$, S.D. = .95) ตามลำดับ

2.2 ด้านความต้องการกิจกรรมการออกกำลังกาย ผล การศึกษาในภาพรวมพบว่านักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ รำไพพรรณี มีความต้องการด้านกิจกรรมการออกกำลังกายใน ระดับน้อย ($\bar{x} = 2.20$, S.D. = .98) สำหรับกิจกรรมที่มีความ ต้องการในการออกกำลังกายคือเดินวิ่งเพื่อสุขภาพ ($\bar{x} = 3.18$, S.D. = 1.61) วิ่งเพื่อสุขภาพ ($\bar{x} = 2.93$, S.D. = 1.61) กีฬา ฟุตบอล ($\bar{x} = 2.48$, S.D. = 1.64) กีฬาฟุตซอล ($\bar{x} = 2.41$, S.D. = 1.63) กีฬาตะกร้อ ($\bar{x} = 2.29$, S.D. = 1.54) และว่ายน้ำ ($\bar{x} = 2.28$, S.D. = 1.64) ตามลำดับ

2.3 ด้านความต้องการเวลาในการออกกำลังกายใน ภาพรวมผลการศึกษาพบว่านักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ รำไพพรรณี มีความต้องการด้านเวลาในการการออกกำลังกายใน ระดับมาก ($\bar{x} = 3.04$, S.D. = 1.72) โดยต้องการออกกำลังกาย ระหว่างเวลา 17.00-18.00 น. ($\bar{x} = 3.04$, S.D. = 1.72) และ ระหว่างเวลา 15.00-17.00 น. ($\bar{x} = 2.29$, S.D. = 1.66) ตาม ลำดับ

3. ข้อเสนอแนะอื่นๆ

ในภาพรวมนักศึกษามีความต้องการให้ปรับปรุงสนาม กรีฬาในสนามกีฬาใหญ่ ให้เพิ่มพื้นที่ในการออกกำลังกายในร่ม ต้องการให้มีห้องสำหรับออกกำลังกาย(ห้อง Fitness) และสระ ว่ายน้ำเพิ่มพื้นที่และเพิ่มโต๊ะสำหรับเล่นกีฬาเทเบิลเทนนิส มีความ ต้องการให้สร้างห้องสุขาใกล้ๆ กับสถานที่ออกกำลังกาย รวมถึง การรณรงค์ให้นักศึกษามหาวิทยาลัยออกกำลังกายและดูแลสุขภาพ ปลอดภัยให้กับผู้ที่มาออกกำลังกายในมหาวิทยาลัย

อภิปรายผล

การศึกษาสภาพและความต้องการการออกกำลังกายของ นักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ปีการศึกษา 2553 สภาพของนักศึกษาในภาพรวมนักศึกษาไม่ออกกำลังกายใน มหาวิทยาลัย จากผลการศึกษาพบว่านักศึกษาส่วนใหญ่ ไม่มีเวลา ในการออกกำลังกาย อาจเป็นเพราะนักศึกษามีชั่วโมงเรียน ยาวนานจึงทำให้นักศึกษาไม่มีเวลาเพียงพอในเย็นเพื่อออกกำลังกาย ทั้งเพื่อสร้างเสริมสุขภาพตนเองให้แข็งแรงและเพื่อเป็นการ ผ่อนคลายความเครียดจากการเรียน นักศึกษาบางส่วนเป็นนักศึกษา ที่ต้องเดินทางไปและกลับบ้านเป็นประจำ มีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัด จันทบุรีและจังหวัดใกล้เคียงซึ่งสามารถเดินทางไปกลับได้ จึงเป็น สาเหตุให้นักศึกษาไม่ออกกำลังกาย ผลการศึกษาพบว่านักศึกษามี ความต้องการด้านสถานที่ที่ใช้ในการออกกำลังกายอยู่ในระดับ มาก แสดงว่าสถานที่ที่ใช้ในการออกกำลังกายภายในมหาวิทยาลัย ยังมีไม่เพียงพอต่อความต้องการสำหรับออกกำลังกายของนักศึกษา จากผลการศึกษาพบว่านักศึกษาต้องการอาคารกีฬาในร่มเป็น อันดับแรก ทั้งนี้เนื่องจากสภาพภูมิอากาศในเขตจังหวัดจันทบุรี มีปริมาณฝนตกมากและฤดูฝนมีระยะเวลายาวนานกว่าในภาค อื่นๆ จึงเป็นเหตุผลหนึ่งที่นักศึกษาไม่ออกกำลังกายในมหาวิทยาลัย ด้านกิจกรรมการออกกำลังกาย เนื่องจากพื้นที่สำหรับออกกำลังกาย ไม่เอื้ออำนวยให้ออกกำลังกายกลางแจ้งและสถานที่ที่เป็นอาคาร สำหรับออกกำลังกายในร่มมีจำกัดส่งผลให้กิจกรรมที่นักศึกษา เลือกออกกำลังกายจึงมีข้อจำกัดตามมา จากผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่ากิจกรรมที่นักศึกษาเลือกออกกำลังกายส่วนใหญ่เป็น กิจกรรมที่ออกกำลังกายเป็นเฉพาะกลุ่ม เช่น กลุ่มที่ออกกำลังกาย เป็นชนิดกีฬาที่เป็นรูปแบบ ได้แก่ กีฬาฟุตซอล ฟุตบอล ตะกร้อ

ในกลุ่มนี้ใช้พื้นที่ออกกำลังกายทั้งกลางแจ้งและในร่มเป็นซึ่งเป็นที่ส่วนใหญ่ในมหาวิทยาลัยที่มีไว้สำหรับออกกำลังกาย ทำให้นักศึกษาที่ไม่ชอบออกกำลังกายด้วยชนิดกีฬาที่เป็นรูปแบบที่กล่าวมาไม่มีพื้นที่ในการออกกำลังกาย ผลการศึกษาต้นกิจกรรมการออกกำลังกายพบว่ากิจกรรมที่ถูกเลือกในการออกกำลังกายคือ กิจกรรมเดินวิ่งเพื่อสุขภาพ กิจกรรมเดินเพื่อสุขภาพ เป็นกิจกรรมที่ถูกเลือกสำหรับออกกำลังกาย ด้วยเหตุนี้จึงเป็นสาเหตุให้นักศึกษาที่ไม่ชอบการออกกำลังกายในลักษณะนี้ เลือกไม่ออกกำลังกายในมหาวิทยาลัย ดังนั้นเพื่อเป็นการกระตุ้นให้นักศึกษาของมหาวิทยาลัยได้ให้ความสำคัญกับการออกกำลังกายมหาวิทยาลัยควรจัดสถานที่ที่เหมาะสมและเพียงพอให้กับความต้องการของนักศึกษา ดังที่ชาญชัย ขอบธรรมสกุล (2547 : 27-29) กล่าวถึงสถานที่ในการออกกำลังกายต้องมีความปลอดภัย ต้องเป็นสัดส่วนสำหรับการออกกำลังกายโดยเฉพาะไม่มียานพาหนะผ่านไประหว่างสนามกีฬาถนน สภาพพื้นสนามกีฬาต้องเรียบไม่ขรุขระ ไม่มีหลุม มีบ่อ หรือเศษวัสดุที่เป็นอันตราย เช่น กระเบื้อง ตะปู หรือเศษไม้ปลายแหลม ฯลฯ สถานที่ออกกำลังกายต้องเป็นที่ที่ไม่เปียกและห่างไกลผู้คนเพราะอาจจะไม่มีความปลอดภัยต่อตัวเองและทรัพย์สินได้ สถานที่ที่ออกกำลังกายควรห่างไกลมลภาวะทางอากาศ คือต้องไม่มีควันไฟ ไม่มีควันเสียจากรถยนต์หรือเครื่องจักรและมีแสงสว่างเพียงพอ ถ้าเป็นสถานที่ออกกำลังกายในร่มหรือในโรงยิมเนเซียม ต้องมีระบบการถ่ายเทอากาศที่ดีสำหรับห้องปรับอากาศต้องมีการทำความสะอาดเครื่องปรับอากาศเป็นประจำมีพัดลมระบายอากาศและควรให้มีแสงแดดส่องผ่านได้ด้วย

ส่วนนักศึกษาที่ออกกำลังกายในมหาวิทยาลัยนักศึกษานักเลือกออกกำลังกายเฉลี่ย 2 วันต่อสัปดาห์ ใช้ระยะเวลาในการออกกำลังกายมากกว่า 60 นาที เลือกช่วงเวลาออกกำลังกายระหว่าง 17.00-18.00 น. ด้านกิจกรรมที่นักศึกษาเลือกออกกำลังกาย คือ การเดินวิ่งเพื่อสุขภาพ และวิ่งเพื่อสุขภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของมูลนิธิกีฬาซาซากาวา (Sasakawa Sport Foundation : 2000) ที่สำรวจการออกกำลังกายและการเล่นกีฬาของประชาชนญี่ปุ่นชายและหญิงอายุ 20 ปี ขึ้นไป พบว่าประชากรเล่นกีฬามากกว่า 2 ครั้งต่อสัปดาห์และใช้เวลามากกว่า 30 นาที กิจกรรมกีฬาและการออกกำลังกายที่ประชาชนส่วนใหญ่เข้าร่วมคือการเดิน กายบริหารกาย การออกกำลังกายแบบเบาๆ

ส่วนข้อเสนอแนะจากแบบสอบถาม มหาวิทยาลัยควรดำเนินการสร้างสถานที่สำหรับใช้ในการออกกำลังกายเพิ่มขึ้น เพื่อเป็นการกระตุ้นให้นักศึกษาหันมาออกกำลังกายโดยการพัฒนาด้านสถานที่ออกกำลังกาย ห้องน้ำห้องสุขาห้องสำหรับเปลี่ยนเสื้อผ้า การรณรงค์ให้นักศึกษาใช้เวลาว่างในช่วยเย็นออกกำลังกายเพื่อสร้างเสริมสุขภาพของตนเองให้แข็งแรง นักศึกษามีความ

ต้องการการออกกำลังกายกับอุปกรณ์ฝึกสร้างกล้ามเนื้อในห้องอันทันสมัย ต้องการสนามเทนนิส สระว่ายน้ำ ลานแอโรบิก โต๊ะสำหรับเล่นเทเบิลเทนนิส ปรับปรุงลู่วิ่งภายในสนามกรีฑา ฯลฯ รวมถึงพิจารณาจัดทำตารางเรียนของนักศึกษาให้มีเวลาเหลือพอในช่วงเย็น เพื่อให้นักศึกษาได้ประกอบกิจกรรมอื่นๆ ในช่วงเย็น มหาวิทยาลัยควรมีการพิจารณาจัดสรรที่พักสำหรับนักศึกษาให้เพียงพอ เพราะนอกจากกิจกรรมกีฬาแล้วนักศึกษาก็พักอยู่ในมหาวิทยาลัย สามารถทำกิจกรรมกลุ่มในลักษณะอื่นๆ เพื่อหลอมรวมให้เกิดพฤติกรรมอันพึงประสงค์ของบัณฑิตที่จบการศึกษาจากมหาวิทยาลัยและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการสร้างเสริมสุขภาพหรือกิจกรรมออกกำลังกายให้มากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ศึกษาพฤติกรรมการออกกำลังกายของบุคลากรต่างๆ ที่ปฏิบัติหน้าที่ในมหาวิทยาลัย ได้แก่ อาจารย์ บุคลากรสายสนับสนุน เจ้าหน้าที่นันทนาการของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
2. ศึกษาถึงความคิดเห็นในการจัดหรือให้บริการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการกีฬาของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
3. ศึกษาระดับสมรรถภาพทางร่างกายของนักศึกษาและบุคลากรของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

เอกสารอ้างอิง

- ชาญชัย ยามะรัต. (2531, กรกฎาคม-กันยายน). "วิถีชีวิตมีสุข," **วารสารสุขศึกษา**. 16 : 56-61
- ชาญชัย ขอบธรรมสกุล. (2547). **พลศึกษา**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- พรชัย มาตังคสมบัติ. (2551). **วลัยลักษณ์เกมส์ กีฬามหาวิทยาลัยแห่งประเทศไทยครั้งที่ 35**. นครศรีธรรมราช : มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์.
- วาสนา คุณาอภิสิทธิ์. (2537, มกราคม-มิถุนายน). "กีฬากับสังคม." **วารสารสุขศึกษาพลศึกษาสันตนาการ**. 2(1) : 33-34.
- วิจิตร ศรีสอาน. (2551). **วลัยลักษณ์เกมส์ กีฬามหาวิทยาลัยแห่งประเทศไทยครั้งที่ 35**. นครศรีธรรมราช : มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์.

การสร้างเครื่องสีข้าวชุมชนโดยส่งเสริมการบริหารจัดการข้าวอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
ทฤษฎีใหม่กับเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน ของกลุ่มชาวนาในพื้นที่จังหวัดตราด
Fabrication of rice milling machine for rice management in communities,
the royal development project, New theory with self sufficient economic
for sustainable development of the farmer community in Trad Area

พอพันธ์ สุทธิวัฒนะ เดชา วงศ์แก้ว

คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรมและอัญมณีศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

บทคัดย่อ

การสร้างเครื่องสีข้าวชุมชนโดยส่งเสริมการบริหารจัดการข้าว อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ทฤษฎีใหม่กับเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืนของกลุ่มชาวนาในพื้นที่จังหวัดตราด มีปัญหาดังประเด็นต่อไปนี้ ประการแรกข้าวที่บริโภคราคาแพง แต่ข้าวที่ชาวนาขายถูกทำให้ต้องประสบภาวะขาดทุน ประการที่สองขาดการสนับสนุนในเรื่องของเทคโนโลยีการแปรรูปผลผลิตข้าวเปลือกของกลุ่มเกษตรกรชาวนา วิจัยดำเนินการวิจัยมีขั้นตอนดังนี้ คือ 1) ศึกษาโครงการวิจัย 2) สร้างเครื่องสีข้าวชุมชน 3) รวบรวมสมาชิกชาวนาผู้ปลูกข้าว 4) จัดถ่ายถอดเทคโนโลยีการสร้างเครื่องสีข้าวชุมชนโดยส่งเสริมการบริหารจัดการข้าวอันเนื่องมาจากพระราชดำริทฤษฎีใหม่กับเศรษฐกิจพอเพียง 5) ออกแบบผลิตภัณฑ์จากการสีข้าวเปลือก 6) การวิเคราะห์เชิงเศรษฐศาสตร์วิศวกรรม 7) ติดตาม - สรุปประเมินผลสมาชิกกลุ่มชาวนาหลังจากเข้าร่วมโครงการวิจัยโดยวิธีเสวนา

สรุปผลการวิจัย พบว่า

ประการแรกผลการวิจัยด้านการหาประสิทธิภาพและสมรรถนะของเครื่องสีข้าวชุมชนที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพ 71.67 เปอร์เซ็นต์ และมีสมรรถนะในการสีเท่ากับ 80 กิโลกรัม/ชั่วโมง

ประการที่สองผลการวิจัยด้านจัดถ่ายถอดเทคโนโลยีการสร้างเครื่องสีข้าวชุมชนโดยส่งเสริมการบริหารจัดการข้าวอันเนื่องมาจากพระราชดำริทฤษฎีใหม่กับเศรษฐกิจพอเพียง โดยการนำเครื่องสีข้าวชุมชนไปติดตั้งและสาธิตวิธีใช้งานให้กับกลุ่มเกษตรกร กลุ่มข้าวชุมชนเพื่อเกษตรกรอินทรีย์และบุคคลผู้สนใจ พบว่า ความพึงพอใจรวมของผู้ตอบแบบสอบถามความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.29 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า รูปทรงเอื้ออำนวยต่อการใช้งาน ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.62 มีค่ามากที่สุด รองลงมา คือประโยชน์จากการใช้เครื่องสีข้าวและคู่มือการใช้งานชัดเจนเข้าใจง่าย ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.50 ส่วนผลการประเมินปริมาณรังสีตกค้างภายในตะแกรง ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.76 มีค่าต่ำสุด

ประการที่สามผลการวิจัยด้านรวบรวมสมาชิกชาวนาผู้ปลูกข้าว พบว่า สมาชิกชาวนาผู้ปลูกข้าวรวมพลตั้งเป็นกลุ่มชาวนาจำนวน 3 หมู่บ้านในตำบลซำราก อ.เมือง จ.ตราด มีจำนวนสมาชิกแรกเข้าจำนวน 21 ท่าน ซึ่งจะสามารถขยายผลเพิ่มขึ้นในปีต่อไป โดยสมาชิกตั้งเป้าหมายไว้ว่าจะเก็บข้าวเปลือกไว้ทำพันธุ์ในปริมาณ 7,150 กิโลกรัม เก็บข้าวเปลือกไว้บริโภคในปริมาณ 11,000 กิโลกรัม เก็บข้าวเปลือกไว้เข้าร่วมโครงการในปริมาณ 12,500 กิโลกรัม

ประการที่สี่ผลการวิจัยด้านออกแบบผลิตภัณฑ์จากการสีข้าวเปลือก พบว่า ความพึงพอใจรวมของผู้ตอบแบบสอบถามอยู่ในระดับพึงพอใจมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.12 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ รูปสัญลักษณ์บนบรรจุภัณฑ์สื่อความหมายได้เหมาะสมต่อกลุ่มชาวนา ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.37 มีค่ามากที่สุด รองลงมา คือ ขนาดของบรรจุภัณฑ์ ที่มีความเหมาะสม ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.16 และความสวยงามของบรรจุภัณฑ์ ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.16 ส่วนผลการประเมินที่มีค่าต่ำสุด คือ อายุของสินค้าในบรรจุภัณฑ์อยู่ได้นานเพียงใด ความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.87

ประการที่ห้าผลการวิจัยด้านการวิเคราะห์เศรษฐศาสตร์วิศวกรรม พบว่า ราคาเครื่องสีข้าวชุมชนมี ราคา 80,000 บาท รับจ้างสีข้าวราคา 1.50 บาทต่อกิโลกรัมจุดคุ้มทุนอยู่ที่การผลิต 11,851 กิโลกรัมต่อปีและสามารถคืนทุนได้ภายในระยะเวลา 1 ปี 4 เดือน

ประการที่หกผลการวิจัยด้านติดตาม - สรุปประเมินผลชาวนาหลังจากเข้าร่วมโครงการ พบว่า ผลการประเมินความพึงพอใจของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ อยู่ในระดับพึงพอใจมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.97 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อการเติบโตของกลุ่ม

เนื่องจากจำนวนสมาชิกเพิ่มขึ้นและกลุ่มชุมชนเข้มแข็งมีแนวโน้มดีขึ้น ความพึงพอใจในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.21 มีค่ามากที่สุด ส่วนผลการประเมินความพึงพอใจที่มีค่าต่ำสุด คือ การบริหารจัดการข้าว ด้านการตลาดของกลุ่ม ความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.74 และคณะผู้วิจัยยังพบว่า 1) ทฤษฎีใหม่กับเศรษฐกิจพอเพียงทำให้ชาวนา ตำบลชำราก อำเภอเมืองจังหวัดตราด เป็นชาวนาตัวอย่างของจังหวัดที่ดำรงชีวิตพออยู่พอกิน สมควรแก่อดีตภาพ เป็นการสนองพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว 2) ชาวนาไม่ต้องนำข้าวเปลือกไปจ้างสีกับโรงสีเอกชนต่างตำบลเหมือนเดิม 3) ราคาข้าวเปลือกสูงเนื่องจากไม่ต้องไปผ่านพ่อค้าคนกลาง เมื่อนำมาลงทะเลเบียนในโครงการฯ เพื่อเพิ่มมูลค่าข้าวเปลือกเป็นข้าวสารบรรจุถุงขนาด 5 กิโลกรัม และมีตราสินค้าเป็นสัญลักษณ์ของชุมชนเอง

จากผลการวิจัยทั้งหมดข้อ คณะผู้วิจัยใช้แนวทางจากกระแสพระราชดำริพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เป็นแนวทางการแก้ปัญหาของข้าวที่บริโภคแพง แต่ข้าวที่ชาวนาขายราคาถูก ต้องแก้ด้วยการรวมกลุ่มเป็นกลุ่มชาวนา แล้วตกลงกันตั้งโรงสีชุมชน พยายามสีเอง ก็จะผ่านมือเพียงผู้ที่ผลิต ผู้ที่สี และผู้ที่บริโภค ตัดปัญหาคนกลางลงไป

คำสำคัญ : ทฤษฎีใหม่กับเศรษฐกิจพอเพียง , ชาวนา , โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ , เครื่องสีข้าวชุมชน , ประสิทธิภาพการสีข้าว , สมรรถนะของเครื่องสีข้าว

Abstract

The project entitled “Fabrication of rice milling machine for rice management in communities, the royal development project, New theory with self sufficient economic for sustainable development of the farmer community in Trad area” is initiated due to the following problems; 1. The farmers sell rice at low price, however, the consumers buy rice at high price. Therefore the farmers cannot gain profit in rice farm. 2. The farmers are lacked of supporting in value-added technology. Methodology of this research includes; 1. studying of research project, 2. fabricating rice milling machine 3. collecting the member of rice farmers 4. transferring community rice milling machine technology by promoting rice management in communities, the royal development project, New theory with self sufficient economic 5. designing rice packaging 6. analyzing engineering economic 7. monitoring, concluding, evaluating, of the member of rice farmers after joining the research project training.

Research concluding that ;

1. The results show that fabricating rice milling machine 71.67% in efficiency and 80 kg/h in competency
2. Demonstration of transferring technology for fabrication of rice milling machine for rice management in communities, the royal development project, New theory with self sufficient economic by installing the rice milling machine and training to the farmer group, the rice community for organic agriculture and interested people found that satisfaction score is in very high level ($\bar{x} = 4.29$). When considering in each item indicates that the highest score is in shape of package ($\bar{x} = 4.62$), the next is in the benefit of rice milling machine and its clear and simple manual ($\bar{x} = 4.50$). The lowest score is in the quantity of remaining rice bran in sieve ($\bar{x} = 3.76$)
3. In member of the rice farmers collecting aspect the results state that the members come from 3 villages in Chum-rak district, Muang, Trad province. There were 21 original members. The number of members expects to increase next year. The target set by members will keep the 7,150 kg of rice for breeding, the 1,100 kg of rice for consuming and 12,500 kg of rice for joining this project.
4. In rice packaging aspect the results show that the satisfaction is at very high level ($\bar{x} = 4.12$). In details, communicating of brand on package is at the highest level ($\bar{x} = 4.37$). The next items are on appropriate size of package and beauty of package at high level ($\bar{x} = 4.16$). The lowest level is on the validation date of product ($\bar{x} = 3.87$)
5. In engineering economic aspect, the results found that the cost of community rice milling is 80,000 baht and expense for rice milling is 1.50 kg/baht. The break even point is at quantity of 11,851 kg/year and pay back period is at only 1 year and 4 months.

6. In monitoring on group member aspect, the results show that the satisfaction of rice farmers joining the project is at highest level ($\bar{x} = 3.97$). In details, the amount of member and linkage between member trend to be increased. The satisfaction is at high level ($\bar{x} = 4.21$). The lowest satisfaction is on the rice management in marketing. The satisfaction is at medium level ($\bar{x} = 3.74$). The researchers also found that; 1. new theory with self sufficient economic lifts up the life quality of Chum-rak rice farmer, Maung, Trad as role model of rice farmers in the Trad province in aspects of sufficient life, response to the royal ideas, 2. the farmers are not necessary to bring rice to mill with private factories at different districts, 3. the farmers gain high profit because the rice is milled by their own machine not pass though other agencies. Furthermore, the farmer group has their own package and brand.

From those 6 research results, the researchers use royal word as solution on high price of rice but the farmers sell rice at cheap price by collecting the farmer group into cooperative and set up their own rice milling factory which is get rid of the other unnecessary agencies. The products are passed only from the farmers to the cooperative milling factory and to the customers.

Keywords : Rice Milling Machine , Farmer , New Theory with Self Sufficient Economic

บทนำ

หลังจากที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ได้ทรงเห็นสภาพความยากลำบากของราษฎรในการทำเกษตรในพื้นที่อาศัยน้ำฝน เพราะปลูกได้ปีละครั้งในช่วงฤดูฝนเท่านั้น มีความเสี่ยงในการเสียหายจากความแปรปรวนของดินฟ้าอากาศ และฝนทิ้งช่วง ซึ่งสภาพดังกล่าวคงเป็นสภาพปัญหาของเกษตรกรส่วนใหญ่ของประเทศ แม้ว่าจะมีการชลประทานบ้างก็ยังมีขนาดไม่แน่นอน น้ำใช้ยังไม่พอเพียง รวมทั้งระบบการปลูกพืชไม่มีหลักเกณฑ์และส่วนใหญ่ปลูกพืชชนิดเดียว ด้วยเหตุนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ จึงทรงศึกษา รวบรวมข้อมูลนำมาวิเคราะห์และได้พระราชทานพระราชดำริ เพื่อให้สามารถผ่านพ้นช่วงเวลาวิกฤติการขาดแคลนน้ำได้โดยไม่เดือดร้อนและยากลำบากนัก พระราชดำรินี้ ทรงเรียกว่า “ทฤษฎีใหม่” อันเป็นแนวทางการจัดการที่ดินและน้ำเพื่อการเกษตรในที่ดินขนาดเล็กให้เกิดประโยชน์สูงสุด

ประเทศไทยเป็นประเทศผู้ผลิตและส่งออกข้าวรายใหญ่ของโลก ข้าวเป็นพืชเศรษฐกิจที่ทำรายได้ให้ประเทศปีละไม่ต่ำกว่า 65,000 ล้านบาท และเป็นอาหารหลักประจำวันของคนไทยกว่า 65 ล้านคน แต่เกษตรกรผู้ปลูกข้าวกลับประสบปัญหาหาราคาข้าวตกต่ำ และราคาปัจจัยการผลิตที่มีแนวโน้มสูงขึ้น เช่น สารเคมี ปุ๋ย เครื่องมือเครื่องจักรการเกษตร และน้ำมัน เป็นต้น ทำให้รายได้ที่เกษตรกรได้รับไม่เพียงพอต่อการครองชีพ และนำไปสู่การเคลื่อนย้ายแรงงานส่วนหนึ่งเข้ามาทำงานในเมืองช่วงหลังฤดูเก็บเกี่ยว ก่อให้เกิดปัญหาด้านสังคมและอื่นๆ การแก้ไขปัญหาด้านราคาข้าวตกต่ำ รัฐเองก็ได้มีโครงการช่วยเหลือ เช่น การสร้างไซโล เพื่อเก็บข้าว การสร้างโรงสี และโรงอบข้าวในท้องถิ่น เป็นต้น อย่างไรก็ตามแม้ว่าไทยจะเป็นผู้ส่งออกรายใหญ่ แต่ไม่ได้เป็นผู้กำหนดราคาข้าว การเปลี่ยนแปลงของราคาเป็นไปตามกลไกราคาดตลาด ซึ่งมีประเทศกำลังพัฒนาหลายประเทศเป็นผู้ส่งออกข้าวรายใหญ่ด้วย ดังนั้น ปัญหาหาราคาข้าวที่ไม่เสถียรภาพ ยังเป็นปัญหาที่ประเทศต้องประสบเสมอมา สำหรับโครงการเสริมที่นำเงินมาใช้เพื่อเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับข้าวโดยการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ จึงเป็นการเพิ่มทางเลือกให้กับเกษตรกรอีกทางหนึ่ง นอกจากนี้การจำหน่ายข้าวเพื่อการบริโภคโดยตรงเพียงอย่างเดียวและการเพิ่มการจ้างงานและกระจายรายได้ในท้องถิ่นอีกด้วย ในส่วนของจังหวัดตราดเป็นจังหวัดที่อยู่สุดแดนประเทศไทยทางด้านตะวันออก ตั้งอยู่ห่างจากกรุงเทพฯ ประมาณ 350 กิโลเมตร ตามทางหลวงหมายเลข 3 ถนนสุขุมวิท และมีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดจันทบุรี กับประเทศสาธารณรัฐกัมพูชา การปกครองแบ่งออกเป็น 7 อำเภอ โดยมีเนื้อที่ปลูกข้าว 75,023 ไร่ และผลผลิตข้าวนานปี รวมทั้งหมด 29,242,402 กิโลกรัม และมี 38 ตำบล 255 หมู่บ้าน ประกอบไปด้วย อำเภอเมืองตราด อำเภอคลองใหญ่ อำเภอเขาสมิง อำเภอบ่อไร่ อำเภอแหลมงอบ อำเภอเกาะกูด อำเภอเกาะช้าง

ซึ่งประชากรที่ประกอบอาชีพ ทำนาปลูกข้าวส่วนใหญ่อยู่ในตำบลขำราก อำเภอเมือง จังหวัดตราด อยู่ห่างจาก ตัวจังหวัดตราดประมาณ 8 กิโลเมตร ประกอบด้วยหมู่บ้าน จำนวน 5 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านแหลมหิน หมู่ 2 บ้านท่าระแนะ หมู่ 3 บ้านขำราก หมู่ 4 บ้านขำราก หมู่ 5 บ้านแหลมสำโรง ชุมชนส่วนใหญ่มีอาชีพทำนา เนื่องจากสภาพพื้นที่เป็นที่ราบลุ่ม มีระบบชลประทานที่ดี จึงมีความเหมาะสมในการทำนาและสามารถทำนาได้ปีละ 2 ครั้ง ผลผลิตเฉลี่ยไร่ละประมาณ 416 กิโลกรัม/ไร่ ชุมชนได้มีการรวมกลุ่มกันเพื่อการจัดซื้อปัจจัยการผลิตในการทำนา ผลผลิตข้าวที่ได้จะขายให้กับพ่อค้าคนกลางเกือบทั้งหมดจะเหลือไว้สำหรับบริโภคและทำพันธุ์เท่านั้น ชาวเปลือกที่ใช้ในการบริโภคต้องนำไปจ้างสีในต่างตำบล และต้องเสียค่าจ้างสีกระสอบละ 5 บาท (กระสอบละ 25 กิโลกรัม) ส่วนวัสดุที่เหลือจากกระบวนการสีข้าว เช่น รำ ปลายข้าวและแกลบ จะถูกโรงสีหักทั้งหมด

จากการที่คณะผู้จัดทำโครงการได้ทำการสำรวจพื้นที่ ตำบลขำราก อำเภอเมือง จังหวัดตราด โดยเข้าร่วมประชุมกลุ่มและสัมภาษณ์เกษตรกร พบว่า ผลผลิตข้าวเปลือก ไม่สามารถแปรรูปได้ เพราะไม่มีเครื่องสีข้าวโดยมีการขายให้กับพ่อค้าคนกลางเกือบทั้งหมด จะเหลือไว้สำหรับบริโภคและทำพันธุ์เท่านั้น ส่งผลให้ชาวนามีปัญหาตั้งประเด็นต่อไปนี้

1. ชาวเปลือกที่ใช้ในการบริโภคต้องนำไปจ้างสีในต่างตำบลและวัสดุที่เหลือจากกระบวนการสีข้าวของเอกชน เช่น รำ ปลายข้าว และแกลบ จะถูกโรงสีหักทั้งหมด
2. ราคาของข้าวเปลือกไม่สูงตามความเป็นจริงเนื่องจากต้องผ่านพ่อค้าคนกลาง
3. ชาวนาขาดความภาคภูมิใจในอาชีพ เนื่องจากส่วนใหญ่จะประสบภาวะขาดทุนหรือมีผลกำไรเล็กน้อย

นโยบายและยุทธศาสตร์การวิจัยของชาติที่เร่งด่วน คือ เรื่องการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียง ยุทธศาสตร์การวิจัยที่ 1 การสร้างศักยภาพและความสามารถในการพัฒนาทางเศรษฐกิจ กลยุทธการวิจัยที่ 1 การสร้างมูลค่าผลิตทางการเกษตรและประมง และการพัฒนาศักยภาพในการแข่งขันและการพึ่งพาตนเองของสินค้าเกษตรและประมง แผนงานวิจัยที่ 1 การวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาการผลิตพืชเศรษฐกิจเพื่อสร้างมูลค่าและนำไปสู่การแข่งขันและการพึ่งพาตนเอง เช่น ข้าวเป็นพืชเศรษฐกิจของประเทศ แต่ตำบลขำราก จังหวัดตราด มีการบริหารจัดการสัมฤทธิ์ผลในระดับหนึ่ง ไม่ดีเท่าที่ควร เนื่องจากขาดการนำทฤษฎีใหม่กับเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้

จากความสำคัญและที่มาของปัญหาดังกล่าว มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี เป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาที่เสริมสร้างพลังปัญญาของแผ่นดิน พื้นฟูพลังการเรียนรู้ เชิดชูภูมิปัญญาของท้องถิ่นสร้างศิลปวิทยาเพื่อความเจริญก้าวหน้าอย่างมั่นคงและ

ยั่งยืนของปวงชน ทั้งนี้มหาวิทยาลัย ราชภัฏรำไพพรรณี องค์การบริหารส่วนตำบลชำราก เกษตรจังหวัดตราด ฯลฯ จึงร่วมทำวิจัยเรื่องโครงการส่งเสริมการบริหารจัดการข้าว อันเนื่องมาจากพระราชดำริทฤษฎีใหม่กับเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืนของกลุ่มชาวนาในพื้นที่จังหวัดตราด จึงจะสามารถแก้ไขปัญหาให้หมดไปโดยยึดแนวทางตามโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เป็นแนวทางในการทำวิจัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อสร้างเครื่องสีข้าวชุมชนโดยส่งเสริมการบริหารจัดการข้าวอันเนื่องมาจากพระราชดำริทฤษฎีใหม่กับเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน ของกลุ่มชาวนาในพื้นที่จังหวัดตราด

ขอบเขตของงานวิจัย

การวิจัยเรื่อง การสร้างเครื่องสีข้าวชุมชนโดยส่งเสริมการบริหารจัดการข้าวอันเนื่องมาจากพระราชดำริทฤษฎีใหม่กับเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืนของกลุ่มชาวนาในพื้นที่จังหวัดตราด ได้กำหนดขอบเขตการวิจัย โดยมุ่งศึกษาพฤติกรรมของกลุ่มชาวนาเฉพาะในพื้นที่ชาวนาตำบลชำราก อำเภอเมือง จังหวัดตราด

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัยมีขั้นตอนดังนี้ คือ 1) ศึกษาโครงการวิจัย 2) สร้างเครื่องสีข้าวชุมชน 3) รวบรวมสมาชิกชาวนาผู้ปลูกข้าว 4) จัดถ่ายถอดเทคโนโลยีการสร้างเครื่องสีข้าวชุมชนโดยส่งเสริมการบริหารจัดการข้าวอันเนื่องมาจากพระราชดำริทฤษฎีใหม่กับเศรษฐกิจพอเพียง 5) ออกแบบผลิตภัณฑ์จากการสีข้าวเปลือก 6) การวิเคราะห์เชิงเศรษฐศาสตร์วิศวกรรม 7) ติดตาม - สรุปประเมินผลสมาชิกกลุ่มชาวนาหลังจากเข้าร่วมโครงการวิจัยโดยวิธีเสวนา

ผลการวิจัย

1. ผลการทดสอบหาสมรรถนะของการสร้างเครื่องสีข้าวชุมชนขนาดเล็กแบบลูกหินสีข้าวเปลือก

การทดสอบหาสมรรถนะเครื่องสีข้าวชุมชน ทำการทดสอบจำนวน 3 ครั้ง ปริมาณข้าวที่ใช้ทดสอบจำนวน 10 กิโลกรัมต่อครั้ง ผลการทดสอบพบว่า สมรรถนะของการสร้างเครื่องสีข้าวชุมชนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 80 กิโลกรัม/ชั่วโมง

2. ผลการทดสอบหาประสิทธิภาพเครื่องสีข้าวชุมชน การทดสอบหาประสิทธิภาพเครื่องสีข้าวชุมชน ทดสอบ

โดยทำการสีข้าวหอมมะลิ 105 จำนวน 3 ครั้ง ปริมาณข้าวที่ใช้ทดสอบจำนวน 10 กิโลกรัมต่อครั้ง ผลการทดสอบพบว่า ประสิทธิภาพของเครื่องสีข้าวชุมชนที่สร้างขึ้นมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 71.67 เปอร์เซ็นต์ ได้แกลบเฉลี่ยเท่ากับ 1.16 กิโลกรัม รำ 1.67 กิโลกรัม ข้าวสารรวม 7.17 กิโลกรัม (การหาประสิทธิภาพของเครื่องสีข้าวชุมชนที่สร้างขึ้นใช้ จะใช้ข้าวเปลือกที่มีสภาพสมบูรณ์ไม่แตกหัก 100 เปอร์เซ็นต์ ทำการสีให้เป็นข้าวสาร จากนั้นมาสุ่มจำนวนทดสอบ 3 ครั้ง คัดจำนวนเมล็ดข้าวสารที่สมบูรณ์ ไม่แตกหัก มาเทียบสัดส่วนเป็นตัวหารกับเมล็ดข้าวสารที่มีการแตกหัก แล้วดำเนินคิดเป็นเปอร์เซ็นต์ จึงจะสามารถแปรผลเป็นประสิทธิภาพเครื่องสีข้าวชุมชน)

3. ผลการรวบรวมสมาชิกชาวนาผู้ปลูกข้าว

การรวบรวมสมาชิกชาวนาผู้ปลูกข้าวรวมพลังตั้งเป็นกลุ่มชาวนา จำนวนเป้าหมายไม่น้อยกว่า 3 หมู่บ้านในตำบลชำราก อ.เมือง จ.ตราด ในการจัดทำกรวิจัยครั้งนี้สามารถรวบรวมจำนวนสมาชิกแรกเข้าได้จำนวน 21 ท่าน จำนวนข้าวเปลือกที่เข้าร่วมโครงการทั้งสิ้นปีแรก 12,500 กิโลกรัม ซึ่งจะสามารถขยายผลเพิ่มขึ้นในปีต่อไป

4. ออกแบบผลิตภัณฑ์จากการสีข้าวเปลือก

ความพึงพอใจในรูปแบบของการออกแบบผลิตภัณฑ์บรรจุภัณฑ์เชิงพาณิชย์ โดยมีการสำรวจความพึงพอใจ 5 ระดับ พบว่า

1. มีความพึงพอใจในรูปสัญลักษณ์บนบรรจุภัณฑ์สื่อความหมายได้เหมาะสมต่อกลุ่มชาวนาชำรากอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.37

2. มีความพึงพอใจในขนาดของบรรจุภัณฑ์ ที่มีความเหมาะสม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.16

3. มีความพึงพอใจในชนิดของบรรจุภัณฑ์ที่มีความคงทน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.05

ทดสอบครั้งที่	สมรรถนะ (กิโลกรัม/ชั่วโมง)
1	80.5
2	80
3	79.5
เฉลี่ย	80

ตารางที่ 1 ผลการทดสอบหาสมรรถนะของการสร้างเครื่องสีข้าวชุมชนขนาดเล็กแบบลูกหินสีข้าวเปลือก

ตารางที่ 2 ผลการทดสอบหาประสิทธิภาพเครื่องสีข้าวชุมชนขนาดเล็กแบบลูกหินสีข้าวเปลือก

ทดสอบครั้งที่	แกลบ (กก.)	รำ (กก.)	ข้าวสารรวม (กก.)	ประสิทธิภาพ (กก.)
1	1.1	1.7	7.2	72%
2	1.1	1.7	7.2	72%
3	1.3	1.6	7.1	71%
เฉลี่ย	1.16	1.67	7.17	71.67%

4. มีความพึงพอใจในความสวยงามของบรรจุภัณฑ์ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.16

5. มีความพึงพอใจในอายุของสินค้าในบรรจุภัณฑ์อยู่ได้นานเพียงใด อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.87

5. ผลการจัดถ่ายทอดเทคโนโลยีการสร้างเครื่องสีข้าวชุมชนโดยส่งเสริมการบริหารจัดการข้าวอันเนื่องมาจากพระราชดำริทฤษฎีใหม่กับเศรษฐกิจพอเพียง

การสร้างและหาประสิทธิภาพเครื่องสีข้าวชุมชนครั้งนี้ ได้ดำเนินการจัดถ่ายทอดเทคโนโลยี โดยการนำเครื่องสีข้าวชุมชนไปติดตั้งและสาธิตวิธีใช้งานให้กับกลุ่มเกษตรกร กลุ่มข้าวชุมชนเพื่อเกษตรกรอินทรีย์ ตำบลหนองขำราก อำเภอเมือง จังหวัดตราด และบุคคลผู้สนใจทั่วไป หลังจากนั้นสำรวจความพึงพอใจต่อเครื่องสีข้าวชุมชน

จากสำรวจความพึงพอใจต่อเครื่องสีข้าวชุมชน และนำข้อมูลที่ได้ออกมาแปลผล ซึ่งผลการสำรวจความพึงพอใจ พบว่า ความพึงพอใจรวมของผู้ตอบแบบสอบถามอยู่ในระดับพึงพอใจมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.29

1. ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ประกอบอาชีพชาวนา จำนวน 36 คน คิดเป็น ร้อยละ 72 อาชีพอื่น ๆ ร้อยละ 28

2. มีความพึงพอใจต่อรูปทรงเอื้ออำนวยต่อการใช้งาน อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.62

3. มีความพึงพอใจต่อประโยชน์จากการใช้เครื่องสีข้าวและคู่มือการใช้งานชัดเจนเข้าใจง่าย อยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.50

4. มีความพึงพอใจต่อปริมาณรำที่ตกค้างภายในตะแกรงอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.76

ส่วนความรู้ที่ได้จากการเข้าร่วมอบรม การบริหารจัดการข้าว พบว่า ความพึงพอใจโดยภาพรวมจากการเข้าร่วมอบรม ปรากฏผลดังนี้

1. มีความพึงพอใจต่อความพร้อมและความเข้าใจในนำความรู้ด้านทฤษฎีใหม่กับเศรษฐกิจพอเพียง ไปประยุกต์ใช้ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.16

2. มีความพึงพอใจต่อระดับความรู้ทางวิชาการและประสบการณ์ของวิทยากร อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.11

3. มีความพึงพอใจต่อการมีส่วนร่วมและรับรู้การถ่ายทอดเทคโนโลยีต่อชุมชน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.11

4. มีความพึงพอใจต่อหน่วยงานภาครัฐหรือเอกชนให้ความช่วยเหลือท่านในด้านสหกรณ์หรือวิสาหกิจชุมชน อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.68

5. มีความพึงพอใจต่อหน่วยงานภาครัฐหรือเอกชนให้ความช่วยเหลือท่านในการบริหารจัดการข้าวเปลือก อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.58

6. ผลการวิเคราะห์เศรษฐศาสตร์วิศวกรรม

จากการวิเคราะห์เศรษฐศาสตร์วิศวกรรม ราคาเครื่องสีข้าวชุมชนมีราคา 80,000 บาท รับจ้างสีข้าวราคา 1.50 บาทต่อกิโลกรัม จุดคุ้มทุนจะอยู่ที่การผลิต 11,851 กิโลกรัม/ปี และสามารถคืนทุนได้ภายในระยะเวลา 1 ปี 4 เดือน

7. ผลการติดตาม - ประเมินผล หลังจากสมาชิกเข้าร่วมโครงการ

ผลการติดตาม - ประเมินผล หลังจากเข้าร่วมโครงการสำรวจสถานภาพ 5 ระดับ พบว่า ความพึงพอใจโดยรวมจากโครงการส่งเสริมการบริหารจัดการข้าว อันเนื่องมาจากพระราชดำริทฤษฎีใหม่กับเศรษฐกิจพอเพียง ปรากฏผลดังนี้

1. ผู้ตอบแบบสอบถามมีความพึงพอใจต่อการเติบโตของกลุ่มเนื่องจากจำนวนสมาชิกเพิ่มขึ้นและกลุ่มชุมชนเข้มแข็งมีแนวโน้มดีขึ้น อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.21

2. มีความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมโครงการการบริหารจัดการข้าวของกลุ่มชาวนา สามารถลดรายจ่ายหรือเพิ่มรายได้ในครัวเรือน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.11

3. มีความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมโครงการการบริหารจัดการข้าวของกลุ่มชาวนา ช่วยเพิ่มมูลค่าข้าวเปลือก อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.05

4. มีความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมโครงการการบริหารจัดการข้าวทำให้สภาพความเป็นอยู่ภายในครัวเรือนและชุมชนเปลี่ยนแปลงดีขึ้น อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.05

5. มีความพึงพอใจต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการให้เกิดประโยชน์ของ ผลพลอยได้จากการสีข้าว เช่น จมูกข้าว ปลายข้าว รำข้าว แกลบ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.05

6. มีความพึงพอใจต่อการรวมกลุ่มชาวนาซำราก ประสบความสำเร็จมากน้อยเพียงใด อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.00

7. มีความพึงพอใจต่อความเชื่อมั่นในการบริหารจัดการข้าวของกลุ่มชาวนา อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.95

8. มีความพึงพอใจต่อความเหมาะสมของกำลังการผลิตของโรงสีชุมชนในโครงการอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.84

9. มีความพึงพอใจต่อการบริหารจัดการข้าว ด้านการตลาดของกลุ่มอยู่ในระดับ ปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.74

10. มีความพึงพอใจต่อการดำรงชีวิตปัจจุบันที่ได้นำพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.74

สรุปและอภิปรายผล

ประการแรกผลการวิจัยด้านการหาประสิทธิภาพและสมรรถนะของเครื่องสีข้าวชุมชนที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพ 71.67 เปอร์เซ็นต์ และมีสมรรถนะในการสีเท่ากับ 80 กิโลกรัม/ชั่วโมง

ประการที่สองผลการวิจัยด้านจัดถ่ายถอดเทคโนโลยีการสร้างเครื่องสีข้าวชุมชนโดยส่งเสริมการบริหารจัดการข้าวอันเนื่องมาจากพระราชดำริทฤษฎีใหม่กับเศรษฐกิจพอเพียง โดยการนำเครื่องสีข้าวชุมชนไปติดตั้งและสาธิตวิธีใช้งานให้กับกลุ่มเกษตรกรกลุ่มข้าวชุมชนเพื่อเกษตรกรอินทรีย์และบุคคลผู้สนใจ พบว่า ความพึงพอใจรวมของผู้ตอบแบบสอบถามอยู่ในระดับพึงพอใจมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.29 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า รูปทรงเอื้ออำนวยต่อการใช้งาน ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.62 มีค่ามากที่สุด รองลงมา คือประโยชน์จากการใช้เครื่องสีข้าวและคู่มือการใช้งานชัดเจนเข้าใจง่าย ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.50 ส่วนผลการประเมินปริมาณรำที่ตกค้างภายในตะแกรง ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.76 มีค่าต่ำสุด

ประการที่สามผลการวิจัยด้านรวบรวมสมาชิกชาวนา ผู้ปลูกข้าว พบว่า สมาชิกชาวนาผู้ปลูกข้าวรวมพลังตั้งเป็นกลุ่มชาวนา จำนวน 3 หมู่บ้านในตำบลซำราก อ.เมือง จ.ตราด มีจำนวนสมาชิกแรกเข้าจำนวน 21 ท่าน ซึ่งจะสามารถขยายผลเพิ่มขึ้นในปีต่อไป โดยสมาชิกตั้งเป้าหมายไว้ว่าจะเก็บข้าวเปลือกไว้ทำพันธุ์ในปริมาณ 7,150 กิโลกรัม เก็บข้าวเปลือกไว้บริโภคในปริมาณ 11,000 กิโลกรัม เก็บข้าวเปลือกไว้เข้าร่วมโครงการในปริมาณ 12,500 กิโลกรัม

ประการที่สี่ผลการวิจัยด้านออกแบบผลิตภัณฑ์จากการสีข้าวเปลือก พบว่า ความพึงพอใจรวมของผู้ตอบแบบสอบถามอยู่ในระดับพึงพอใจมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.12 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ รูปสัญลักษณ์บนบรรจุภัณฑ์สื่อความหมายได้เหมาะสมต่อกลุ่ม

ชาวนา ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.37 มีค่ามากที่สุด รองลงมา คือ ขนาดของบรรจุภัณฑ์ ที่มีความเหมาะสม ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.16 และความสวยงามของบรรจุภัณฑ์ ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.16 ส่วนผลการประเมินที่มีค่าต่ำสุด คือ อายุของสินค้าในบรรจุภัณฑ์อยู่ได้นานเพียงใด ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.87

ประการที่ห้าผลการวิจัยด้านการวิเคราะห์เศรษฐศาสตร์วิศวกรรม พบว่าราคาเครื่องสีข้าวชุมชนมีราคา 80,000 บาท รับจ้างสีข้าวราคา 1.50 บาทต่อกิโลกรัม จุดคุ้มทุนอยู่ที่การผลิต 11,851 กิโลกรัมต่อปีและสามารถคืนทุนได้ภายในระยะเวลา 1 ปี 4 เดือน

ประการที่หกผลการวิจัยด้านติดตาม - สรุปประเมินผลชาวนาหลังจากเข้าร่วมโครงการ พบว่า ผลการประเมินความพึงพอใจของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการอยู่ในระดับพึงพอใจมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.97 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ การเติบโตของกลุ่มเนื่องจากจำนวนสมาชิกเพิ่มขึ้นและกลุ่มชุมชนเข้มแข็งมีแนวโน้มดีขึ้น ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.21 มีค่ามากที่สุด ส่วนผลการประเมินความพึงพอใจที่มีค่าต่ำสุด คือการบริหารจัดการข้าว ด้านการตลาดของกลุ่ม ความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.74 และคณะผู้วิจัยยังพบว่า 1) ทฤษฎีใหม่กับเศรษฐกิจพอเพียง ทำให้ชาวนาดำบลซำราก อำเภอเมือง จังหวัดตราด เป็นชาวนาด้อย่างของจังหวัดที่ดำรงชีวิตพออยู่พอกิน สมควรแก่อดีตภาพ เป็นการสนองพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว 2) ชาวนาไม่ต้องนำข้าวเปลือกไปจ้างสีกับโรงสีเอกชนต่างตำบลเหมือนเดิม 3) ราคาข้าวเปลือกสูงเนื่องจากไม่ต้องไปผ่านพ่อค้าคนกลาง เมื่อนำมาลงทะเบียนในโครงการฯ เพื่อเพิ่มมูลค่าข้าวเปลือกเป็นข้าวสารบรรจุถุงขนาด 5 กิโลกรัม และมีตราสินค้าเป็นสัญลักษณ์ของชุมชนเอง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป
  1. ควรมีการปลูกฝังเรื่อง ทฤษฎีใหม่กับเศรษฐกิจพอเพียง โดยเริ่มตั้งแต่ระดับเยาวชนขึ้นไป
2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป
  1. ควรมีการนำข้าวไปวิเคราะห์ตรวจวัดคุณค่าทางโภชนาการ เพื่อเป็นการสร้างจุดขายให้กับกลุ่ม
  2. ควรมีการปลูกฝังและรื้อฟื้นขนบธรรมเนียม ประเพณี อันดีงามในเรื่องการทำนาให้กลับคืนสู่ท้องถิ่น เช่น การลงแขก การใช้กระป๋อไถนาเพื่อลดต้นทุน เป็นต้น

3. ควรมีการจัดให้แหล่งชุมชนมีสถานที่เป็น แหล่งบริการวิชาการและวิชาชีพ เกี่ยวกับ “ภูมิปัญญาข้าว” เพื่อเป็นแหล่งแลกเปลี่ยนและเรียนรู้กับปราชญ์ชาวบ้านในตำบลชำรากับตำบลอื่นๆ อีกทั้งเป็นที่ที่ตระศึกษาดูงานของบุคคลทั่วไป เพื่อพัฒนาให้เป็นขบวนการตัวอย่างของจังหวัดตราด

เอกสารอ้างอิง

กลุ่มยุทธศาสตร์จังหวัดตราด. ยุทธศาสตร์จังหวัดตราด 2545-

2552. <http://www.trat.go.th>.ข้อมูลจังหวัดตราด.

<http://www.th.wikipedia.org>.

ทฤษฎีใหม่กับเศรษฐกิจพอเพียง. <http://www.fro.go.th>. ยุธนา ภาระนันท์. 2550. องค์กรพอเพียง. เกียวโต เนชั่น พรินตติ้ง เซอร์วิส.

โรงสีข้าวพระราชทาน. <http://www.gotoknow.org>.

วันชัย วิจิรวนิช และ ชุ่ม พลอยมีค่า. 2538. เศรษฐศาสตร์วิศวกรรม. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ศุภชัย นาทะพันธ์. 2551. การควบคุมภาพ. บริษัท ซีเอ็ดดูเคชั่น จำกัด (มหาชน).

ศักดิ์ดา อินทรชัย และคณะ. เครื่องสีข้าวขนาดเล็กเคลื่อนย้ายได้. (ม.ป.ป.). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สำนักงานอธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี . พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547. จังหวัดจันทบุรี. สุปัญญา ไชยชาญ. 2550. การบริหารการผลิต. บริษัท พี. เอ. สี่พริ่ง จำกัด.

สำนักงานเกษตร. ตารางแสดงเนื้อหาและผลผลิตข้าวนาปีรายตำบลจังหวัดตราด. (ม.ป.ป.). จังหวัดตราด.

องค์การบริหารส่วนตำบลชำราก. รายชื่อกลุ่มเกษตรกรรชานา กลุ่มข้าวชุมชน เพื่อเกษตรอินทรีย์ ตำบลชำราก อำเภอเมือง จ.ตราด. (ม.ป.ป.).

การศึกษาสภาวะที่เหมาะสมของทุเรียนกวนโดยการกวนด้วยเครื่องกวนผลไม้สุญญากาศ The Optimization of Durian Paste by A Vacuum Paste Machine

ทรงศักดิ์ มีมกระโทก กุลพร พุทธิมี
คณะเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาสภาวะที่เหมาะสมของทุเรียนกวน โดยการกวนด้วยเครื่องกวนผลไม้สุญญากาศ และมีขั้นตอนในการดำเนินการ คือ ทดลองกวนทุเรียน ด้วยเครื่องกวนผลไม้สุญญากาศ ที่ความดัน 600 mmHg อุณหภูมิ 40 °C 45 °C และ 50°C เวลา 2 ชั่วโมง, 2 ชั่วโมง 15 นาที และ 2 ชั่วโมง 30 นาที วิเคราะห์สภาวะที่เหมาะสมสำหรับการกวนทุเรียน โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ หลังจากนั้นนำมาทดสอบผลิตภัณฑ์ ทางด้านกายภาพ ทางเคมี และทางประสาทสัมผัส การวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้ค่าเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า สภาวะที่เหมาะสมสำหรับการกวน คือ การกวนด้วยเครื่องกวนผลไม้สุญญากาศ ที่ อุณหภูมิ 45°C เวลา 135 นาที ผลการทดสอบคุณสมบัติทุเรียนกวนค่าความหวานสูงที่สุด คือ การกวนที่อุณหภูมิ 50°C เวลา 150 นาที เท่ากับ 76 °Brix ค่าวอเตอร์แอคทีวิตีสูงสุด คือ การกวนที่อุณหภูมิ 40 °C เวลา 120 นาที เท่ากับ 0.75 ค่าสีความสว่าง(L)สูงที่สุดคือ การกวนที่อุณหภูมิ 40 °C เวลา 150 นาทีเท่ากับ 38.59 ค่าสีแดงเขียว(a) สูงที่สุด คือ การกวนที่อุณหภูมิ 50 °C เวลา 150 นาที เท่ากับ 10.66 ค่าสีน้ำเงินเหลือง(b) สูงที่สุด คือ การกวนที่อุณหภูมิ 50 °C เวลา 120 นาที เท่ากับ 24.15 ผลการทดสอบทางประสาทสัมผัสของผลิตภัณฑ์ทุเรียนกวน ทางด้านสี กลิ่น รสชาติ เนื้อสัมผัส และความชอบโดยรวม ให้ค่าแตกต่างกันทางสถิติ ($p < 0.05$) การยอมรับที่สูงที่สุด คือ ที่สภาวะการกวน ที่อุณหภูมิ 45°C เวลา 135 นาที

คำสำคัญ : สภาวะที่เหมาะสม, ทุเรียนกวน , เครื่องกวนผลไม้สุญญากาศ

Abstract

The objective of this research was to study the optimization of durian paste by a vacuum paste machine. The process of this research consisted of testing durian paste by a vacuum paste machine under the pressure (600 mm.Hg) at various frying temperature, 40, 45 and 50 °c and stirring in various frying time, 120, 135 and 150 minutes. To determine optimum frying condition was stirred by a computer program and the sample was subjected to physical, chemical and sensory evaluation. The statistics used were mean and standard deviation.

The result showed that the optimization condition of the stirred durian paste was at 45 °C in 135 minutes. The highest of properties of durian paste were 76 °Brix at temperature 50 °C in 150 minutes, 0.75 Aw at 40 °C in 120 minutes, 38.59 colour(L) at 40°C in 150 minutes, 10.66 colour(a) at 50°C and in 150 minutes and 24.15 colour(b) at 50°C in 120 minutes. The sensory evaluation of durian paste colour, odor, taste, texture and overall sensory was significantly, different at 0.05 level. The highest acceptability was at the condition of 45 °C and 135 minutes.

Keywords : Optimization, durian paste, Vacuum Paste Machine

บทนำ

ภาคตะวันออกของประเทศไทย จังหวัดจันทบุรี ระยอง และตราด เป็นแหล่งผลิตไม้ผลเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศ ทั้งทุเรียน มังคุด เงาะ เป็นต้น ในช่วงเวลาที่ผ่านมากษัตริย์ที่ผลิตไม้ผลเศรษฐกิจดังกล่าว ประสบปัญหาด้านการผลิตและการตลาดมาอย่างต่อเนื่อง แต่ถ้าหากเกษตรกรสามารถจัดการบริหารกระบวนการผลิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการใช้กรรมวิธีการผลิตที่มีปริมาณและคุณภาพตรงความต้องการของตลาด ใช้ต้นทุนการผลิตที่เหมาะสม มีวิธีการผลิตที่ปลอดภัย ไม่เกิดมลพิษต่อผู้บริโภคและสิ่งแวดล้อม จะทำให้การผลิตไม้ผลเศรษฐกิจได้อย่างยั่งยืน

ปัญหาหนึ่งของไม้ผลเศรษฐกิจ ภาคตะวันออก คือ ราคาผลผลิตที่มีราคาถูก การแก้ปัญหาของเกษตรกร โดยการแปรรูป เช่น การกวนทุเรียน การทอดทุเรียน การอบแห้งขนุน เป็นต้น เป็นการสร้างมูลค่าเพิ่ม สามารถเพิ่มรายได้แก่เกษตรกร ปัจจุบันเกษตรกรภาคตะวันออก ทั้งจังหวัดจันทบุรี ระยอง และตราด ได้ดำเนินการแปรรูปไม้ผลเศรษฐกิจ เช่น ทุเรียนสุก เป็นทุเรียนกวน โดยการนำเนื้อทุเรียนสุกกวนกับน้ำตาลทราย จนได้ผลิตภัณฑ์ที่มีลักษณะเหนียว มัน และล่อน ไม่ติดไม้พายหรือติดกันกระทะ มีสีเหลืองปนน้ำตาล สำหรับรับประทานเป็นอาหารว่าง หรือของฝาก

ปี 2550 ไทยส่งออกผลไม้และผลิตภัณฑ์ในปริมาณ 1.8 ล้านตัน มูลค่า 51,519 ล้านบาท เป็นผลไม้สดแช่เย็น แช่แข็ง และแห้ง ปริมาณ 703,322 ตัน มูลค่า 13,200 ล้านบาท และผลไม้กระป๋องและแปรรูป ปริมาณ 1.1 ล้านตัน มูลค่า 38,319 ล้านบาท สำหรับปี 2551 (มกราคม-กันยายน) ไทยส่งออกผลไม้และผลิตภัณฑ์ ปริมาณ 1.5 ล้านตัน มูลค่า 44,719.51 ล้านบาท ปริมาณและมูลค่า เพิ่มขึ้นร้อยละ 10.9 และ 15.4 ตามลำดับจากช่วงเดียวกันของปีก่อน เป็นผลไม้สดแช่เย็น แช่แข็ง และแห้ง ปริมาณ 620,728 ตัน มูลค่า 11,557 ล้านบาท ปริมาณและมูลค่า เพิ่มขึ้นร้อยละ 9.72 และ 9.56 ตามลำดับจากช่วงเดียวกันของปีก่อน โดยผลไม้ส่งออกที่สำคัญ ได้แก่ ทุเรียน ลำไย มังคุด มะม่วง ลิ้นจี่ ผลไม้ประเภทยัดไส้ ถั่วลิสง และสับปะรด ส่วนผลิตภัณฑ์จากผลไม้ประกอบด้วย ผลไม้กระป๋อง ผลไม้แปรรูป และน้ำผลไม้ (ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์, 2551)

กรรมวิธีการกวนในปัจจุบัน โดยใช้กระทะที่มีขนาดใหญ่ ใช้เชื้อเพลิงจากฟืน ถ่าน หรือแก๊สหุงต้ม นำทุเรียนสุกผสมกับน้ำตาลลงในกระทะ ใช้แรงงานคนหรือมอเตอร์ กวนใบพายเป็นการใช้แรงงาน และพลังงานที่สูง เนื่องจากมีการสูญเสียความร้อนไปยังบรรยากาศ ดังนั้นจึงมีนักประดิษฐ์ ได้สร้างเครื่องกวนสุญญากาศ เพื่อลดเวลาและพลังงานที่ใช้ แต่เครื่องกวนดังกล่าวยังมีประสิทธิภาพการทำงานต่ำ

ทรงศักดิ์ มีมกระโทก และคณะ (2551) ทำการวิจัยเครื่องกวนผลไม้สุญญากาศ พบว่า การทดสอบ อัตราการใช้พลังงาน ในการกวนแก้วมังกร ปริมาณแก๊สที่ใช้มากที่สุด คือ การกวน ที่อุณหภูมิ 40 °C เวลา 150 นาที เท่ากับ 1.20 กิโลกรัม หรือ 0.480 กิโลกรัมแก๊สต่อชั่วโมง ปริมาณแก๊สเฉลี่ย เท่ากับ 0.542 กิโลกรัมแก๊สต่อชั่วโมง คิดเป็นเงิน 9.75 บาทต่อชั่วโมง จำนวนไฟฟ้าที่ใช้มากที่สุด คือ การกวนที่อุณหภูมิ 40 °C เวลา 152 นาที เท่ากับ 1.920 หน่วยต่อชั่วโมง ปริมาณไฟฟ้าเฉลี่ย เท่ากับ 1.660 หน่วยต่อชั่วโมง คิดเป็นเงิน 4.20 บาทต่อชั่วโมง การเปรียบเทียบคุณสมบัติทางกายภาพของแก้วมังกรหลังการกวน ที่สภาวะสุญญากาศ ที่อุณหภูมิ 40°C, 45 °C และ 50 °C พบว่า ค่าความชื้นสูงสุด คือ การกวนที่อุณหภูมิ 40 °C เท่ากับ 37.013 ค่าวอเตอร์แอคทีวิตีสูงสุด คือ การกวนที่อุณหภูมิ 40 °C เท่ากับ 0.463 ค่าสีความสว่าง (L) สูงที่สุดคือ การกวนที่อุณหภูมิ 40 °C เท่ากับ 40.730 ค่าสีแดงเขียว(a) สูงที่สุด คือ การกวนที่อุณหภูมิ 40 °C เท่ากับ 6.960 ค่าสีน้ำเงินเหลือง(b) สูงที่สุด คือ การกวนที่อุณหภูมิ 40 °C เท่ากับ 18.500 การทดสอบทางประสาทสัมผัสของผลิตภัณฑ์แก้วมังกรทอด การยอมรับที่สูงที่สุด คือ ที่สภาวะการกวน ที่อุณหภูมิ 45°C เวลา 110 นาที มีการยอมรับด้านสี ด้านรสชาติ ด้านเนื้อสัมผัส และด้านการยอมรับความชอบโดยรวม และการกวนที่เหมาะสมที่สุด คือ การกวนที่อุณหภูมิ 45 °C เวลา 110 นาที มีการยอมรับด้าน สี ด้านรสชาติ ด้านเนื้อสัมผัส และด้านการยอมรับความชอบโดยรวม

สภาวะที่เหมาะสม เป็นวิธีการทางคณิตศาสตร์ เพื่อใช้หาค่าของตัวแปรที่สัมพันธ์กันแต่ละค่า มีค่าเป็นเท่าใด ที่จะทำให้ได้ผลผลิตที่ดีที่สุด การหาสภาวะที่เหมาะสมสำหรับการกวนทุเรียน เป็นการใช้อนุกรมคณิตศาสตร์ คำนวณหา ค่าของตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการกวนที่จะทำให้เกิดผลผลิตที่ดีที่สุด คือ ค่าความดันในถังกวน อุณหภูมิ และเวลาที่ใช้ในการกวนทุเรียน

ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงมีแนวความคิดในการศึกษาสภาวะที่เหมาะสมของทุเรียนกวน โดยการกวนด้วยเครื่องกวนผลไม้สุญญากาศ เนื่องจากการกวนด้วยระบบดังกล่าว เป็นการประหยัดพลังงาน ผลผลิตที่ได้คงสภาพเดิม ทางด้านสี กลิ่น และรสชาติ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาสภาวะที่เหมาะสมของทุเรียนกวน โดยการกวนด้วยเครื่องกวนผลไม้สุญญากาศ

วิธีดำเนินงานวิจัย

รวบรวมข้อมูลวัตถุดิบ และกระบวนการกวนทุเรียนโดยการสัมภาษณ์ ผู้ประกอบการผลิตทุเรียนกวนในเขตจังหวัดจันทบุรี ทางด้านขั้นตอนการกวนทุเรียน วิธีการกวน ส่วนประกอบ และคุณลักษณะที่ต้องการ

ทดลองกวนทุเรียน ด้วยเครื่องกวนผลไม้สุญญากาศ ที่ความดัน 600 mmHg อุณหภูมิ 40 °C 45 °C และ 50°C เวลา 2 ชั่วโมง, 2 ชั่วโมง 15 นาที และ 2 ชั่วโมง 30 นาที

วิเคราะห์สภาวะที่เหมาะสมสำหรับการกวนทุเรียน การวิเคราะห์สภาวะที่เหมาะสมสำหรับการกวนทุเรียน โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป (Minitab) ทำการวิเคราะห์หาสภาวะที่เหมาะสม โดยวิธี Plackett-Burman Design

$$Y = \beta_0 + \beta_1 x_1 + \beta_2 x_2 + \beta_{11} x_1^2 + \beta_{22} x_2^2 + \beta_{12} x_1 x_2 + \epsilon$$

ค่าตัวแปร β คือสัมประสิทธิ์รีเกรสชัน (regression coefficients)

ทดสอบการกวน ตามสภาวะที่เหมาะสมที่ได้จากการวิเคราะห์ทางคณิตศาสตร์การทดสอบผลิตภัณฑ์ การวิเคราะห์คุณภาพความชื้นในอาหาร ค่าวอเตอร์แอกทิวิตี (Water activity) สีระบบ CIE และ ความพึงพอใจโดยรวม

สรุปและรายงานผล

ผลการวิจัย

1. การรวบรวมข้อมูลวัตถุดิบ และกระบวนการกวนทุเรียน

กระบวนการผลิตทุเรียนกวน โดยใช้ภูมิปัญญาชาวบ้าน วัสดุอุปกรณ์ในการทำทุเรียนกวน ประกอบด้วย กระทะกวน เต้าแก๊ส หรือถ่าน ซ้อนสำหรับชุดเนื้อทุเรียน ไม้พายสำหรับกวน ตาซั้ง ขั้นตอนการทำทุเรียนกวน คือ แกะเนื้อทุเรียนสุกออกจากเปลือกและเมล็ด ชุดแยกเมล็ดทุเรียนออกจากเนื้อ ทุเรียน ชั่งน้ำหนักเนื้อทุเรียน ใส่ในกระทะเหล็กหรือสแตนเลสใช้ไฟปานกลาง กวนด้วยไม้พายจนเนื้อทุเรียนสุก ใส่น้ำตาลทรายกวนต่อไปจนเริ่มเหนียว พอจับตัวเป็นก้อน ลดไฟให้อ่อน กวนต่อจนเหนียวเริ่มมัน จึงจะถือว่าใช้ได้

2. การทดลองกวนทุเรียน ด้วยเครื่องกวนผลไม้สุญญากาศ

กำหนดคุณสมบัติการกวนสุญญากาศที่ ความดันต่ำกว่าบรรยากาศ ที่ 600 mmHg อุณหภูมิ ที่ 40 °C , 45 °C และ 50°C เวลา ที่ 120 นาที 135 นาที และ 150 นาที ทำการวิเคราะห์คุณภาพอาหาร ทางด้าน ความชื้น ค่าวอเตอร์ แอกทิวิตี สี และการประเมินคุณภาพทางประสาทสัมผัส ดังนี้

2.1 คุณสมบัติของทุเรียนก่อนการกวนภายใต้สภาวะสุญญากาศ

ทุเรียนก่อนการกวน มีค่าความหวานเฉลี่ย เท่ากับ 28 ° Brix ค่าวอเตอร์แอกทิวิตีเฉลี่ย เท่ากับ 0.89 และ สี เฉลี่ย ค่า L เท่ากับ 64.38 ค่า a เท่ากับ -3.33 และ ค่า b เท่ากับ 21.55

2.2 คุณสมบัติของทุเรียนหลังการกวนที่สภาวะสุญญากาศ

2.2.1 การกวนทุเรียน จำนวน 20 กิโลกรัม ที่อุณหภูมิ 40 °C เวลา 120 นาที 135 นาที และ 150 นาที ผลทดสอบคุณสมบัติของทุเรียนกวน พบว่า ค่าความหวานสูงสุดคือ เวลาในการกวน 150 นาที มีค่าเท่ากับ 71 °Brix รองลงมาคือ เวลาในการกวน 135 นาที มีค่าเท่ากับ 70 °Brix และ เวลาในการกวน 120 นาที มีค่าเท่ากับ 68 °Brix ค่าวอเตอร์แอกทิวิตี สูงที่สุดคือ เวลาในการกวน 120 นาที มีค่าเท่ากับ 0.75 รองลงมาคือ เวลาในการกวน 135 นาที มีค่าเท่ากับ 0.72 และ เวลาในการกวน 120 นาที มีค่าเท่ากับ 0.70 ค่าสีความสว่าง(L) สูงที่สุดคือ เวลาในการกวน 150 นาที มีค่าเท่ากับ 38.59 รองลงมาคือ เวลาในการกวน 135 นาที มีค่าเท่ากับ 37.25 และ เวลาในการกวน 120 นาที มีค่าเท่ากับ 34.72 ค่าสีแดงเขียว(a) สูงที่สุดคือ เวลาในการกวน 150 นาที มีค่าเท่ากับ 7.43 รองลงมาคือ เวลาในการกวน 135 นาที มีค่าเท่ากับ 6.48 และ เวลาในการกวน 120 นาที เท่ากับ 2.37 ค่าสีน้ำเงินเหลือง(b) สูงที่สุดคือ เวลาในการกวน 120 นาที มีค่าเท่ากับ 18.75 รองลงมาคือ เวลาในการกวน 135 นาที มีค่าเท่ากับ 17.32 และ เวลาในการกวน 150 นาที มีค่าเท่ากับ 16.84

2.2.2 การกวนทุเรียน จำนวน 20 กิโลกรัม ที่อุณหภูมิ 45 °C เวลา 120 นาที 135 นาที และ 150 นาที ผลทดสอบคุณสมบัติของทุเรียนกวน พบว่าค่าความหวานสูงสุดคือ เวลาในการกวน 150 นาที มีค่าเท่ากับ 75 °Brix รองลงมาคือ เวลาในการกวน 135 นาที มีค่าเท่ากับ 72 °Brix และ เวลาในการกวน 120 นาที มีค่าเท่ากับ 70 °Brix ค่าวอเตอร์แอกทิวิตี สูงที่สุดคือ เวลาในการกวน 120 นาที มีค่าเท่ากับ 0.74 รองลงมาคือ เวลาในการกวน 135 นาที มีค่าเท่ากับ 0.71 และ เวลาในการกวน 120 นาที มีค่าเท่ากับ 0.70 ค่าสีความสว่าง(L) สูงที่สุดคือ เวลาในการกวน 150 นาที มีค่าเท่ากับ 36.15 รองลงมาคือ เวลาในการกวน 135 นาที มีค่าเท่ากับ 35.32 และ เวลาในการกวน 120 นาที มีค่า เท่ากับ 32.69 ค่าสีแดงเขียว(a) สูงที่สุดคือ เวลาในการกวน 150 นาที มีค่าเท่ากับ 9.37 รองลงมาคือ เวลาในการกวน 135 นาที มีค่าเท่ากับ 7.82 และ เวลาในการกวน 120 นาที เท่ากับ 5.24 ค่าสีน้ำเงินเหลือง (b) สูงที่สุดคือ เวลาในการกวน 120 นาที มีค่าเท่ากับ 21.87 รองลงมาคือ เวลาในการกวน 135 นาที มีค่าเท่ากับ 19.43 และ เวลาในการกวน 150 นาที มีค่าเท่ากับ 17.42

2.2.3 การกวนทุเรียน จำนวน 20 กิโลกรัม ที่อุณหภูมิ 50 °C เวลา 120 นาที 135 นาที และ 150 นาที ผลทดสอบคุณสมบัติของทุเรียนกวน ผลทดสอบคุณสมบัติของ ทุเรียนกวน

พบว่า ค่าความหวานสูงสุดคือ เวลาในการกวน 150 นาที มีค่าเท่ากับ 76 °Brix รองลงมาคือ เวลาในการกวน 135 นาที มีค่าเท่ากับ 74 °Brix และเวลาในการกวน 120 นาที มีค่าเท่ากับ 71 °Brix ค่าวอเตอร์แอกติวิตี สูงที่สุดคือ เวลาในการกวน 120 นาที มีค่าเท่ากับ 0.72 รองลงมาคือ เวลาในการกวน 135 นาที มีค่าเท่ากับ 0.71 และ เวลาในการกวน 120 นาที มีค่าเท่ากับ 0.69 ค่าสีความสว่าง(L) สูงที่สุดคือ เวลาในการกวน 150 นาที มีค่าเท่ากับ 29.73 รองลงมาคือ เวลาในการกวน 135 นาที มีค่าเท่ากับ 32.51 และ เวลาในการกวน 120 นาที มีค่าเท่ากับ 34.87 ค่าสีแดงเขียว (a) สูงที่สุดคือ เวลาในการกวน 150 นาที มีค่าเท่ากับ 10.66 รองลงมาคือ เวลาในการกวน 135 นาที มีค่าเท่ากับ 9.95 และ เวลาในการกวน 120 นาที เท่ากับ 7.57 ค่าสีน้ำเงินเหลือง (b) สูงที่สุดคือ เวลาในการกวน 120 นาที มีค่าเท่ากับ 24.15 รองลงมาคือ เวลาในการกวน 135 นาที มีค่าเท่ากับ 21.67 และ เวลาในการกวน 150 นาที มีค่าเท่ากับ 20.75

2.2.4 เปรียบเทียบการกวนทุเรียน จำนวน 20 กิโลกรัม ที่อุณหภูมิ 40, 45 และ 50 °C ผลทดสอบคุณสมบัติของทุเรียน กวนค่าสูงที่สุด พบว่า ค่าความหวานสูงสุด คือ การกวนที่อุณหภูมิ 50 °C เวลา 150 นาที เท่ากับ 76 °Brix รองลงมาคือ การกวนที่อุณหภูมิ 45 °C เวลา 150 นาที และ ที่อุณหภูมิ 50 °C เวลา 135 นาที ตามลำดับ ค่าวอเตอร์แอกติวิตี สูงสุด คือ การกวนที่อุณหภูมิ 40 °C เวลา 120 นาที เท่ากับ 0.75 รองลงมาคือ การกวน ที่อุณหภูมิ 45 °C เวลา 120 นาที และ อุณหภูมิ 50 °C เวลา 120 นาที อุณหภูมิ 40 °C เวลา 135 นาที ตามลำดับ ค่าสีความสว่าง (L) สูงที่สุดคือ การกวนที่อุณหภูมิ 40 °C เวลา 150 นาทีเท่ากับ 38.59 รองลงมาคือ การกวนที่อุณหภูมิ 40 °C เวลา 135 นาที และ อุณหภูมิ 45 °C เวลา 150 นาที ตามลำดับ ค่าสีแดงเขียว (a) สูงที่สุด คือ การกวนที่อุณหภูมิ 50 °C เวลา 150 นาที เท่ากับ 10.66 รองลงมาคือ การกวนที่อุณหภูมิ 50 °C เวลา 135 นาที และอุณหภูมิ 45 °C เวลา 150 นาที ตามลำดับ ค่าสีน้ำเงินเหลือง(b) สูงที่สุด คือ การกวนที่อุณหภูมิ 50 °C เวลา 120 นาที เท่ากับ 24.15 รองลงมาคือ การกวนที่อุณหภูมิ 45 °C เวลา 120 นาที และอุณหภูมิ 50 °C เวลา 135 นาที ตามลำดับ

2.3 การประเมินคุณภาพทางประสาทสัมผัส

การประเมินคุณภาพทางประสาทสัมผัส ทำการทดสอบชิม โดยผู้เชี่ยวชาญ ผลการทดสอบ ให้ค่าแตกต่างกันทางสถิติ ($p < 0.05$) โดยคะแนนการยอมรับด้าน สี อยู่ระหว่าง 3.12 – 3.41 หมายถึง ความชอบระดับมาก การยอมรับด้านสีที่สูงที่สุดคือ การกวนที่อุณหภูมิ 45°C เวลา 135 นาที การยอมรับด้านกลิ่น อยู่ระหว่าง 3.21 – 3.02 หมายถึง ความชอบระดับมาก การยอมรับด้านกลิ่นที่สูงที่สุดคือ การกวนที่อุณหภูมิ 45°C เวลา 135 นาที การยอมรับด้านรสชาติ อยู่ระหว่าง 3.22 – 3.12 หมายถึง ความชอบ

ระดับมาก การยอมรับด้านรสชาติที่สูงที่สุดคือ การกวนที่อุณหภูมิ 45°C เวลา 135 นาที การยอมรับด้านเนื้อสัมผัส อยู่ระหว่าง 3.26 – 3.09 หมายถึง ความชอบระดับมาก การยอมรับด้านเนื้อสัมผัสที่สูงที่สุดคือ การกวนที่อุณหภูมิ 45°C เวลา 135 นาที และการความชอบโดยรวม อยู่ระหว่าง 3.15 – 3.05 หมายถึง ความชอบระดับมาก การยอมรับด้านความชอบโดยรวมที่สูงที่สุดคือ การกวนที่อุณหภูมิ 45°C เวลา 135 นาที

ผลการทดสอบทางประสาทสัมผัสของผลิตภัณฑ์ทุเรียนทอด การยอมรับที่สูงที่สุด คือ ที่สภาวะการกวน ที่อุณหภูมิ 45°C เวลา 135 นาที มีการยอมรับด้าน สี ด้านรสชาติ ด้านเนื้อสัมผัส และด้านการยอมรับความชอบโดยรวม

3. การวิเคราะห์ทางสถิติ

3.1 สัมประสิทธิ์การถดถอย

ผลการทดสอบเพื่อหาค่าทางสถิติทางด้านค่าความหวาน ค่าวอเตอร์แอกติวิตี และสี เป็นการแสดงค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย (Regression Coefficients) โดยมีค่า R² ของค่าความหวาน ค่าวอเตอร์แอกติวิตี และสี (L), (a), (b) เท่ากับ 0.968, 0.944, 0.983, 0.983 และ 0.958 ตามลำดับ

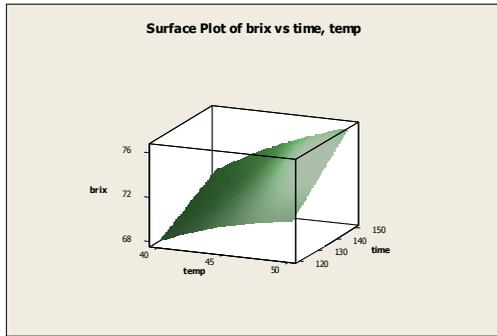
ผลการทดสอบเพื่อหาค่าทางสถิติพบว่า ค่าความหวานที่สูงที่สุดคือ การกวนที่อุณหภูมิ 50°C เวลา 150 นาที มีค่าเท่ากับ 1,013.14 ค่าความหวานที่ต่ำที่สุดคือ การกวนที่อุณหภูมิ 40°C เวลา 120 นาที มีค่าเท่ากับ 742.38 ค่า Aw ที่สูงที่สุดคือ การกวนที่อุณหภูมิ 50°C เวลา 150 นาที มีค่าเท่ากับ 153.29 ค่า Aw ที่ต่ำที่สุดคือ การกวนที่อุณหภูมิ 40°C เวลา 120 นาที มีค่าเท่ากับ 97.81 ค่า สี(L) ที่สูงที่สุดคือ การกวนที่อุณหภูมิ 50°C เวลา 120 นาที มีค่าเท่ากับ -8,622.36 ค่า สี(L) ที่ต่ำที่สุดคือ การกวนที่อุณหภูมิ 40°C เวลา 150 นาที มีค่าเท่ากับ -13,882.00 ค่า สี(a) ที่สูงที่สุดคือ การกวนที่อุณหภูมิ 40°C เวลา 120 นาที มีค่าเท่ากับ -13,969.71 ค่า สี(a) ที่ต่ำที่สุดคือ การกวนที่อุณหภูมิ 50°C เวลา 150 นาที มีค่าเท่ากับ -21,933.67 และ ค่า สี(b) ที่สูงที่สุดคือ การกวนที่อุณหภูมิ 40°C เวลา 150 นาที มีค่าเท่ากับ 8,533.29 ค่า สี(b) ที่ต่ำที่สุดคือ การกวนที่อุณหภูมิ 50°C เวลา 120 นาที มีค่าเท่ากับ 5,250.64

3.2 สภาวะที่เหมาะสมสำหรับการกวนทุเรียน

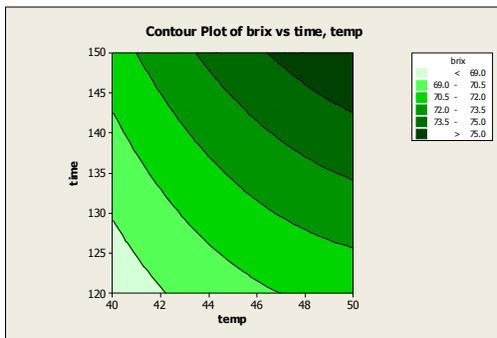
ผลการทดสอบโดยใช้เทคนิคการจำลองสถานการณ์เพื่อการทำคำตอบที่เหมาะสม (Response Surface Methodology ; RSM) ทางด้านค่าความหวาน ค่าวอเตอร์แอกติวิตี และสี ที่มีผลจากอุณหภูมิและเวลาในการกวนทุเรียน พบว่าค่าความหวานที่สูงที่สุด คือ การกวนที่อุณหภูมิ 50°C เวลา 150 นาที ค่าวอเตอร์แอกติวิตีที่สูงที่สุด คือ การกวนที่อุณหภูมิ 40°C เวลา 120 นาที ค่าสี(L) ที่สูงที่สุด คือ การกวนที่อุณหภูมิ 40°C เวลา 150 นาที ค่าสี(a)ที่สูงที่สุด คือ การกวนที่อุณหภูมิ 50°C เวลา 150 นาที และค่าสี(b)ที่เหมาะสม คือ การกวนที่อุณหภูมิ 50°C เวลา 120 นาที

ความสัมพันธ์ของอุณหภูมิและเวลาในการกวนที่มีผลต่อค่าความหวาน แสดงดังภาพประกอบที่ 1 และภาพประกอบที่ 2 พบว่า อุณหภูมิสูงขึ้นและเวลาเพิ่มขึ้น ค่าความหวานเพิ่มขึ้น

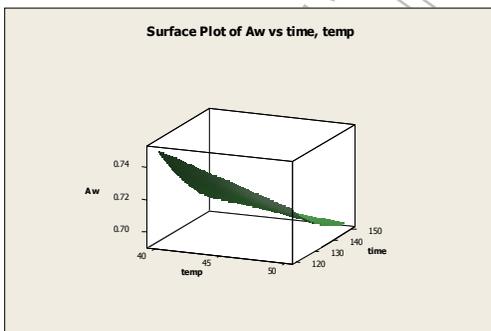

ภาพประกอบที่ 1 แสดงความสัมพันธ์ของอุณหภูมิและเวลาในการกวนที่มีผลต่อค่าความหวาน

ภาพประกอบที่ 2 แสดงเส้นความชันความสัมพันธ์ของอุณหภูมิและเวลาในการกวนที่มีผลต่อ

ความสัมพันธ์ของอุณหภูมิและเวลาในการกวนที่มีผลต่อค่า Aw แสดงดังภาพประกอบที่ 3 และภาพประกอบที่ 4 พบว่า อุณหภูมิลดลงและเวลาดลดลง ค่า Aw เพิ่มขึ้น

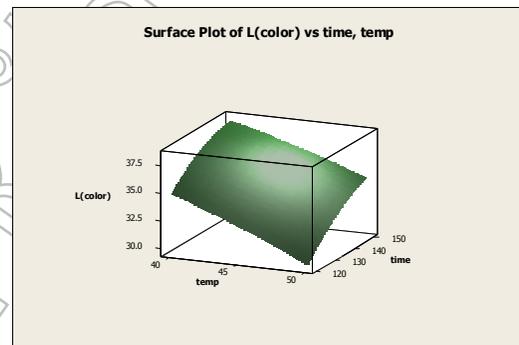

ภาพประกอบที่ 3 แสดงความสัมพันธ์ของอุณหภูมิและเวลาในการกวนที่มีผลต่อค่า Aw

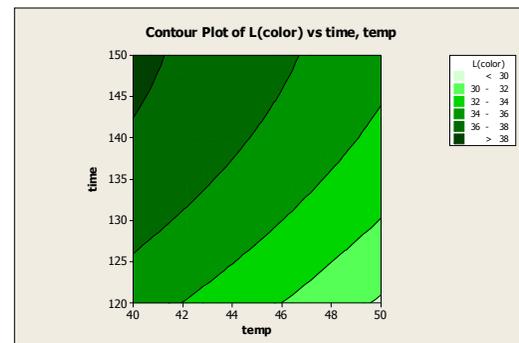

ภาพประกอบที่ 4 แสดงเส้นความชันความสัมพันธ์ของอุณหภูมิและเวลาในการกวนที่มีผลต่อค่า Aw

ความสัมพันธ์ของอุณหภูมิและเวลาในการกวนที่มีผลต่อค่าสี(L) แสดงดังภาพประกอบที่ 5 และภาพประกอบที่ 6 พบว่า อุณหภูมิลดลงและเวลาเพิ่มขึ้น ค่าสี(L) เพิ่มขึ้น

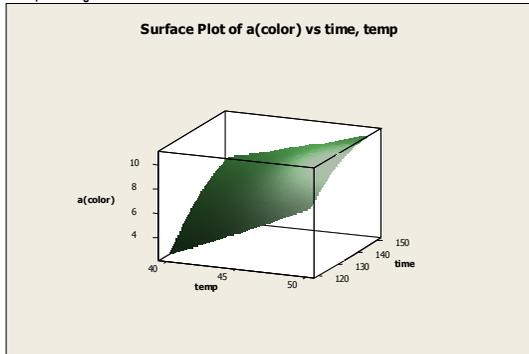
ภาพประกอบที่ 5 แสดงความสัมพันธ์ของอุณหภูมิและเวลาในการกวนที่มีผลต่อค่าสี (L)

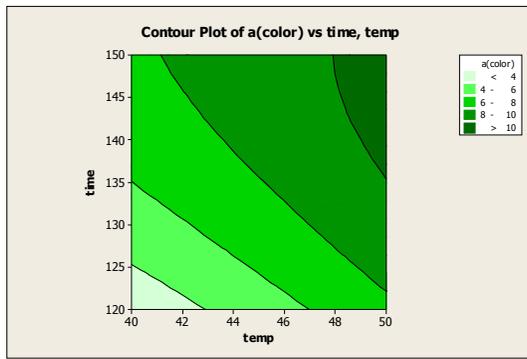
ภาพประกอบที่ 6 แสดงเส้นความชันความสัมพันธ์ของอุณหภูมิและเวลาในการกวนที่มีผลต่อค่าสี (L)

ความสัมพันธ์ของอุณหภูมิและเวลาในการกวนที่มีผลต่อค่าสี (a) แสดงดังภาพประกอบที่ 7 และภาพประกอบที่ 8 พบว่าอุณหภูมิลดลงและเวลาเพิ่มขึ้น ค่าสี(a) เพิ่มขึ้น

ภาพประกอบที่ 7 แสดงความสัมพันธ์ของอุณหภูมิและเวลาในการกวนที่มีผลต่อค่าสี (a)

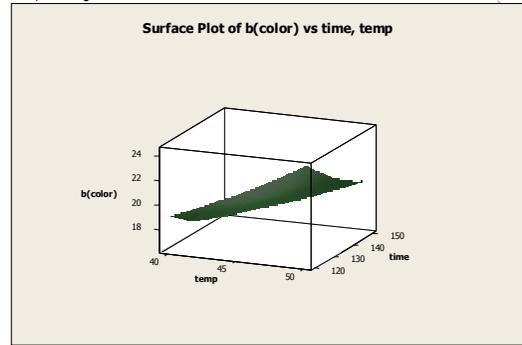
ภาพประกอบที่ 8 แสดงเส้นความชันความสัมพันธ์ของอุณหภูมิและเวลาในการกวนที่มีผลต่อค่าสี (a)

ดังนั้น สภาวะที่เหมาะสมสำหรับการกวน คือ การกวนด้วยเครื่องกวนผลไม้สุญญากาศ ที่ อุณหภูมิ 45°C เวลา 135 นาที

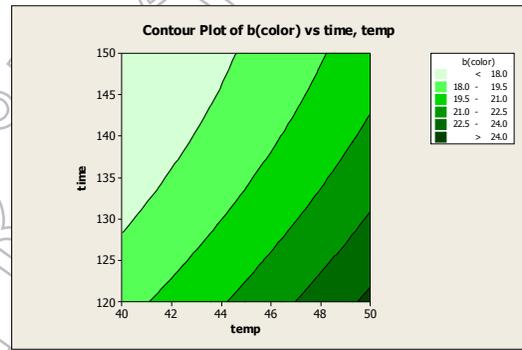
การอภิปรายผล
สภาวะการกวนที่เรียนด้วยเครื่องกวนสุญญากาศ ที่เหมาะสมที่สุด คือการกวนที่อุณหภูมิ 45 °C เวลา 150 นาที เนื่องจากการกวนที่อุณหภูมิ 40 °C ใช้เวลานานกว่า ส่วนการกวนที่อุณหภูมิ 50 °C เป็นการใช้อุณหภูมิสูงเกินไปทำให้กระทะกวนไหม้ และคุณสมบัติทางประสาทสัมผัสของผลผลิต ไม่เป็นที่ยอมรับเท่ากับการกวนที่อุณหภูมิ 45 °C

ปัญหาการกวน พบว่า กระทะกวนไหม้เมื่อให้ความร้อนสูง ช่วงเวลาสุดท้ายของการกวน เนื้อทุเรียนเป็นก้อนเดียวกันเนื่องจากมีความเหนียวสูง

ความสัมพันธ์ของอุณหภูมิและเวลาในการกวนที่มีผลต่อค่าสี (b) แสดงดังภาพประกอบที่ 9 และภาพประกอบที่ 10 พบว่าอุณหภูมิเพิ่มขึ้นและเวลาลดลง ค่าสี (b) เพิ่มขึ้น

ภาพประกอบที่ 9 แสดงความสัมพันธ์ของอุณหภูมิและเวลาในการกวนที่มีผลต่อค่าสี (b)

ภาพประกอบที่ 10 แสดงเส้นความชันความสัมพันธ์ของอุณหภูมิและเวลาในการกวนที่มีผลต่อค่าสี(b)

ข้อเสนอแนะ

- 1 การศึกษาการกวนที่ความดันอื่น ๆ
- 2 การศึกษาการกวนผักหรือผลไม้ชนิดอื่น
- 3 การศึกษาอายุการเก็บรักษา
- 4 การพัฒนาเครื่องกวนผลไม้สุญญากาศโดยการปรับปรุงกระทะกวนเป็นสองชั้นโดยใช้น้ำหรือน้ำมันเป็นสารตัวกลางในการถ่ายเทความร้อน ปรับปรุงใบกวนให้ปรับระดับความสูงได้และใช้แหล่งจ่ายพลังงานความร้อนอื่นๆ

เอกสารอ้างอิง

ทรงศักดิ์ มีมกระโทก พอพันธ์ สุทธิวัฒน์ โอบาศ อินทรวงษ์
และไพศาล สุขสำราญ. 2551. **เครื่องกวนผลไม้**
สุญญากาศ. รายงานวิจัย. จันทบุรี : มหาวิทยาลัย
ราชภัฏรำไพพรรณี.

ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร. (2551). **สถานการณ์**
ผลไม้และผลิตภัณฑ์. กรุงเทพฯ : สำนักงานปลัดกระทรวง
พาณิชย์.

มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

ผลของระยะเวลาการอบแห้งต่อคุณภาพของเร่วหอมอบแห้ง Effect of Dried Time on Qualities of Dried Bastard Cardamom

วริศชนม์ นิลนนท์ กุลพร พุทธิ
คณะเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณณี

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระยะเวลาการอบแห้งเร่วหอมที่เหมาะสม โดยใช้ระยะเวลาในการอบแห้ง 10 11 12 และ 13 ชั่วโมง อุณหภูมิ 60°C ด้วยวิธีการอบแห้งแบบลมร้อน วิเคราะห์คุณภาพทางกายภาพ ได้แก่ ขนาด ค่าความหนาแน่นโดยรวม ค่าความหนาแน่นของชิ้น ค่าการหดตัว ค่าสี และวิเคราะห์คุณภาพทางเคมี ได้แก่ ความชื้น เถ้า และเส้นใย และทดสอบทางประสาทสัมผัส ผลการวิจัยพบว่า เร่วหอมอบแห้งมีขนาด ค่าความหนาแน่นโดยรวม ค่าความหนาแน่นของชิ้น ค่าการหดตัว และค่าสีสัมพันธ์กับระยะเวลาที่ใช้ในการอบแห้ง โดยที่ระยะเวลาการอบแห้ง 10 และ 11 ชั่วโมง มีค่าการสูญเสียความหนาแน่นโดยรวม ค่าความหนาแน่นของชิ้น ค่าการหดตัว และค่าความสว่างน้อยกว่าที่ระยะเวลาในการอบแห้ง 12 และ 13 ชั่วโมง (ค่า L^* เท่ากับ 79.77 80.91 82.24 และ 82.90 ตามลำดับ) ส่วนขนาด พบว่าเมื่อใช้ระยะเวลาการอบแห้งนานขึ้นมีผลต่อการลดขนาดของผลิตภัณฑ์เพิ่มขึ้น ขณะที่อัตราการทำให้แห้งและการคืนรูป พบว่า ระยะเวลาการอบแห้ง 11 ชั่วโมง มีอัตราการทำให้แห้งและอัตราการคืนรูปมากที่สุดเท่ากับ 2.43 kg/m².h และ 81.89 % โดยน้ำหนัก ตามลำดับ ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบทางเคมีพบว่า เร่วหอมอบแห้งในทุกระยะเวลาการอบแห้งมีองค์ประกอบทางเคมีไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p \geq 0.05$) คือ มีปริมาณความชื้นเท่ากับ 6.28-8.12 % โดยน้ำหนัก ปริมาณเถ้าเท่ากับ 5.06-5.92 % โดยน้ำหนัก และปริมาณเส้นใยเท่ากับ 18.87-20.27 % โดยน้ำหนัก ผลการศึกษาคุณภาพทางประสาทสัมผัสของเร่วหอมอบแห้งเปรียบเทียบกับเร่วหอมสด พบว่า ผู้ทดสอบให้การยอมรับทางด้านประสาทสัมผัสไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p \geq 0.05$) กับเร่วหอมสด โดยมีคะแนนค่าเฉลี่ยความชอบโดยรวมเท่ากับ 6.19

คำสำคัญ : เร่วหอม การอบแห้ง

Abstract

The objective of this research was to study on the optimum drying time of bastard cardamom with the variation of drying times (10, 11, 12, and 13 hr) at 60 °C by conventional drying method. Physical qualities (size, bulk density, particle density, shrinkage, color, rehydration, chemical qualities moisture content, ash, and fiber), and sensory properties were analyzed. The result showed that the physical qualities of the dried bastard cardamom related with the period of the drying time. The loose of bulk density, particle density, shrinkage and color values of 10 and 11 hr drying time during was lower than at 12 and 13 hr drying time (L^* 79.77, 80.91, 82.24, and 82.90, respectively), and found that the longer time of the drying was, the thicker the bastard cardamom was. For drying rate and rehydration, it was found that the dried bastard cardamom at 11 hr of drying time had the highest drying rate and rehydration with 2.43 kg/m².h and 81.89 % w/w, respectively. The results of chemical qualities showed that there were no significantly difference of all treatments with average of 6.28-8.12 % moisture, 5.06-5.92 % ash, and 18.87-20.27 % fiber. Finally, the sensory evaluation of the fresh and dried bastard cardamom had no significantly different.

Keywords : Bastard cardamom, drying

บทนำ

เร็วหอมเป็นสมุนไพรพื้นบ้านของจันทบุรี และเป็นพืชล้มลุกตระกูลเดียวกับกระวาน และกะทือ สามารถขึ้นได้ในดินเกือบทุกชนิดโดยเฉพาะดินร่วนซุย อาหารพื้นบ้านของจังหวัดจันทบุรีหลายชนิดนิยมนำเร็วหอมมาเป็นส่วนผสม จึงทำให้อาหารมีกลิ่นรสที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะที่แตกต่าง นอกจากเร็วหอมจะทำให้มีรสชาติเผ็ดร้อนแล้วกลิ่นของเร็วหอมในเครื่องเทศยังช่วยดับกลิ่นสาบของอาหารได้เป็นอย่างดีด้วย ปัจจุบันกลุ่มผู้บริโภคที่ตื่นตัวด้านสุขภาพได้ให้ความสนใจกับพืชสมุนไพรเป็นอย่างมาก และนำมาใช้ในชีวิตประจำวันมากขึ้น ทั้งในอาหาร ยา เครื่องอุปโภคประจำวัน ดังนั้นจึงมีการนำเร็วหอมซึ่งเป็นสมุนไพรพื้นบ้านของจังหวัดจันทบุรีมาแปรรูปเป็นเร็วหอมอบแห้ง เพื่อเป็นการยืดอายุการเก็บรักษาของ เร่วหอม โดยศึกษาระยะเวลาของการอบแห้งที่เหมาะสม ศึกษาลักษณะทางกายภาพและองค์ประกอบทางเคมีของเร็วหอมอบแห้ง และศึกษาการใช้ประโยชน์ของเร็วหอมอบแห้งในน้ำซุบโดยการทดสอบทางประสาทสัมผัส ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการเก็บรักษาและพัฒนาต่อผลิตภัณฑ์อื่นได้ต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

วางแผนการทดลองแบบ Completely Randomized Design (CRD) เพื่อศึกษาระยะเวลาในการอบแห้งเร็วหอมที่อุณหภูมิ 60°C ด้วยระยะเวลา 10 11 12 และ 13 ชั่วโมง จำนวน 3 ซ้ำ โดยมีขั้นตอนการวิจัยดังนี้

1. เตรียมเร็วหอมสดที่ใช้ในการทำเร็วหอมแห้ง ล้างตัดแต่ง แล้วนำมาหั่นตามขวางหนาประมาณ 0.2 cm และทำความสะอาด นำเร็วหอมที่ได้ไปแช่ในสารโซเดียมเมตาไบต์ซัลไฟท์ 500 ppm นาน 15 นาที

2. นำไปอบแห้งในตู้อบลมร้อน (Tray dryer) ที่อุณหภูมิ 60°C เป็นระยะเวลา 10 11 12 และ 13 ชั่วโมง

3. ศึกษาสมบัติทางกายภาพและองค์ประกอบทางเคมีของเร็วหอมอบแห้ง

3.1 สมบัติทางกายภาพ ได้แก่ ขนาด ความหนาแน่น ตามวิธีของ Crewdson et al. (1977) และ Sommer (1988) การหดตัว ตามวิธีของ Hayes (1987) อัตราการทำแห้ง (Geankoplis, 1983) และการคืนรูป โดยชั่งน้ำหนักเร็วหอมอบแห้ง 10 g แช่น้ำอุณหภูมิ 60°C เป็นระยะเวลา 15 นาที ทำให้สะเด็ดน้ำ 5 นาที ซึ่งสามารถคำนวณได้ดังสมการดังนี้

1) Loose bulk density (P_b)

$$P_b = \frac{M}{V_1} \quad \text{g/ml}$$

M = amount of sample was poured into the cylinder

V_1 = the volume was evaluated by reading the scale of cylinder

2) The particle density (P_p)

$$P_p = \frac{M_p}{V_f - V_c} \quad \text{g/ml}$$

M_p = A known amount of sample V_c = volume of carosen solution V_f = final volume

3) The degree of shrinkage (s_b)

$$s_b = \frac{\rho_{b,0} (X_{dry} + 1)}{\rho_{b,dry} (X_0 + 1)}$$

$\rho_{b,0}$ = the bulk density of fresh $\rho_{b,dry}$ = bulk density of dried product

X_0 = moisture contents of fresh X_{dry} = moisture contents of dried material

4) The drying rate (R) (Geankoplis, 1983)

$$R = (W_s \times \Delta X_f) / (A \times \Delta t) \quad (\text{kg water/m}^2 \text{h})$$

W = total weight W_s = weight of the dry solid in kilograms

T = wet solid at different times

5) Rehydration

$$\% \text{ Rehydration} = \frac{W_2 - W_1}{W_2} \times 100$$

W_1 = weight of fresh

W_2 = weight of the dry solid

ศึกษาค่าสีด้วยเครื่อง Color meter (Konica Minolta รุ่น CR- 400 series, Germany)

3.2 องค์ประกอบทางเคมี ได้แก่ ความชื้น เถ้า และ เส้นใย (AOAC, 1990) ความเป็นกรดต่างด้วยเครื่อง pH meter (Sartorius รุ่น PB-10)

4. ศึกษาคุณภาพทางประสาทสัมผัสโดยการเปรียบเทียบการใช้ประโยชน์ระหว่างเร็วหอมอบแห้ง และเร็วหอมสด ด้วยวิธี 9 Point Hedonic scale โดยทำการทดสอบทางด้านสี กลิ่น รสชาติ และความชอบโดยรวมทางประสาทสัมผัส ประเมินผลทางประสาทสัมผัสโดยใช้ผู้ทดสอบจำนวน 20 คน วางแผนการทดลองแบบ Randomized Complete Block Design (RCBD) เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยด้วยวิธี Duncan's new multiple range test

ผลการวิจัย

1. สมบัติทางกายภาพของเร็วหอมอบแห้ง

1.1 ความแตกต่างขนาดของเร็วหอมก่อนอบแห้งและหลังอบแห้ง พบว่าขนาดความกว้างและความหนาของเร็วหอมอบแห้งสัมพันธ์กับระยะเวลาการอบเมื่อระยะเวลาการอบเพิ่มขึ้นจะทำให้ความกว้างและความหนาของเร็วหอมน้อยกว่าที่ระยะเวลาการอบแห้งน้อยกว่า ขนาดความกว้างของเร็วหอมอบแห้งด้วยระยะเวลา 10 ชั่วโมง มีขนาดกว้างมากที่สุดคือ 7.48 mm และขนาดความกว้างของเร็วหอมอบแห้งด้วยระยะเวลา 12 และ 13 ชั่วโมง มีขนาดกว้างน้อยที่สุดคือ 7.08 mm เช่นเดียวกับขนาดความหนาที่ระยะเวลาอบแห้ง 10 และ 11 ชั่วโมง มีความหนามากที่สุดคือ 1.48 mm และระยะเวลาในการอบแห้ง 13 ชั่วโมง มีขนาดความหนาน้อยที่สุดคือ 1.25 mm

1.2 ความหนาแน่น การหดตัว และอัตราการทำแห้งของเร็วหอมอบแห้ง พบว่าการสูญเสียความหนาแน่นโดยรวม (Bulk density) และความหนาแน่นของเร็วหอมอบแห้ง (Particle density) ที่อบแห้งด้วยระยะเวลาที่แตกต่างกันมีความสัมพันธ์กับการหดตัว (Shrinkage) ของเร็วหอม และอัตราการสูญเสียความชื้น โดยที่ระยะเวลาการอบแห้งสูง 13 ชั่วโมง มีผลทำให้เกิดการสูญเสียความหนาแน่นรวมเท่ากับ 0.22 g/ml ความหนาแน่นของเร็วหอม เท่ากับ 1.87 g/ml และการหดตัว เท่ากับ 3.12 มากกว่าที่ระยะเวลาการอบแห้ง 10 11 และ 12 ชั่วโมง ด้วยความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P \leq 0.05$) โดยที่ระยะเวลาการอบแห้ง 10 ชั่วโมงมีความสูญเสียความหนาแน่นโดยรวม ความหนาแน่นของเร็วหอม และการหดตัวน้อยที่สุด เท่ากับ 0.16 g/ml, 1.60 g/ml และ 1.90 ตามลำดับ ซึ่งการสูญเสียความหนาแน่นโดยรวมไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ ($P \geq 0.05$) กับระยะเวลาอบแห้งที่ 11 และ 12 ชั่วโมง (0.18 g/ml) ขณะที่

ความหนาแน่นของเร็วหอมที่อบแห้ง 10 ชั่วโมงไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P \geq 0.05$) กับระยะเวลาอบแห้ง 11 ชั่วโมง (1.64 g/ml) แต่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P \leq 0.05$) กับเร็วหอมที่อบแห้ง 12 ชั่วโมง (1.75 g/ml) ส่วนการหดตัวของเร็วหอมที่อบแห้ง 10 ชั่วโมง มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P \leq 0.05$) กับเร็วหอมที่อบแห้ง 11 และ 12 ชั่วโมงเท่ากับ 1.98 และ 2.70 ตามลำดับ (Table 1) นอกจากนี้ยังพบว่าอัตราการทำแห้งของเร็วหอมยังขึ้นกับระยะเวลาเช่นเดียวกัน โดยพบว่าเมื่อระยะเวลาการอบแห้งเพิ่มขึ้นมีผลต่ออัตราการทำแห้งที่เพิ่มสูงขึ้นและเพิ่มขึ้นสูงสุดที่ระยะเวลาการอบแห้ง 11 ชั่วโมง ด้วยอัตราการอบแห้งเท่ากับ 2.43 kg/m².h หลังจากนั้นอัตราการอบแห้งจะลดลงตามลำดับ (Fig. 1)

1.3 การคืนรูปของเร็วหอมอบแห้ง พบว่าการคืนรูปของเร็วหอมอบแห้งด้วยระยะเวลา 11 ชั่วโมง มีค่ามากที่สุดคือ 81.89 % โดยน้ำหนัก มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P \leq 0.05$) กับเร็วหอมอบแห้งด้วยระยะเวลา 10 12 และ 13 ชั่วโมง โดยค่าการคืนรูปของเร็วหอมอบแห้งด้วยระยะเวลา 12 ชั่วโมง มีค่าน้อยที่สุด 80.23 % โดยน้ำหนัก ส่วนความสามารถในการคืนรูปของเร็วหอมอบแห้งที่ระยะเวลาต่างๆ พบว่า ความสามารถในการคืนรูปมีความสัมพันธ์กับระยะเวลาที่ใช้ โดยเร็วหอมที่อบแห้งด้วยระยะเวลา 11 ชั่วโมงมีความสามารถในการคืนรูปได้สูงสุดที่ 120 นาที ขณะที่ เร็วหอมที่อบแห้งด้วยระยะเวลา 10 12 และ 13 ชั่วโมง มีความสามารถในการคืนรูปได้สูงสุดที่ 160 นาที (Fig. 2)

1.4 ค่าสีของเร็วหอมอบแห้ง พบว่า ค่าความสว่าง (L^*) ของเร็วหอมอบแห้งมีความสัมพันธ์กับระยะเวลาการอบแห้ง โดยค่าความสว่าง (L^*) ของเร็วหอมที่อบแห้งระยะเวลา 13 ชั่วโมง มีค่ามากที่สุด เท่ากับ 82.90 และค่าความสว่าง (L^*) ของเร็วหอมที่อบแห้งด้วยระยะเวลา 10 ชั่วโมง มีค่าความสว่างน้อยที่สุด เท่ากับ 79.77 (Table 2)

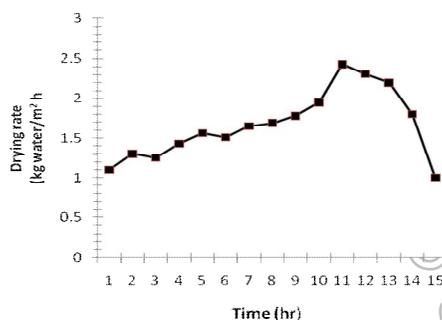
2. องค์ประกอบทางเคมีของเร็วหอมอบแห้ง พบว่าเร็วหอมอบแห้งในทุกระยะเวลาการอบแห้ง ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P \geq 0.05$) โดยมีค่าองค์ประกอบทางเคมีอยู่ในระดับเดียวกับมาตรฐานเครื่องเทศอบแห้ง โดยไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p \geq 0.05$) คือ ปริมาณความชื้นเท่ากับ 6.28-8.12 % โดยน้ำหนัก ปริมาณเถ้าเท่ากับ 5.06-5.92 % โดยน้ำหนัก และปริมาณเส้นใยเท่ากับ 18.87-20.27 % โดยน้ำหนัก

3. คุณภาพทางประสาทสัมผัสของเร็วหอมอบแห้ง พบว่าผู้บริโภคให้ความยอมรับทางด้านประสาทสัมผัสของชุปกล้วยเตี๋ยที่ผลิตจากเร็วหอมอบแห้งโดยไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p \geq 0.05$) กับน้ำชุปกล้วยเตี๋ยที่ผลิตจากเร็วหอมสด

Table 1 Physical properties of bastard cardamom with various of drying times

Drying time (hr)	Loose bulk density (g/ml)	Particle density (g/ml)	Shrinkage
10	0.16 ^a	1.60 ^a	1.90 ^a
11	0.18 ^a	1.64 ^a	1.98 ^b
12	0.18 ^a	1.75 ^b	2.70 ^c
13	0.22 ^b	1.87 ^c	3.12 ^d

^{abc} means in the same column with different superscripts are significantly different ($P \leq 0.05$)

Figure 1 Drying rate of bastard cardamom with various of drying times**Table 2** Color values of dried bastard cardamom with various of drying times

Drying times (hr)	Color values		
	L*	a*	b*
10	79.77 ^a	2.39 ^a	17.13 ^a
11	80.91 ^a	2.85 ^b	18.66 ^b
12	82.24 ^b	3.64 ^b	18.57 ^b
13	82.90 ^b	2.82 ^{ab}	17.61 ^{ab}

^{abc} means in the same column with different superscripts are significantly different ($P \leq 0.05$)

Table 3 Comparisons of sensory evaluation between fresh bastard cardamom and dried bastard cardamom

Treatments	Attributes			
	Color	Odor	Taste	Acceptance
Fresh bastard cardamom	7.29 ^b	6.29 ^a	6.38 ^a	6.67 ^a
Dried bastard cardamom	6.29 ^a	6.29 ^a	6.00 ^a	6.19 ^a

^{abc} means in the same column with different superscripts are significantly different ($P \leq 0.05$)

ยกเว้นด้านสี โดยมีคะแนนค่าเฉลี่ยด้านสี กลิ่น รสชาติ และความชอบโดยรวม เท่ากับ 7.29 6.29 6.00 และ 6.19 ตามลำดับ (Table 3)

จากผลการศึกษาระยะเวลาการผลิตเร็วหอมอบแห้ง โดยใช้ระยะเวลาในการอบ 10 11 12 และ 13 ชั่วโมง พบว่า เร็วหอมอบแห้งที่ใช้ระยะเวลาในการอบแห้ง 10 11 12 และ 13 ชั่วโมง ค่าความแตกต่างของขนาดมีความสัมพันธ์กับระยะเวลาที่ใช้ในการอบแห้ง การใช้ระยะเวลาในการอบแห้งมากขนาดของอาหารจะมีขนาดเล็กลงไปด้วย (วิวัฒน์และคณะ, 2548) ซึ่งสัมพันธ์กับความหนาแน่นและการหดตัวของชิ้นอาหาร สาเหตุของค่าความแตกต่างของความหนาแน่นโดยรวมของผลิตภัณฑ์อาจเกิดจากความแตกต่างของขนาดชิ้นอาหาร หรือ ปริมาณของของแข็งในวัสดุ (Krokida and Maroulis, 1999) ซึ่งสัมพันธ์กับความชื้นของผลิตภัณฑ์ด้วย (Zogzas and Maroulis, 1994) เมื่อขณะการอบแห้งดำเนินต่อไป อัตราส่วนของของแข็งในวัสดุเพิ่มมากขึ้น สัมประสิทธิ์การแพร่ของน้ำก็จะมีการลดลง อัตราการเคลื่อนที่ไปยังพื้นที่ผิวจึงไม่เท่ากับอัตราการระเหยของน้ำออกจากผิว ทำให้ความเข้มข้นของน้ำที่ผิวลดลง การถ่ายเทของน้ำภายในเนื้อวัสดุจะค่อยๆ ซ้ำลง อัตราการอบแห้งก็จะเริ่มช้าลงอัตราส่วนความชื้นสมดุลไม่มีการเปลี่ยนแปลง (วิวัฒน์และคณะ, 2548) การศึกษาการคั้นรูปของ เร็วหอมอบแห้งพบว่า อาหารที่ผ่านการทำให้ในสภาวะที่เหมาะสมจะมีความสามารถในการดูดกลืนน้ำได้เร็วกว่าและสมบูรณ์กว่าอาหารที่ผ่านการทำให้ในสภาวะที่ไม่เหมาะสม (วริศชนม์, 2546) จากการทดลองจะเห็นได้ว่าเร็วหอมอบแห้งที่อบแห้งด้วยระยะเวลา 11 ชั่วโมง มีอัตราการทำให้แห้งและการคั้นรูปมากที่สุดเท่ากับ 2.43 kg/m².h และ 81.89 % โดยน้ำหนัก โดยมีอัตราการคั้นรูปได้เร็วสูงสุดที่ 120 นาที มากกว่าที่ระยะเวลาการอบแห้งอื่น แสดงว่าที่ระยะเวลาการอบ 11 ชั่วโมง เป็นระยะเวลาในการอบแห้งที่เหมาะสมที่ทำให้สภาพของวัตถุดิบมีการดูดซึมน้ำกลับคืนได้ดีที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับรายงานของ Baysal et al. (2003) พบว่าความสามารถในการคั้นตัวของกระเทียมและแครอทอบแห้งสูงสุดที่ 90 และ 115 นาที ตามลำดับ ดังนั้นจึงเลือกเร็วหอมอบแห้งด้วยระยะเวลา 11 ชั่วโมงไปผลิตเป็นน้ำซุปรักษาสุขภาพ ส่วนการศึกษาค่าสี พบว่า เร็วหอมอบแห้งที่ระยะเวลา 13 ชั่วโมง มีค่าเข้าใกล้ 100 มากที่สุด มีค่าความสว่าง (L*) เท่ากับ 82.90 แสดงว่าระยะเวลาการอบแห้งมีผลต่อความเข้มของค่าความสว่าง (L*) และขณะเดียวกันระยะเวลาการอบแห้งก็มีผลต่อค่าสีแดง (a*) และค่าสีเหลือง (b*) ของเร็วหอมอบแห้งด้วย Sapers and Douglas (1987) : Baysal et al. (2003) กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงของค่าสีของตัวอย่างไม่ได้เกิดขึ้นเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงจากการเกิดสีน้ำตาลเพียงอย่างเดียว แต่อาจเกิดจากผลกระทบของการหดตัวของผลิตภัณฑ์ และอาจเปลี่ยนลักษณะของการสะท้อนกลับของแสงในระหว่างการอบแห้งด้วย

การศึกษาขององค์ประกอบทางเคมีของเร็วหอมอบแห้ง ปริมาณความชื้น เยื่อใย และเถ้ามีค่ามากที่สุดเท่ากับ 8.12 5.92 และ 20.27 % โดยน้ำหนัก ตามลำดับ โดยปริมาณความชื้นของเร็วหอมอบแห้งมีอยู่ในปริมาณที่เหมาะสมตามลักษณะของเครื่องเทศอบแห้งตามมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช. 1180/2549) คือเครื่องเทศอบแห้งจำพวกกระวานต้องมีความชื้นไม่เกิน 12 % โดยน้ำหนัก เช่นเดียวกับปริมาณเถ้าที่ได้จากการทดลองมีค่ามากที่สุดคือ 5.92% โดยน้ำหนัก และน้อยที่สุดคือ 5.06 % โดยน้ำหนัก ผลที่ได้มีค่าใกล้เคียงกระวานเทศอบแห้งซึ่งมีปริมาณเถ้าอยู่ที่ 6 % โดยน้ำหนัก (ฐานความรู้ด้านเครื่องเทศอบแห้ง, 2552) ส่วนปริมาณเส้นใย พบว่า ระยะเวลาการอบแห้ง 10 ชั่วโมง มีปริมาณเส้นใยมากที่สุดคือ 20.28 % โดยน้ำหนัก รองมาคือที่ระยะเวลาการอบแห้ง 11 และ 12 ชั่วโมง และปริมาณเส้นใยน้อยที่สุดคือระยะเวลาการอบแห้ง 13 ชั่วโมงเท่ากับ 18.87 % โดยน้ำหนัก ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการใช้ระยะเวลาการอบแห้งนานมีผลต่อองค์ประกอบทางเคมีที่ลดลงด้วย

การประเมินคุณภาพทางประสาทสัมผัสของน้ำซุปรักษาสุขภาพที่ผลิตจากเร็วหอมอบแห้งโดยเปรียบเทียบกับน้ำซุปรักษาสุขภาพที่ผลิตจากเร็วหอมอบสด พบว่า ผู้บริโภคให้การยอมรับทางประสาทสัมผัสด้านกลิ่น รสชาติ และความชอบโดยรวมของน้ำซุปรักษาสุขภาพที่ผลิตจากเร็วหอมอบแห้งและเร็วหอมอบสดไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p > 0.05$) ยกเว้นทางด้านสีของน้ำซุปรักษาสุขภาพที่ผลิตจากเร็วหอมอบแห้งและเร็วหอมอบสด ($p < 0.05$)

สรุป

จากการศึกษาระยะเวลาการอบแห้งเร็วหอมอบแห้งที่เหมาะสมด้วยระยะเวลา 10 11 12 และ 13 ชั่วโมง ที่อุณหภูมิ 60°C พบว่า ระยะเวลาการอบแห้ง 11 ชั่วโมง มีความเหมาะสมมากที่สุด เนื่องจากเร็วหอมอบแห้งมีอัตราการทำให้แห้งสูงสุดและมีอัตราการคั้นรูปที่ดีที่สุด โดยลักษณะคุณภาพทางกายภาพของเร็วหอมอบแห้ง มีค่าความแตกต่างสัมพันธ์กับระยะเวลาที่ใช้ในการอบแห้ง และมีองค์ประกอบทางเคมีใกล้เคียงกับมาตรฐานของเครื่องเทศอบแห้ง ซึ่งผู้บริโภคให้การยอมรับทางด้านประสาทสัมผัสโดย ไม่มีความแตกต่างจากเร็วหอมอบสด ดังนั้นจึงสามารถนำเร็วหอมอบแห้งที่อบแห้งด้วยอุณหภูมิ 60°C เป็นระยะเวลา 13 ชั่วโมง มาใช้ทดแทน เร็วหอมอบสดในผลิตน้ำซุปรักษาสุขภาพได้

เอกสารอ้างอิง

- ฐานความรู้ด้านเครื่องเทศอบแห้ง. 2552. **กระวานและเร่ว**.
แหล่งที่มา: www.e-service.agri.cmu.ac.th
(25 มิถุนายน 2552)
- วริศชนม์ นิลนนท์. 2546. เอกสารประกอบการสอนรายวิชา
การถนอมและการแปรรูปผลิตภัณฑ์เกษตร. คณะเทคโนโลยี
การเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณณี, จันทบุรี.
- วิวัฒน์ ตันตะพานิช, Tamon, H., Furuta, T., Adachi, S., และ
Yamamoto, S. 2548. **เทคโนโลยีอบแห้งในอุตสาหกรรม
อาหาร**. สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี (ไทย-ญี่ปุ่น), กรุงเทพฯ.
- AOAC. 1990. **Official Method of Analysis**. Association
of Official Analytical Chemists, Inc., Virginia.
1298 p.
- Baysal, T., Icier, F., Ersus, S., and Yildiz, H. 2003. **Effect
of microwave and infrared drying on the quality
of carrot and garlic**. Eur Food Res Technol.
218:68-73.
- Crewdson, B.J., Ormond, A.L., and Nedderman, R.M. 1977.
Powder technol. 16: 197-207.
- Geankoplis, C.J. 1983. Transport process and unit operations,
2nd edn. **Allyn and Bacon Series**. In Engineering,
New York, USA.
- Hayes, G.D. 1987. **Food engineering data handbook**.
Longman Scientific and Technical, New York, p 172.
- Krokida, MK., and Maroulis, ZB. 1999. **Drying technol**.
17(3):446-449.
- Sapers, DM., and Douglas, J. 1987. In: Harwitz W, Chichilo P,
Clifford PA, Reynolds H, 10th edn. **AOAC Official
Method of Analysis**. Association of Official
Analytical Chemists, Inc. USA.
- Sommer, K. 1988. **Size enlargement**. 7.1-7.36 . In.:
Wolfgang, G., Elvers, B., Ravenscraft, M., Rounsaville,
J.F., and Schultz, G. (eds) Ullmann's encyclopedia
of industrial chemistry, 5th edn., Vol.B2, VCH,
Germany, pp 284-285.
- Zogzas, MP., and Maroulis, ZB. 1994. **Drying technol**.
12(7):1653-1666.